Frontisp.
10 Kupfer

F33

de Backer II, 227,
Brunet II, 1583

Giannettasio

F. De Louuemont Fec. Neapoli Typis Regiis an. MDCLXXXVI

NICOLAI
PARTHENII
GIANNETTASII NEAPOLIT.
SOC. JESU.

PISCATORIA,
ET
NAVTICA.

EDITIO ALTERA.

Auctior, & Emendatior.

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Research Library, The Getty Research Institute

http://www.archive.org/details/nicolaipartheniii00gian

F. Solimene In. *F. De Louuemont ſculp.*

ILLUSTRISSIMO,

ET EXCELLENTISSIMO DOM.

D. CAROLO DE CARDENAS

FAMILIAE PRINCIPI,

SACRI ROMANI IMPERII

PRINCIPI MERITISSIMO

Primo Laini, & Regni Neapol. Marchioni, Comiti Acerrarum, Comiti Palatino, Alcaydo perpetuò urbis Plutiæ in Regno Siciliæ, Militum gravis armaturæ Præfecto, &c.

NIC. PARTHENIUS GIANNETTASIUS SOC. JESU.

ANtiquus ille, EXCELLENTISSIME PRINCEPS, mos fuit, qui & maximè viget nunc temporis, ut elaboratæ jam naves, priuſquam in mare deducerentur, uni ex Numinibus, aut Heroibus conſecrarentur: illius autem imago Numinis, cui navis ſolenni ritu jam dedicata erat, in ebore

cælata, vel in auro puppi præfigebatur. Hinc illæ aurato fulgentes Apolline, & Minerva, & Marte puppes conſpiciebantur: ex quibus non decus modò, & ornamentum, verùm etiam, & præſidium ſibi, & tutamen promittebant; quippè quæ præſentes ſemper in dubiis, facileſque in preces Divos ſperabant. ſic & ſub illorum tutela per infidum ſemper mare, per infidos ſemper ventos tutiùs navigare credebant. Hũc ego morem ſecutus (ab illo enim ne latum quidem unguem recedere religio eſt) antè quàm navim hanc meam ex malè dolatis trũcis, nulla arte, nullo ingenio compactam in mare deducerem, tibi, VIR IMMORTALITATE DIGNISSIME, nuncupandam putavi, ut magnum ex te præſidium ſortiretur, & decus: tuiſque recta auſpiciis ad æternitatis portum ſecura velificaret. Et ſanè non aliam profectò metam ſibi præſcribere fas eſt, ſi te Auſpice ſeſe mari committat, ac ventis credat. Quæ & felicior illa, cui ſpecioſum nomen Victoria fecit, quicquid Oceani terras ambit, alluitque, fortunata navigatione luſtrabit; perque geminos devecta Orbes, ad immortalitatis portum victrix perveniet. Et quidem (nec me meus animus fallit) jam mihi tantam proſperitatẽ licet ominari:

Hoc duce, perpetuis ſulcabimus æquora velis,
Felici intendent ſemper quæ flamine Cori.

Et ſanè quis hanc ſibi ex tanto Principe felicitatem, ex tanto Heroe præſidium, & decus nõ ſpondeat? Summum profectò ex tuo genere decus, ſummum ex tua virtute præſidium ſibi noſtra hæc navis pollicetur. Non enim tibi ex Nobili tantùm ſtirpe, ſed ex Equeſtri, ſed ex Se-

na-

natoria, ſed ex Regia ſanguis eſt. quippè qui à Gotthis Hiſpaniarum Regibus divo Hermenegildo, & Recaredo longa annorum ſerie in te transfuſus eſt. Qui Sancti Reges, quoniam ab Arianis hæreticis Lupi vocabantur, hinc Lupos in ſtemmate Majores tui pro gentilitiis inſignibus aſſumpſere.

Quibus verò regius ille ſanguis trabeatus faſcibus, laureatus victoriis, & per quos, quãtoſque Heroes in te tranſmiſſus ſit, mitto dicere; nam & luce ſe produnt ſua, commendantur & fama: quin & me dies deficeret ſi ſingula perceſerem. unum autem, aut alterum omittere non poſſum. Celeberrimus ille eſt, cujus nomen, vel occuluit invidia, vel melioribus factis aſcripſit æternitas, qui innumeris victoriis, ac palmis è barbaris ſua virtute, ſumma ſibi gloria partis, illam nobilisſimam impoſuit coronidem, quæ quidem omnibus ſeculorum laudibus, omni poſteritatis memoria digna eſt: cũ enim inter innumeras propemodũ barbarorum copias, quà confertisſimus globus erat, & atrocisſimum ſæviebat prælium, irrupiſset, Manuſam Maurorum Regem propria manu obtruncavit: quo cęſo, deletus omnis barbarorum exercitus eſt.

Nec minorem celebritatem Nominis comparavit ſibi Alphonsus de Cardenas, ad quem unum tunc temporis cum Luſitanis pugnantem, tanquam ad egregium Militiæ præceptorem Iſabella Caſtellę Regina Conſalvum Aquilariũ Cordubenſem miſit, ut ſub tanto duce prima militiæ rudimenta poneret: & poſuit adeò egregiè, ut meritò uni Alphonso Conſalvum

debeat Hiſpania: quin & ipſe Conſalvus ab hoc ſolertisſimo Magiſtro exactæ militiæ documenta, præceptaque. quibus poſtea ſuo cognomine Magnus evaſit, accepiſſe fatebatur. quę quidē ALPHONSI laus maxima eſt, ac ſummum Imperatoriæ virtutis, gloriæque verticē attingit.

Sed quibus laudibus proſequar eos CARDENIÆ Familiæ Heroes, qui cum Alphonſo Rege Aragonio in Italiam ad Palmas venere, & Titulos? Quibus ALPHONSUM FERDINANDI, & Annę Emanuelis è Regibus Caſtellæ filium, & ALPHONSI Magni Magiſtri Ordinis Divi Iacobi, & GUTTIERIS Magni Legionis Commendatoris conſobrinum laudibus commendem? qui Alphonſo I. Regi per quam charus, & à Cōſiliis fuit, atq; ab eodem Magnus Camerarius, Plutiæque urbis Alcaydus, mox & Cajetæ Prorex, & ſummus Militiæ Præfectus renunciatus, eam Regni partem, quæ Latio finitima eſt, sūma belli, prudentiæque laude gubernavit. Quibus FERDINANDUM ejus filium Ferdinando Regi Catholico charisſimum, Almeriæque Alcaydum? qui poſteris ſuis egregiæ Fortitudinis exempla reliquit, æternumque nomen ex debellatis toties Mauris, ut meritò à Federico Rege Laini Marchionatu, atque Acerrarum Comitatu inſignitus fuerit. Quibus FERDINANDUM? qui ob pręmium eximiæ fortitudinis à Carolo V. Auſtriaco Bononiæ, Neapoli, & Tuneti inter Magnates adlectus eſt, quibus unis Regem alloqui operto capite, qui honor apud Hiſpanos ſummus habetur, fas eſt. Quibus inquam laudibus ſexcentos alios Heroes celebrem? quibus meritò mo-

. . . . . monumentum ære perennius
Regalique ſitu Pyramidum altius
fixit fama, ſacravit æternitas.

Hactenus hæc, quæ ad noſtræ navis decus, atque ornamentum plurimùm faciunt. Quæ verò ad præſidium: illæ ſunt animi tui virtutes, quibus te totum imbuendum tradidiſti. Et primò quidem amœniori Muſarum ſtudio; hinc acriori diligentia Matheſi operam navaſti, illud Poëtæ in animo fixum habens:

Me verò primùm dulces antè omnia Muſæ,
Quarum ſacra fero, ingenti perculſus amore,
Accipiant, cœliq; vias, & ſydera monſtrent.

Quod porrò ſtudium regium eſt, & rege dignū. quantum verò in hiſce liberalibus diſciplinis profeceris, novimus omnes, quotquot dexteritatem ingenii tui, felicitatemque ſæpius demirati ſumus. Novit noſtra hæc Academia, quæ te primùm literis erudiendum, mox plauſibus ſummis excepit eruditum.

His autem facultatibus egregias Animi dotes ſociaſti, quę te ſuprà reliquos evexere. Candidi Mores, ingenitæ nobilitatis Indoles prorſus divina, Comitas ad omnium animos ſibi ſemper officiis promerendos intenta, Munificentia penè regia, Fortitudo, animique Conſtantia, ac rectus perpetuò integerrimæ vitæ Tenor, tui animi regiæ dotes ſunt, quibus invidiam ſuperaſti. Verùm ſingula enumerare omitto, ne offendam modeſtiam tuam, quæ cum maximè laudanda gerat, à laudatione maximè abhorret.

Quæ cùm ita ſint, non fruſtrabitur votis noſtra hæc navis ſi, te Auſpice, ſe ad æternitatis

portum ſperat appulſuram : Etſi,ut eleganter Anacreon,

Τρίχος ἅρματος γὰρ οἷα
Βίοτος τρέχει κυλισθείς.

ſtabit tamen æternùm te duce fama. Patiare igitur, EXCELLENTISSIME PRINCEPS, tuam glorioſam imaginem, tuum immortale nomẽ noſtræ navi prẹfigi. Et quodcumque hoc munus, quod tibi lubentisſimè nuncupo, dicoqne, grati animi monumentum ne deſpicias. Vale, Neapoli Kal. Aug. MCIↃCLXXXVI.

LEO-

F. Solimene In. F. De Louuemont ſc.

LEOPOLDO I.

CÆSARI, AUGUSTO,

PIO, FELICI, VICTORI,

ECLOGA I.

TITYRUS.

ARGUMENTUM.

Tityrus piſcator, Lycida hortante, CÆSARI epinicium ob Viennam liberatam canit. per Tityrum poëtam, per Lycidam verò Joſephum Medicæum *Octaviani Principem qui primus Victoriæ nuncium Vati attulit, intellige.*

LYCIDAS, TITYRUS PISCATORES.

LYC. TItyre, quid vitreas recubans Crateris ad undas
Otia lentus agis? tenui cur lætus avena
Non dulcem viridi Muſam meditaris in acta?
TIT. Non equidem, Lycida, non hoc fert carmina tẽpus;
Improba Sors quando, & Scytha barbarus omnia versãt,
LYC. An quæ Parthenopes audivi nuper in urbe,
Cùm domino ferrem Synodontas, Tityre, neſcis?
TIT. Dic, age, quid, Lycida, Sirenis ab urbe reportas?
LYC. Tityre, læta tibi Sirenis ab urbe reporto.
Urbs ſecura metu: perrupit barbara caſtra
Auguſtus CÆSAR LEOPOLDUS, & agmina mille
Threiicium fudit, gelidoque immerſit in Iſtro.
TIT. Veràne ſunt, Lycida hæc, an dulcia ſomnia amantũ?
LYC. Vera quidem; nam fama volans pernicibus alis

Da-

Danubio ex alto Romam pervenit, & omnes
Italiæ implevit lætis rumoribus urbes:
Et modò Parthenopen replevit, Tityre, noſtram.
Nonne vides, ut crebra ſonum tormenta canorum
Dent paſſim, & tutis plaudant terroribus arces:
Noſtraque feſtivis ardeſcat 1 Olympia flammis?
TIT. O quantùm exſilio, Lycida, dum talia narras:
Exſiliunt mihi læti oculi, lætum exſilit & cor.
Munere pro tali pulchra te murice concha
Donabo, Lycida, dono mihi quam dedit olim,
Cùm canerem, Meliſæus: aquis non venit ab altis
Pulchrior. Eſt circùm vario depicta colore:
Miræ conchæ deſcriptio. Et mare depictum, & ſcopuli ſpectantur, & udum
Litus, & in tremulo fugientes gurgite cymbæ:
Naturæ ludentis opus, quam murice concham
Credo equidem pinxiſſe manu, ingenioque magiſtro.
Nanque opus hoc caſu minimè eveniſſe putandũ eſt.
LYC. Accipio pulchram, quam das mihi, Tityre, cõcham.
Tu verò Auguſto dignam, tantoque triumpho
Litoream tenui calamo meditare Camœnam.
Nanque acta in noſtra jam te dixere poëtam,
Et tibi jam noſtræ gratantur 2 Olympides; & te
Velarunt muſco Nymphæ, tumuloque propinquo
Synceri applaudunt Manes, Maneſque Maronis.
TIT. Litoream Muſam dicamus, & æquora cantu,
Litoraque, ſcopulique, omniſque reſultet Olympus.
Incipiam, tu, docte, modos percurre loquaces.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha,
Vicit, io! CÆSAR. Vos, ò maris aurea proles,
Nereides, formoſa Theti, formoſaque Dori,
Hùc celeres imis à ſedibus uſque venite;
Et viridi ſertum Victori texite myrto.
CÆSARIS & viridi conſueſcant tempora myrto:
Nam vetus eſt laurus: nova ſint inſignia Regum.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
Vicit, io! CÆSAR: calcata ſuperbia regis
Eoi, fractæque acies, fuſique manipli,

Thra-

1 Sic antiquis dicta eſt ora maritima inter Lucullanum, & Pauſilypum, vulgò *Chiaja* Scip. Mazzella in deſcriptione Regni Neapolitani 2 Muſæ ab ora Olympia ſic dictæ

Threiciique, Arabeſque, ſagittiferique Geloni,
Victi omnes; verſæque retrò fugere tyranno
Mille acies, & mille virûm data millia letho.
Centum pro tali nunc dicite digna triumpho
Carmina, *Pauſilypique* Deæ, pelagique puellæ.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
Vicit, io! CÆSAR: Neptunia Numina, Glauci,
Voce ciete ſonum, & conchas inflate marinas.
Ite ſub Antipodas, celeri vos ite natatu,
Ac geminos facti famam proferte ſub axes:
Audiat Heſperius, ſimul audiat Orbis Eous
Auguſti palmam, & Romæ gratetur ovanti.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
Vicit, io! CÆSAR: per litora ſpargite muſcum
Najades, & circùm vitreos conſidite fontes:
Pollice virgineo teneros hìc carpite flores:
Floribus & pictum, divæ, replete caniſtrum.
At vos, ò Nymphæ Craterides, ite ſub undas;
Ite, recurvato variata corallia trunco
Vellite muſcoſis è rupibus, & mihi conchas
Ferte Deæ pelagi, & pingui conchylia ſucco.
Hæc ego Victori LEOPOLDO munera mittam:
Atque hæc cæruleis apponam carmina donis:
Hæc piſcatoris ne temnas munera, CÆSAR;
Nanque his Neptunum donamus, & his quoq; Dorin;
Eſt & Neptunus Deus æquoris, & Dea Doris.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
Vicit, io! CÆSAR: per marmora ludite cymbis,
O juvenes, puppeſque novis ornate corollis:
Et niveos inter delphines ludite curſu.
Tritonum intereà vocali ſcrupea concha
Antra ſonent, ſcopulique, omniſque à vertice pontus,
Et circùm ſocio reſponſent litora cantu.
Omnia lætitiæ concedant: omnia feſtis
Vocibus applaudant Victori, & murmure læto
Auguſti nomen LEOPOLDI ad ſydera tollant.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
O mihi ſi cœlo exoptatus fulſerit unquam
Ille dies (illum Superi concedite Divi)
Quo te regali in puppi ſuper æquora vectum

An-

Antiquam imperii ſedem luſtrare ſub Ortum,
Atque per Eoi populos dare jura volentes
Aſpicerem: tunc ipſe tuas jam dicere laudes
Aggrederer, nomenque tuum, tua facta per Orbem
Mœopio ferrem cantu, calamoque Sicano.
Me ſuper aſſurgens humiles procul ire jubebo
Pauſilypi Muſas, & litora: me ſacra Pindi
Accipient nemora, & Parnasſi dulcia Tempe.
Litoream intereà, CÆSAR, ne deſpice Muſam,
Quam tibi cærulei cecinit Crateris ad oram
Tityrus, è patrio qui primus litore Muſas
Per vitreas vexit velis majoribus undas,
Primus & audaces duxit per cærula nautas.
Tu verò pulſare, puer, freta deſine concha;
En cava ſoliciti veniunt ad litora nautæ;
Et 1 Megaræ turres jam longior occulit umbra.

ECLOGA II.

PARTHENIS.

ARGUMENTUM.

Iolas piſcator Virginem, *humani generis delicias, unicè adamabat: qua cum dulcè queritur, quod ſe ex oculis ſubtraxerit. Per* Parthenidem, Virginem, *per Iolam, religioſum virum intellige.*

PARTHENIDEM puer ardebat piſcator Iolas,
Delicias divùm, atq; hominum, quàm ſæpè ſolebat
Ad 2 Mergillinæ vitreos inviſere fontes,
Sacrũ ubi PARTHENIDIS ſtat curvo in litore templũ.
Hic cùm jam Zephyri ponebant murmura, & altum
Purpureus rediens pulſabat Veſper Olympum,
Hæc dulces inter lacrymas incondita ſolus

Flu-

1 Inſulæ Lucullano objecta, quæ & caſtrum Lucullanum appellata eſt, *Caſtel dell'ovo* 2 Amœniſſima ad *Pauſilypum* Villa in extremo oræ Olympiæ *Mergoglino*, olim Actii Synceri Sannazarii, ubi celeberrimum ejus ſepulchrum in templo ab ipſo Virgini, & Divo Nazario dedicato.

Fluctibus,& duris jactabat carmina ſaxis.
JOL. Quid tantũ refugis,bona Virgo? quid & mihi tãtũ
Divinum avertis vultum, renuiſque videri?
Ah miſer! ah noſtros contemnit PARTHENIS ignes?
Prætulerimne aliquam tibi forſan,Dia,vereris?
At mihi vos,Superi,teſtes,ſi corde caducum,
Aut unquam mortale aliquid meditatus:& ipſi
Sint mihi vel ſcopuli teſtes,ſint litora, & undæ.
Dicite vos,ſcopuli,vos litora dicite, & undæ,
(Si ſenſus ſcopuli,ſi litora habetis,& undæ)
PARTHENIDEM ſi ſemper ego piſcator amavi:
Nam voces vos ſæpe meas audire ſoletis,
Atque repercuſſas mea reddere verba per auras.
Ah noſtro quoties offenſæ murmure cautes
PARTHENIDEM ſonuere! meos jam carmine amores
Edoctæ rupes reſonare, & concava ſaxa.
Et vos, quæ noſtro frondetis litore,quercus,
Dicite (nam ſenſus, & habetis Numina quercus)
Hæc veſtro quoties incidi carmina trunco:
Te,Virgo,piſcator,amat, & amabit Iolas:
Et veluti hæ quercus, creſcent ſic ſemper amores.
An me tu forſan,Virgo,aſpernaris amantem,
Quòd pauper piſcator? erat piſcator & ipſe
Nonne puer, formoſa,tuus,quem ſæpe beato
Amplexum gremio tenuiſti,& dulcia ſæpe,
Atque optata ſacris libaſti baſia labris?
Ille nec erubuit calamos,non retia, & hamos,
Nec parvam ſociis agitare per æquora cymbam,
Cùm Deus ipſe, maris regnator,& ætheris alti,
Qui nutu terras,nutu qui ſydera torquet.
Fortis amor: noſtrum quis vincere poſſit amorem?
Ille Deum in terras, vel ab æthere traxit amantem;
Atque malis hominum pariter conſueſcere juſſit.
Et tu, Diva meos nunc aſpernaberis ignes?
An mihi dura,quia agreſti munuſcula cultu
Nulla tibi miſi? miſi tamen ipſe rubentes
Biſſenas de more roſas tibi, Dia, quotannis:
Et meminiſſe potes;nanque hoc cum carmine miſi:
Virgo, noſter amor, tuus hæc tibi mittit Iolas.
Quin etiam variis memini miſiſſe corollam

Floribus intextam,& calathis quoque lilia plenis;
Candida (novi equidem) quia ſunt tibi lilia cordi.
Sunt & plura mihi in teſtis: cras illa videbis
Ante aras, Regina, tuas emittere odorem.
Præterea, dura quæ vix de caute revelli
Nuper oliviferæ piſcoſa ad ſaxa 1 Minervæ,
Bina mihi curvos variata corallia ramos:
Bis petiit Niſæa ſoror, bis & mihi furtim
Sublegere aggreſſa eſt: arca ſed condita ſervo.
Illa tibi multo cum carmine mittet Iolas,
Natalem cùm, Virgo, tuum lux annua reddet;
Sed piſcatoris parva hæc an munera ſpernis,
O Divùm Regina? tibi ſed munera digna
Qui ferat? ipſe ſuis vix dignum texit amictum
Sol radiis: vix Luna pedes tibi lambere digna eſt.
At, quia dulce ſibi cor amantes mittier optant;
Cor tibi, quod tantùm reſtabat, miſimus ultrò.
Quicquid ideſt. certè Deus ipſe hoc munere majus
Nec ſperare poteſt, nec reddere poſſumus ipſi.
At tibi quòd totum, virgo, jam miſimus illud,
Scis equidem, certiſque potes cognoſcere ſignis,
Mane ego te primo, te Veſpere, Diva, ſaluto:
Sæpiùs atque die in medio tibi carmina dico;
Atque tuum quoties audire, & reddere nomen
Contingit, tunc ore fero prona oſcula terræ
Cernuus, & cœli venerabile pignus adoro.
Nil tamen hæc proſunt, dulcem ſi cernere vultum
Dura negas, tantùmque meos contemnis amores.
At mihi te propria vetitum ſi cernere forma,
Appicta in tabulis ſaltem ſimulacra videbo.
Sic aliqua & noſtro dabitur medicina dolori;
Eſt ſua conſpectu vel inani blanda voluptas.
Ah timeo (de te quoniam mihi credere tantùm
Non equidem, bona Virgo, licet) ne pectore noſtro
Quid lateat, quod, Diva, tuos offendat ocellos.
Dic mihi quis lateat malus anguis? ut & citus illum
Conteram, & optato dignus jam reddar amore.
Sed tempus rutilis percurrere litora flammis;
Noſtra ſed occultæ depaſcent pectora flammæ.

ECLO-

1 Campaniæ promontorium *Capo di Maſſa, ò la Campanella.*

ECLOGA III.

ANTIGENES.

ARGUMENTUM.

Milcon, & Dorylas piſcatores mutuis inter ſe primum conviciis, mox, advocato Antigene, carmine certant: ſed neuter vincit, Antigenis ſententia. Per Antigenem intelligit poëta familiariſſimum ſuum Joſephum Vallettam *Juriſconſultum eximium, & Latinis, Græciſque literis florentiſſimum, Qui regio animo, ac ſumptu celeberrimam Neapoli Domi ſua bibliothecam ex probatiſſimis anthoribus omnium admiratione, ac plauſu comparavit. Per Argilochum innuit* Franciſcum Solimenem *Pictorem ſui temporis egregium, antiquis ipſis vel invidendum, Muſiſque Ethruſcis perpolitum.*

MILCON, DORYLAS, ANTIGENES.

MIL. Dic mihi cui naſsas ſervas puer? an Polybote?
DOR. Nō illi, at Lycabæ, Bajas qui nuper abivit.
MIL. Infelix piſcator, ovem qui neſcius iſti
Commiſit ſervare lupo; nam ſæpe reviſit
Hic naſſam, & partem prædæ ſibi ſubripit udæ.
DOR. Tu fur, tu naſsis ſolitus ſubducere piſces.
Te modò cum præda fugientem ab litore vidi,
Cùm fumoſa citus Phraſidami tecta petebas,
Plurima ſæpè ſoles ubi, pesſime, condere furta.
MIL. Vidiſti, Doryla, ſed cùm te Liber habebat
Numine repletum multo, & dulcedine lætum.
Quippe tibi trullas mos eſt ſiccare rubentes,
Atque omnes vili vappa purgare tabernas.
DOR. Iſta viris, perverſe? mihi non murice pictam
Clam nuper concham medio furatus ab antro es?
MIL. Nunc etiam inflaris temulento, ut ſemper, Jaccho,
Non reddenda mihi pro pignore? protinus hinc te
Ni citò proripias, ſaxo caput, improbe, frangam.
DOR. Tu Dorylæ? noſtris ni te, ſcelerate, Comatas
E manibus toties rapuiſſet, mortuus eſſes.

MIL.

MIL. Novit & ille tibi quoties cava tempora fregi.
DOR. Te,te ego: vicinus prohibet ſed plura ſatelles.
Dic,age,danda tibi quonam pro pignore concha?
Poſt mihi (nec fugies) pœnas tu,perfide,ſolves.
MIL. Te quia tunc mecum certantem carmine vici.
DOR. Tu me cantando? non tùm mea carmina fluctus
Mirari,& rigidæ movere cacumina rupes?
At te,cùm fracta ſtreperes,indocte,cicuta,
Nereides,pelagique omnes ſprevere puellæ.
Vis ne iterum certare? novo certamine victus
Tùm me cantando viciſſe fateberis ipſe.
In medio ſtatuam duo pocula, quæ mihi Gallus,
Cùm procul Armoricis veniſſet portitor oris,
Vendidit Eurialus Cumarum in litore quondam.
Divini eſt opus Argilochi, qui pocula fecit.
(Argilochum memini Eurialum dixiſſe magiſtrum)
Depicta in medio ſpectantur cærula,& udis
Mirabilis poculi deſcriptio ex Theocrito mutuata.
Stat ſenior, Batto ſimilis, piſcator arenis,
Cui nudo nimium nitenti educere ponto
Retia,purpureo turgeſcunt ſanguine venæ,
Et duri multo tenduntur robore nervi;
Omnibus ut credas piſcari viribus illum,
Non longè ſedet in ſcopulo formoſa puella,
Seu vitrei ſit *Nympha* maris, ſeu litoris una,
Quæ viridem vario diſtinguit flore corollam
Myrto intertextam, nitidiſque aſpectat arenis
Piſcantem,& riſu ludit dea pulchra ſoluto.
Parte alia ſurgens aprico vinea colle
Uvis luxuriat maturis, parvulus illam
Cuſtodit puer, & roſeo pulcherrimus ore eſt,
Qui ſepes propè vimineas conſidit, & illum
Stant geminæ circùm vulpes,quarum altera vites
Per medias curſat, quà dulcior una racemo
E læto pendet,folioque intecta virenti
Clam latet, & dulces morſu depaſcitur uvas.
In peram verſata dolos ſtruit altera furtim,
Atque pyra, atque nuces,atque aurea mala rapaci
Subripit ore. puer capiendis manè cicadis
Intexit junco caſſes,nec mitia poma,
Nec vites quicquam curat: ſed totus in uno

Eſt

Eſt opere:& puero ſua ſunt puerilia curæ.
Nec labra admovi, quamvis me ſæpe rogaret
Niſa: ſed intacta ex illo ſervantur in arca.
MIL. At mihi nodoſo ſunt bina corallia trunco,
Nuper Teleboûm dura de rupe revelli:
Hæc ſint victori ſua munera: plura neque auſim
Ponere; nanque domi, ò Doryla, mihi dura noverca,
Et durus pater eſt, arca qui condita ſervant
Cuncta: nec eſt quicquam, quod clam ſubducere poſſim.
DOR. Jam certare placet: veniam quòcunque vocaris.
Non me iterum effugies: faciam, certamine victus
Ne Dorylam, aut alium poſthac tu voce laceſſas.
Audiat hæc tantùm, vicino in margine ripæ
Qui ſedet, & Zephyros, & dulcia frigora captat,
Antigenes: nunquam ſic me viciſſe negabis.
MIL. Nec te, nec quenquã fugio. Bonus hùc age noſtras,
Antigenes, audire veni, & laudare Camœnas.
ANT. Dicite jam, pueri, molli conſedimus alga,
Frigus ubi lato præbet curvamine rupes.
Lumine nunc cœlum puro nitet; æquora rident,
Et placidi rident Zephyri, luduntque per undas
Nereides, vitreoſque reviſunt *N*ajades amnes.
Dic prior, ò Doryla; referet mox carmina Milcon.
Ludite & alternis; nam alternis ludit Apollo.
DOR. Cærulei fluctus, & marmoris ima canori,
Dicite, ſi *D*orylas cantavit amabile carmen:
Dicite, feſtivas & gurgite tollite voces:
*S*i ſecus, immoto torpeſcat in æquore pontus.
MIL. Muſcoſæ cautes, & aquis lita ſaxa marinis,
Aurea ſi calamo deduxit carmina *M*ilcon,
Oſtreaque, & læto conchylia gignite ſucco;
Si contra, vacuas ſinè ſucco effundite conchas.
DOR. Cùm lentus canerem ſub tegmine rupis opaco,
Quà ſuper incumbit placidiſſima Mergilline,
Nereides vitreis ſe tollere protinus undis,
Et placidos miſcere choros ad carmina vidi.
MIL. Quà ſe Pauſilypus deducit in æquora clivo,
Dum ſedeo, & gracili deductum carmen avena
Sæpe itero, dulci Sirenes murmure captas
Aſpexi ad litus celeri properare natatu.

DOR. Me ſcopuli, Miſene, tui, collesque Dicarchi
Viderunt ſuavi mulcentem carmine Phocas.
MIL. Me Prochyte aſpexit muſcoſo in vertice ſaxi
Cantantem rigidas mollire in fluctibus Orcas.
DOR. Retia ſi jacio, veniunt ad retia piſces:
Si naſſas, pingui gravitant ſub pondere naſſæ.
MIL. Nunquam cæruleis immergitur hamus in undis,
Qui mihi non molles ferat alto à gurgite prædas.
DOR. Dũ viridi è ſcopulo nudus ſub marmore mergor,
Oſtrea dura lego, & pingui conchylia ſucco,
MIL. Cùm noctu nitidis perluſtro litora flammis
Octipedes rigida divello è rupe paguros.
DOR. Blanda mihi ſemper Fortuna, & cærula rident:
Et formoſa ſuo ridet mea Niſa marito.
MIL. Aurea decurrunt mihi ſecula: marmora nunquã
Dura mihi, & nunquam triſtes Amaryllidis iræ.
DOR. Dic 1 quibus in terris (& eris mihi Proteus alter)
Subter aquas jacto naſcantur ſemine conchæ?
MIL. Dic 2 Quibus in ſcopulis felicibus Iride picti
Verſentur piſces, & pignora victor habeto?
DOR. Dic 3 ubi ſquamigeræ veniant ad litora prædæ
Sponte ſua, manibuſque udis captentur arenis?
MIL. Dic 4 ubi lacteolos progignant cærula piſces,
Os quibus eſt nullum, dorſo nec ſpina rigeſcit?
ANT. Haud equidem veſtras auſim componere lites;
Tu pateras: hic nigra corallia: dignus uterque.
Ducite jam naſſas, pueri, nox humida venit.

LEO-

---

1 Tarenti, ubi non longè à litore ingentes palos incolæ figunt, qui vertice ſuprà aquas extant, in hoſce è cœlo ros decidit, concharumque ſufficit ſemina, corrupto græco vocabulo *Lo Fito* vocant. hæc inde è palis abſtrahunt, ſubterq; aquas ad oſtia parvi ſinus mittunt, vehemens ubi eſt maris fluxus, ibique mirum in modum excreſcunt. 2 Ad Pauſilypum, ubi piſces triplici Iridis colore naſcuntur, regios piſces Olympici vocant. 3 In ora Rhegina ad Cænym promontorium, de quo infrà ſæpè incidet mentio. Hìc enim Pelamydes à Delphinis agitati, mariſque fluxu ferente, in terras incidunt: utque Delphines fugiant, in litus exiliunt, captanturque ab incolis nullo negotio. rem ſæpe non ſinè voluptate admiratus ſum. 4 Rhegii, & Meſſanæ: *Cicirelli* vulgus vocat, ſuaviſſimi ſaporis ſunt, ac veluti lac coagulatum: de his plura in Halieuticis.

LEOPOLDO I.

CÆSARI, AUGUSTO,

PIO, FELICI, VICTORI,

ECLOGA IV.

CÆSAR

ARGUMENTUM.

Vienna obſidione liberata, fuſo, fugatoque Barbarorum exercitu, Strigonioque recepto, promiſſa Superùm oraculo aurea mundo ſecula iam incipere CÆSARI gratatur poëta, cui, pulſis Europa Scythis, Orbis univerſi imperium auguratur.

ACtiades Muſæ, paulò majora canamus:
Non humiles cuncti myrtos ſectantur, & algas.
Litora ſi canimus, ſint litora CÆSARE digna.
Triſtia nunc tandem ceſſere oracula Divûm,
Nec duros ultrà portendet 1 pagina caſus.
Spes redit, Auſtriaciſque iterum victoria caſtris,
Ac læti redeunt poſt triſtia bella triumphi.
Incipiunt jam fauſta: vetus jam vertitur ordo,
Mutatæque vices rerum: nova naſcitur ætas:
Et promiſſa Diis felicia ſecula Mundo,
Ac magni fluere incipiunt ex ordine menſes.
Caſta fave nunc Virgo; tuo ſi Numine CÆSAR
Vicit, & ingenti terras formidine ſolvit.
Hoc duce, ſi qua manent priſcæ veſtigia culpæ,
Tollentur, totoque Fides regnabit in Orbe.
Gens ſancta ex alto mittetur, & impia paſſim
Deſinet: èque polo veniens Aſtræa redibit.

1 *Martini ſtredonii Soc. Ieſ.* qui adverſa primùm, mox proſpera Cæſari futura prædixit.

In terras iterum, & Saturnia ſecla reducet;
Pacatumque reget totum ſub CÆSARE Mundum.
Non miſeros poſthac nautas urgebit egeſtas:
Non labor uda mari committere retia, & imas
Non opus eſt reflui perquirere gurgitis undas.
Ipſa ſinu prædas mittent læta æquora, & udi
Sponte ſua venient captivi ad litora piſces.
Ipſi & odorati muſco ſcopuli, & lita ſaxa
Fluctibus, & duræ fundent conchylia rupes.
Ridebunt lenes auræ, Zephyrique ſalubres,
Et tranquilla levi criſpabunt cærula flabro.
Nam procul horriſoni pacato ex æthere nimbi
Semper erunt; rigidæque ſilebunt rupe procellæ,
Nec nautis Hyades metuendæ, aut enſe minaci
Qui mare, qui terras, quique aëra quaſſat Orion.
Ulla nec aſſurgent poſthac mala ſydera Mundo.
Non vacuæ metuent Lunæ diſpendia conchæ,
Nec foliis illas unquam lentiſcus amaris
Inficiet: pleno turgebunt ubere conchæ,
Ac dulci ſemper pingueſcent ubera ſucco.
Nullæ prædonum vexabunt cærula puppes:
Noſtra nec infames curſabunt litora lembi.
Non fraudes aderunt, ſævæ non amplius iræ:
Non mala furta, dolique, execrandæque rapinæ,
Et nullæ ſcelerum facies. poſt terga revinctæ
Æternùm ſtabunt Furiæ, Diræque ſorores:
Semper & horrendi claudentur limina Jani;
Sordebitque ſua exeſum rubigine ferrum.
Non ſylvas paſtor, non deſeret arva colonus
Invitus, rigidique gemet ſub pondere Martis:
Et curvæ falces non conflabuntur in enſes.
Non vitreas piſcator aquas, nec ſcrupea ſaxa
Linquet, & ærata ſulcabit marmora puppi,
Atque inſueta gravi tentabit bella tridente.
Rupe ſed umbroſa frigus captabit opacum,
Blandaque litoreas revocabit ad otia Muſas.
Pax erit: ex alto pacem regnator Olympi
Spondet: & optatam ſpondent bona ſydera pacem.
Pauca tamen peragenda priùs ſunt bella per Orbem;
Expugnandæ urbes ferro, durique domandi

Jazyges 1, immaneſque 2 Avares, Hunnique rebelles;
Inde 3 Scythæ, & dirus 4 *Maümethes*, 5 Caſpia victus
Qui jam clauſtra petit, fugientem 6 Bactra, neq; Indi
Tutantur: longè ſylvas: ſaltuſque peragrat
Riphæos 7, latebriſque vagus ſe condit 8 Imaï.
Te manet hic labor, ò noſtri decus, ò amor Orbis,
AUSTRIADE CÆSAR: Teque unum Fata repoſcunt
Everſorem Aſiæ. rapidum ceu fulmen, in hoſtes
Ibis, & horrenda quaties formidine gentes.
Mox ubi barbarica pulſo cum gente tyranno,
Imperium Eoi, ſedemque tenebis avitam,
Invades Aſiam, ſpoliis 9 Babylona ſuperbam
Diripies, & regna Cypri vaſtabis opima.
Hinc Syriam everres totam, fœcundaque Nili
Regna, & palmiferam ſubmittes victor 10 Idumen.
Hic (nimium ò felix, hominum pater, atque Deûm rex
Te, te in ſpem tantam, tantoſque reſervat honores)
Sanctam Urbem intrabis, regum ſtipante corona,
Numen adoratum, & dulci dabis oſcula ligno,
Unde ſalus nobis orta eſt, & gaudia Mundo.
Auſpiciis & jam lætis, felicibus & Diis,
Talia concordes nent aurea ſecula Parcę,

1 Iazyges Metanaſtæ Europæ populi inter Danubium, & Carpathum, qui nunc Hungariæ montana tenent, quorum metropolis Caſſovia, vulgò *Alta Hungaria* dicitur, quæ tota ferè Auſtriacis parebat ante recentes tumultus. 2 Avares, & Hunni populi, qui primùm circa Mœotidem paludem inhabitantes, mox in Pannoniam migrarunt, quæ Hungaria ab ipſis dicta eſt. 3 Turcæ ex Scytharum gente, qui anno 625. Heraclio Imperatore, per portas Caſpias in minorem Aſiã ingreſſi pro Imperio Romano militarunt: mox in Scythiam reverſi, irrupere iterum anno 958. Conſtantino Copronimo Imperatore, & Perſidem primùm, hinc Aſiam minorem, & totum Orientis Imperium occuparunt, capto Byzantio ſub Maumethe II. anno 1453. 4 *Quartus* hoc nomine Turcarum rex. 5 Pylæ, ſeu portæ Caſpiæ, per quas ex Scythia in *Aſiam* aditus patet, ſive ex Media in Parthiam, anguſtiæ inter montes, vulgò *Le porte di Teflis*. 6 *Termend* vulgò, non longè à Caucaſo, qui *Cocas, & Cochias* dicitur, & per totam *Aſiam* extenditur. 7 *Aſiæ* mons Scythiam ſecans, Sarmathiamque, vulgò *Oby* dicitur, quo nomine fluvius etiam appellatur. 8 Mons Scythiæ, ex quo Scythia intrà, & extrà Imaum appellatur. longè per Aſiam extenditur: In Tartaria nunc *Moregar* barbaris indigetatur, in India verò *Dalanguer* 9 *Bagdat* 10 Idumæa, quæ in ſacris literis Edom dicitur, ab incolis *Bidumi*.

Aggredere ò tantos,ſpondet quos Numen honores,
Chara Deo ſoboles,magnum Fidei incrementum .
Aſpice totum imo concuſſum à cardine Mundum,
Oppidaque , urbeſque,& nutantia regna ſub armis :
Aſpice,læta novo gratentur ut omnia ſeclo.
O mihi ſi tantum concedant Numina vitæ,
Egregios quantum ſat erit celebrare triumphos,
Et partam imperio pacem,& tua dicere facta.
Non me divinus poterit ſuperare canendo
Actius,aut dignas cecinit qui Conſule ſylvas;
Sicelides quanquam adſint huic,Nereides illi.
Judice ſi mecum certet Deus ipſe Palæmon:
Judice ſe,victum dicet Deus ipſe Palæmon.
Incipe,macte animis,claras decerpere palmas,
Et tua victrici intertexere tempora lauro.

ALPHONSO PHILAMARINO

TURRIS DUCI CLARISSIMO

E c l o g a V.

THYRSIS

A R G U M E N T U M.

Corydon, & Mopſus piſcatores Thyrſidis Olympici piſcatoris mortem deflent, alterque epitaphium, apotheoſin texit alter. Sub Thyrſidis perſona luget poëta familiariſſimum ſuum Aſcanium Philamarinum *Aſcanii Cardinalis nepotem, Turris Dominum, qui acerbiſſimo occubuit fato, ſummo totius Civitatis mœrore. Vir, & conſilio promptus, & ingenio: moribus verò candidiſſimis, & ad ſibi omnium animos comitate, & officiis promerendos unicè factus: Pater Patriæ meritò appellatus, quippe qui nunquam à patritia gravitate dictis, aut factis ne latum quidem unguem delabi viſus eſt, ut cæteris Nobilibus virtutum omnium egregium eſſet exemplar. Per Corydonem intelligit* Alphonſum Philamarinum *demortui germanum, cui in acerbiſſimi funeris ſolatium Eclogam conſcripſit poëta, eique nuncupat, omnemque felicitatem præcatur.*

CORYDON, MOPSUS.

COR. CUr non, Mopſe (leves quoniam demiſimus undis
Jam naſſas, lōgo capturas tempore prædas;
Et tenues calami nobis, & carmina) molli
Hìc muſco ſuper intereà conſedimus ambo?
MOP. Tu major, Corydon, faciam quodcunque jubebis,
Aut hìc quà Zephyri ſtrepit aura, & murmurat unda;
Sive tibi gelidum potius placet ire ſub antrum.
Aſpice, ut ante fores myrtus ſtipaverit antrum,
Atque leves ſubter ſternantur molliter algæ.
COR. Litoribus noſtris unus tibi certat Iolas,

MOP. Quid ſi idem certet Tritona laceſſere cornu,
Et niveos inter delphinas Ariona cantu?
COR. Incipe, Mopſe, prior (ſunt & mihi carmina) ſiquas,
Synceri vel habes laudes, vel jurgia Batti.
Incipe: nam pelago naſſas ſervabit Amilcon.
MOP. Imò hæc, quæ vitreas deduxi nuper ad undas,
Jam repeto: mox ipſe mihi fac certet Iolas.
COR. Ut mergos dulci ſuperant modulamine cycni;
Judicio noſtro, ſic carmine vincis Iolam.
MOP. Deſine plura, puer; vacuo ſucceſſimus antro.
Nereides Thyrſin crudeli morte peremptum
Flebant: vos teſtes ſcopuli, vos litora Nymphis;
Cùm conjux amplexa viri miſerabile corpus
Perfudit lacrymis, & queſtubus aëra complet:
Sæpe Deos, ſæpe aſtra vocat crudelia conjux.
Nulli cæruleis illis errare diebus,
Nec reſilire leves viſi Delphines in undis:
Non & ſueta citi venere ad pabula thynni.
Thyrſi, tuum Phocas etiam ingemuiſse per æquor
Interitum, fluctuſque maris, cauteſque loquuntur.
Thyrſis Olympiacas curſu contendere cymbas
Inſtituit, lætiſque dedit certamina nautis,
Et ludos Thetidi, & ſolennia vota quotannis.
Fluctibus ut piſcis decori eſt, ut & oſtrea ſaxis,
Litoribus myrtus, ſcopulis ut muſcus odoris,
Sic nobis decor omnis eras: ſed triſtia poſtquam
Eripuere tuis te Fata, immitia Fata!
Ipſa Thetis fluctus, & Nereus ipſe reliquit.
Retia ſæpe, leves quæ miſimus humida in undas,
Purgamenta maris, quaſſataque ligna tulere:
Pro pingui Mullo, pro cæruleo Melanuro,
Muſcus, & infelix provenit gurgitis alga.
Spargite humum foliis, puppeſque ornate corollis,
O piſcatores; petit hæc ſibi munera Thyrſis.
Erigite hìc tumulum, tumuloque inſcribite carmen:
Tyrſis ego hac quondam capiebam notus in acta
Formoſos calamo piſces, formoſior ipſe.
COR. Tale mihi, divine puer, tua buccina cantu,
Quale truci pelago jactatis litora, quale
Sole ſub ardenti Megara venientibus umbra.

Foc-

Fortunate puer, non amiſiſſe magiſtrum
Noſtra tibi læto gratatur Olympia plauſu.
At nunc cærulea quæcunque hæc carmina concha
Expediam, tollamque tuum ſub ſydera Thyrſin;
Thyrſin in aſtra feram; dilexit nos quoque Thyrſis.
MOP. Nil erit, ò Corydon, nobis hoc munere majus,
Munere & hoc dignus fuit ille; & carmina nobis
Jampridem iſta Mycon laudavit, lentus ad umbram
Cùm mecum molli farciret vimine naſſas.
COR. Lucida purpureus ſummi ſubit atria cœli,
Et vaga ſub pedibus deſpectat nubila Thyrſis:
Perque alios amnes, tranquillaque marmora Divûm
Felices ſequitur piſces, felicior ipſe.
Ergo alacris fluctus, & litora læta voluptas,
Et lætos pacata tenet per cærula nautas.
Tempeſtas jam nulla mari: non ſævus Orion
Æquora turbabit nimbis, læta otia felix
Thyrſis amat, Divoſque inter jam geſtit ovantes.
Ipſi lætitia cœlo ſua murmura tollunt
Æquorei fluctus: ipſæ jam carmina rupes,
Ipſa ſonant cava ſaxa; procul reſponſat & Echo:
O Corydon, Deus ille, altarum & numen aquarum.
Sis felix, fauſtuſque tuis: tibi litore ſeptem,
Quot pater ipſe tenet Nereus altaria ponam:
Quæ mihi Pauſilypus fert aurea vina quotannis
Spargam lætus humi, viridique altaria muſco
Intexam, ſociis hilarans convivia læta,
Surget ſi Caper, ante focum, ſi Cancer, in umbra.
Tityrus intereà, & fulvus cantabit Amyntas;
Nereidum choreas imitabitur alba Lycoris:
Delphinum & ſaltus imitabitur Artemidorus,
Hæc ſacra, Thirſi, tibi faciam ſolennia ſemper,
Seu tumidum remis findam mare, litore noto
Seu mihi ſubductam firmabunt ſaxa phaſelum.
Dum Neſis pelago ſtabit, dum litore ſurget
Pauſilypus, fluctuſque maris dum piſcis amabit,
In terris ſemper, ſemperque per æquora notus
Thyrſis eris, laudeſque tuæ, tua facta manebunt.
Ut Nereo, Glaucoque vovent in gurgite nautæ,
Sic tibi, Thyrſi; reos damnabis tu quoque votis.

MOP.

MOP. Tali digna tibi quæ reddam carmine dona?
Nam neque me tantùm labentes pumice fontes,
Nec Zephyri tantùm delectant murmura, nec qui
Propter aquas dulci modulantur gutture cycni.
COR. Ipſe ſed ante mihi hac ibis donatus avena:
Hæc nos, Parthenidem ardebat piſcator Iolas,
Hæc eadem docuit, cui naſſas? an Polybotæ?
MOP. Accipe tu concham, qua nos donavit Amyntas,
Donatam & mihi tunc doluit pulcherrimus Anthus.
COR. Sed iam ſurge puer; de litore clamat Amilcon:
Tempus & è pelago plenas educere naſſas.

MARCO ANTONIO
JUSTINIANO.
VENETORUM
DUCI SERENISSIMO.
ECLOGA VI.
GLAUCUS.
ARGUMENTUM.

Venetorum *claſſi in Orientem ex Italia ſolventi, cum Auxiliariis copiis,* INNOCENTIO XI. *Pont. Max. adhortante, poëta ſub Glauci perſona felicia omnia auſpicatur.*

SI juvat edomito de Thrace, Scythiſque ſuperbis,
Te Duce, venturas patriæ prænoſcere palmas,
Huc ades, Adriaco veniens de litore, MARCE
ANTONI, atque animum à curis averte parumper.
Quæ jam fatidicus nautis oracula Glaucus
Obſcura ſub nocte dedit, nunc accipe; magnæ
O decus Auſoniæ, & Venetæ clariſſima gentis
Gloria; litoreas nec dedignare Camœnas.
Fors erit, (ò utinam fortunent Numina vota!)
Ut tibi grande meo veniat de carmine nomen,

Cùm

Cùm, duce te, partos cantabo ex hoſte triumphos.
Piſcatu Stabiis multa jam nocte redibat
Bajanus Milcon; ſociique per æquora cymbam
Pellebant Lycabas, & Surrentinus Amilcon.
Nulla cavo flabat vicini à flumine 1 Sarni
Aura mari: at puro ſplendebat ab æthere Luna,
Et ſubtùs tremuli ſplendebant marmora ponti:
Jà veterẽ in 2 ſcopulum, qui ſervat ab Hercule nomẽ,
Venerat: audiri cœptus cùm litore ab udo
Fatidicus Glaucus, tumidi qui monſtra profundi
Innubi ſub nocte ſolet mulcere canendo.
Quin & ſæpe canit trepidis oracula nautis
Cæruleus pelagi vates, aperitque futura.
Et tunc vaticinans Deus hæc ex ore profatus.
GLAU. Ægæi tumidas percurrere puppibus undas
Victricem aſpicio claſſem, plena æquora velis,
Et longis video remis freta pulſa ſonare.
Aſpirant lenes Zephyri: præit agmina prima
Adriacus LEO, quem centum comitantur ovanti
Cum plauſu, fremituque rates: juxtàque carinas
Aſſultant læti Delphines, & humida ponti
Gens tota, & vario ludunt per marmora curſu.
Ipſæ etiam pelago ſurgunt Nereides udæ,
Oræ omnes pulchræ, nitidiſque in veſtibus omnes,
Et niveis omnes, diſcincta veſte, papillis,
Nudæ humeros, nudæque genu, ſparſimque ſolutæ
Cæſariem per colla levem, vitreaſque per undas
Solennes ducunt, Nereo plaudente, choreas:
Concertantque vago puppes ambire natatu,
Dum reſona Triton cita perſonat æquora concha.
Scilicet egregios jam nunc ſpectare triumphos,
Et debellato palmas ex hoſte videntur.
Unda fremit plauſu: geminant cava litora plauſum:
Laudibus & meritis Venetus LEO tollitur aſtris.
Illius adventu pulſos dare terga Gelonos
Jam video, celerique fuga ſe trudere in 3 Hellen.
Ceu timidi fugiunt ſylvoſa per avia damæ,
Cum propè venator jaculo ferus, & canis inſtat

La-

1 *Fiume di Scafati.* 2 *Rovigliano* aliis eſt *Scoglio d'Orlando* inter Stabias, & Vicum Æquenſem 3 *Stretto delli Dardanelli.*

Lattatu ; & nemorum cœcis conduntur in umbris.
Sed nec ſecuros ſe faucibus Helleſponti
Stare putant: fugiunt trans 1 Boſphoron,atq;per altũ
Euxinum in gelidas contendunt 2 Phaſidis oras.
Exultant lætæ Cyclades, Venetumque ſalutant
Victorem,& feſtas jactant ad ſydera voces.
Aurataſque ſinu puppes,gentemque togatam
Accipiunt,ſparguntque novos per litora flores.
Libera ſervitio 3 Leucas,ſervataque plaudit
Nicopolis 4 ſocio reſponſat Græcia plauſu.
Ipſa ſed ante alias fremitu gratatur ovanti
Naſcenti data Creta Jovi, populoque potenti
Applaudit ſervata, jugoque exuta Tyranni
Geſtit ovans,plauſuque ſonant latè omnia circum,
Litoraque,ſcopulique,omniſque remugit Olympus,
Jam ſecura metu ſunt omnia : rura colonus
Exercet ſua : gramineas errare per herbas
Jam tutæ incipiunt capræ,ſimæque capellæ.
Populea paſtor recubans ſecurus in umbra,
Attritos certat calamos compingere cera,
Dulcia & agreſtes revocare ad carmina Muſas.
Securæ ludunt pecudes,ſaltuſque peragrant
Dictæos; baculo puer armentarius illas
Creſſus agit,paſtuque ſua ad præſepia ducit:
Et lætæ redeunt ſtabula ad Gortynia vaccæ.
Tutus & ipſe ſedet viridi piſcator in acta;
Atque leves gracili dum texit vimine naſſas,
Nereidas reſonare docet cava litora cantu.
At ſocii intereà celeri vada ſalſa phaſelo
Solicitant,captantque vagi per marmora piſces.
Nulla nocens currit mare puppis, & æquora nulli
Prædantur lembi : ſæcuræ cærula pinus
Alta ſecant,Syrioque vehunt de litore merces,
Et fortunati convectant dona Canopi.
Nam victi fugere Scythæ : jam Caucaſus illos
Rurſus habet : cœcis & ſaltibus abdit Imaüs :
Atque Afer pulſus Libyæ in deſerta refugit.

Hæc

1 *Canale del Mar negro, ò ſtretto di Coſtantinopoli.* 2 *Faſſo* urbs, & fluvius Colchorum *Giorgia* 3 *S.Maura* 4 *La Preveſa* ab Auguſto condita contrà Actium,poſt victum M.Antonium,& Cleopatram.

Hæc dedit: & magno plauſerunt murmure Nymphæ,
Et vada Tritones pulſarunt humida cornu.

ECLOGA VII.

EPÆNETERIA

ARGUMENTUM.

Cum fortè Tityrus paſtor, & Amilcon piſcator convenifſent, Sylveſtrem alter vitam, litoream laudat alter.

TITYRUS PASTOR, AMILCON PISCATOR.

Fortè Dicarchæis ſervabat montibus hœdos
Tityrus, argutæ recubans ſub tegmine quercus:
Hìc & lentus oves tenui mulcebat avena,
Ad ſua ſylveſtres compellens carmina Divas:
Cùm longè Baiis veniens piſcator Amilcon,
Faſce ſub ingenti preſſus conſedit ad umbram,
Ut piſcatorem conſpexit Tityrus, inquit:
Non hæc piſcator, vobis ſunt otia læta
Litoribus, non blanda quies, non vita beata eſt:
Cui piſcator ait: Nobis ſunt otia læta
Litoribus, tranquilla quies, & vita beata eſt,
Verſibus hinc ambo incipiunt certare vicisſim:
Tityrus & ſylvas laudabat, litora Amilcon.
TIT. Nos hic vere novo in ſylvis, cùm lumine puro
Purpurei fulgent Soles, & lucidus æther:
Cùmque rubere novis jam prata coloribus, & jam
Incipiunt læto turgere in cortice gemmæ,
Et nidum tignis jam garrula figit hirundo,
Per virides latè colles, & florea rura
Erramus læti, & cœlo gaudemus aprico.
AM. Tunc nos; blanda mari quoniam pellacia ridet,
Et pura ſub luce dies micat aureus, & jam
Felici criſpant Zephyri placida æquora flabro,
Muſcoſos inter ſcopulos, & litora cymba
Curſamus, molleſque citi per cærula jactis
Retibus, aut longa captamus arundine prædas,

TIT.

TIT. At veró nimiis cùm jam fervoribus æſtas
Incipit exardere, nemus tunc inter opacum
Ac gelidos inter fontes, & flumina circùm
Optatas auras, dulceſque inquirimus umbras.
Hìc & ſub patulæ proſtrati tegmine fagi,
Sylveſtrem tenui meditamur arundine Muſam:
Et triſtes cantu curas ſolamur amaras.
Nos hìc & rauco delectant murmure rivi,
Dum per ſaxoſæ decurrunt concava vallis.
AM. At nos æſtate in media dùm litora fervent,
In vitreas pelagi nudi deſcendimus undas.
Hìc juvat & celeri *D*elphina laceſsere curſu,
Et crebrò variis aſſultibus ire ſonantes
*S*ubtèr aquas, vitreaſque domos luſtrare profundi:
Mox & cæruleis emergere protinus undis.
At nunc in viridi conſidere vertice ſaxi,
Muſcus ubi ſuavem de caute exhalat odorem.
Alta dies medio ſed cùm libratur *O*lympo,
Nos antrum in gelidum contendimus: hìc ubi mollis
Mixta hederis myrtus veſtit pallentibus antrum,
Roſcidus èque cavis diſtillat rupibus humor,
Cærulea longè pulſamus litora concha,
Litoream & Muſam, & dulces cantamus amores.
TIT. At nos per ſylvas, Zephyris motantibus umbras,
Argutæ mulcent vocali murmure quercus,
Atque avium cantus inter virgulta canori.
Hìc philomela loquax, & garrula turtur ab ulmo,
Et rauca ardenti reſonans ſub *S*ole cicada
Sæpè levi ſomnum ſuadent captare ſuſurro.
AM. Nos in litoribus, Zephyris criſpantibus undas,
Et pelagi murmur, percuſſaque litora fluctu,
Ac tenuis raucæ delectat ſibilus auræ
Nec vicina ſilent myrteta, & concava ſaxa,
Sæpe ubi pennigeræ volucres modulantur ad auras.
Hìc feſſis gratum membris vaga murmura ſomnum
Conciliant, fractæque ad litora leniter undæ.
TIT. Hìc nemore umbroſo cœtus ſpectamus ovantes
Nympharum, Dryadaſque inter, ruriſque puellas
Ducimus immixti choreas, & Oreadas inter
Erramus ſummis in montibus, atque repoſtos

Luſtramus ſaltus nemorum, ſedeſque beatas,
Hic Satyros etiam ſaltantes cernimus ipſos;
Sæpius & calamos, ſylveſtria Numina, Panes
Inflare ad cantum, & Divas iterare cachinnum.
AM. Inter Nereides cœtum nos ducimus udum,
Atque leves agimus vitreo ſub gurgite luſus,
Doris ubi formoſa choros exercet ovantes.
Nos hìc Tritones pulſantes æquora cornu
Audimus, Proteumque ſenem, Glaucumq; canentem;
Cernimus & vario Delphinas ludere curſu:
Nec pulchræ deſunt per litota nota puellæ,
Non & Naïades redimitæ tempora muſco,
Quæ dulces nectant choreas, & carmina dicant.
TIT. Cùm verò Autumno in pingui vindemia ſpumat,
Atque ſua paſſim ſternuntur in arbore poma,
Sylveſtres ludos celebramus, & orgia Bacchi.
Tunc & dona Deùm, & lætas decerpimus uvas,
Atque nuces, & poma, & caſtaneas hirſutas:
Non & oves deſunt nobis, nec copia lactis.
AM. At nos Neptuni ludos celebramus in undis:
Et curſu cymbæ, & juvenes certare natatu
Feſtinant, plauſuque ſonant cava litora, & æquor.
Phycides haud nobis deſunt, rutilæque per undas
Auratæ, Rhombique, & amantes ſaxea Pagri.
Oſtrea dant ſcopuli, & pingui conchylia ſucco;
Undique & armatos radiis venamur echinos;
Et pingues mediis 1 onychas ſcrutamur arenis.
TIT. Nos, dùm Bruma rigens diſrumpit frigore ſaxa,
Et rapidos glacie curſus infrænat aquarum;
Ante focum, ſuccenſus ubi non deficit ignis
Plurimus, & pingues ſtant tędæ, & fiſſile robur,
Et dulces chara circumſtant conjuge nati.
Frigora ridemus, flatuſque Aquilonis iniqui.
AM. Nos, quia triſtis hyems latè maris aſperat undas,
Et patrium tectum, & fumoſa reviſimus antra.
Hìc tantùm pelagi curamus murmura, quantùm,
Aut Delphin numerum, aut inſanos litora fluctus,
Deſine ſed jam, Paſtor; iter mihi reſtat agendum.

Tu

1 *Cannolicchi* vulgus vocat, ex arenis educunt nautæ ad Sebethum, & Olympiam oram: dulcisſimi ſaporis ſunt, habenturq; in deliciis.

Tu ſylvas,& rura colas: ego litora,& undas:
Nam ſive in ſylvis, ſeu curvo in litore,lætam
Quiſque ſuo vitam contentus munere ducit.

ECLOGA VIII.

GENETHLIACA

ARGUMENTUM.

Zephyræus, & Artemidorus cùm ad VIRGINIS Templũ, quod in extrema Olympia ad Pauſilypi radices juxtà cryptã, quà via Puteolos ducit, extructum eſt, natali die ad pompam celebrandam, ut moris eſt, conveniſſent, illius genethliacum texunt.

ZEPHYRÆUS, ARTEMIDORUS.

VIRGINIS Auguſtę ad templum ſub mõte repoſtũ
(Nanque dies natalis erat) convenerat omnis
Pauſilypi, Megaręq;manus: Zephyræus aprico
Pauſilypo, Megara deſcenderat Artemidorus:
Nare periti ambo,& durare in fluctibus ambo,
Velocique vagum Delphina laceſsere curſu:
Et verſus cantare, & acuta ludere canna.
Tùm prior hæc patula vitis Zephyræus ab umbra.
ZEP. Natalem,VIRGO alma,tuum lux aurea vexit,
Lux ſemper Mundo,& mihi læta.age, Delie, currus
Siſte rotas properantis: aquas ne tangere tantùm
Feſtina: pede lento ut eas,ſimiliſque moranti,
VIRGO jubet; laudes celebrandæ VIRGINIS hujus.
O utinam ſi anno flueret mihi longior hæc lux.
VIRGINIS eſt Natalis,age,ede,ò buccina, cantus,
O piſcatores,date flores,ſpargite muſcum,
Sacraque cæruleis altaria cingite vittis.
Et vos,ò pueri, atque intacto flore,puellæ,
(Vos amat hæc VIRGO) calathis nunc lilia plenis,
Pubenteſque afferte roſas,caſiamque nitentem:
Pulchraque naſcenti ſubtexite ſerta Puellę.
VIRGINIS eſt Natalis,age,ede,ò buccina, cantus.
Ca-

Candida gemma velut concreſcit matris in alvo,
Et nitida æthereas cœli ſe prodit in auras:
Sic matris concepta utero mundiſſima VIRGO
Candidior nive, purpureiſq; nitentior ipſis
Erumpit gemmis: mirantur ſydera, & omnes
Cælicolæ, & roſeis delibant oſcula labris.
UIRGINIS eſt Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
O VIRGO formoſa, Deo gratiſſima VIRGO,
Jam tibi naſcenti ſe per tua tempora flectunt
In gyrum ſtellæ, & radianti luce coronant;
Jam tibi Luna vagos ſubmittit frontis honores:
Atque ſuis nitidum radiis ſubtexit amictum
Purpureus Titan, circùmque nitoribus ambit.
VIRGINIS eſt Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
Tu magni regina maris, tu ſydus amicum
Nautis ſemper eris, lætum, & piſcantibus omen.
Se tibi ſubmittent, ventique, atræque procellæ,
Et ſeſe prono curvabunt vertice fluctus.
Teque homines, Diviq; colent, dominamque vocabũt:
Ac tibi dona ferent hæc ad delubra quotannis.
VIRGINIS eſt Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
Hæc Zephyræus: opacæ innixus protinus ulmo,
Dicite, Nereides, quę luſerit Artemidorus.
Nec poſſum meminiſſe: canentem audire negabat
Turba virùm ſtipata: nec omnia poſſumus omnes.
ART. Omnia lętantur, Tellus, mare, ſydera, cœlum,
Et Superi, atque homines, quid mirum? naſcitur Orbi
Aurea nunc VIRGO; ut cùm matutina reſurgit
Aurora, & gremio Solem paritura rubeſcit.
Divinum & Solem noſtra hęc paritura Puella eſt,
Atque optata dabit felici gaudia Mundo.
Ducite ſolennes, bona pubes, ducite pompas,
Cernite, ut alma dies innubi effulſit Olympo,
Et roſeos Phœbi currus, aurumque revexit:
Cernite, pacatis ut rideat æquor in undis,
Et Zephyri levis aura, & ſaxa virentia muſco.
Omnia nunc rident: gratantur & omnia Divæ
Naſcenti; Superique ipſi ad cunabula ludunt.
Ducite ſolennes, bona pubes, ducite pompas.
Non poſthac rauco Triton per cærula cornu

Horrendos pelago nimbos inſtare monebit ;
Nec frontem Sol ipſe ſuâ ferrugine tinget ;
Naſcitur en VIRGO:placantur VIRGINIS ortu
Et venti, nimbique,impacatæque procellæ:
Ac ſua jam mites deponunt murmura fluctus.
  Ducite ſolennes,bona pubes,ducite pompas.
O ſummo dignata Deo,dum deſpicit omnes,
Tete unam Pater elegit,divina Puella.
Incipe jam totum riſu componere Mundum,
Tellurem,freta lata maris,campoſque liquentes.
Incipe ; Lætæ adeunt tua jam cunabula gentes,
Annua Natalis recolunt dum gaudia lucis.
  Ducite ſolennes,bona pubes,ducite pompas.
Ire juvat,vitreique maris perquirere fundum:
Vertere Tritonum latebras,& quicquid in alto
Doris avara ſinu latè abdit,ſive rubentes
Murice ſint conchæ, aut pictis interlita punctis
Oſtrea,ſeu curvo ramoſa corallia trunco,
Sublegere ; illa feram naſcenti dona Puellæ.
  Ducite ſolennes,bona pubes,ducite pompas.
Hæc illi: & memini veniſſe ad litora piſces,
Et rigidas caput erexiſſe è fluctibus Orcas.

ECLOGA IX.

DORYLAS.

ARGUMENTUM.

Dorylas piſcator Iolæ pueri, quem delphinus ſpina caſu transverberaverat, immaturum obitum deflet: illum autem ſolatur Anthus, Iolæ apotheoſin referens. Per Iolam Poëta ſub Dorylæ perſona Alumno ſuo Orontio Montalvo, *& genere, & indole nobili illacrymat, qui omnium dolore, quoniam febri correpto vena inciſa eſt, interiit. Per Anthum vero intelligit* Nic. Cæſ. *demortui ſocium.*

DORYLAS, ANTHUS.

PIſcoſi vitreas [1] Lucrini nuper ad undas
  Defunctum Dorylas flebat piſcator Iolam:

Lu-

[1] Lacus Campaniæ inter Avernum, & ſinum Puteolanum maximè piſcoſus: mulus eſt *Mare morto*, aliis *Lago di Licola*.

Lugentem Dorylam conſolabatur & Anthus,
Anthus amor Muſarum, atque Antho charus Iolas ;
Et patri nimium Dorylæ dilectus Iolas :
His autem lacrymis, his queſtubus ora rigabat.
DOR. Quis mihi te, pulcher, quis caſus, ademit, Iola,
Et dulcem rapuit riſum, & mea gaudia tecum ?
Heu ! qui molle latus crudeli vulnere fixit ;
Nate, tibi, & multo turpavit ſanguine membra?
Membra, olim niveus quæ vivida candor habebat:
Sed nunc pallor habet, fœdoque aſperſa cruore
Sordeſcunt: clauſique oculi : nec lumine fulgent,
Lumine quo noſtros tum venabantur amores.
Non placidus fronti color eſt, non gratia labris,
Atque inſueta permixti dulcedine riſus,
Riſus, quos Nymphæ ſuſpiravere marinæ:
Quæ nunc diſciſſis nimio mœrore capillis
Flebilibus paſſim replent vada ſalſa querelis.
Et piſces etiam, & tumidi fera monſtra profundi
Te, miſerande puer, nunc caſſum lumine lugent.
Inſcius & qui molle latus Delphinus acuta
Transfixit ſpina, & Fato demiſit acerbo,
Attonitus jacet, & ſeſe, ſtimulante dolore,
Diſcruciat, quæritque miſer diffundere vitam.
At mihi quis vitam, & duræ faſtidia lucis
Auferat ? nimiti nam funere te mihi rapto,
Dulce mori citiùs, longùm ſed vivere durum eſt.
Triſte mari in medio tempeſtas horrida nautis,
Delphin Pelamydi, triſte & Delphinibus Orca ;
Puppibus & Syrtes ; miſero tua funera patri.
Quis mihi, quis poſthac ſervabit in æquora naſſas,
Retia & ad Solem expandet, madidoſque rudentes,
Nate, parentis amor, dulcis mea vita, meum cor ?
Nanque puer mihi nullus erit, dum, pulcher Iola,
Occidis, & vili palleſcis ſtratus in alga:
Ceu niveus medio Delphinus in æquore pallet,
Quem durus celeri tenuit per marmora cymba
Piſcator fugientem, & acuta cuſpide fixit.
Tu pelagi decor omnis eras, tu litoris hujus
Riſus eras; tu dulcis amor, tu gaudia noſtra ;

Per te grata mihi quondam freta cærula: per te
Muſcoſæ cautes, & aquis lita ſaxa placebant,
Et dulces Zephyrorum inter myrteta ſuſurri.
Omnia nunc ſordent ſine te: ſimul omnia triſtis
Luctus habet, mæſtæque ſilent Nereides antro,
Et triſtis concham projecit in æquora Triton.
Crudeles Parcę, & crudelis tu quoque Delphin;
Formoſum patri quoniam eripuiſtis Iolam,
Unus qui vitam longos producere in annos
Debuerat, ſeròque pios inviſere Manes.
Non vos oris honos, non frontis amabile lumen,
Nec faciles pueri potuerunt flectere mores?
Quid queror! haud ſpecies flectit pulcherrima Parcas
Nec placidis hominum manſueſcunt moribus unquam.
Ah puer! ah malè caute! nimis confidere monſtro
Auſus, & inſolito vitam committere ludo.
Ergo etiam læti crudelia funera luſus,
Et triſtes pariunt luctus, atque inter amantum
Blanditias mors dura venit læta omnia turbans.
Ite procul calami: tenues piſcator avenas,
Nec poſthac dulces animabo ad carmina cannas,
Non me Pauſilypi vada læta, ſinuſque 1 Dicarchi
Aſpicient vitreas deducere retia in undas:
Non viridem celeri viſam 2 Neſida phaſelo,
Atque humilem 3 Euplæam, quondam felicia nautis
Litora Pellæa venientibus urbe Dicarchum:
At mihi ſemper erunt ſævi monumenta doloris.
Hos virides linquam ſcopulos, hæc litora, & antra,
Retiaque, & calamos, & vimineos labyrinthos:
Solus & in ſaxis, & litoribus deſertis
Vitam infelicem per dura, per aſpera ducam,
Quò tandem mites ſcindant mea ſtamina Parcæ.
Intereà hæc duro deſcribam carmina ſaxo,
Carmina, quæ, molli dum texit vimine naſſas,
Piſcator legat, & lacrymans ſuſpiria fundat.
Delphinum in lùdo hic periit formoſus Iolas:
Hic Dorylas illum, & Nymphæ flevere marinæ.

Sed

---

1 Puteoli. 2 *Niſita*, Inſula *Pauſilypo* objecta ad Occaſum vergens.
3 La *Gajola*, Inſula ad Notum Pauſilypo oppoſita, ſic dicta, quod naves Alexandria venientes cùm vidiſſent, bonam egiſſe navigationem lætabantur.

Sed, puer ò dilectè, vale, vale pulcher Iola.
Hæc dedit: & calamos jam frangere, & ire parabat,
Cùm flentem cœpit ſolari talibus Anthus.
ANT. Deſine flebilibus cava ſaxa replere querelis,
Et triſtem, Doryla, tandem ſolare dolorem.
Non dignus lacrymis puer ille: nec impia Fato
Sors illum miſero rapuit: ſed victor Olympo
Redditus, & Divos inter jam geſtit ovantes.
Vidi ego, purpureus dum Sol luceret in Orbe,
Turmatim in terras ſummo deſcendere cœlo
Aligerum cœtus: pictiſque exercitus alis
Ardebat, cithariſque omnes, cantuque fremebant.
Aſpexi & tenues inter volitare per auras,
Et choreas agere, & lato proludere cœlo.
Cycnorum veluti niveum volat agmen, ab alta
Nube ruens, placidoque ſonans replet æthera cantu:
Et vario circùm curſans ſecat aëra gyro.
Quos inter puerum (nec me ſententia fallit)
Ire coronatum lauro, nitidoque coruſcum
Lumine, & è terris cerno ſuper aſtra volantem.
Atque hæc ſyderias longè reſonare per auras
Audita eſt mihi vox, & reddita vocis imago
Sæpius ex alto: Cœlo jam victor Iolas
Tendit, io! Superi, venienti plaudite, & inter
Felices puerum cœtus, ſedeſque locate.
Hæc Anthus: læto ſolatus & omine patrem eſt.

CHRYSIS.
ARGUMENTUM.

Ladon Urinator, Polydoro adhortante, CHRYSIDIS apotheoſin anniverſaria pompa celebrat. Per CHRYSIDEM D. Saverium *intellige: per Ladonē poëtam, per* Polydorum Joannem Eerardum S.I. D. Saverii *cultorem egregium, meditatus hanc Eclogam poëta eſt, cùm jam ſe ad Indicum iter accingeret; hinc Urinatores ad Gangis oſtia introduxit.*

LADON, POLYDORUS Indi Urinatores:

LAD. Mirabar, Polydore, mari dum nuper in alto
Immergor, rutilas piſcatum gurgite conchas,
Quid tanta, inſolitùm, narent conchylia fundo!
Vidi etiam è vitreo ſpumoſæ Tethyos amne
Hùc unà properaſſe Deas, ubi cærula Ganges
Lata ſubit, nitidaſque auro devectat arenas.
Cæruleos hìc blanda Deos ad carmina, & ipſos
Auritos etiam piſces, & monſtra vocabant.
Ecce dies aderat, victor qua CHRYSIS Olympum
Aſcendit, novus æquoreis Deus additus undis,
Quà locus aſtriferi in medio vacat aureus orbis,
Inter Phillyridæ jaculum, Ægocerumq; ſequentem.
Et nos ſtamus adhuc, nec reddimus annua magno
Vota Deo, lætique agimus ſpectacula pompæ?
POL. Scilicet id fuerat, Gangis quod nuper ad ora
Dum ſedeo, & rutilas auro perquirere arenas,
Carpere & è fluvio nitidos mihi cura lapillos,
Neſcio quæ læti canerent mihi carmina cygni.
Illos (credo equidem) ſtellato CHRYSIS Olympo
Ad pompam, ò Ladon, atque annua ſacra vocabat.
LAD. Sic ipſe, ò Polydore, reor, ſolennia Divo
Æquoris æquoreæ ducunt ſub gurgite Nymphæ;
Candenteſque ſonant ripa in Gangetide cygni.
At tu quæ pepigiſſe mihi te carmina quondam
Dixiſti, vacuo recubans dum frigus in antro
Captabas mecum, tenui meditare cicuta.
Incipe: jam raucus cecidit Notus, atque ſilentes
Aſpice tranquillo ſternantur ut æquore fluctus.

POL. Non eadem eſt ætas,*Ladon:* jam prorſus & iſta
Sunt oblita mihi tot carmina: quin quoque vires
Defecere : ſeni mentem & longa abſtulit ætas.
Tu puer,& meminiſſe potes, mihi nuper ad undas
Dic,quæ litoreis cecinſti carmina Muſis.
LAD. Immo hæc,quæ nitidas medio de gurgite cōchas
Dum refero in litus ,*Divo* properata parabam,
Jam repetam,& reſona complebo cærula concha.
POL. Incipe ; pacatis en jam tibi Doris ab undis,
Et tibi gemmifero applaudit de gurgite Ganges.
LAD. Da mea vocalis,mecum vaga murmura, concha,
Quæ nunc,ò Divæ [1] Chryſeides,æquora læta
Quæ colitis, roſeus ſurgit qua Phœbus ab undis,
Litora vos mihi, vel fluviorum panditis ora,
CHRY*S*IDI lætus ubi ſolennes ducere pompas
Incipiam,& muſco redimita altaria ponam.
Da mea vocalis,mecum vaga murmura, concha,
An ſedet hìc,Nymphæ,quà turgidus influit auro
Ganges,& rutilas gremio Thetis accipit undas?
Noſco,Divæ,omen: ſacra *hìc* altaria ponam
Muricibus contexta rubris , albiſque lapillis.
Da mea vocalis,mecum vaga murmura,concha,
Oſtrea da , Polydore,mari quæ duximus alto ,
Et miris referunt variata coloribus Irim,
Affer & è duris evulſa corallia ſaxis.
His ego cæruleis contexam altaria donis.
Tu,CHRY*S*I,in medio,tot quando cærula conchas
Effudere ſinu,tua munera,gemmeus eſto.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha,
Hùc age,Lyda,veni,fer tecum maſcula thura,
Portitor illa mihi quæ quondam vendidit Afer;
His ego thuriferis incendam altaria donis.
Affer & apricis quæ collibus uva miniſtrat
Vina mihi,totumque cadis ſervata per annum:
Illa ego diffundam læta hæc altaria circùm,
Et Duo,C*H*RYSI,tibi,& Didymo duo pocula patri.
Da mea vocalis,mecum vaga murmura, concha.
Jam fortunatus ſummo conſidis Olympo

1 Nymphæ Eoi maris , ſic dictæ à ſinu Magno , qui & Chryſe ab antiquis appellatus eſt : hodiè vulgò dicitur *Golfo di Sian.*

Perque alios erras amnes, & cærula Divûm,
Cærula, quæ nunquam perturbant ſlamine Cori;
Sed Zephyro ſemper gaudent, ſemperque per undas
Cœleſtes ludunt, felicia Numina, Nymphæ
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Cuncta tibi nautæ per litora, quæ vaga Doris
Alluit, & latè vaga circuit Amphitrite,
Septem aras ponent, totidemque ex more quotannis
Oceani vitulos antè aram, Orcamque litabunt.
Et tibi ſervati ſua vota in litore ſolvent.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Ite per Eoi vaſtiſſima cærula puppes;
Nam novus Oceano Deus additus: ite per undas,
Audaces nautæ, & placidos jam findite fluctus;
CHRYSIS enim pelagi ſpumantia marmora placat.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Ite, nec inſano quaſſantes turbine ventos
Oceanum, rapidas, nec formidate procellas.
Ille animos mulcet ventorum, & temperat iras;
Ille nigras pellit nubes, Solemque reducit.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Ite ſub æquoreas, nudi vos ite ſub undas,
Divitis, ò pueri, quæſitum abſcondita Nerei.
Jamque novum cœlo proceſſit CHRYSIDIS aſtrum;
Aſtrum, quo matres gauderent roribus, & quo
Lucidus aurata in teſta concreſceret humor,
Lætaque purpureis flaveſceret unda lapillis.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Hæc levibus properata modis nunc accipe, CHRYSI,
Carmina: plura tibi mox, & meliora canemus.
Deſine vocalis, mea deſine murmura, concha.
At tu nos cœlo pius aſpice: marmora conchas,
Et rutilas Ganges, te Numine, fundat arenas.
Deſine vocalis, mea deſine murmura, concha.
Auſpice te, placidum ſemper mihi rideat æquor;
Rideat & puro ſuffuſum lumine cœlum.
Deſine vocalis, mea deſine murmura, concha.
POL. Dulce mihi, Ladon, cecinit tua buccina carmen:
Non tam ſuave ſonant hæc per Gangetica cycni:
Nec quę ſublimes ſemper ſummo aëre fidunt,
Ura-

Uranides 1 modulantur aves, cùm rore beato
Jam ſaturæ, dulces effundunt gutture voces.
Ille tibi Phœbum inſpirat: facit ille poëtam;
Et tecum concha mare perſonat. Illius ergò
Egregias laudes meditare, & grandia facta.
Digna Deo tua ſemper erunt, & dulcia nòbis
Carmina: te noſtra laudabunt ſemper in acta,
Dum juvenes lęti repetent tua carmina noſtri.
LAD. Surgamus, Polydore; vagis Sol mergitur undis,
Et latè maria, & montes umbrantur opaci.

THEODORO

COMITI BARBOVIO

FORTISSIMO MILITIÆ PRÆFECTO.

ECLOGA XI.

ÆGON

ARGUMENTUM.

Cum Ægon ad 2 *Poſidonium felicem nuncium attuliſſet, exceſſiſſe nimirum Meſſana Gallicam claſſem, urbemque à* Comite Theodoro Barbovio *receptam; Melibæus paſtor, & Lycabas piſcator læti carmen Victori canunt. Per Ægonem poëtam intellige, qui Rhegii hanc Eclogam conſcripſit, cùm ſeveriori Minervæ operam daret.*

ÆGON Nauta, LYCABAS Piſcator, MELIBOEUS Paſtor.

ACtiadis magnum noſtrę decus, & nova Muſę
Gloria, ſeu pictis alacer ſplendeſcis in armis,
Aut petis adverſos ęrata cuſpide reges;
Sive tibi merita pręcingunt tempora lauro
Servatæ gentes, plauſuque ad ſydera tollunt,
Huc ades, ò THEODORE, atque has ne deſpice Muſas,

Si

1 Sic dictæ, quia nunquam in terris conſiſtere videantur, undè & Paradiſeæ *Uccelli di Paradiſo.* 2 Seu Columnam Regiam, *La Catena.*

(Si qua tibi noſtræ velocis gratia cymbæ)
Quas paſtor Melibœus, oves dum paſcit ovantes,
Ac tibi piſcator Lycabas, dum retia ducit,
Alternis referunt certantes verſibus ambo:
Tuque etiam facilis tenues Ægonis avenas
Accipe; nam noſtræ debent tibi carmina Muſæ.
Fortè mari ex alto ducebat retia in actam
Piſcator Lycabas, triſteſque in pectore curas
Verſabat: pelagi ſed per vicinia paſtor
Lanigeras Melibœus oves non lætus agebat.
Ad 1 Cœnym Lycabas habitabat: Paſtor ad umbras
Vicini nemoris, viridique in valle 2 Salicti.
Improviſus adeſt, timidiſque ſupervenit Ægon,
(Ægon Euboici quondam maris accola, ponto
Tunc Siculo errabat, patriis procul exul ab oris)
Protinus & læto ſic incipit ore profari:
Cui trepidi juvenes mox reſpondere viciſſim.
ÆG. Solicitos veſtro depellite corde timores,
O pueri; felix vobis en nuncius adſum.
LYC. Dic age, quæ nobis Ægon nunc læta reportas?
ÆG. Infeſtæ Siculo exceſſere ab litore puppes:
Arma procul ceſſere, minæque, infandaque bella.
Pax redit, & læti capiunt exordia menſes;
Vidi ego lunati ſurgit quà pompa theatri
Magnanimum Heroem, regiſque inſignia noſtri,
Agmina mille ducem ſtipantia litore vidi,
Et lætas voces, plauſuſque his auribus hauſi.
Ceu regi agglomerantur apes, poſt prælia quando
Victor regna petit, cæſoque ex hoſte ſuperbus
It lætos inter cœtus, plauſuſque faventum.
LYC. Scilicet id fuerat, prima quod luce diei
Sæpiùs, inſuetùm, reſiliret ab æquore Delphin,
Nereideſque choros agerent, dum murmura longè
Cærulea invectus concha ciet æquore Triton.
MEL. Hoc etiam (nec fallor) erat, quod prata capellæ
Tonderent nimia paſſim dulcedine lætæ:
Ac virides inter ſalices, & flumina circùm
Errarent Dryades feſtivæ, & Najades udæ:
Quas

1 Promontorium, & fluvius, de quo Lib. 4. Nauticorum. 2 *Amœniſſima* Villa *lo Salici*, de qua eod. libro.

Quas inter mixti, ſylveſtria Numina, Panes
Inflarent læti calamos, & læta ſub auras
Murmura jactarent volucres per compita ſylvæ,
Credo equidem; nam ſenſus ineſt divinitùs illis.
ÆG. Ergo agite, & veſtræ poſſunt quæ carmina Muſæ,
Dicite, & alterno, juvenes, contendite cantu,
Ipſe has intereà pulſabo pectine cordas.
MEL. Ite per apricos colles, & rura capellæ,
Ac lætæ cytiſum, & florem tondete ſalicti;
Hoſtis abit: ceſſere minæ, pax aurea venit.
LYC. Ducite ſecuri choreas Delphines in undis,
Et vario circùm litus curſate natatu;
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. Vos, ò paſtores, inducite fontibus umbras;
Et ſinite optatas tenerum pecus ire ſub umbras.
Hoſtis abit: ceſſere minę: pax aurea venit.
LYC. Vos, piſcatores, læti deducite cymbas,
Et piſcoſa leves jam ſolvite retia in undas;
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. Fœcundos proſcindat agros feſtivus arator.
Et pingues pedibus preſſet jam vinitor uvas.
Hoſtis abit: ceſſere minæ: pax aurea venit.
LYC. Alta rupe ſedens piſcator arundine piſces
Captet ovans, nuduſque mari ſcrutetur echinos.
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. Hìc ego ſub patulæ proſtratus tegmine fagi,
Dum teneros carpunt flores, mea cura, capellæ,
Ac Phyllis formoſa comas mihi daphnide cingit,
Agreſtes tenui modulabor arundine Muſas.
Hoſtis abit; ceſſere minæ: pax aurea venit.
LYC. Hìc inter ſcopulos, Zephyrique tepentis ad auras
Dum moror, & molles expecto ad retia prædas,
Ac mihi de myrto nectit Galatea corollam,
Æquoreas reſonare Deas cava ſaxa docebo.
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. At vos, Pierides, victori cingite lauro
Tempora; & Aoniæ, vos dicite carmina, Muſæ;
LYC. Vos illi ſertum viridi contexite myrto,
Nereides, plauſuque ſonans ciat æquora Triton.
MEL. Illi ego per ſylvas, ſeptemque altaria circùm

Biſſenos de more dies ſacra liba quotannis
Spargam lætus humi, atque incendam maſcula thura.
Non me carminibus ſuperabit fuſcus Amyntas:
Nec Pan ipſe Deus vincet: nec Thracius Orpheus.
LYC. Aſt ego litoribus, totidemque altaria circùm,
Et ſacros latices & vina liquentia fundam,
Et ſpargam pelagi muſcum feſtivus ad aram.
Non niveos inter cantu Delphinas Arion,
Nec mihi per ſcopulos certet Deus ipſe Palæmon.
Sic illi alterno miſcebant carmine Muſas:
Ægon intereà calamos inflabat acutos.
Cùm tandem (alta jugis jam Solem abſconderat Ætna)
Amborum invitæ fecere ſilentia Muſæ:
Atque hinc muſcoſi ſcopuli, rupeſque cavatæ,
Hinc longè colles reſponſavere beati.

ECLOGA XII.

MOERIS.

ARGUMENTUM.

Cùm Phraſidamus Mœrim puerum roſas, & corallia ferentem vidiſſet, ſuſpicatus ne puellæ alicujus amore teneretur, conatur illum ab amore revocare. At puer ſe Virginem *amare ingenuè fatetur, & quo modo à* Virgine *vocatus fuerit, exponit. Per Mœrim intelligit poëta Olympicum piſcatorem, qui annos duos, & viginti ſupra centum habet, virgo ſemper, &* Virgini *addictiſſimus.*

PHRASIDAMUS, MOERIS.

PHRA. QUi tu, Mœri, roſas, & nigra corallia portas?
Ah timeo tibi, Mœri, furor ne te improbus ille
Prævertat, præcepſque trahat malè ſana cupido.
MOE. Vera tibi fateor, jam me pulcherrima VIRGO
Totum habet, & dulces animo mihi ventilat ignes.
PHRA. Ah puer infelix, quæ te dementia cepit!
An neſcis quam durus amor? non ſævior illo

In

In terris Leo, vel pelago crudelior Orca eſt.
Illum ſæva mari, canibuſque incincta marinis
Scylla tulit; natumque ſinu impacata Charybdis
Fovit, & immanes admorunt ubera Phocæ.
MOE. O, neſcis, Phraſidame, mihi quæ flamma medullas
Torreat, & quæ me teneat formoſa puella.
PHRA. Dic age, quæ flamma, & quæ ſit formoſa puella?
MOE. Incendit me dius Amor: me PARTHENIS. ò, quæ
Non conſueta meum pertentant gaudia pectus!
Illa meos poſcit (ſi quicquam credis) amores.
Illa habeat: mentem hic ſemper bonus occupet error.
O nimium felix, hanc ſi, piſcator, amares!
PHRA. Non humana ſonãt tua verba. ſed unde repétè
PARTHENIDIS tibi tantus amor? quo Numine dextro
Mœri, tibi ſacræ exarſere in pectore flammæ?
MOE. Dicã equidẽ, Phraſidame: Cavo ſtat picta ſub ãtro
Quà Mergillina illuſtres via ducit in 1 ædes,
VIRGO decus cœli, quæ me dum ſpectat euntem,
Pubenteſque roſas dextra tunc fortè ferentem,
(Ipſa mihi ſoror è teſta decerpſerat Ægle)
Cui, formoſe, roſas, puer? inquit. at ipſe repentè
Obſtupui: captuſque nova dulcedine mentem,
Illi hæc: Dia, roſas vis tu pro munere, VIRGO?
Accipe: parva quidem; ſed ſi dignabere, majus
Cor, noſtri, Regina, tibi do pignus amoris.
Tunc dextrã mihi VIRGO tetendit, &: Has, puer, inſit,
Accipio, dilecte, roſas, quæ pignus amoris
Semper erunt: ſemperque tuos dignabor amores.
Sed tu, Mœri, alias ſectari, & amare puellas
Mitte, nec inſanæ incendant tibi pectora flammæ.
Cui contrà. Tibi, Diva, meos piſcator amores
En voveo: immotumque animum tu Numine firma.
Ac veluti nunquam tot me flexere puellæ,
Litora quæ mecum paſſim per noſtra vagantur:
Sic & nulla mihi poterit prævertere mentem:
Non Beroë formoſa comas, non picta Lycoris,
Non Hyale, quanquam nobis pro dote ſuperba

Cen-

1 Magnifico ſumptu extructæ ad Pauſilypi litus à Methymnæ Duce, & Anna Carafa conjuge Proregibus Neapolitanis.

Centum regna daret, rubroque è gurgite gemmas,
Quot veniunt, quantumque Indis deducitur aurum.
Tuque, Puerque tuus noſtro ſub pectore fixi
Stabitis, æternùmque mei vos ſemper amores.
Nec veſtra ex oculis unquam labetur imago,
Diva, meis: nec erit quicquam mihi gratius unquam,
Ni Dius Puer, & Pueri tu candida Mater;
Nam dulcis puer eſt, & dulcis tu quoque Mater.
Ipſa, Puerquè meus te ſemper amabimus, inquit
Illa mihi: tu noſter amor, tu maxima cura.
Proque roſis, quas, Mœri, mihi, Pueroque dediſti,
Jam tibi luciferis ſertum ſubtexitur aſtris.
Hæc dedit, & placidis mihi mox ſubriſit ocellis:
Subriſit Puer ipſe, ſinu quem Dia tenebat,
Et mihi divinos animo inſpiravit amores.
PHRA. Fortunate puer, diæ tu VIRGINIS ergò
Factus amans, quæ tantùm alias formoſa puellas
Exuperat, quantùm reliquas Luna aurea ſtellas,
Illam Cœlicolæ, nitidiſque exercitus alis
Aligerùm obſervat venerans, plauſuque coronat.
Fortunate puer, nunquam tibi dura negabunt
Æquora captivos piſcoſa in retia piſces.
Non poſthac vacuas velles de murice conchas;
Nec tenues inter ſabulum venaberis 1 aulos;
Nam VIRGO, cui Sol, cui Luna, & ſydera parent,
Et venti, nimbique, undoſi & cærula ponti,
Placabit maria, & ventos, pulſabit, & imbres:
Piſcibus & naſſas, ſuccoque implebit echinos.
I, felix puer, ò! fer nigra corallia Divæ,
Purpureamque roſam, & flammas teſtare pudicas.
Sed veniam comes ipſe tibi, ſi fortè benignis
Aſpiciat me VIRGO oculis, nec ſpernat amantem.
MOE. Corripiam prius ipſe viam: tu ponè venito.

CA-

1 Iidem, ac onyches, qui & Solenes à Græcis, à Latinis digiti, etiam appellantur.

CAROLO CARDENIO
Sacri Romani Imperii
PRINCIPI MERITISSIMO
Laini Marchioni, Acerrarum Comiti.

E C L O G A XIII.

CARDENIDES.

ARGUMENTUM.

CARDENIDEN Mecœnatem ſuum Poëta ſub æſtatem unà cum Phyllide ad Pauſilypum invitat, locique amœnitatem, ac delicias deſcribens: atque illi & piſcatoria munuſcula, & verſus ſpondet. Per Phyllidem intellige FRANCISCAM M. SPINELLAM è Scaleæ Principibus, Marchionis Conjugem, mulierem præſtantisſimam, omnibuſque animi, fortunæque dotibus abundè ornatam.

OPtatos jam pande mihi, formoſa, receſſus,
Mergillina, cavis & amicam in rupibus umbrã,
Quò plenas referam naſſas, & frigora captem.
Pauca ſed ante meo gracili ſunt carmina avena
CARDENIDÆ dicenda: neget quis carmina magno
CARDENIDÆ, me cujus amor facit eſſe poëtam,
Sic tibi, cùm vitreas pelagi deſcendis in undas,
Et blandam curſu ſequeris Neſida ſororem,
Non Protei poſſint, Phorcique nocere petulci.
Incipe: Pauſilypi ad litus, ſedeſque beatas
CARDENIDEN tenui calamo, cantuque vocemus.
CAROLE, dum ſummis ardet fervoribus æſtas,
Inceditque ſuo rutilans ſata Sirius igne,
Hùc, quò Pauſilypus ſcrupoſæ rupis in antrum,
Et formoſa vocat te Mergillina, venito.
Ipſa ſed in primis veniat tua Phyllis, & ipſa
Cęruleas inter ludat non ultima Divas:

Eu,

Euboidum Phyllis pulcherrima, quam tibi caſti
Dulcis amor thalami concordi fœdere junxit:
Et quę jam pulchra fecit te prole parentem.
Hìc lęnes ſpirant aurę, Zephyrique ſalubres,
Et placido intendunt fęlicia marmora flabro:
Crebròque impulſę modico clangore jocoſæ
Per virides ſcopulos, per litora leniter undæ
Aſſultant, vitręique tegunt ſaxa humida rores.
Hìc & odorifero florentes pumice cautes
Cęruleum gignunt muſcum ęquoris, aſpice, ut omne
Litus, & objectos ſcopulos maris integat herba,
Qua non purpurei ſpirant fragrantiùs horti:
Gratus & halat odor, qui thure ſuavior ipſo
Leniter immiſſa inſinuat ſe naribus aura,
Atque ęgros reficit ſenſus, vireſque miniſtrat.
Stant rigui fontęs, multoque foramine manat,
Qui nitidas inter fugiens ſtrepit humor arenas.
Et ſincerus aquę ſe litora propter amœna
Fons agit è ſcopulis, cui non vicina recurrens
Doris amara ſuum immiſcet perfuſa liquorem.
Inter & optatos ſubſultant Najades amnes,
Ore omnes formoſę, adianti frondibus omnes
Ornatę, & viridi ſuccinctæ crura cothurno;
Sunt hìc & rupes, tepidęque in rupibus umbrę,
Quæ nimios relevent æſtus, & læta miniſtrent
Otia Muſarum: gelidis hìc ſæpe ſub antris
Cantando ingentem poteris lenire laborem,
Dum choreas tua Phyllis agit, luditque beato
Nympharum ſociata choro, mediaſque per undas
Humida Delphinum ad cantum gens aſſilit omnis.
Eja, age, rumpe moras: tibi jam per litora muſcus
Sternitur, & paſſim mollis ſe ſubiicit alga,
Aſpice, ut undivagi nantes per cærula piſces
Te placido invitent luſu, curſentque per æquor
Feſtivi, & frutices inter ſpatientur odoros.
Ipſa tibi rident Zephyrorum animata ſuſurro
Æquora, vocalique laceſſunt murmure cautes.)
Hic juvat in vitreo ludentes gurgite Divas
Nereides ſpectare, & fluctivagas Sirenas;
Quippe ſuus nunc menſis adeſt, quo gurgite ludunt,
Cùm

Cùm flabro incipiunt Zephyri ſpirare canoro.
Interdum picto luſtrabis læta phaſelo
Litora Pauſilypi, & colles ſpectabis apricos,
Et quæ magnifico ſurgunt palatia luxu:
Nec non & mixtim pueros, teneraſque puellas
Innocuos celebrare choros,& ludere in undis.
Sæpe etiam celeres ſublabi gurgite cymbas,
Et pubem remis certare, & ſcindere fluctus,
Ut primi metam teneant, & præmia tollant,
Aſpicies,lætos & ovanti murmure plauſus
Attolli,& feſtas cava litora reddere voces,
Ac longè ſcopulos plauſu,& freta pulſa ſonare.
Quin etiam,ſi noſtra tibi munuſcula cordi,
Barbatos tibi ego Mullos,Rhombumque trilibrem,
Auratamque feram,& Turdum,flavoſq; 1 Erythinos:
Addam atq; his 2 Apyrenū,& cæruleū 3 Melanurū
Atque leves 4 Synodontas(amat hos nam tua Phyllis
Sæpius atque illos,memini,me ferre rogabat)
Hos & odorifera contectos deſuper alga,
Vimineoſque inter calathos tibi munera ducam.
Præterea,primis quæ ſunt gratisſima menſis,
Dona feram, æquoreo madeant quæ plurima rore,
Atque vaporifero ſpirent circumdata muſco,
Et perſæpe famem quæ irritavere morantem,
Oſtrea,purpureoque ardentes murice conchas,
Et ſaxoſa mihi ſervat quos Neſis Echinos,
Quoſque Dicarchæis nutrit Thetis humida ſaxis:
Illos è fundo, rigidaque è rupe revellam,
Cùm jam Luna ſuum complevit lumine cornu.
Inſuper & pictum,non ultima dona, quaſillum
Cæruleis plenum digitis,quos litora propter
Sebethi medias inter ſcrutamur arenas.
Hinc cùm læta inter myrteta,& concava ſaxa,
Aut riguos inter lenta otia ducimus amnes
Jam vacui,& Zephyrum,& frigus captamus opacum,
Quam mihi Syncerus moriens donavit,avenam
Inflabo, & noſtro freta carmine pulſa ſonabunt.
Tunc genus antiquum regali è ſanguine regum

D Can-

1 *Frangolino*,& *Pagro* 2 *Lampreda*,ſic dicta quia exosſis eſt;
3 *Occhiata*. 4 Iidem,ac Dentices latinè,*Dentici*.

Cantabo,ſtirpiſque tuæ primordia dicam,
Magnanimos addam Heroas, Regeſque ſuperbos,
Quos Tagus auriferis regnantes vidit arenis,
Et quos Dives Iber,niveaque incinctus oliva
Bætis,& umbroſa coluit cervice Pyrene:
Quos & Parthenope titulis majoribus auxit:
Noſter & in viridi miratus ſæpe receſsu
Pauſilypus,fovitque ſuas Euplæa per undas.
Non taceam tua facta,mihi ſi pulcher Apollo,
Et digna Actiades concedent carmina *Muſæ*.
Hæc ſat, *N*ereides, veſtrum luſiſse *P*oetam,
Dum ſedet,& ratum ſubtexit arundine linum.
Hæc vos &,Divæ,facietis maxima magno
CARDENIDÆ,mihi cujus amor ſic creſcit in horas,
Orbe velut pleno ſuccus pingueſcit Echini:
Aut matutino ut turgent conchylia rore.
*S*urgamus; nam prima gravis cantantibus aura
Veſperis,atque aër gelidi nocet humidus antri.
Ite domum teneræ,*S*ol occidit,ite puellæ.

FINIS.

NAU-

F. De Louuemont Fecit.

NAUTICORUM

LIBER I.

Quæ veniant nemora apta mari, quo ſydere pinus
Cædere, & arte rates qua cæſis ponere truncis
Conveniat: quæ cura omnes prædiſcere vẽtos,
Et mores, & ſigna; vagique ſonantia *Nerei*
Æquora velivolis latè ſulcare carinis;
Litora vel circùm pictis freta findere lembis:
Nec non & quæ in Acu, & parvo ſolertia Mundo,
Et tempeſtatum quanta experientia Nautis:
Hinc canere, & vaſti puppes per cærula Atlantis
Ducere ſurgentem in Solem, Solemque cadentem,
Incipiam: vitrei quando me Numina ponti
Nativam in ſedem invitant *Nereides* udæ;
Et tenues Vati calamos compingere cera,
Litoreoque parant ſertum ſubtexere muſco.
Nam neque Mœonios auſim ſperare cothurnos,
Noſtra nec æternam interſerpere tempora laurum.
O magnæ clarum Auſoniæ decus, edite cœlo,
CARDENIDE, pulchris ſeu te per rura viretis
Leucopetre 1 ſpatioſa tenet, vel carmine dulci
Agreſtes inter Divas blanditur Apollo:
*S*eu te ſtellati ducit per concava cœli
Uranie, & nitidos orbes, & ſydera dicit;
Sive invectus equo, tua regna, inviſis Acerras,
Ac longè rauci perluſtras flumina 2 Lai,
(Regna ſolo pingui, & lætis felicia campis,
Mille & regna annos atavis dominata ſuperbis)
Huc ades, & primum pelagi ne deſpice munus.

1 Amœniſſima Neapoli villa altero ab urbe lapide Veſuvium verſus *Pietrabianca* 2 Straboni Talaũs Fluvius, & *Urbs* in finibus Lucanorum, [illegible]

Quicquid id eſt: mediis te fluctibus æmula Doris
Compellat, campuſque ſonat latè omnis aquarum.
Parva altis & ſæpè damus munuſcula Divis.
Forſitan & tempus veniet (jam retia, & hamos
Liquimus, & grandi percurrimus æquora puppi)
Ut, noſtris majora auſis molimina Muſis,
Bella canam, & palmas, cum primo Oriente ſubacto,
Cæſar in Euphratem victricia dirigat arma,
Ut pius injuſto jam Numinis eximat Urnam
Servitio, & ſacras ſiſtat ſe victor ad aras:
Tuque operis tanti in partem, partemque triumphi
Dux aderis, magnique comes tu Cæſaris ibis:
Tunc ego te ſummis Heroibus, & magnis Diis
Laudibus æquabo, tollamque in ſæcula nomen.
Sume hoc intereà, Martiſque accingere in arma.
At tu, qui Superos inter ſpatiaris Olympo,
SABERIDE, mihi dexter ades: tu dius Apollo
Magnam Vati animam, & divini carminis œſtrum
Inſpira; noſtriſque volens allabere cœptis.
Nam te, nec fallor, magnarum Numen aquarum,
Rectoremque maris, tempeſtatumque potentem
Gangaridæ 1 quondam dixere, & creditus Indis
Oceani immenſi magnus Deus, humida parent
Neptuni cui regna, vagique per aëra nimbi,
Et ſe pacato ſubmittunt murmure venti.
Sed quamvis (tibi mentitum non fingimus ultrò
Numen, & immeritos aris adolemus honores)
Non deus Oceani, verùm tibi gurgitis alti
Imperium Pater Omnipotens dedit, ut tua nautæ
Numina ritè colant: placidos tu tollere nutu,
Turbatoſque potes nutu componere fluctus.
Ergo age, & innubi quoniam lux aurea cœlo
Jam nitet, & Zephyris criſpantur molliter undæ,
Audaces tu pande ſinus, dextraque potenti
Tu dubio curſum pelago, clavumque guberna.
Principiò nautis ſylvæ delectus habendus,
Undè abies viduata comis, nudataque fagus,
Ulmique, & cæſæ veniant ad litora pinus.

Pri-

1 Indiæ populi circà Gangem fluvium incolentes, *Regno di Bengala.*

Primus & hic illis labor impendendus,& omnes
Sacrorum ſaltus nemorum luſtrare neceſſe eſt.
Hic & ſylvarum ſobolem legiſſe potentem,
Et Martis ſortem,& caſus ſufferre marinos:
Nec labor incaſſum tantus cadet, ire ſonantis
Aut opus Ægæi per cærula, perque tumentem
Euxinum,aut 1 clauſum ſulcandum navibus æquor:
Sive per externas oras,audacibus auſis,
Oceano errandum,latè qui panditur ingens
Herculeas ultrà metas,ſeſeque per omnes
Inſinuat torrente plagas, quà ſurgit Eoo
Phœbus,& Heſperio rediens lavat amne quadrigas.
Nam ſi materiem texendis navibus aptam
Legeris,atque data fabricaveris arte carinas,
Deduces celerem ſecurus in æquora puppim,
Ac lætus Zephyro committes vela vocanti.
Non te nimbifero terrebunt turbine venti,
Nec tumidum veniens glomeratis fluctibus æquor
Vertice ab undoſo;rapidas animoſa procellas,
Nimboſque,pelagique minas pulſabit, & Euri
Illa,coronat s opponens pulſibus alnos,
Idæas ſoboles,Alpinaque pignora. Ceu arx
Duro impoſta jugo,duraque è rupe reciſo,
Plurima quadrato ſurgunt cui mœnia ſaxo,
Quam crebris aries ærata cuſpide pulſat
Ictibus,alatoque petunt tormenta metallo;
Verberat invictos iteratò machina muros,
Atque exploſa cavo pila ferrea ſibilat ære.
Stat contrà hæc:duris eludit rupibus ictus;
Nec timet horrificis tormenta ſonantia bombis.
Sic & robuſto de robore texta carina,
Non niſi ſpumoſum multis poſt curſibus æquor
Emenſa,& pelagi varios experta labores,
Et ſeros obitus,longævaque Fata videbit.

Arborum delectus quam utilis.

Quid tibi ſi ſylvæ nullus delectus,& omnes
Imbelles nemorum populos admoveris undis,
Accipe:non multis(juvat hæc meminiſſe)docebo.
Cùm tibi cæruleus ſuprà caput æthere ab alto

Neglectus verò quàm noxius.

1 Sic Cæſar vocat Mediterraneum mare, quod & concluſum, & incluſum nos etiam vocamus.

Inciderit nimbus, miſſique à carcere venti
Compactam fragili feriant de robore navim,
Dilacerent velum, quatiant latus impete multo,
Et validis obvertant flaminibus antennas:
Hæc primò vitium faciet, ſenſimque patentes
Incipiet laxare ſinus, rimiſque fatiſcet.
In latus hìnc prona incumbet: concuſſaque ponto
Scindentur tranſtra, & laterum compage ſoluta,
Fluctibus infelix ibit data præda marinis.
Non ſecus, incocta tenui quas arte bubulci
Argilla fecere, caſæ, cùm plurimus imber
Decidit, & plenis undarunt æquora rivis,
Accipiunt tectis imbrem, ſubterque ruentum
Vix fragili curſus fluviorum pariete ſiſtunt.
Paulatim incocti lateres laxantur, & undis
Dant aditum: ſenſim moles ruitura fatiſcit.
Cùm tandem è ſummo labentia culmine tecta
Naufragio jactantur humi: de vertice paſtor
Dejectas videt ire caſas, ſua regna, per undas.
Sed jam tempus equum pulſu ſtimulare feroцem,
Implicitaſque errore vias ſuperare ferendo.
Ergo age, tantiſper pelago, portuque relicto,
Ne pigeat ſacros nemorum penetrare receſſus;
Quæque ſit apta rati, vel quæ ſit inutilis arbos,
Et quo conveniat cœli ſub ſydere truncos
Frondifera nudare coma, & radicibus altis
Noſcere, quo rigidas valeas inferre ſecures.

Sila Mōtis, & Sylvæ, eſtq; ea Apēnini pars, quæ Conſentia Orientem verſus extenditur, deſcriptio.

Eſt mons Auſonia in magna, quà Martia Tellus
Hybernum ad Solem, & mollem ſe fundit ad Auſtum:
Hinc quà purpureo Solem primo excipit ortu,
Ionio diſcluſa mari ſtat Græcia Tellus;
Hinc quà Tyrrhenum Siculi per clauſtra Pelori
Ioniis miſcetur aquis, Vulcania regna,
Æoliaſque domos, & totam à vertice ſpectat
Trinacriam, antiquo montem cognomine Silam
Romani, & Graii pariter dixere vocantes.
Hìc nemus umbroſum, atq; ingens, ſylva horrida mōtē
Occupat, & nigra dorſo latè incubat umbra.
Hìc mille in cœlum tollunt capita ardua pini;
Et totidem ramis circùm frondentibus alni

Ac-

Aſſurgunt turritæ, & nubila vertice lambunt;
Quæſitæque nuces ſaxorum grandine multa
Ingratam præbent pecori, & paſtoribus umbram;
Hìc mille expanſis pandunt ſeſe undique ramis
Caſtaneæ, & magnæ laxant ſua brachia quercus,
Plurima & argutis agitatur frondibus ulmus,
Et fagus, campoſque abies curſura marinos:
Cerríque, platanique, altæque in montibus orni:
Atque aliæ: neque enim verbis percurrere refert
Quotquot Sila ferat truncos, latisſima ſylva.
Nunc ego (ſub montes quoniam penetravimus altos,
Provida ubi ſylvas longè Natura locavit,
Ut pelagi caſus averteret: attamen ipſa
Semper avara fames hominum, & ſolertia major
Evicere, & itum in montes, in nubila & uſque eſt)
Quæ meliora probes, quorum eſt communior uſus:
Quæque mari ſint apta magis, ventiſque ferendis,
Et robuſta ſolo veniant, non carmine multo
Edoceam, nec te per longa exordia ducam.
Eſt autem varius, cultuſque, habituſque locorum,
Atque uſus: Non omnis enim fert omnia ſylva;
Non ſtudium cunctis, nec amor mortalibus unus
Inditus. Ignotis qui primi fluctibus Argo
(Magnum opus) & parvo vitam committere ligno — *Apollonius 4. Argon.*
Sunt auſi, ſacro Dodonæ è vertice fagum
Acciſam vexere mari: fagoque volanti
Ægæum ſecuere fretum; & medium Helleſpontum
Tranſvecti, externas tetigerunt Phaſidis oras.
Umbroſi nemora Aſſyrii populantur Amani: — *Plin. lib. 16 cap. 4*
Hic & odoratam cædunt de rupe cupreſſum.
Phœnices Libani rapiunt à culmine cedrum,
Et Syrus, & quicunque colunt plana æquora Idumes;
Atque Terapnæi gens fortunata Canopi
Vela cedro impoſuere, marique dedere patenti.
Gallus amat fagos, & puppes inſerit ulmis:
Et proram, & dura geminas facit abiete coſtas.
Arduennam, & gelida nudat nemora alta ſub Arcto
Belga ferox, & qui diſperſa mapalia quondam
Incoluere humiles Batavi, vicinaque circùm
Litora piſcatu victum de more petebant:

Nunc re, nunc opibus multis, luxuque ſuperbi
Regna tenent, & jam magni crevere ſub ipſis
Principiis, clari bello, & victricibus armis:
Nam quicquid pelagi veniens Sol luſtrat Eous,
Quicquid & Heſperius, curru fugiente, relinquit,
Claſſibus & pariter luſtrant ingentibus ipſi.
(Sic fluxas Fortuna hominum res undique verſat:
Nunc ſurgunt humiles in regna, ruuntque potentes
Verticibus rerum ex altis: nunc ordine verſo
Præcipites ſummo labuntur culmine primi;
Rurſus & alta illi rerum faſtigia tangunt)
Verùm lecta manus, quæ prima è litore Ibero
Solvit, & Oceanum magnis percurrere velis
Auſa fuit, fatiſque novum monſtrantibus Orbem
Detexit, vicitque armis victricibus omnem,
Alta Pyrenæos ducit per cærula ſaltus.
Diviſi rapiunt Caledonia luſtra Britanni,
Idam Bithyni, Græci felicia Tempe.
Mænalium ſcandunt nemus Arcades, aut Erimanthi,
Argutaſque petunt pinus. populantur Athenæ
Fatidicam Cyrrham, & colles ſectantur Hymetti.
Annoſam Venetus fagum venatur, & alnum
Rupibus Alpinis. canentem fronte nivali
Cædit & Afer inops operoſa Atlanta ſecuri.
Romani rerum domini, qui claſſibus olim
Concluſam domuere Thetin, Pontumque ſonantem,
Ægæumque furens, ſpumoſaque cornua vinctum
Oceanum traxere altæ ad Capitolia Romæ,
E Sila pinum, & fagum petiere comantem;
Velleruntque omnem è radicibus Apenninum,
Ergo age, terrarum dominos imitare potentes:
Et quò te mecum prærupta per avia montis
Cornipides hauſti curſu duxere virentem
In Silam, truncos ponendis navibus aptos
Findito (materiam tibi plurima ſylva miniſtrat)
Quique apti ratibus, paucis, adverte, docebo.

Quæ arbores cædendæ.

Prima tibi pinus rigida gemat icta ſecuri,
Atque umbroſa ruat ſciſſis radicibus alnus:
Adde ulmos, cæſoque cadat de ceſpite cerrus.
Nigras cæde nuces: nucibuſque apluſtria ſunto.

Ipſa ſed in primis abies, annoſaque fagus
In partem veniant operis ; neu cædere molles
Cures caſtaneas, multùm aut querceta fatiges;
Caſtaneæ fragiles, quercus nodoſa lacertos:
Umbroſis aptæ frondeſcere montibus ambę,
Paſcere & autumno pingui pecus ubere baccas
At non Oceanum ſulcare. in fontibus alta
Non te frondoſa delectet populus umbra ;
Nam levis eſt arbos, & abundat plurima ſucco.
Una tamen longis cædenda eſt optima malis,
Quæ 1 Lupias ſe propter Aquas agit æmula pinis.
Phœnices cedrum, & Syriæ laudato cupreſſum:
E noſtris fructus petito. Parnaſsia laurus
Semper fronde ſacra tollat ſe læta ſub auras,
Ut ſua divini præcingant tempora vates,
Et clari quoque victores ſua. mitte feracem
Sectari ceraſum, & mitem ſine creſcere malum.
Non obliqua petas: quæ recta in luminis auras
Tolluntur, legito, truncoque impone bipennem.
Parce manu teneram ab radice evellere ſylvàm,
Navita; venturos expectat ſera nepotes
Illa, coronato cum vertice ſurget in auras.
Quæ multos ſenſere æſtus, quæ frigora multa,
Succidas. Quid plura canam ? Te multa docebit
Longa dies variuſque tibi nova ſuggeret uſus.
Verum age, delectas cœli quo ſydere plantas,
Et quo conveniat ſub Lunæ accidere vultu,
Accipe: tu Lunæ vultus numerare memento.
Illa regit ſylvas: illi nemora horrida parent;
Illa & luce vaga plantarum temperat ævum,
Atque illis ſuccum, & vitales ſufficit auras. *Plantæ Lunæ imperio ſubjectæ.*
Ac velut ęquoreæ pingueſcunt ubera conchæ
Lacte novo, rutilos cùm Luna impleverit orbes;
Tunc plenis turgent radiis, & lumine læto
Luxuriant: verùm rediens ſi proxima Phœbo
Occuluit vultum, & totos contraxerit ignes,
Sufficiunt tenues ſuccos: vix lucidus humor
In matris gremio, Luna fugiente, refulget.
Non aliter plantis humorem ſubripit orbe

Lu-

1 Aquæ lupiæ, vicus Hiſpaniæ *Quadalupe*, & amnis ejuſdem nominis, quem proceræ populi inumbrant, maliſque inſerviunt.

Luna novo, rurſuſque illum jam plena remittit.
Nanque etiam ſylvæ norunt diſpendia Lunæ.

Quo tẽpore cadendæ arbores.

Sed tibi Signiferi quanam ſub ſede rubentis,
E qua Lunæ ætate nemus populeris opacum,
Dicam equidem; nec te dubium, *Palinure*, tenebo,

Ianuario in lunæ ſilentio optima caditur materies.

Extremum Ægoceri rediens cùm liquerit orbem
Phœbus, & adverſo ſurgens Canis emicat aſtro,
Tertia ſi raris per cœlum cornibus ibit
Syderio comitata choro Latonia Virgo,
Tunc tibi nubifero nutare à vertice fagus
Incipiat; latè ferro pineta laborent.
Nulla quies operi : cædendis optimus altis
Arboribus eſt ille dies. qui deinde ſequuntur
Dividuum ad menſem, quo toto effulſerit orbe,

In plenilunio non ita.

Felicem ſylvis ſobolem, ſed navibus aptam
Non tibi materiem præſtabunt; ubere pleno
Humorem nimium plantis, ſuccumque miniſtrant.
Agricolæ tunc jure ſinant pubeſcere truncos,
Queis præſtat baccas, lapidoſaque carpere corna:
Tu ne cede operi, aut nimio frangare labore,
Donec lecta ruat frondoſo à vertice ſylva.
Verùm ſi gelidas hyemes præverterit annus,
Et cani montes magna ſub mole pruinæ
Depreſſa cervice gemant, atque obruta paſſim
Semita, & oppletæ ſtipentur ab aggere valles,
Ac, lympha torpente gelu, ſtet ſaxeus humor,
Tunc Boreæ furiis ſpatiis diſcluſus iniquis,
Pone animo curam ſylvæ, Palinure, nec altos
Perque nives gelidas, perque horrida culmina truncos
Sectare, infeſtæ prohibent dùm frigora brumæ.
Et differre moras opus eſt, & cedere Fato.
Aſt ubi jam Virgo os terris oſtendit honeſtum
Erigone, cùm lance pari Sol dividit orbem
Signorum, tantùmque polo latet abditus imo,
Arctoo quantùm rediens micat aureus axe,
Litore deſerto ſummos pete, navita, montes,
Nubiferi quà Sila jugum tegit Apennini
Arboribus denſis. Sublimi in vertice montis

[illegible]

Planities extenſa jacet, latèque ſub ortum
Excurrit, fœcunda ſolo, nemoroſaque ſylvis,
Læta ſitu aprico, & vitreis lætiſſima rivis.

Cùm

Cùm cœli metas ardenti Scorpius aſtro
Jam tenet,& vacua deſcendit Aquarius urna,
Ut diræ ceſſere hyemes,ceciditque nivoſa
Canities,tunc terra novo pubeſcere fætu
Incipit,& tenero veſtit ſe germine campus:
Seque aperit ſylva,& læto de cortice gemmas
Fundit odoratas,ſequitur citò deciduus flos:
Excipiunt flores citò poma,& præcocè partu
Compenſat Pomona moras. Jam vertice pleno
Flaveſcit matura Ceres: jam ſerus Iacchus
Rore novo geſtit. Calabris in ſaltibus alter
Non locus eſt pingui fœcundior ubere glebæ,
Aut mons aſſurgit nemoroſa ditior umbra,
Vel magis irriguus:centum de vertice montis
Præcipites rauco labuntur murmure fontes:
Et circùm ſatà læta rigant,& amœna vireta.
Hìc ubi te feſſum recreavit Sila ſub umbris,
Et fontes,geniuſque loci,cùm Luna revertens
Incipiet primùm radio falcata bicorni
In longùm proferre diem,Palinure, comantes
Cæde trabes;nam ſicca ſinum tunc arida Tellus
Parciùs è gremio plantis alimenta miniſtrat.

Autumno tempeſtiva etiam venit materies.

At ſi nimboſus Mauris de finibus Auſter
Irruerit, ſubitiſque nemus concuſſerit alis,
Parce trabi,& trunco rigidas averte ſecures.
At verò cecidit raucæ cùm ſibilus auræ,
Cynthia fraternas & jam fugit æmula bigas,
Velle ſolo plantas, ramoſque recide feraces.
Tandem (me doctum multa experientia fecit)
Illa abies nautæ votis reſpondet avari,
Quæ,cùm nodoſis tenuis radicibus humor
Sufficitur,nec jugis aqua illam, afflantibus Auſtris,
Humectat,matris gremio conciſa bipenni
Congemuit, magnumque dedit convulſa fragorem:
Illius ætatæ multùm vixere carinæ.

Non cadendæ arbores, Auſtro perflante.

Sed neque materiam ſubitus denudet, & ulmos
Ire novam in formam jubeat fabricator: at illas
Torreat ignito geminus Sol ſydere Cancri.
Sic omne excoquitur vitium:ſic cortice multus
Succus abit pingui,atque exudat inutilis humor.
Nam ſecùs ille labor formatis puppibus inſtat:

Ante quàm eæ trunci in navim aptentur; ad Soli exponendi, ut ſuperfluus humor exudet.

Cùm

Cùm jam materia incoctis areſcere truncis
Incipit, & ſenſim pinus ſe contrahit in ſe,
Pandit aquis tunc illa vias, & cœca relaxat
Spiramenta ſinu; ruptis hinc nexibus alni
Neptunum accipiunt gremio, rimiſque dehiſcunt.
Altus ubi cœlo tollit ſe fronte nivoſa
Iſmarus,& rauci labuntur Strymonis undæ.
Barbara gens habitat cultu, quæ Caſpia quondam
Clauſtra pharetratis irrupit curribus, & ſe
Per latos Aſiæ campos,perque arva ſonantis
Intulit Euphratis victrix,populoſque feroces
Contundens, triſti complevit funere regna.
Hinc Aſiæ poſtquam domitrix,atque effera bellis
Helleſpontiaci fauces pervenit Abydi,
Noſtris,ò pudor! & vili mercede paratis
(Non res Romanæ,non tot labentia regna,
Non & relligio gentes permovit avaras)
Navibus Europam tranſvecta,potentibus armis.
Diſcordes animis populos,& regna ſubegit:
Fixitque imperii ſedes,ubi mille per annos
Turcarum vitium in formandis navibus.
Victrices Aquilæ ſpectatæ,atque arma Quirini.
Hi,quà frondoſi vertex aſſurgit Olympi,
Non certo *Lunæ* vultu, non ſydere certo
(Mira quidem;nam ritè colit gens barbara Lunam)
Antiquam invadunt ſylvam,nigra regna ferarum.
Extemplò viridi vellunt de ceſpite truncos,
Cæſariemque citi tondent, raptimque tepentes
Dilacerant artus ferro:ferit ille bipenni
Annoſam fagum: ſucciſam hic cortice nudat:
Hic pinus in fruſta ſecat: vix lævigat ille
Scabritiem primam tabulæ:cavat ille carinam
Præceps; ærata munit hic cuſpide roſtrum.
Ocyus appingunt coſtas,& tranſtra reponunt.
Haud mora,præcipitat ſeſe labor æquora puppes
Accipiunt:medio ſpectat ſe gurgite ſylva,
Miraturque novas formas,& non ſua vela.
Heliodorus in Æthiopicis, & Achilles Tatius in Leucippe.
Quales *Niliaci* circùm per ſtagna Canopi
Flumineas habitare caſas, & vivere rapto
Sueti prædones,ſi quando gurgite ab alto
Spectavere procul ſpecula properare carinam,
Præcipites in ſtagna volant,rapiuntque cavatam

Vim

Vim ſylvæ, rapiuntque arma, & ſe viribus aptant:
Impelluntque leves cymbas, atque oſtia complent.
Hìc poſtquam taciti latuere crepidine ripæ,
Ut fluvio ſpectant vicinam appellere puppim,
Erumpunt latebris; ſegnem, & nil tale timentem
Invadunt navim, & ſtridoribus aëra complent.
Confertique ruunt, rapiunt, perduntque viciſſim
Omnia, & aggeſtas vectant ad litora prædas.
Non ſic, ignotum qui ſulcavere carinis
Oceanum, & longè terras petiere repoſtas;
Quippè altis primùm venati in montibus alnos,
Pinuſque, & patulas annoſo robore fagos:
Inde & ſub gemino domuerunt ſydere Cancri:
Multus ut ex illis, craſſuſque excederet humor.
Hinc & ſolerti fecerunt arte carinas,
Victores quibus Oceani ſpumantia regna
Sub juga, & indomitos potuerunt mittere fluctus.
Quin etiam ratis una (quod & ventura nepotum
Attollet ſemper, ſemper mirabitur ætas)
Immenſo potuit gyro circumdare mundum,
Ac totum Oceani tranſmittere curſibus æquor.
Litore ab occiduo primùm ratis æmula Solis
Solvit, & ingentem velis percurrit Atlantem;
Inque novum devecta, Notis ſpirantibus, Orbem,
Auſa fretum ignotum tentare, & conſita ſaxis
Æquora navifragis. hinc, & felicibus auſis,
Per mare 1 Pacificum victrix pervenit Eoum;
Hìc Seres latè, nigros luſtravit & Indos,
Et Perſas, Arabeſque: Erythræaque cærula præter
In Libyam venit, vacuumque invecta per axem,
Horrendum ventis, & fluctibus, atque procellis
Acronoton 2 ſuperavit: & inde reducta ſub Arcton
Clauſtra triumphatrix ſubiit felicia portus.
Laudibus æternis, & cœlo digna carina,
Cui magnum meritò fecit Victoria nomen.
Non illa Oceani fluctus, ventoſque ſonantes,
Nec tempeſtates timuit, rapidaſque procellas.
Sed lecto ſylvæ de robore, & arte magiſtra

Circuitus Navis Victoriæ Ferdinandi Magellani, quæ Hiſpali ſolvit anno 1579. & triennali navigatione totum Orbem circumluſtravit.

Tex-

1 *Mar del Sud*, Oceani pars inter Americam, & Orientem.

2 Sic appellavimus ultimum Africæ promontorium, *Bonæ Spei*, antiquis incognitum, quod in Auſtrum tendat.

Texta ratis montes victrix ſuperavit aquarum,
Et ventos. Adeò cœptis inſiſtere multum eſt.

Arbores non imbribus exponendæ.

Præterea ſectam nodoſo è ceſpite ſylvam
Non gelidæ videant hyemes, non humidus Auſter
Aëre ſub rigido, aut campis ſternatur apertis.
Nam cùm cæruleas collegerit æthere nubes
Juppiter, & plenos alto demiſerit imbres,
Humorem tunc illa bibit, rurſumque ſubactas
Vi Cancri multa non ſanas accipit undas.
Arboribus gravis unda nocet: nocet humidus Auſter.
Ille etenim, pluvio qui fluxit plurimus imbre,
Nativum humorem deperdit noxius humor;
Quippè poris actus perfunditur undique venis;
Atque agit inſinuans ſeſe, plantæque vigorem
Paulatim attenuat: nodos, robuſtaque mollit
Oſſa lues: ſic illa & aquis pingueſcere primùm
Incipit, & ſenſim putris ſe facta reſolvit.
Qualis hydrops maleſanus, aquis cùm plurimus udis
Indulſit, tabemque intùs concepit aquoſam,
Pinguior accreſcit membris, & flaccida nervi
Vis venit: elanguet vigor, & ſeſe oſſa relaxant,
In venis ſtat cana lues: furit intùs aquæ vis.
Corporis infelix cùm jam compage ſoluta,
Deſerit inviſas auras, lucemque diei.

Arbores in mari dureſcunt.

Eſt ſed amica trabi maris unda; poriſque ſubactus
Humor aquæ multa ſaturus ſalſedine truncos
Indurat: medio lapideſcit gurgite ſylva:
Deſuper impoſtas moles, & mœnia, & arces
Suſtinet, æternùmque manet durata ſub undis.
Sic magno claram imperio, & victricibus armis
Miramur Venetam ſpumoſi in fluctibus urbem
Adriaci inſtructam, ſumptuque, & mole ſuperbam.
Ergo ornos, pinuſque Alpino è vertice cæſas,
Conciſaſque ſimul mittunt ſub cærula fagos:
Hinc ubi jam duræ longo poſt tempore in undis
Concrevere, trahunt alto de gurgite: & inde
Longævas ſolido ponunt de robore puppes.
Nunc age, (cæruleas quoniam properamus ad oras)
Qua demùm è lucis ingenti corpore moles
Arte trahas, caſuſque feras ſpectare marinos,
Expediam: prolixa juvat diſpendia ſylvæ,

Sum

Sumptuſque, & multos famulûm vitare labores.
Eſt lucus Clanii fontes, & flumina circùm
Monte ſuper viridi, quà ſe pater Apenninus
Attollens læto felices ubere campos
Ambit circuitu longo: propè mœnia Abellæ
Aſſurgunt: ſubjecta jugis lætiſſima Baccho
Planities extenta jacet: procul invia Pœno
Nola coronatis oſtentat mœnia campis.
Lucus, Hamadryadum ſedes gratiſſima, Cancer
Igneus è cœlo dum perfurit, & ſata propter
Vix torrente ſtrepens tardo pede labitur amnis.
Hìc gelidi fontes crebrò de rupe cavata
Diſtillant, ſonituſque cient per ſaxa canoros.
Dulcè repercuſſa in ſylvis ſonat aura ſuſurro,
Dum molles vario perflant ſpiramine venti;
Ludit & in tremulis alliſus frondibus aër.
Qui Capreas, & ſacra colunt delubra Minervæ,
Ænariam, Procbytenque, & Surrentina Lyæo,
Delicias vatum, juga læta, ſinuſque Dicarchi,
Hæc ſacra Naïadum nemora, & juga celſa frequentant,
Ut ſibi materiam lembis, parviſque phaſelis
Delectis quærant truncis; nam plurima ſylvæ,
Nec ſoboles ingrata mari: ſtant vertice pini,
Stant orni, mediiſque virent in vallibus alni.
Dum mihi vernabant prima lanugine malæ,
Cum jam Pierides gratæ, & formoſus Apollo
Gratus erat, nemora alta Jovis, ſedeſque beatas
Luſtrabam, ruriſque Deas venerabar agreſtes:
Meque ſinu Muſæ ſtringebant: blanda neque ipſa
Pieris indignata meos ſpernebat amores.
Hic ego præcipites vidi de vertice montis
Subjectam in vallem cæſos demittere truncos
Agricolas: vaſtas cervici imponere moles,
Aut latis parcunt humeris: incommoda ſylvæ,
Implicitæque viæ, ſumptuſque impendia vitant.
Non tamen obliquos, ſed rectos rupibus altis,
Nudatoſque coma mittunt, cæſoſque lacertos.
Inde boves gemini ſubmittunt fortia ſueto
Colla jugo; geminique alii, ſi corpore præſtet
Ingenti moles, ſubeunt, atque ipſa rudenti
Vimineo ſecto religatur vertice pinus,

Sylvæ ad Clanium deſcriptio.

Quomodo trunci in litus devehendi.

Per-

Perque jugum funis ductorius orbe plicatur,
Inde per æquor iter capiunt, lentèque trahentes
Paulatim ad litus magno pineta labore
Convectant. loris inſtant, & verbere multo
Agricolæ, pigroſque altis clamoribus urgent.
Quos ipſe arguta fagi dum ſtratus in umbra
Aſpicerem de colle, boves miſeratus inertes,
Increpito Agricolas dictis, & ſiſtere currum
Præcipio: timidi faciunt mandata bubulci.
Hinc geminas afferre rotas, quarum ultimus orbis
Ingens circuitu, cuneumque, axemq; rotundum,
Temonem oblongum, tabulaſque, & cætera currus
Armamenta, citi agricolæ data juſſa faceſſunt.
Tunc geminas hinc, inde rotas axi inſero, & altè
Mox lignum terebro, cuneumque foramine figo.
Nectuntur tabulæ, medioque imponitur axi
Oblongus temo, temoni adnectere curvo
Cum bobus juga præcipio, truncoſque reciſos
Imponi in medio, librato pondere, curru.
Hinc bobus dare lora rudes, & verbere torto
Inſtare agricolas jubeo. mora nulla, juvencis
Vix data lora; citus fertur per compita currus.
Ceù cùm vela Noto crepitanti è puppe magiſter
Laxavit, commota ratis volat ilicet alis,
Prona petens maria, & roſtro tumida æquora findit.
Hæc quondam ad Clanii fontes: nunc addere pauca
Eſt animus; (nam nota vocant ad litora Nymphæ
Nereides, longèque ſonant navalia plauſu)
Faginus oblongus temo; ſit cerrinus axis:
Vlmea ſit rota: ſint radii: ſed ferrea ſummæ
Curvatura rotæ, medium librata bicorni
Arbor in axe locum teneat: bobuſque relictis,
Temoni jungas poſcentes fræna jugales;
Aptior ad curſum ſonipes, volat æquore aperto
Promptior, & facilis laxatas audit habenas.

LIBRI PRIMI.

FINIS.

F. Solimene In. F. De Louuemont ſculp.

NAUTICORUM

LIBER II.

JAM celeri nimiùm curſu per opaca locorum
Fræna reluctantem morſu,ſtimuliſque negantem
Egimus alipedem : tempus nunc flectere habenas,
Atque iterùm in pontum, jam ſaltibus ire relictis.
Sat Faunis,ſylviſque datum. Vos ò ubi Nymphæ
Nereides ? properate citæ, & pernicibns alis
Reddite me pelago : ſinite ut deſerta reviſam
Litora, & annoſa compingam ex abiete puppes.
Vos &,qui ratibus primi freta cæca profundi
Auſi homines ſulcare, vagique errare per undas,
Pandite : namque illos, Divæ,meminiſſe poteſtis:
Et vatem egregias artes,uſumque docete.
Principiò cum rari homines ab origine Mundi
Incolerent terram, felix gens illa beatum
Aſſyriæ nemus, & florentia rura colebat
Euphratem circà, & Tigris felicia Tempe.
Fortunata,procul bello, & diſcordibus armis,
Sponte ſua Tellus mortalibus una ferebat
Sufficiens cunctis alimentum,& fœdere pacto
Pauci exercebant terram,& læta arva tenebant.
Sed poſtquam primi ſoboles numeroſa parentis
Paulatim antiqua crevit de ſtirpe feraci;
Non ſatis Aſſyriæ felicia rura viretis,
Nec ſimul hoſpitium ſat erat tot millibus unum.
Hinc cunctis mens una fuit trans flumina terras
Quærere,& ignotos Mundi penetrare ſub axes:
Eoas alii terras,ditiſſima regna,
Caucaſum,& algentes alii venere ſub Urſas:
Pars Tauro inſedit : pars Thermodoontis ad undas;
Pars & odoriferas felici macere ſylvas

Qua occaſione inventa navis.

Arabiæ, & tepidum latè ſe fudit ad Auſtrum.
At,quibus audaces animi,generoſaque corda,
Auſi cæruleum Thetidos regnum, & vada cæca
Rumpere,& infido primi ſe credere ponto:
Quæſitas magni terras mercede laboris
Excolere,& pretio charos habitare Penates.
Nanque ea, quæ multo nobis ſunt parta labore,
Sunt & grata magis: magis eſt ex omnibus unà
Nobilis,immenſis venit quæ palma periclis.
Non ſecùs,anguſto cùm jam dimiſit ovili
Paſtor oves,teneraſque dedit pecus ire per herbas,
Extemplò celeres ſtricto de carcere caulæ
Erumpunt,ſparſimque locis funduntur apertis.
Hæ vitreos fontes,& odori marginis undas,
Et flores,& culta petunt lætisſima curſu:
Stellatos aliæ campos,& dulcia quærunt
Paſcua:prata aliæ,ſpatioſaque rura viretis,
Mollis ubi cytiſus, nitiduſque vireſcit acanthus.
Sed,quibus eſt animus major,temnuntque pericla;
(Nanque etiam teneris animis ſua blanda cupido
Laudis ineſt) colles animoſæ, & culmina ſcandunt;
Quæſitoſque fuga multa,multoque labore,
Delectos celſo flores de vertice carpunt.
Tunc primùm terris ratis uſus; & æquora primùm
Spectavere rudes truncos nulla arte dolatos
Intactis innare fretis. Procul ire per altum
Auſi homines ligno exiguo:committitur undis
Vita rate in parva, quis crederet? At fuit illa
Magna equidem virtus, quamvis temeraria virtus.
Audax inventum: ſed tanti audacia facti
Profuit æternis celebrandi laudibus illi,
Qui pelago avulſas ſociarunt puppibus oras,
Et ſuper alta levem ſtraverunt cærula pontem.
Non tamen ignoti(felici audacia caſu
Per litore primùm inſtituta navigatio. Paulatim ex primo crevit,majorque ſecundo
Venit,& exhauſtis animi crevere periclis)
Itur in abruptum pelagi:ſecuere propinqua
Litoribus vada tuta,brevi quà Nereus æſtu
Fluctuat undoſus.patriis diſcedere longè
E terris primùm,& medium tentare profundum
(Sen-

(Sentit & ipſa ſuos audacia cæca timores)
Non auſi: molles radebat palmula ripas.
Non ſecùs aërii, cùm jam pubeſcere pulli
Incipiunt, teneræque alis ſuccreſcere plumæ,
Per nidos volitant circùm, ramiſque recurſant:
Non audent pavidi nativas linquere ſedes:
Credere ſe cœlo, & primo petere aſtra volatu.
Hæc rudis ignoto primùm ſe machina ponto
Credidit: hac undis inſultavere marinis
Audax Iapetus, genitique à ſtirpe nepotes.
Vix firma compage trabes, & fœdere certo
Fluctibus innabant; verùm non tempore longo,
Ut cultæ venere artes, ut crevit & uſus,
Inſtar montis aquis deducta tumentibus Argo
Litore Thermaico, & rigidæ ſub montibus Oſſæ.
Hinc ſenſim crevere rates: Inventaque prima
Ad majora viam fecerunt: crevit & uſu
Ingenium artificis. conjunctæ nexibus alni;
Diſtinctæque loco tunc ſunt, & nomine partes.
Extenſa eſt prora, & ſenſim defecit acutum
In roſtrum: roſtroque fuit ferri addita cuſpis.
Incurvum latus, & pandæ data forma carinæ:
Et gemina in longum ſunt tranſtra, forumq; repoſtum
In medio, & morſu retinacula miſſa tenaci:
Et puppis procera, auroque inſignis, & oſtro.
Sic olim rudis, indigeſtaque corpore moles,
Ingenio artifici, & multo ſudata labore,
Pulchrior it pelago: & ſpumantes fortior undas
Suſtinet, Ægæaſque hyemes, ventoſque ſonantes.
Alpinis velut urſa jugis, (ſi vera feruntur)
Quam priùs informem connixa in luminis auras
Produxit mater, fit pulchrior, & ſua membris
Paulatim nova forma venit, ſpecieſque decora.
Nam fœtum complexa parens (mirabile dictu)
Senſim lambendo diſtinguit mollia membra,
In latum ventrem compingit docta, manuſque
Dividit in digitos, atque unguibus armat aduncis;
Educit de mole caput, collumque rotundat;
Hirſutaſque genas pingit: ſua naribus addit
Spiramenta, quibus ſubducat ſpiritus auras;

Iapetus primus navigationis parens, unde & Neptunus dictus.

Argo ad Thermaicũ litus fabricata ab Iaſone, & Argonautis.

Atque ori decus, & rutilos inducit honores:
Naturam compenſat amor.(quis neſcit amoris
Ingenium? hoc ſenſim fœtum formante magiſtro;
Exurgit ſoboles,patrioque ſimillima vultu)
Tunc verò alipedes dorſo ſenſere carinas
Æquora,turritas mirata in gurgite moles.
Centaurus tunc viſa mari, roſtrataque Piſtris
Scyllaque,Delphinuſque,ingenti & mole Chimæra,
Alta,metu procul,& patria tellure relicta,
Tunc primùm celeres violarunt marmora puppes.
Aligeræ veluti volucres ſuper aëra lapſæ
Sydera ſumma petunt,nido,ramiſque relictis,
Cùm celeres pennæ,& fiducia crevit adultis.
Sed te ritè modum fabricandæ puppis,& artes
Egregias,ac mira hominum comperta docebo.

Navalia quomodo, & quo in loco extruē-dà.

In primis ſit cura tibi ſpectare locandis
Qui ſinus,aut ſtatio fuerit navalibus apta.
Optimus ille locus cenſendus, valle repoſta
Qui jacet,& monti,& nemoroſis proximus umbris;
Ne labor annoſas deducere montibus ornos
Improbus agricolas nimiùm premat: ille propinquum
Secura ſtatione ſinum,portumve tenebit,
Qui primùm nuda venientem mole carinam
Accipiat,firmoque ratem tegat obiice ſaxi.
Sint circùm fontes,cœli ſit grata ſalubris
Temperies: ſit terra ſimul pinguiſſima cultu,
Ut facilis victus, ſint & ſitientibus undæ,
Nec famulos lædat maleſana Juppiter aura.
Acceſſu facili pateat locus: ipſa reducto
Opportuna ſitu ſtatio:campoque patenti
Alta tibi moles ſaxo fabricanda quadrato
Porticibus longis, ingentes mole carinas
Læta quibus ſecto compingat robore pubes.
Sint pariter centum extructæ longo ordine cellæ,
Queis ſua ſoliciti fungantur munera fabri.
At domus interior majori condita ſumptu
Prætorem accipiat,turbæ qui præſidet omni.
Hic leges dicat: reliqui mandata faceſſant.
Non temerè incumbant operi, ſed legibus æquis
Quiſque ſuum conetur opus,rectore ſub uno.

Eſt

Eſt opus, ut reges etiam cum mœnibus arcem
Ædificent; ſummis, atque æra tonantia bombis
Mœnibus imponant: hoſtiles fulmine pellent
Illa rates, ne fortè ferant navalibus ignem.
Quin cave, nè furtim jactis tecta arida flammis
Accendantur: iners vel cuſtos molibus ignem
Excitet. Arcendus ſiccis navalibus ignis.

Navalia arte muniendu.

Illa alii in mediis magno viſenda theatro
Urbibus ædificant: ſaxo conſtructa vetuſto.
Talia Parthenope jactat navalia Siren.

Eſt locus in media fama notiſſimus urbe,
Quem navale vocant, vitrei Crateris ad undas.
Amplis porticibus, domibuſque ampliſſima centum
Aſſurgit Cœlo moles. ſtat proxima colle
Magnifico ſumptu, & regali ſplendida luxu
Regia: ſtant niveo circùm de marmore fontes,
Artis mirum opus, & monimentum nobile ſeclis
Spectandum: placido lymphas jaculantur ad aſtra
Ore feræ, pictoſque premit delphinas Arion,
Et fluctu ſaliente, ciet vaga murmura, & ipſi
Marmorei rugiunt, unda fugiente, leones.
Eſt & ſylva manu navalia conſita propter,
Optatam factura comis frondentibus umbram,
Sirius ardenti cœlo dum perfurit æſtu.
Eoum ad Solem ſtatio benè fida carinis
Anguſto concluſa ſinu jacet: altera longè
Stat moles iniecta mari, ſumptuque ſuperba.
Fluctibus immiſſi montes, rupeſque reſectæ
A ſatum accipiunt Libycum, franguntq; ruentem.
Intùs tuta ſilet placidè Thetis: altaque cœlo
In medio aſſurgit cum mœnibus aëriis arx.
Mille fabri, & famuli totidem navalibus adſunt
Soliciti, & celeres componunt abiete currus:
Quiſque Ducis dicto parens data munera ſorti
Impiger exercet. Serra pars dividit alnos:
Pars dolat ignavos truncos, primamque retondet
Scabritiem ligni: ſectas pars lævigat ulmos.
Compingunt alii coſtas, aliique carinam
Incurvant: alii proram cum cuſpide nectunt.
Pars ſtudet & variis puppes animare figuris.

Navalis Neapolitani deſcriptio.

Arte laboratas puppes pars cælat in auro:
Pars acuit clavos,& ferrum forcipe verſat.
Hic commiſſuras lino replet, & pice molli
Vulnera concludit: tabulas pars jungit hiantes.
Illi onera accipiunt venientum, & ſedibus altis
Imponunt: hic vela ſuit, tortoſque rudentes
Implicat:antennas illi,maloſque laborant.
Fervet opus: pictæque micant in litore puppes.
Quales Cecropiæ volucres æſtate laborem
Exercent(ſi magna licet componere parvis)
Purpureis aliæ fragrantes floribus hortos
Invadunt,.campoſque aliæ populantur odoros,
Et pinguem tondent tiliam,caſiamque rubentem,
Cæruleumque crocum, & ferrugineos hyacinthos:
Mella legunt aliæ,teneroque è cortice ceram,
Et lentum rapiunt gluten, queis cerea fingunt
Regna: favis aliæ conſtipant dulcia mella:
Faſce levant aliæ venientes, furtaque Veris
Accipiunt,tectiſque locant:ſic fœdere pacto,
Experiuntur opus, fabricantque è nectare cellas.
Præterea quicunque ratem meditaris,oportet,
Ut primum ſicco deſcribas cortice puppim.
Ac veluti turres,& celſa palatia fabri,
Navium graphis,ſeu forma prius in papyro exhibenda. Atque novum molitur opus cùm ſedulus ipſe
Parthenius, primùm inſcribunt facienda papyro:
Exemplumque operis digito,ingenioque magiſtro
Ante oculos plumbo ponunt,præbentque videndum:
Artificem nè fortè operis pars ulla futuri
Prætereat,ſic ante ratem deſcribere plumbo
Eſt opus in tenui membrana,operiſque futuri
Exemplum,cui rectè operis mox ſingula quadrent.
Nunc age,præcipuas artes tibi carmine dicam.
Sunt autem variæ fabricandis navibus artes,
Et varium quoque pro cultu, ingenioque locorum
Illarum genus eſt,varioſque aptantur ad uſus.
Nam fluviis aliæ ſternuntur,& inter inertes
Varia navium ſpecies. Solicitant,vada pigra,lacus,turpeſque paludes:
Curva errant aliæ per litora: cærula at illæ
Alta petunt,roſtroque maris tumida æquora ſindunt.
Hæ tonſis vada lenta ſecant:hæ carbaſa ventis

Co-

Committunt: aliæ velo, remoque volantes
Corripiunt maria, & campis ſpatiantur apertis,
Tranſvectant aliæ pretioſas gurgite gazas:
Sed rigidos aliæ belli formantur ad uſus.

Linter amat fluvios, & inertes Cymba paludes:
Alveus in ſtagnis, per litora curva Phaſelus:
Undoſique lacus alnos portare cavatas
Conſuevere, Rateſque fretum arripuere volentes:
Roſtratas concluſa Thetis petit æquore puppes,
Pontus, & Ægæum, & Siculi maris unda Triremes,
Illas trans Gades, pelagique in gurgite vaſto
Reſpuit Oceanus, turritaque fluctibus altis
Navigia, & magno patitur vix corpore 1 Gaulos.

Diverſis locis, diverſæ naves aptæ

Eſt varium & gentis ſtudium, ingeniumque viciſſim.
Gaudent Campani celeres agitare Phaſelos:
His alacres Tyrrhena ſecant vada, lætaque circùm
Litora, & apricos colles, & rura pererrant.
Velocem Nereo Lembum dedit uſta Cyrene,
Celocemque Rhodus: Phœnices in æquora Cymbam
Miſere, & Canna pelagus fregere Micipſæ:
Aſſuta veteres ſulcarunt Pelle Britanni:
Pelle etiam, quotquot rigidis tenet Urſa ſub oris,
Marmora cana legunt: & ſutilis orbe rotundo
Euphratem irrumpit venientem gurgite Linter.
Fertur & Ægypti regnatrix barbara Memphis
Argilla feciſſe ratem, teſtamque cavatam
Suſcepit medio miratus flumine Nilus.
Flumineam biblum, & niveam junxere papyrum
Prædones, qui ſtagna colunt torpentia Nili.
Quique Erythræa tenent vada læta, rubentibus undis,
Artibus inventam patriis miſere Biremem.
Inſignes auro, ut perhibent, oſtroque Triremes
Cæruleis admovit aquis generoſa Corynthus.
Conſtratas verò Thaſii fecere carinas,
Magnum opus, & duro fortiſſima machina bello.
Illyris Adriaco celeres agit ora Liburnas:
Ionium, Siculumque rapit. gens Itala pictas
Penteres 2 in bella trahit per cærula puppes:

Varia in fabricandis navibus hominum ſtudia, & inventa.

Sutilis ex pelle navis
Ex argilla in Ægypto,
Et ex Papyro.

Conſtratæ, ſeu tectæ naves.

1 Etſi Gaulus ab antiquis pro navi oneraria accipiatur, nos pro Gaulis eas naves accipimus, quas Hiſpani *Galeones* appellant.
2 Quinq; remes, in quibus quinq; remiges ſingulis remis inſidunt.

Illas Hiſpani pariter, Gallique togati
Ædificant: illos imitata eſt barbara Thrace.
Trans Calpen, extrema colunt quæ litora gentes
Oceani ad fontes, alato flamine currus
Ingentes agitant: his dorſo turribus altum
Impoſitis Atlanta domant, franguntque ruentem.
His animadverſis, certas præſcribere leges
Navis fabricandæ modus.
Aggredior. Poſtquam plumbo, miniove rubenti,
Exiguam in ſicco pinxiſti cortice puppim,
Et partes omnes, atque intervalla notaſti,
Ingentem in primis opus eſt, Palinure quadratam
Sternere humi 1 fagum, aut pinum, pedibuſque duobus
Sexaginta ſuper quæ ſit tibi longa; ſed alta
Bis ſeptem aſſurgat digitis, deniſque pateſcat,
Penterem ſi fortè velis fabricare, vel ingens
Navigium: quà prora venit, pandam inſere, 2 fagum,
Adde 2 aliam quà puppis erit: ſed & utraque fagus
Viginti ſit longa pedes, ſi cura triremem
Moliri: magnæ verùm fundamina puppis
Si jacias, obliqua cadat rectiſſima fagus
Poſtera, quæ puppis faciat primordia quadræ.
Navium longitudo quanta eſſe debeat.
At ſi majores pelago deducere naves,
Fortè cupis, majora ſolo tunc prima locato
Fundamenta; (Operis fundamina prima futuri
Qui majora jacit, majus conſurgere in altum
Cernet opus: Sequitur moles exordia prima)
Sic centum ſuper inflexam juſſere carinam
Ire pedès alii: bis ſenos inſuper olli
Addere conſuerunt illi, qui corpore gaulos
Ingenti fabricant, vaſtum quibus æquor arandum
Oceani: at terris concluſum qui mare ſulcant,
Non tàm magna locant fundamina prima carinæ.
Sexaginta, quibus vectoria ponitur: at qui
Celoces agitant velis, celereſque liburnas,
Quadraginta trabem ſternunt de more repandam.
Hinc, & digreſſus, 3 coſtas adnecte carinæ.

Et

1 Pro Carina. Itali *Carona*. Gallis *Quille*. 2 Dyochi, carinæ partes, quæ in proram, & puppim curvantur, quæ ad proram Italis *Rota di prora*: Gallis *Eſtable*: altera, *Rota di poppa*. *Eſtambord*
3 Italis *Stamenali*: Gallis *Coſtes*,

Et coſtas curvo facies de robore cerri,
Aut fagi: in medio ſed curvatura repoſtis
Major erit: magnum verò ſi texere cures
Navigium, latè coſtas laxabis in orbem.
Tranſverſum aſcendant, pedibuſq; à ceſpite ſurgant
Bis ſeptem pro navi, altæ pro mole carinæ
Adde unum: gaulique duos ſibi jure repoſcunt.
Bis ſenos aliæ exoptant, denoſque minores,
Ut celox, [1] lembuſque [2] celer, ratis, atque [3] liburna,
Illas, dùm ſpinæ radiis nectuntur acutis,
Subiecti teneant firmo munimine pali.
At verò, ut pandæ ſociare [4] ſtatumina ſpinæ
Firmius, & totum valeas compingere corpus.
Cerrina per longum conjunges [5] ligna carinæ:
Quæ tamen extremo tenuem flectantur in orbem:
Deinde quibus rigida figendæ cuſpide coſtæ.
Hìnc geminum compinge latus: ſylviſque reſectis,
Ardua velivolæ conſurgant mœnia turris.
Quæ ſi terribiles belli formentur ad uſus,
E ſolidis veniant trabibus: ſic fortiùs ictus
Excipient, Martemque ferent: non ære canoro
Evibrata leves diſrumpent fulmina truncos,
Disiicietque latus glans ferrea: mœnibus altis
Exiguum faciet, trunco obluctante, foramen.
Quantùm autem in medio puppes laxare cavatas
Conveniat, quantùm ſenſim decreſcere utrinque,
Edoceam. Pentera pedes bis tende novenos.
At Galli, Rhodiique duces, qui ſalſa triremes
Per vada veloces agitant, tres demere ab illis
Conſuevere: leves at ſi fabricare biremes
Exoptas, ſeptem pedibus tunc detrahe primis.
Verùm ſi naves, quæ merces gurgite vectant,
Aggrediare, duos illis ſuper adde, magiſter.
At quæ terribili veniunt pro munere belli,
Bis ſenos addunt: ſed maxima corpora gauli
Quadraginta pedes laxari pectora poſcunt,
E medio incipiant ſpatiis decreſcere coſtæ
Imparibus, paribuſque, petant ſeu tramite recto
Au-

Coſtarum ſtructura.

Naves bellicæ è ſolidis trabibus, & cur.

Quanta navium latitudo.

1 *Tartana.* 2 *Fragata, & Fuſta.* 3 *Marſiliana.*
4 Eadem, ac coſtæ. 5 Sunt hæc coſtarum initia, quæ in Oceano *Italis, & Gallis Varangue appellantur, in Mediterraneo Madiere.*

Auratam puppim, aut proram aggrediantur acutam.
Tandem (me toties acti per cærula curſus,
Et caſus docuere, exantlatique labores)
Illas laudato nimiùm, Palinure, carinas,
Anguſta quæ fronte patent, ſeſeque relaxant
Non multùm in medio, & roſtro attenuantur acuto;
Sic faciles vento, longiſque per æquora remis
Tendere iter poſſunt, dextramque audire magiſtri,
Accelerare fugam, & venientes gurgite ab alto
Tranſverſùm abruptos montes diffindere aquarum.
Non ſecùs ac volucres, gracili quæ corpore præſtant.
Aëra diffindunt lapſu, celerique volatu
Obiectam irrumpunt nubem, ventoſque laceſſunt.

Naves, quæ in acutam exeunt proram agiliores ſunt.

Poſt ubi compactum ſteterit latus abiete multa,
Tende trabes: magnumq; trabes ſuper iniice 1 tectũ:
Et 2 ſpondas circùm ſuccingat zona ſupremas.
Intùs prima locum putris ſentina tenebit:
Hanc ſuprà conjecta cavo tabulata receſſu
Proxima ſuccedant: ſtabitque his ſedibus imis,
Libratura ratem, fluctu jactante, ſaburra.
At ſuper annoſo facies de robore cellas,
Concluſis annona quibus ſervanda feneſtris,
Atque oleæ, laticeſque ſacri, quadræque tenaces,
Atque nitrum, atque pilæ, atq; horrendi copia Martis.
Aſt alibi ſomno concedant mollia membra
Delecti proceres, defeſſaque corpora curent.
Puppe ſub extrema ſtabit domus ampla, ſupremi
Illa Ducis, circùm pictis ornanda tapetis.

His actis, properè inſequitur formanda magiſtro
Altera pars navis, quæ primo à limine ſpondæ
Altior aſſurgit. Varius fabricantibus offert
Se modus hìc primùm. validas ſi cura triremes
Moliri, è fago, aut cerro, Palinure, reſecta
Viginti quatuor nectantur in ordine 3 tranſtra
Ad latus hìnc, illinc, geminoque ſedilia verſu.
At ſi, quam texis, fuerit prætoria puppis,
Adde duo: quatuor ſuperaddere barbara Thrace
Conſuevit: ſed mole gravis non apta per undas

Ocyus

1 *La Coverta*, Gallis *Tillac*. 2 *Orlo della Nave*. Galli, le Bord da nuvire. 3 *Banchi*. Gallis *Banc*.

Ocyus ire ratis, nec cærula frangere gyro.
Infames pelagi prædones, Africa nutrit
Barbara quos Tellus, & moribus imbuit atris, *Afrorum*
Quique nigras animas nigranti in corpore verſant, *biremes, vulgò Ga-*
Euripedes agitant per cærula ſalſa biremes: *leotte,*
Ac gemino verſu bini per tranſtra ſedentes
Viginti inſurgunt remis, celereſque per undas
Aufugiunt, latè & terras prædantur & æquor.
Dii ſuperi, infames longè detrudite ab oris
Italiæ, & pelago prædones mergite: Diris
Quos ego: ſed cœptas præſtat compingere puppes.
In medio protende foros. tabulataq; junge
Aſſeribus nexis, binos 1 agearia longa
Accipiant homines: intùs ſub fornice cellas
In longùm extende, & tabulis compone politis,
Vela quibus, funeſque, & candida lina repones.
Ultima zona latus currat longiſſima circùm
Pinea: perque latus pateant ſub margine ſummo
Spiramenta, quibus venientem à gurgite pontum
Accipiat, reddatque, freto jactante, carina.
Margine & in ſummo per cuncta ſedilia lignum
Fige teres, qui ſcalmus erit: religandus & illi *Scalmi.*
Impulſurus, erit, ſpumantia marmora remus.
At remum pini facies de robore recto,
Vel fagi, qui tonſus erit, circùmque rotundus:
Sed qua parte ferit maris æquor, palmula ligno
Inſit acuta, leves quæ diſſecet ocyùs undas.
Quadraginta pedes & ſit tibi longus: at ille *Remi.*
Longior, ingentem pellit qui mole Chimæram
Prætoris: brevior ſed, ſi citet ille biremem.
Sed proræ labor æratæ ſubit: ergo age, binas
Mole pari tùrres, quæ Martia tela retundant,
Æraque terrificis ſuſtentent horrida nimbis,
Arboribus ſectis, medioque in vertice fige. *Prora for-*
Adde ori roſtrum, & roſtro ferrum inſere acutum. *manda ra-*
Ardeſcant auro, atque è murice roſtra rubeſcant. *tio.*
Hinc procera venit docto ponenda magiſtro
Puppis, & in puppi varianda apluſtria ſignis.
Dædala puppis erit. Puppi cælentur in auro.

For-

1 Sunt loca in navi per quæ hortator ad remiges accedit, *Corſia.*

Fortia facta ducum, & patriæ decora inclyta gentis.
Parthenopæus Hylas Sirenes cælat in auro,
AUSTRIACOS animat Reges, domitoſque tyrannos
Sub pedibus ſtratos inſcribit, & inſuper addit
Arma virûm, galeaſque, & capta inſignia regum.
E nuce ſubluſtri facies ſubſellia longa
Hinc, inde: & circùm variis intexta figuris
Cælatura humeros exornet, & aurea ſigna
Sint ſuper: Attalicique tegant convexa tapetes.

Cheniſcus. Quin & barbarico luxu 1 Cheniſcus in alta
Cælandus puppi, & minio tingendus, & auro.
Forum. Ante forum protende: Thronumque cacumine fige:
Thronus. Prætor ubi det juſſa, ratemque per alta gubernet.
Inde coronato conſurgat vertice, opacam
Pharos Quæ nitidis noctem vincat 2 pharos aurea flammis.
At medio regis cælata inſignia fulvo
Sint auro, atque auro prætoris ſigna niteſcant.

Gemina in Navi puppis. Qui ſemota colunt felicis regna Cyambes,
Turrito geminam fecerunt vertice puppim:
Ac nautis gemini pariter dant juſsa magiſtri,

Præterea geminus formandus puppe ſub ipſa
Pontis ſtructura. Pons 3 erit, & lateri ferro verſatilis unco
Adnectendus, aquis demitti, & tollier alto
Qui poſsit, fune extento, rurſumque reducto.
At ſi navigium ponis, celeremque liburnam,
Ad latus in medio firmos imponere pontes
Præcipio: pandumque ſupra protendere 4 cinctum,
E quibus accipiat venientem 5 Pergula pubem.

Inſuper his, curva ſurgit quà mole carina
In medio clavus duplex figatur: aduncus
Alter erit, qui ſalſa petat, circoque rotundo
Alter, & incurvum temonem, utrique tenebunt
Mole pari: tantùm deſcendat clavus in undas,
Cæruleis quantum tollit ſe fluctibus. At me
Nunc majora vocant altæ molimina puppis.

Eſt

1 Anſerculus, qui puppi præfigitur, ornatus gratia. 2 *Fanale*, 3 *Lanterna*, quarum prætoria tres geſtat, legati verò duas, Vicelegati unam. 3 Scala per quam in navim aſcendimus.

4 Idem, ac Zona, dicitur & ſubligaculum, quo navis cingitur, ut firmius tabulæ conſiſtant Galli *chaintes* vocant, noſtri *cordone*.

5 Eadem, ac Agear, *Corſia*.

Eſt in ſeceſſu Adriaci maris, æquore in ipſo
Urbs auguſta, potens armis, regniſque ſuperba, *Venetiarũ elogiũ.*
Et latè imperio multos dominata per annos,
Cui placidis famulatur aquis Neptunus,& altus
Adria,& Ionium cum fluctivago Ægæo.
Et quæ (vera fides: diæ cecinere Sybillæ)
Felix æternùm terris durabit,& omnis
Adriaci maris imperium ſinè fine tenebit,
Italiæ decus almum ,& libertatis avitæ
Relliquiæ,& priſci quicquid jam reſtat honoris.
Illa etenim afflictis melius confidere rebus
Dat fractam Auſoniam : Superùm pietate relicta
Præſidio miſeræ ; nam ſæpè potentibus armis,
Inſtantes jugulo Mauros avertit iniquos ,
Immites pepulit Thraces: fregitque tyrannum
Auroræ, & victum retrò dare terga coëgit.
Illa & juſta animo rurſus nunc concipit arma,
Pontificis Magni juſſu,monituque Deorum:
Scilicet Europa , totoque Oriente tyrannum ,
Atque Scythas fuget immanes,& fortibus armis ,
Conetur fluxas Aſiæ res vertere fundo .
Hanc urbem Veneti auguſtam coluere per annos
Mille,tot & populis leges,& jura dedere,
Qui magnas ingenti 1 Hepteres corpore longè
Adriaci præter fines duxere ſub Ortum
Primi,& Neptuni domuere tumentia regna.
Has ubi turrita compingere mole triremes
Aggrediere,ſolo primordia prima carinæ
Latiùs extende, & lato fit corpore pinus. *Hepteris texendæ modus.*
Et coſtas laxabis, & altiùs abiete ſecta
Attolle,& medio major ſit mole triremis.
Adde etiam nova tranſtra,quibus generoſa juventus
Septeni remum impellunt; & longior ille eſt.
Sitque urbi lorica,& proræ in vertice turres
Sint geminæ:turrita tibi ſit & ardua puppis.
Mœnia ſed circùm plures ſint curva feneſtræ ,
Æra quibus ſub Marte tonent, & fulmina vibrent.
Tertius è puppi ſurgens ſe malus in auras

Re-

1 Sic appellavimus eas naves , quas *Veneti Galeazze* vocant ; nam ſeptene remige impelluntur.

Rectus agat. Sed Major erit tibi cura, magiſter,
Navis Venetæ inſignis ornatus. Ornandæ minio puppis, nitidiſque figuris.
Ludentes tremulo delphinas in æquore ſculpes,
Tritoneſque cavo pulſantes cærula cornu,
Et Glaucum, & Proteum cum ſemifero comitatu.
Ipſe vel in medio fulvo cælandus in auro
Sylvarum regnator erit, dominuſque ferarum
Magnanimus LEO, quem latos diffuſa per armos
Exornet juba, cæſariem mentita comantem:
Et geminas armis, erectaſque inſere pennas.
Verùm olli in primis fronti generoſa ſuperbæ
Majeſtas inſit, vivoque in lumine vultus,
Ut credant ſpirare: manuque impone rapaci
E chalybe, at gemmis textum fulgentibus enſem,
Et ſubter Fidei, Paſſique volumina Divi,
Quæ ſervet, Thracique necem, ſtragemque minetur.
At capiti ex auro effinges ſplendente coronam
Eois rutilam baccis, oſtroque nitentem.
Inde coronatæ depicta in vertice puppis
Æquatas Aſtræa gerat juſtiſſima lances.
Sint & divinæ pulcherrima virginis ora,
Atque comæ, flavoque comæ nodentur in auro.
Plurima cæruleo veſtis fucata colore,
Et nitidas ſparſim referens argentea ſtellas,
Circumdet, niveique incingant crura cothurni.
Sed jam veloces pelagi compingere currus,
Navigii ſtructura. Vela quibus multo ſurgentes flamine venti
Impellunt: fortes & ſunt pro remige venti,
Aggredior. Primæ ſurgat de limine ſpondæ
Majori cum mole latus. ſuperiniice tectum
Tecta ſuper: circùmque latus ſuccingat utrumque.
Zona alia ex fago: ſit tertia margine ſummo.
Hìnc fabricanda tibi magnæ ſunt mœnia turris,
Quæ Martem accipiant venientem, atq; obiice nautas,
Armatoſque tegant. circùm ſpiramina muro
Tot facies, tormenta velis quot Martia turri
Addere, flammivomo turbant quæ ſydera nimbo.
Viginti geſtare ſolet vectoria; ſed quæ
In belli caſus veniunt, agileſque per undas
Mole levi fugiunt, prædaſque ad litora vectant,

Quadraginta ferunt : magni ſed corporis alni
Sexaginta ſinu comprendunt:maxima gauli
Mœnia centum etiam crepitantibus æra ſub auras
Accipiunt bombis , triſidæ Jovis æmula flammæ.
In puppi tormenta duo retinacula circùm;
Æra locant alii quatuor longiſſima,curvo
Jlla miniſtrantem clavo,clavumque tuentur .
At quæ terribilem belli texuntur ad uſum
Terna tenent tabulata; pedes quæ diſſita denos
Semper erunt: geminus ſit mœnibus æreus ordo.
Alter & in puppi ſuperadditur : ænea binis
Mobilibus tormenta rotis,teretique cylindro
Impones:ſic ore cavo dum fulmina torquent,
Retrò referre pedem facilis via,neve reſiſtat
Navigii pars ulla; ruant ne ſciſſa per undas
Roboraque, tabulæque, intretq.patentibus æquor
Sciſſuris; puppiſque,freto refluente,fatiſcat.
Mobile quin etiam lignum compinge feneſtris
Cardinibus ſuper,ut concludier omnia poſſint
Spiramenta.mari turbo cum venit ab alto,
Ingeminatque vadis tempeſtas atra refuſis,
Sunt etiam,curvo ſurgunt quæ corpore,naves,
Quas olim dixere 1 Dromos cognomine Graii;
Nam velis, remoque volant. Mauruſia tales *Dromi fa-*
Gens facit,& Libyci curſat per litora regni. *brica.*
Hæc texenda tibi fuerit ſi fortè carina,
Tot cava fagineo molire 2 foramina muro,
Quot longos utrinque velis ſuper addere remos.
Hæc ſunt præcipuæ fabricandis puppibus artes, *Celocis fa-*
Pangere celocem facilis labor: adde,magiſter, *brica.*
Tecta ſuper latus, atque humero tenus intege nautas.
Accipiat puppis tectum;ſtet vertice 2 cella;
Lora reget currus confidens claviger illa.
Cura levem cymbam,& pictos formare phaſelos *Cymba.*
Haud

1 Celerrimæ naves a currendo ſic dictæ, *Caravelle.*

2 Columbaria ſcilicet , per quæ remi extenduntur:in antiquis navibus maxime in uſu : in quibus qui in primo ordine erant remiges dicebantur Thranitæ.in 2. Zygitæ , in 3. verò Thalamitæ : etſi alii velint Thranitas eſse , qui ad puppim navigant, Zygitas , qui in medio . Thalamitas verum,qui verſus proram. 2 *La Camera della poppa.*

Haud equidem tibi multa: laborque facillimus illas
Tenuibus è truncis compingere: tranſtra neque illæ
Accipiunt, ſed firma tenent latera alta tenaci
Annexæ clavo tabulæ, quibus aſſidet æquor
Everſura levi remo generoſa juventus.
Qui cymbas agitant, tonſis maria alta ſedentes
Semper arant: celeres pubes Campana phaſelos
Per fluctus erecta vagos impellit; & omnes
Ad numerum remis feriunt mare, & æquora verrunt.
Sint coſtæ terno; digito vix latior uno
Sit tabula; & multo non ſurgat pondere linter,
Ocyus ut pelago fugiat, dextramque magiſtri
Audiat: è prora ſurgat tibi malus ad auras
Mobilis, & quadrum ſuſtentet pertica velum.
Ad latus hinc, illinc ſint bina ſedilia puppi,
Et variata ſuper protenſa tapetia, & altus
Sit tectus velo fornix, villoſaque circùm
Zona fluat, rapidos Solis quæ temperet æſtus.
Semoti qui regna colunt vaſtiſſima Congi,
Naves monoxylæ. Innocui Æthiopes [1] Zaireïa flumina circùm.
Ingenteſque lacus, per quos fluit amne canoro
E [2] Lunæ rapidus deſcendens vertice Nilus,
Furnerius Hydrog. lib. 1, c. 27. Immenſos ſoliti truncos agitare cavatos
Arboris unius (licondum nomine dicunt)
Bis centum trunco inſidunt, remiſque laceſſunt
Cærula: lethiferas etiam vibrantia glandes
Æra cavo imponunt trunco, & fera prælia tentant.
Cura dehiſcentes ſupereſt occludere rimas.
Ante mari puppes quàm miſeris; imber apertis
Quomodo rimæ, & commiſſuræ concludendæ. Ne commiſſuris ruat intùs, & æquora puppes
Accipiant: contuſa rudis pars ultima lini
Proxima corticibus rimas opplere patentes
Optima: quæ rimis ferro trudatur acuto.
Fluminei crinem calami contundere quondam
Conſuevere humiles Batavi, rimaſque patentes
Opplere. Eoo diſperſa in gurgite, gentes,
Quæ tot regna tenent, truncorum cortice nectunt
Vulnera; ſed valido primùm ſub pondere tundunt.
Sic

[1] Fluvius, & Lacus in interiore Æthiopia, *Regno di Congo* qui ab urbe Zaire nomen accipit. [2] Lunæ montes, ex quibus defluit Nilus.

Sic lino ſtipata rudi, linienda liquenti
Puppis erit cera, tædiſque ungenda refuſis.
Alta picem Phrygiis mittet de montibus Ida,
Aut vicina dabit tibi Sila; in rupibus altis
Ingentes alit hæc pinus, quibus atra liquatis
Pix coquitur, centumque fluit fornacibus humor
Denſus, opacus, iners, viſcoque tenacior ipſo.
Verùm alba, ut perhibent, inſtructas calce carinas
Illiniunt primo gentes Oriente repoſtæ.
Eſt opus accenſa tabulas & inungere cera,
Et pice nigranti, claviſque adnectere acutis.
Succenduntq; trabes multi: picibuſque liquatis,
Accenſiſque linunt alii; ſic atra tenaci
Pix jungit nexu tabulas, & firmiùs hæret,
Pellit & æratis inimicum puppibus imbrem.
Alta etiam tabulata linunt, tædiſque præuſtis
Incendunt, nè fortè graves cùm miſerit undas
Juppiter, accipiant imbrem, rimiſque fatiſcant.
His actis, cave continuò navalibus alnum
Inſtructam pelago deducas; tempore certo
Compacta in ſiccis opus eſt inſiſtat arenis,
Ut nexæ partes coaleſcant: fluctibus at ſi
Committas, caſuſque trahas ſpectare marinos,
Concuſſa compage trabes, tabulæque dehiſcent,
Fiſſaque diductis ſolventur vulnera rimis.
Ceù currente rota ſi cùm cavus urceus exit,
Nec coctus fornace priùs, vel Sole ſub alto,
Accipiat lymphas, paulatim frigidus humor
Laxabit rimas: ſenſim compage ſoluta,
Urna dehiſcenti, recludet vulnera, creta.
Intereà famuli antennas, maloſque laborent.
Corticibus nudata ſuis longiſſima pinus
Malus erit, ſuperis qui ſe rectiſſimus auris
Inferat; & nodo careat: non fiſſilis ille,
Non obliquus erit: veniatque à ceſpite major:
Inde minor ſenſim tenuatus acumine ſurgat.
Par 1 ille incurvæ tollat ſe mole carinæ,
In medio qui rectus erit; verùm 2 alter in ipſa

Naves pice linienda.

Calce liniũtur apud Indos.

Compactæ naves ad certum tẽpus ſtare debent, ut mutuò tabulæ coaleſcant.

Antennarum & malorũ ſtructura.

F Cur-

1 *Albero maeſtro* Italis appellatur, Gallis *Le gran Maſt* 2 *Lo rinchetto*, Italis, Gallis *Le Brocet.*

Curvatura inſit ſpinæ minor. utraque pinus
Vnus erit truncus. cuneis firmetur acutis
Pterna foraminibus, 1 Modioque immota quieſcat
Ponderibus librata ſuis longisſima ſylva.
Navigii malos ſoliti formare magiſtri
Arboribus geminis, ut cùm furit Æolus antro,
Altior à ſummo demitti vertice poſſit.
Quin & celoce in media non rectus ad auras
Aſcendit: caput obliquum ſed flectit in undas.
Antennas gemini annoſo de robore trunci,
Connexique dabunt: illos tu vimine torto
Firmiter adſtringe, & picibus perfunde liquatis,
Ne pluviæ noceant: quin &, Palinure, memento
Arboribus formare pares: ſed pondere major
In medio tibi truncus erit, parteſque per ambas
Attenuatus eat, cornuque nitebit acuto.
Antennam è medio ſuſpendes corpore malo;
Nam librata ſuo ſic ſtat cum corpore moles.
Celoces alium attollunt à vertice 2 malum.
Turritæ geminos alios portare carinæ
Conſuevere: 3 minor puppi præfigitur altæ:
Roſtra per obliquus major deſcendit & alter:
Quot in navigiis antennæ. Recta ſed extremi pars tollitur ultima mali.
Maximus è medio qui ſeſe nubibus infert,
Tres habet antennas, alatis cornibus: 4 ima
Longior & prima eſt 5 pterna ſuper: 6 altera 7 collo
Addita mole minor: tandem 8 carcheſia circùm
Tertia 9 contractis tendit ſe cornibus arbos.
Antennas totidem ſpeculari vertice malus
Suſtentat: geminas proræ ſuperadditus alter
Obliquus: major rectum premit una trachelum.
Ille unam è media ſurgit qui puppe tenebit,
Auritumque dabit velum venientibus Euris.

Quot

1 Foramen, cui malus imponitur, cuneiſque firmatur.
2 Italis, *l'Albero di poppa*, vel *di Mezania*. Gallis *A timon*. 3 *l'Albero della Zevadera*, vel *Bompreſſo*. Gallis *Le Maſt de Beaupre*.
4 *Antenna maeſtra*. Gall: *La grande Vergue*. 5 Ima pars mali.
6 *Antenna della gran Gabbia*. Gallis: *La vergue de Hune*. 7 Et trachelum, mali medium. 8 Suprema mali pars, ubi ſpecula, Italis, *il Calceſe*: Gallis *Hune*. 9 *l'antenna del Perrochetto*. Gallis, *La Vergue de perroquet*.

Quot tenet antennas, totidem redimire coronis
Cura tibi malum, ſpeculamque imponere ſummis
Verticibus, qua cuncta maris lata æquora cuſtos
Inſpiciat, referatque duci quas gurgite ab alto
Adventare videt puppes, quæ puppibus undent
Vexilla, hoſtileſue illæ, ſociæne carinæ.
At verò in ſummo teneat vectoria corbem
Vertice, 1 corbitam hanc olim dixere Latini.
Sed Marti quæ ſacra mari natat ærea 2 puppis,
Aut Galeam referat, pictumve cacumine ſcutum,
Et ſuper undanti regis cum ſtemmate ſignum.
Vimineas etiam ſummis pendere coronis,
Atque imo ſcalas opus eſt firmarier unco.
In malum pubes contendet, & ultima mali
His animoſa petet carcheſia. Candida ſed me
Poſcunt vela: operis quæ pars non ultima noſtri eſt.
Ergo age, pernices aptemus navibus alas.

Coronæ Gabiæ, malis imponendæ

Corbita qua

Æolus, ut fama eſt, primus Neptunia regna
Audax velivola fugiens cum puppe cucurrit,
Concluſitque ſinu ventos, & fœdera certa
Aëria pepigit cum gente, & viribus uſus
Molliit audaces animos, fregitque tumentes.
Cana reluctantes tunc primùm carbaſa ventos
Excepere ſinu: molles audire rudentes,
Et parere manu, & nutu didicere magiſtri.
Dedalus hinc fugiens Dictæi regna tyranni
Carbaſa Chalcidicas Cumarum invexit ad oras;
Ex quo artem egregiam noſtri accepere parentes.

Æolus primus velorum inventor.

Dædalus in Italiam invexit.

Principiò tortum lini de cortice filum,
Velocique dabit contextum pectine velum.
Vela etiam duplici ſubtexere ſtupea filo
Eſt opus, ut valido venientes flamine ventos
Accipiant, tolerentque. intorta cannabe velum
Subtexunt alii, geminataque ſtamina torquent;
Vimque addunt filis, ut ſint fortiſſima vela,

Quomodo texenda.

1 *Nave da carico.* 2 *Nave da guerra*, cui olim aut galea, aut ſcutum in ſummo malo apponebatur; nunc vexillum tantum, hoc tamen diſcrimine, ut Prætoria *l'Ammiraglio* vexillum habeat in maximo malo, legati vero navis *Viceammiraglio* in malo anteriori, ſive Dolonis. *Vicelegati Contramiraglio* navis in malo poſteriori.

Ardenteſque ferant ſpumoſa per æquora nimbos.
Vela ſerica Cleopatra. Vela Terapnæi, ut perhibent, regina Canopi
Serica contexto pretioſo vellere fecit.
Verùm hos barbaricos luxus, quos fœmina vexit,
Non ego laudarim; nam ſerica texere vela
Barbara luxuries regum eſt, & ſumptus inanis.
Ex pelle At nigri Æthiopes nudati pelle draconis
E puppi accipiunt ſurgentia flamina venti.
Arctois ſed regna tenent qui cana pruinis,
Nervis vela ſuunt, direptaque piſcibus exta
Suſpendunt malo: duris dant pellibus Auſtros,
Diverſa à nobis habitant quæ litora, gentes
Axe alio, quà rara polo circumnitet Arctos.
Qui Magellani verrunt freta conſita ſaxis,
Concludunt rapido venientes murmure ventos
Ex cortice arborum. Cortice in arboreo. qui regna rubentis Eoi
Gangaridæ, Sereſque colunt, & durus Iapon
Vimineam Zephyris tegetem ſpirantibus alto
Viminea. Expandunt malo; ſtoreiſque canentibus aura
Obſtrepit: inflatæ tegetes ſpumantia currunt
Æquora. tu foliis contexere vela caveto,
Nauta; ſed Eoi ſi ſit maris æquor arandum
Trans freta, trans Gades, gemina compingere tela
Carbaſa præcipio, ut dirum Typhona procellis,
Ac Præſtera ſinu posſint tolerare furentem.
Velorum ſpecies. Eſt autem duplex veli genus. alta triremis
Per fluctus 1 aurita Notis dat 1 vela ſecundis.
Antennæ geminas ſuſpendunt cornibus aures:
Cannabe 2 pes imus duro religatur ab unco.
Celoces etiam, lembique, liburnaque velum
Auritum ventis committunt. cætera 3 quadra
Navigia expandunt ſua 3 vela, ruentibus Euris:
Demittuntque pedes geminos, longoque rudente
Unco nauta ligat, 4 circoque rotante, revolvit,
Contrahere ut facilis labor, & laxare rudentes. Præ-

1 Velum triangulare. *Vela latina.* 2 Eſt acutior pars veli, quæ ad navis latus religatur, modoq; contrahitur, modò relaxatur. *Angolo della vela, & l'orecchio.* Gallis *Coin.* Sunt & pedes funes, quibus huiuſmodi veli partes ligantur. *Scotte.* Gallis, *Eſcoutes* 3 Quadrangula *Vele quadre.* Gallis *voile quarrèe.* 4 Lignum illud rotundum ad modum trochleæ, quod noſtri *Girelia*, *& Ruzola*, Galli *Poulie* appellant

Prætereà tibi velorum ſit copia multa;
Nanque uſus pariter varius. cùm murmure leni
Felices ſurgunt auræ, tunc maxima vela,
(Artemones 1 noſtri Graio cognomine dicunt)
Dant levibus nautæ Zephyris, & cærula currunt.
At cùm ſylvifragis agitat Notus aëra flabris,
Aut Euri ruit, aut Boreæ intractabilis ira,
Contrahit Artemonem, parvoque 2 Dolone magiſter
Parciùs ardentes gremio venti accipit auras.
Dat 3 Medium in ventum, juſto cùm murmure Corus
Obſtrepit. Aptandum velum ſpirantibus auris. *Suppara*
Sunt etiam texenda tibi de cannabe vela,
Suppara 4 Romani appellant, quæ plurima ventum
Accipiunt gremio moriturum, atque ocyùs alnos
Pontigradas per ſalſa citant, curſuſque ſecundant,
Hæc aliis alto jungenda in vertice mali,
Et firmandus erit curvo pes unicus unco. *Rudentes, Sarta.*
Cannabe cura etiam longos torquere rudentes;
Et facies varios, vario pro muneris uſu.
Majores 5 illi, jacitur quibus anchora fundo,
Et quibus æratæ religantur ab aggere puppes,
Semper erunt: 6 alii verùm qui vela minores
Suſtentant: tenuique alii de ſtamine ſcalas
Facturi veniant. ſint ſtupea vincula veli.
Prætereà annoſo fagi de robore 7 clavus *Clavi ſtructura, & partes.*
Formandus, Palinure: uno vix latior ala
Sit pede; & in gyrum ſenſim curvarier illa
Incipiat radice; hinc & tenuetur acutum
In collum, ut pandæ reſpondeat ille carinæ.
Verùm 8 lax capulo formetur acutior, 9 aſſer
Quà patet, imponi ut valeat verſorius illi:
Et denis erit hic pedibus tibi longior aſſer.
Mox alæ in latere oblongum cum cuſpide ferrum,

1 *Vela maeſtra*. Gallis *Voile du gran Maſt* 2 *Trinchetto*. 3 Sic vocamus Epidromon velum, quod noſtri dicunt *la mezana*, vel, *vela di Mezania*. 4 Sunt veluti velorum ſupplementa, quibus utuntur nautæ, cùm languet vis venti, noſtri appellant *contravele*: eſt & velum, quod in ſuperiori mali parte apponitur *Benetto*. 5 *Gomene*, Gallis *Cables*. 6 *Scotte*, Gallis *Manoeuure*. 7 *Timone*. Gallis *Gouvernail*. 8 Superior clavi pars, ità Moriſotus, & alii. 9 Scilicet manubrium, quo clavus hàc, illàc vertitur. Italis *Aggiaccio*. Gallis *Barre*.

Conjuncturæ aliud circo deſige rotundo:
His clavum accipiet puppis, quà torquet habenas
Ipſe gubernator, tenditque per æquora curſus.
Sint geminæ hinc, illinc trochleæ, verſare magiſter
Anchora cudenda. Queis clavum poſſit, quà venti, & ſydera ducunt.
Hæc præter, ferro ſupereſt cudenda Britanno
Anchora: & hæc binis armatur dentibus una,
Altera ſed quatuor: capulo ſimul annulus inſit,
Quo religanda, mari dum mittitur axis & illi
Subter acernus erit: ſint bina foramina proræ
Species variæ. Per quæ funis eat, dum protinus anchora in undas
Projicitur: tranſenna cavo religatur in unco.
At non una tibi duro formanda metallo
Anchora, ſed plures, quarum quæ maxima, nautis
Dicta eſt ſacra: Noti cùm perfurit ira, ſub æquor
Deſcendit, navimque immenſo corpore fundat.
Sed jam læta vocant inſtructas cærula naves,
Aſpirantque levi in velum cita flamina cantu:
Nec non & vitreis ludunt Nereides undis.
Ergo age, purpureo textam de flore corollam
Naves priuſquam in mare mittantur Superis dedicandæ. Puppibus impone: & ſerto redimita juventus
Frondenti niteat lauroque apluſtre virenti
Floreat, & lauro carcheſia ſumma nitebunt:
Et molles ſternantur humi violæque, roſæque.
Tempora dein ſacra præcinctus fronde ſacerdos,
Accenſamque ferens tædam divina faceſſat.
Navis tutela. Solenneſque preces præfatus ab ore, carinas
Depictas veteri patrum de more ſacrabit:
Nuncupet & Superis felicibus, altaque puppis
Præferat ex auro cælatum in vertice ſignum
Paraſemũ, ſive Navis oculus incidendus, ex quo navis nomenclatura, & ornamentũ Numinis, auratæ cui ſit tutela carinæ.
Qui verò ingentes turrito corpore puppes
Ædificant, roſtro in medio ſub vertice proræ
Imponunt Oculum, cujus de nomine naves
Appellant, auroque Ptychen, & murice pingunt.
Delphinos multi cælant, Scyllaſque biformes,
Centauros alii armatos, aliique volantem
Pegaſum, & armigeras Aquilas, fulvoſque Leones,
Et Tigrē horribilē, & Piſtrim, indomitamq; Chimæram:
Quin etiam proræ pictis variare figuris
Conſuevere genas, ornare & floribus illas:

Et ſimul auratis navim redimire corymbis.
Effingunt alii Mauros, victoſque Gelonos,
Qui magnis geminas ſuſtentent viribus alas.
Sed deducendis quæ ſint nunc navibus arma,
Expediam. Tibi multus erit pulvinus, & ingens
Ergata 1, pergrandes trochleæ, magnique 2 cameli:
Plurima & in gyrum verſetur vectibus acta
Sucula 3, perque illam æquato ſe corpore vectes
Tranſiecti extendant. curvæ ſuppone carinæ,
Navita, fagineos axes, ſolidaſque phalangas;
Et cera ungendi, pinguique bitumine trunci.
Principiò tonſilla ſolo figatur acuta,
Atque alii ad litus pali figantur arenis,
Quò verſus magnæ mittendæ in cærula naves,
Tonſillis forti trochleas vincire rudente
Eſt opus, & duris firmanda eſt machina palis.
Hinc axes circùm teretes, trochleaſque camelus
Multiplici ſpira ducendus, & inſuper ille
Non ſemel eſt circùm navim volvendus in orbem.
Mox bini incipiant vectes verſare miniſtri:
Nec ceſſent donec vitreas ſe puppis in undas
Mittat, & emergens ſuprà natet æquora moles.
At ſi quem fortè ars prorsùs defecerit omnis,
Nec, quo ſylva, modum, pelago mittatur, habebit:
Tempus & Ortygii memoranda inventa magiſtri
Pandere, quoque modo turritam mole carinam
In mare deduxit pueri manus. altius omnem
Expediam, antiqua revocans ab origine, famam.
Clara Syracoſii qui regni ſceptra tenebat
Magnanimus Hiero, & Siculos ditione premebat,
Ingentem lecto ſylvæ de robore puppim
Juſſerat artifices moliri, & murice, & oſtro
Pingere, & auratis paſſim cælare figuris.
Quam facto, infectoque auro, gemmiſque coruſcis,
Cælatiſque gravem ſignis, pictiſque tapetis,
Atque ebore inſignem multo, & nitido argento,
Jam Peluſiaco regi donare parabat.
Continuò artifices datum opus navalibus altis

Deducendæ navis modus.

Mirabile Archimedis inventum pro nave Hieronis deducenda.

Ingens Hieronis Syracuſani navis.

1 *Argano*. Gallis *Faulconneau*. 2 Eſt & machina, & funis tractorius. 3 *Torno*. Gallis *Tourn*.

Experiuntur,& aſſidui compingere navim
Concertant. fabricata brevi poſt tempore puppis
Aſſurgit cælata auro, atque in murice fulgens.
Aſt ubi conſtructam pelago deducere fabri
Aggrediuntur,& ingentes ſupponere vectes,
Atque axes motu faciles, tereteſque cylindros
Feſtinant alacres: circùmque revolvitur ingens
Ergata, ſtridenteſque rotæ verſantur in orbem,
Aſpiciunt vitreas turrim demittere in undas
Difficile eſſe; adeò ſurgebat machina mole
Immenſa; nanque illa caput ſuper altior urbem
Extulerat, latèque ſuos laxàverat artus.
Ergò alios poſcunt ſocios,axeſque rotundos,
Et vectes addunt alios,ac viribus urgent:
Attamen incaſſum cecidit labor omnis:& illam
Non axes, longique valent impellere vectes:
Et fruſtrà juvenes ſubnixi viribus urgent.
Ac velut in medio rupes immota quieſcit
Æquore,quam contrà Boreæ inſuperabilis ira
Infremuit,denſiſque ferox diverberat undis;
Aut,Euro bacchante,ruunt ſtridore procellæ,
Et commota ferunt ſpumantia cærula nimbis.
Alliſæ franguntur aquæ,franguntur & Euri;
Stat rupes immota,& cedere neſcia ventis.
Sic & firma manet,nec vectibus ardua cedit
Machina,vimque omnem ſuperat,niſuſque potentes,
Hæc ubi cognovit miratus ab arce tyrannus,
Ortygium ſub tecta ſenem jubet aurea duci:
Magnarum cui ſumma datum molimina rerum
Ingenio tentare,manuque attollere quicquid
Magnum mole foret,cunctaſque exquirere cauſas
Occultas rerum,& numerum ſubducere arenæ,
Fama per Auſoniæ,& Siculas vulgaverat urbes.
Accivere ſenem famuli: pictæque repentè
Aulai in medio ſenior ſtetit. excipit illum
Rex Siculus, dextramque viro dat pignus amoris.
Divinum rogat inde ſenem,ſtimulatque precando,
Fluctibus ut navim deducat,& aurea poſcat
Præmia: donandum magno ſe munere ſperet.
Sic fatus rex eſt: placido cui talia contrà

Ore

Ore refert ſenior: Faciam, rex magne, quod optas.
Verùm nulla mihi donari præmia poſco;
Tangere nam dextram ſatis eſt potuiſſe tyranni:
Et ſatis ipſa ſibi quovis pro munere facta
Egregia, æternùmque manet laus, & decus ortum
Ex illis. Mora nulla, rotas formare metallo
E ſolido jubet artifices, & dentibus illas
Armari obliquis, numero ſex: æraque cudi
Hac lege, ut ſpatiis ſemper majoribus orbes
Se ſuperent, primuſque minor, majorque ſecundus.
Imperat & totidem pariter fabricare minores.
Intereà quatuor præſtanti robore truncos
Litore ſuſtollit: totidem mox deſuper addit
Ad latera, & clavis capita ultima nectit acutis:
Subter & hinc, inde, & medio ſub corpore molis
Ingentes nectit tabulas, & multus in illis
Ferreus utrinque, & verſatilis additur axis,
Quo rota verſari poſſit: trabibuſque locatur
Ordine quique ſuo: innectitque volubile ferrum
Extremi capulo, quo circumvolvitur, axis.
Axibus inde rotas diſponit in ordine curvas,
Atque illas ſpatiis omnes diſterminat æquis,
Dentibus ut cunctæ ſeſe per mutua nexis
Exciperent; vertique ſimul, volvique viciſſim
Unà omnes poſſint: mox circumvolvit in axes
Ingentem funem, quo à fronte ligaverat alnum.
His actis, pueri manibus verſatile ferrum
Imperat in gyrum verti, ſenſimque rotari:
Ut primùm cœpere rotæ ſuper axe revolvi
Orbibus adverſis, ſubitò (mirabile dictu)
Ingens paulatim deduci machina cœpit.
Attoniti ſtupuere omnes: ſtupuitque tyrannus,
Dum nova tantarum ſpectat miracula rerum,
Quæ facili niſu nunquam facienda putaſſet;
Ni leve confieri paucis res ipſa doceret.
Et tandèm exclamans: Quæ non miracula rerum
Ingenium facit acre, manuſque operoſa magiſtri!
Cui ſenior. Majora oculis ſpectacula rerum
Aſpiceres, mihi ſi ſurſùm ſubducere plantas;
Et fas in tenui veſtigia figere nube.

Machinæ gloſſocomū dicta mira ſtructura.

Nanque ima mundum traherem de ſede ſupernè.
Magna quidem: ſed vera:neq;his deducere multum eſt.
Tum rex:Credo equidem:nihil eſt molimine magnum,
Difficile & nihil eſt,docti quod dextera tandem
Non queat artificis ſuperare,& vincere niſu
Ingenii . Sed lata ſubit ratis æquora: retrò
Subſequitur plauſus populorum,& murmure feſto
It cœlo clamor: diſcurſat læta per auras
Vox: reboat mare longè,& litora curva reſultant:
Aſſurgunt plauſu ſcopuli, & vaga murmurat unda.
Hæc igitur Siculi memoranda inventa magiſtri,
Et ſimul egregias artes, Palinure,ſecutus,
In mare velivolas deducer litore puppes.

LIBRI SECUNDI

FINIS.

NAU-

F. De Louuemont Fecit.

NAUTICORUM

LIBER III.

HActenus æratas puppes, & candida vela;
Nunc te, Phœbe, canam: nec non cœleſtia tecum
Sydera: te niveis etiam, Latonia, bigis
Undoſi regnata feram per cærula ponti.
Tuque vel in primis venies pars maxima cœpti,
Æole, inacceſſoſque petam, tua regna, receſſus,
Ac nova pacatos revocabo ad carmina ventos,
Et genus, & mores, numerumque, & nomina dicam:
Divinumq; canam inventum, & data munera Divûm.
Principiò, Palinure, priuſquàm ſcindimus æquor
Ignotum per iter, varios prædiſcere ventos
Eſt opus, & quo quiſque ſuo de cardine perflat:
Quique polum nimbis contriſtant, quiq; ſerenant,
Nubibus expulſis: & cœli tempore certo
Dent faciles in vela auras: qui cærula contrà
Occludant, triſteſque hyemes, & nubila portent:
Et tibi quo ventos prædicat Delia cornu,
Aut Sôl, aut Helice, aut ardenti Sirius aſtro.
Atque hæc in primis ſolerti cura magiſtro
Semper erit, longè inſtantes prænoſcere ventos,
Ire procelloſas ſi vult impunè per undas,
Atque iterum patriæ portus ſpectare relictos.
Ipſi etiam tutis ſi currere claſſibus æquor,
Et pugnare velint, claroſque referre triumphos,
Noſſe duces ventos opus eſt, variantia cœli
Sydera, & Eoos ortus, Solemque cadentem.
Nanque olim Zanclæ memini me turribus altis,
Quà Thetis anguſti veniens à ſede Pelori
Objectas modico terras ſecat ardua fluctu,
Evandron vidiſſe ſenem, cui multa ſenectus;

Ventorum cognitio quam neceſſaria navarchis ſit.

Et Claſſiũ auctoribus.

Luſtra decem bis jam robuſta expleverat ætas.
Hic mihi cærulei cùm jam conſedimus ambo
Ad molles pelagi ripas, ubi ſplendida luxu
Alta theatrali ſurgunt palatia circo,
Maurolycum noviſſe ſenem narrabat, & illum
(Multa viro virtus, multo ſudata labore
Ars erat, & varii varia experientia cœli,
Noſcere ſeu vellet ventos, ſeu dicere curſus
Aſtrorum, & longè venientia pandere Fata)
Auſtriaco donaſſe duci (qui victor ad altum
Ionium, Eoi concuſſit regna tyranni,
Avertitque hoſtem Italiæ, cladem que futuram)
Depictas minio tabulas, queis longa per omnes
Scripta dies rerum ſeries erat. ille futuras
Hìc tempeſtates, ventoſque, & nubila, & imbres;
Hìc & purpureos Soles, cœlumque ſerenum
Fatidicus niveo ſignarat cortice vates.
Cùmque has ille duci properanti ad bella dediſſet,
Hæc olli dixiſſe ferunt: I, chara Tonanti
Progenies, Fidei, & regni ſpes maxima noſtri;
Cùmque manus conferre paras, has, inclyte, primùm
Conſule; nanque illæ quæ ſint ventura docebunt.
Et ſic Threiicii contundes arma tyranni:
Et venies victor, ſpoliiſque Orientis onuſtus.
Tu vatem ne ſperne; Fidem obſervata merentur.
Mox totam Evander repetens (audire videbat
Me cupidum ſenior) memoravit origine pugnam.

Maurolyci elogium; & Ephemerides ab ipſo Auſtriaco data. Hoc poeta Meſſanæ à viris fide dignis accepit.

Tempus erat, quo celſa domus ſtellantis Olympi
Panditur, Oceano tenebris, Lunaque fugatis,
Purpureis variata notis Aurora rubeſcit:
Cùm geminas ſors una tulit propè litora claſſes
Naupacti, 1 junxitque freti diſcrimine parvo.
Eſt locus Actiacis Ætolùm proximus oris,
Flumina quà nitidis Acheloia miſcet arenis
Ipſe ſuis Neptunus aquis: hic Græcia Tellus
Heſperium ad Solem, & lævas ſe flectit ad undas,
Quà mollem Zephyrum, & felices accipit auras:
Contrà elata mari ſtat Neritos ardua ſaxis.

Pugna Naupactæa deſcriptio.

Loci hypotipoſis.

Hìc

1 *Lepanto*, hinc victoria Naupactæa: non longè ad Actium promontorium, Auguſti victoria ex M. Antonio, & Cleopatra.

Hìc geminas æſtu terras ſecat unda revulſas
Exiguo,ſenſimque patens fluit uſque Corinthum,
Ætolùm hinc regio eſt ; illinc Pelopeía regna
Reſpondent: geminæ curvo ſtant litore 1 turres,
Quæque Rhion Grajo quondam cognomine dicta:
Barbara gens nomen nunc invertere vocantes.
Hinc verò Ætolùm quà ſe cava litora flectunt
Cyrrhæum in pelagus,fundata virentibus arvis
Naupactus,ſtatioque jacet benè fida carinis.
Trans Rhion objectas Achelous 2 Echinadas undis
Verberat. Hæ quondam (ni mendax fabula Graiùm)
Najades errabant fluviis,quæ numine verſo,
Nunc ſcopuli riguere mari, quibus alta trophæa
Contigit Auſtriadùm,& Venetùm ſpectare triumphos.
Hos inter ſcopulos certatum Marte cruento
De maris imperio . ò utinam non læva fuiſſet
Mens hominum ! tota fractus cum claſſe tyrannus
Eoa nunc urbe foret, regnoque repulſus.
(Et conceſſa ſequi, & Fatis felicibus uti
Neſcia mens hominum) Hos ſcopulos tenuere carinæ
Auſtriadùm,Venetùmque rates,cùm Barbara claſſis
Naupacti ſtatione ſedens dare carbaſa cœpit
Trans Rhion, & ſenſim pelago ſe mittere aperto,
Mille rates mare prætexunt,atque aëra mille
Vela,& mille leves fluitant vexilla per auras.
Ipſe ubi jam properare hoſtem audiit Auſtriacus dux,
Conſtitit,atque oculis plena æquora circumſpexit.
Mox celſa in puppi circumvectatus in altum
Agmen agit,tenditque acies,& cornua flectit.
Auſtriadùm dextram clasſis, Venetùmque ſiniſtram *Chriſtianorum clasſis diſpoſitio.*
Occupat: in medio puppes prætoriæ, & ipſæ
Bis ſeptem, horrendi facturæ exordia belli,
Turritæ ſteterunt primo agmine 3 Bucentauri.
  Jamque rubeſcebant radiis ardentibus undæ,
Eoa de ſede ruens cùm ſibilus Euri
Labitur Oceano: crepitanti flamine vela Odry-

1 *Dardanelli di Lepanto* vulgus vocat, per quos in Corinthiacum ſinum *Golfo di Lepanto* intramus . 2 Iuſulæ ad oſtia Acheloi *Crazelari* appellant. 3 Sic non incongruè Hepteres , ſeu *Galeazze* vocamus à mole , qua reliquas ſuperant, etſi non eadem ſit apud Venetos *Galeazza*, & *Bucintoro*.

Odryſiûm temuere ſinu; flatuque ſecundo,
Janque propinquabat primæ ad tentamina pugnæ
Barbara Threiiciûm ſinuata in cornua claſſis,
Undanteſque dabant vexilla argentea Lunas.
Aſt ubi Chriſtiadæ in proram deſcendere ventos,
Atque hoſtes ruere adverſos videre, repentè
Perculſi cecidere animis, trepidoque tumultu:
Iamque referre pedem, & retrò dare terga parabant.
Chriſtianorum metus ex adverſo vento.
Ipſe ſed Auſtriacus ſpem magnam in pectore verſans.
Ingenteſque animos, altæ ad ſubſellia puppis
Imperat acciri proceres. Utque ære canoro
Increpuere tubæ, celeres ad juſſa vocati
Convenere, replentque duces ſubſellia primi.
Tunc ille afferri tabulas, quas arte peritus
Maurolycus dederat, famulos jubet: inde repandit
Quæ vates ventura die ſignavarat illo.
Hæc autem ventura die ſignaverat illo:
Reſumpti animi.
Cûm Sol Oceano ſurget, ſimul Eurus Eoo
Aſſurget: ſi fortè mari ſeſe obvius hoſtis
Intulerit, Martemque velit tentare ſecundum,
Ne dubites conferre manus; cadet Eurus, & undas
Afflabit Zephyrus, nubeſque immittet in hoſtes.
Vix hæc Auſtriacus, procerum ſtipante ſenatu,
Legerat, & claſſes dederat vulganda per omnes.
Cùm ſubiti rediere animi, ſtrepituque canoro,
Arma petunt. Dictis tanta eſt fiducia vatis.
Ipſa ſed in primis læto clamore vocatur
Divorum Regina, maris cui cærula parent,
Et cui depoſito famulantur murmure venti.

Nec mora, continuò paribus concurritur armis:
Claſſibus adverſæ claſſes, roſtra obvia roſtris
Ivere, ut belli ſignum prætoria puppis
Atrox pugna.
Fecit, & horrendo ſtrepuerunt cornua cantu.
Hinc celeres ſicca ſervatam in reſte favillam
Admovere nitro, conceptoque ocyus igne,
Emicuere tubi, ſonitumque dedere metalla,
Nec mora, millenæ fugiunt, rupto obiice, glandes,
Vulcano pellente: pluit latè horridus imber
Ferreus, & nigræ tolluntur in aëra nubes,
Et medias inter nubes micat ignibus æther

Cum

Cum tonitru. cœcis exhorruit unda tenebris,
Et pulſata imo fremuerunt æquora fundo.
Ac veluti ruptis,gremio fervente,caminis,
Ingentes ſcopulos, & grandia ſaxa ſub auras
Vesbius agglomerat,disjectaque viſcera montis
Erigit eructans,& ſydera verberat imbre
Saxorum : totus radicibus egeritur mons.
Flammarum erumpunt cunei ſub nubila , & ingens
It cœlo fumus,cœlique obnubilat aſtra.
Præcipiteſque ruunt pice nigra,& ſulphure mixto,
Ardentes fluvii , rapida flammante favilla:
Subiectas replent valles: latè omnia circùm
Arvaque,litoraque,& villæ vaſtantur,& urbes.
Non aliter gremio,ſuſcepto protinus igne,
Horrendùm concuſſa cavo crepuere metalla:
Diſiectæ tonitru glomerantur in aëra puppes.
Mille trabes,& mille volant diſrupta per auras
Roſtra,carinæque,quaſſataque fulmine vela:
Corpora mille virùm ; medias diſperſa per undas
Arma fluunt,galeæque , atque altæ robora ſylvæ .
Odryſii,velis Euro ſpirante ſecundo,
Audaces animos,atque irrita vota fovebant.
Attamen incaſſum gaviſi Marte ſecundo:
Alternat Fortuna vices : Felicia cœpta
Flebilis eventus,lacrymandaque Fata ſequuntur.
Jam Sol altus erat, confeſtim murmure fracto,
Eurus abit. ſiluere vada: & ſtetit utraque claſſis.
Sed conceſſa quies brevis eſt.pernicibus alis
Allapſi Zephyri rupere ſilentia: feſto
Auſtriaci Zephyros venientes murmure læti *Secundi Auſtriacis venti.*
Accipiunt: tumuere ſinus: tumuere ſecundis
Auſpiciis animi: læto clamore laceſſunt
Sydera: bella iterum,& victricia ſigna repoſcunt.
Magnanimus dux audentem in certamina pubem
Tùm ſic aggreditur: Promiſſi numine venti
En adſunt.reliquum ; in manibus victoria veſtris
Tota eſt. ite;præit quoniam Fortuna, ſequendum eſt.
Nec plura. Auſtriaci invadunt, & roſtra feroces
Vi ſuperant.ruptoque velut ruit obiice ripæ
Immiſſis cùm flumen aquis,& murmure rauco,

De-

Dejectat latè ſegetes,populatur & arva:
Chriſtiadæ in claſſem irrumpunt, atque obvia diro
Enſe metunt,cædeſque,& paſſim funera miſcent.
Ipſe ubi præcelſa in puppi conſpexit Alymum,
Irruit Auſtriades contrà,& præcordia multo
Barbara transfigit ferro: ceciditque ſuperbus
Mole gigas,ſtrepituque iit indignatus ad umbras.
Qualis ubi in ſylvis contorto fulmine pinus
Icta cadit,gemituque replet nemora alta ſupremo.
Tunc cæſi caput Auſtriades obtruncat,& haſta
Præfigit,tollique jubet de vertice puppis.
Turcarum cædes, & Chriſtianorum victoria. Ut cæſi de puppe caput,lacrymabile ſignum,
Threiicii ducis aſpiciunt, trepidi ocyùs omnes
Prona fugæ dant terga.rateſque ad litora vertunt,
Inſequitur victor: ferro debellat & igne,
Quid plura? ardent roſtra: viri ſternuntur,& omnes
Æquore diſperſi vento jactantur, & armis.
Chriſtiadæ læti exultant , Superùmque ſalutant
Reginam,tanti fuerat quæ cauſſa triumphi:
Atque ipſos læto Zephyros clamore ſalutant
Præſentes. Adeò ventos prædiſcere magnum eſt.
Hæc quondam Evandrum memini ceciniſſe ſub altis
Turribus,anguſti quà fluctuat unda Pelori.
Sed jam me Zephyri, & felicior evocat aura:
Ire animus: faciles concedite carminis œſtrum,
O Muſæ,& celeres properate per ardua mecum;
Nanque iter in nubes intendimus. Eſt locus ingens
Aëris regionum deſcriptio. Ætheris in medio, rigidis ubi plurimus horret
Aër frigoribus,volucrique impervius omni eſt.
Proximus huic alto flammis ardentibur inſtat
Juppiter: ima tenet dulcis mortalibus ægris
Temperies,magno Superùm data munere Divûm:
Pendula ſe circùm regio diffundit in omnes
Terrarum,pelagique plagas; ſed major in axe
Arctoo,gelidiſque riget ſtipata pruinis:
At Sol Æthiopas quà ferventiſſimus urit,
Strictior illa,nimis vicino preſſa calore:
Sed geminæ in medio quà zonæ habitabilis Orbis
Temperiem,& mixtam faciunt cum frigore flammam.
Stat juſtis extenſa locis. Hìc æthere regna
Æo-

Æolus alta tenet: veniunt his ſedibus Euri,
Et Zephyri, Corique, & nimbiferi Aquilones.
Hìc nubes etiam concreſcunt, tenuibus alto
Halitibus gremio miſſis Telluris ab imo:
Cæruleique cadunt, ſubmotis nubibus, imbres.
Ergo age, nunc cauſſas mecum tentare latentes
Aggredere, & prima revocemus origine ventos.
Tantiſper, Palinure, licet divertere clivo:
Haud equidem labor incaſſum, nec inutilis error.
At tu, quo noſtræ lætantur Apolline Muſæ,
CARDENIDE generoſe, præi, tenueſque per auras
Sterne viam vati facilem, incœptumque ſecunda.
Sol maria, & terras, flammis vitalibus, omnes,
Aëraque irradians, animantia cuncta calore,
Cunctarumque fovet cauſſarum exordia prima:
Semina compingit rerum, concretaque vertit,
Atque novas cogit paulatim ſumere formas;
Rerum quippè parens Sol eſt. Sic humida Tellus
Phœbeis ſenſim radiis tepefacta relaxat,
Recluditque ſinum: tenui volat halitus aura
Nimborum in ſedes. hìc frigore preſſus iniquo
Stipatur: ceu parva phalanx, cùm fortior inſtat
Hoſtis ab adverſo, cuneis denſatur acutis;
Colligit & vires, atque arma, globoſque ruentes
Obiectis contrà ſcutis, haſtiſque repellit.
Sed gravis ille venit concretus, & aëre ab alto
Labitur, & patrias iterùm deſcendit ad oras:
Hìc rurſus tepefactus abit reſolutus in auras,
Et ſenſim major, majorque accreſcit eundo:
Ac tandem ſpatiis nimium concluſus iniquis,
Quà via per medias nubes, perque aëra latè
Seſe aperit, citus irrumpit, velut acta ſagitta,
Stridulus, & circùm rapidus ſe trudit in auras:
Atque auras premit obſtantes, premiturque viciſſim:
Stare loco neſcit: celeri ſecat aëra lapſu,
Dum fugit, & miſcet maria, & nemus omne tumultu.
Non ſecus admotum rapidis ſi fortè favillis
Vas fuerit, cui ſtricta manent, oblongaque colla,
Æneus & venter magnum turgeſcit in orbem:
Intùs paulatim ferveſcens humor ab igne

Ventorum generatio, & cauſſæ.

Solvitur,& tenues rarus ſe vertit in auras:
Ac majora petens latè loca,it halitus alto
Colla per oblonga erumpens,tractimque volando
Attenuatus abit,ſonituque effertur acuto
Stridulus, & multo fugiens niſu premit auras
Objectas,raucoque imitatur murmure Coros.
Non intermiſſi flantes ſic aëra venti
Continuis agitant flabris,& cærula vertunt;
Quippè ſinu terræ ſemper vapor exit ab imo.

Venti olim ſine nomine

Incerti quondam perflabant marmora venti;
Nec numeros norat,nec nomina fecerat illis
Navita,nec medio ſpectarat ab æquore ſtellas.

Ventorum multiplex numerus, & nomenclatura.

Aſt ubi culta Thetis,celereſque immiſit in undas
Audax nauta rates, ſua tùm 1 cognomina ventis,
Omnibus & ſua tùm pariter data nomina ſtellis.
Primus purpureo cœli de cardine præceps
Eois ruit 2 Eurus equis.contrà æquore ab alto
Quà Sol flammiferos rubro lavat amne jugales,

Cardinales

Aſſurgit 3 Zephyrus.Mundi de ſede nivali
Deſcendit 4 Boreas nivibus ſtipatus, & horrens
Frigoribus multis: contrà venit humidus 5 Auſter
E Libya,& pluvio contriſtat turbine cœlum.

Medii.

Hos inter quatuor totidem generantur, & illis
Nomina nauta dedit. Boream ſtrepit inter,& Eurum
Ventus, ab egelidis mittit quem rupibus Æmi
Græcia: 6 Græcum Itali jam nunc cognomine dicunt.
Contra hunc nimborum denſum citus explicat agmen
Africus, 7 & Mauris deſcendit ab uſque præuſtis.
Hybernum propè ſolſtitium tonat 8 Euroauſter
Den-

1 Non omnibus una eſt ventorum nomenclatura, neque omnium ventorum,juxtà recentiorum diviſionem apud Latinos nomina fuere, nos probatos Authores ſecuti ſumus, & aliis Græca nomina accomodavimus, aliis verò ventis nova ex Italis nomina depromſimus.

2 Italis, *Levante*. Hiſpanis, *l'Eſte*. Gallis, *Eſt*. Belgis. *Ooſt*. Anglis *Eaſt*. 3 Ita. *Ponente*. Hiſp. *Oeſt*,vel *Oes*. Gall. *Oveſt*. Bel. *Vueſt*. Angl. item *Vveſt*. 4 Ital. *Tramontana*. Hiſp. *Nort*,vel *Norte*. Gal. *Nord*. Bel. *Noort*. Angl. *Noorth*. 5 Ital. *Oſtro*, vel *Mezzodì*. Hiſp. *Sur*. Ga. *Sud*. Bel. *Zuyd*. Angl. *South*. 6 Ita. *Greco*,vel *Grecale*. Hi. *NordEſte*. Gal. *Nordeſt*. Bel. *Noort Ooſt*. Angl. *Noorth Eaſt*. 7 Ita. *Libeccio*,vel *Garbino*. Hiſp. *Sud Oeſte*. Ga. *Sud Oveſt*. Bel. *Zuyd vueſt*. An. *South vueſt*. 8 Ita. *Scirocco*. Hi. *Sueſte*, Ga. *Sudeſt*. Bel. *Zuyd ooſt*. Angl. *South eaſt*.

Denſis ſtipatus pluviis: contrarius Urſa
Alta 1 Arctozephyrus deſcendit, & horridus undas
Aſperat: illum Itali ventum dixere Magiſtrum.
Quiſque horum dextra, lævaque armatus ab alto
Irruit, & gemino Tethyn lictore flagellat. *Laterales.*
Durus Hyperboreis 2 Aquilo ſe rupibus infert:
Alter ab Eois furit 3 Helleſpontius oris.
Ultrà Eurum immiſsus roſeo 4 Vulturnus ab Ortu;
At mitis venit è tepido 5 Gangeticus Auſtro.
Heſperia ſub ſede tenet dextra Africus udum
Libonotum: 6 è læva ſurgit 7 Subveſperus undis.
Addit ſe comitem occiduo ſub ſole Magiſtro
Corus, 8 ab Auſoniis cognomine dictus Iapyx:
Circius 9 Arctoa ſequitur de ſede nivali.
Hos præter, totidem mediis è ſedibus auræ, *Nothi, ſeu Quartæ.*
Turba minor, certoque mari ſine nomine ſurgunt:
Quas etiam, Palinure, animas prædiſcere cura;
Ut certum teneas infida per æquora curſum.
Hanc & rectores, uno cognomine, plebem
Quartas 10 ventorum noſtri dixere vocantes:
Appellare Nothos alii voluere magiſtri.
His animadverſis, qua nunc ratione per undas,
Navita, tot varios poſſis cognoſcere ventos,
Expediam, Superûmque canam data munera Divûm.
At mihi vos alti Nymphæ maris, hæc vada læta

1 It. *Maeſtro*, vel *Maeſtrale.* Hi. *Noroeſt.* Ga. *Nordoveſt.* Be. *Noort vueſt.* An. *Noorth vueſt.* 2 It. *Greco Tramontana.* Hi. *Nor Nordeſte.* Ga. *Nord nordeſte.* Be. *Noort noort ooſt.* An. *Noorth noortheaſt.* 3 Ital. *Greco Levante.* Hi. *Leſnor deſt.* Gal. *Eſt nordeſt.* Bel. *Ooſt noort ooſt.* An. *Eaſt north eaſt.* 4 It. *Scirocco Levante.* Hi. *L'Eſt ſueſte.* Ga. *Eſt ſud eſt.* Be. *Ooſt zuyd ooſt.* An. *Eaſt ſouth eaſt.* 5 It. *Scirocco Mezzodì*, vel *Oſtro Scirocco.* Hiſ. *Sur ſueſte.* Gal. *Sud ſud eſt.* Be. *Zuyd zuyd ooſt.* An. *South ſouth eaſt.* 6 It. *Libeccio Mezzodì*, vel *Oſtro Libeccio.* Hi. *Surſudoeſte.* Ga. *Sud ſudoveſt.* Be. *Zuydzuyd vueſt.* An. *South ſouth vueſt.* 7 It. *Ponente Libeccio.* Hiſ. *Oeſt ſudoeſte.* Ga. *Oveſt Sudoveſt.* Be. *Vueſt zuyd vueſt.* An. *Vueſt South vueſt.* 9 Ital. *Ponente Maeſtro.* Hiſp. *Oeſt noeſt.* Ga. *Oveſt nordoveſt.* Be. *Vueſt noort vueſt.* An. *Vueſt noorth vueſt.* [illegible] It. *Maeſtro Tramontana.* Hi. *Nor nor oeſt.* Ga. *Nord nord oveſt.* Be. *Noort noort vueſt.* An. *Noorth noorth vueſt.* 10 *Quarte de venti*, *ò venti baſtardi.* Itali dicunt ventos medios, ſeu laterales.

Quæ colitis Bajas, felicia litora, circùm,
Vos, quæ Sirenum ſedes habitatis odoras,
Regnaque Teleboûm, lituſque tepentis Amalphis,
Pandite, Nereides; (nam vos ſpectaſtis & illum,
Divinique in partem operis veniſtis ab alto)
Quis Deus hanc nobis divinis extudit artem
Inventis. Deus ille equidem, Deus ille magiſter,
Qui primus rerum cauſas penetrare latentes
Auſus, & obſcuræ novit connubia gemmæ.
Magnetem quibus ipſa ſibi Cynoſura maritet
Ardeſcens flammis: (Norunt jam ſydera flammas)
Primus & errantes duxit, duce cuſpide, nautas.

Ante mari in magno, dubia ſub nocte, pererrans
Arcadias Urſas trepidantes æquore tingi,
Arcturum, pluviaſque Hyadas ſpectare ſolebat
Navita, & ardentem ſtellis Orionis enſem,
Tendebatque freto in medio, duce ſydere, curſus.
Sed nigra cùm latè texebant nubila cœlum,
Ac Lunam obtectam nimbo nox cœca tenebat,
Tunc, duce ſublato, dubiis errabat in undis,
Carbaſa quò venti per cærula vaſta trahebant.

Verùm regna tenent qui ditia Perſidis, & qui
Æquora Niliacis ſulcant Erythræa papyris,

Arabũ navigatio duce columba. Moriſotus in orbe maritimo.

Olim 1 Taprobanen, & Gangis litus adibant,
Aëra per vacuum curſus ſignante columba.
Chaoniam ex alta mittebant puppe volucrem;
(Nam Telluris aves, verrentes æthera pennis,
Natura monſtrante, petunt vicinia ſemper)
Hinc quà miſſa fugam capiebat in aëre, & ipſi
Tendebant iter Oceano: mox illa volatu
Cum ſeſe ex oculis ſubtraxerat, ilicet illi
Laxabant aliam: ſic & ductoribus iſtis,
Taprobanen curſu tandem, 2 Sindaſque petebant.

Inventæ pyxidis hiſtoria, fabula illuſtrata.

Auſonia in magna, biferique ad marmora Pæſti,
In medium converſa diem quà ſurgit Amalphis,
Nauta fuit, magnis auſis generoſus, & acer

In-

1 Eſt hæc Ceylanum, quæ quidem inſula Cory (*Capo di Comorin*) promontorio obiecta eſt. 2 Tres maximæ inſulæ Eoi Oceani, *Sumatra, Borneo*. *Java*: vulgò *Iſole della Sonda*.

*In*genio, & reliquos inter ſolertior omnes,
Flavius 1 (hoc illum dixerunt nomine nautæ)
Cui nitidis formoſa comis Beronia mater,
Inter Nereidas forma non ultima Nymphas.
Hic quondam æſtate in media, dum cardine ſummo
Jam rapidus Titan medios accenderat æſtus,
Dum ſitiunt ſegetes, ſilet aura, & marmoris unda
Aſſultans ſcopulis vix rorem aſpergit amarum,
Defeſſus vacuam ſecreti ad marginis oram
Venerat ex alto, gremio quà ſcrupea rupes
Dat placidas ſomno ſedes: hìc ille ſub antro
*S*ternitur egelido, muſco ſuper: & ſua ſomno
Lumina concedit. primos laxaverat artus
Vix optata quies, & lumina ſomnus habebat,
Cùm, tremulas Zephyris lenè impellentibus undas,
*S*cinditur Oceanus, vitreiſque ſedilibus omnes
Nereides, Nymphæque aſſurrexere marinæ:
Flava comas Ephyre, Lepytheque, & candida Clio,
Pulchra genas Panopæa ſoror, quæque ubere læto
Tunc geminos primùm pueros enixa fovebat
Leucothoë, & vultu venit placidiſſima Micle,
Euplæe, Prochyteque, Cleoque, & cærula Neſis:
Purpureum quibus os, placidum decus oris: & illis
Verſicolor niveas cingebat tænia mammas,
Et tandem formoſa mari Beronia mater
Aſtitit, & dium nato diffudit odorem.
Ut multo præſentem afflatus numine ſenſit
Nauta deam, & vultus genitricis novit amatos,
Currit in amplexus: teneros per colla lacertos

1 Flavius natione Italus, patria Amalphitanus, qui anno MCCC. mirabile ſanè, ac navigationi opportunum inventum nauticæ pyxidis (*La Buſſola*, Gallis *Bouſſole*) adinvenit, atque illius uſum poſteris tradidit; undè meritò illum Snellius in Epiſtola ad Lectorem Tiphys Batavi, & ex eo Moriſotus in orbe maritimo lib. 2. cap. 41. vocant Sa*gaciſſimum Naturæ Myſten, cujus induſtria à ſecretioribus ejus adytis id erutum ſit. Hujus enim fiducia Itali primùm, inde etiam Hiſpani externa maria tentare inſtituerunt.* Huic ſententiæ ſe ſubſcribunt Ortelius, Blondus, Creſcentius, Ferrarius, Philander, aliique quamplurimi, ut citrà invidiam non ſit hæc laus Italis deneganda. Panormitanus autem ſic cecinit.

Prima dedit nobis uſum Magnetis Amalphis,

Iniicit;& charæ delibat dulcia matri
Oſcula: (Nereides plauſu infremuere marino)
Terque,quaterque iterat: matri mox talia fatur:
O mater dea,Nereidum pulcherrima Nympha,
Sirenum quæ regna colis,& gurgitis hujus
Ima tenes,ubi tecta tibi pellucida vitro,
Cæruleaſque inter Divas ſpatiaris in undis,
Qui te nunc pelago,tectiſque accivit ab imis;
Teque dedit gnato divina in luce videndam?
O Genitrix,magno natum dignaris honore.
Flavius hæc: illi contrà placidiſſima Nympha
Hæc dedit, & roſeo placidè ſimul ore locuta eſt:
Magna tui ſemper dilectæ cura parenti,
Nate, fuit, matriſque animum timor anxius urget,
Ne quando,rapido deprenſus turbine venti
Jacteris pelago in medio,quò tendere curſus
Inſcius,ardenti cùm ſe ſubduxit Orion
Sydere,& Arcadium texit nox atra Bootem.
Quare age,quà mihi nunc lacrymis dedit,& prece multa
Fatidicus Proteus,nitidam cape pyxida,nate,
Hac duce,cæruleum carpes iter,& vada ſalſa
Tutiùs hac dubia cœli ſub nocte ſecabis.
Ipſa polum nimbo obtectum tibi ferrea cuſpis
Oſtendet,Mundique plagas,& ſydera dicet:
Et tibi per fluctus,quà ſit,monſtrabit,eundum;
Qui ſpirent venti, rigidæ qua rupe procellæ
Deſcendant. Quid plura? tibi pro ſydere ferrum
Dux erit,& reducem patrias te ſiſtet ad oras.
Hæc illa;& læto porrexit pyxida nato.
Tornatæ quæ cura hinc ſit,qui pydixis uſus,
Illa docet:cupidus genitricem Flavius audit
Dicentem, & memori ſub mente audita recondit.

Pyxidis deſcriptio, & illam formandi modus.

Argento inſignem multo, niveoque elephanto,
Ipſe ſuis manibus tornavit pyxida ferro
Cæruleus Proteus,medio ſtat circulus aureus.
Nomina ventorum multo cœlavit in auro
Hoc circo Proteus; nam æqualibus intervallis
In totidem partes ſecuit, quot flamine venti
Spirant; cælavitque ſuis in ſedibus omnes.
Lilia,quæ rutilo præfulgent plurima in auro,

Arctoo Boream venientem ab ſydere monſtrant,
At reliquos alii ventos dant vertice ab uno
Extenſi in gyrum radii, minioque rubentes.
Inde ſtylum è chalybe in medio præfixit acutum:
E chalybe huic etiam ſuperaddidit ille ſagittam,
Quam nigro admovit lapidi, (1 Magneſia fertur
Gemma) è contactu multo malè ſana veneno
Cuſpis abit, calidaſque hauſit de marmore flammas.
Mira quidem ſunt, nate, meæ pars altera vitæ,
Quæ mihi narravit Proteus commercia gemmæ.
Marmor amat ferrum, dulceſque in pectore flammas
Nutrit dura ſilex: chalybis duriſſima corda
Allicit illecebris: mollit ſua viſcera ferrum
Illecebra, & rigidum quamvis reſpondet amori,
Atque agitur flammis. Quid non cedamus amori?
Mollit amor ferrum, & duriſſima marmora mollit.
Mobilis illa ſtylo ſuperadditur: irrequieta
Vertitur hàc, illàc; donec præfulgida cœlo
Quà Cynoſura micat, ſe ſiſtat, & æthere ab alto
Hauriat obtutu flammas acus acta veneno.
(Nam velut ipſa poli ſectatur ſydera gemma,
Sic nigræ dulci gemmæ correptus amore,
Aſtra chalybs amat, atque obtutu fallit amorem)
Hinc ille ex nivea cryſtallo pyxida texit:
Bracteola & circùm clauſit ſtrictiſſimus illam;
Ne maris unda nocens, aut aëris aura marini
Inficiat, nigraque terat rubigine ferrum.
Cepe timendum etiam, graveolentiaque allia vates,
Vimque adamantis; acum viſu nam faſcinat ipſo,
Admonuit. Tu, nate, maris cùm gurgite vaſto
Errabis, dubiuſque viæ ſinè ſydere cœli,
Hanc fidam media comitem ſub puppe locabis
Libratam lævi in tabula, quò ferrea cuſpis
Volvier in gyrum poſſit: ſed pyxida tantùm
Verte manu hàc, illàc, donec ſe concita cuſpis
Siſtat, & inſcriptæ reſpondeat illa ſagittæ, Aut

Cepe, & allia, adamaſq; Magnetica acus vim infringunt.

Quomodo locanda in navi pyxis ad ventos, & mundi partes dignoſcendas.

1 A Magneſia Macedoniæ regione Magneus feraci: qui & Heraclius ab Heraclia urbe etiam appellatur. Alii ſideritem vocant; ſcilicet ferreum; nam in eadem fodina cum ferro naſcitur. Hinc ferunt excoctum ferrum habere partes Boreales, & Auſtrales, vigorem magneticum, verticitatem, & vertices, ſeu polos deſtinatos.

Aut medium feriat tornatæ pyxidis orbem
Axis ad Arctoi partem. mox inſpice & illam:
Illa tibi ventos, curſuſque & ſydera dicet.
Hæc dedit; & circùm Nymphis ſtipata marinis,
Oceano caput immerſit, natoque relicto,
Humida ſpumoſæ venit ſub Doridos antra.
Ille autem charæ genitricis munere lætus,
Pyxida cælatam ſignis miratur eburnam,
Miraturque orbes argento, & murice pictos,
Liliaque Arcadii monſtrantia ſydera Plauſtri,
Ac minio inſcriptum ventorum nomina circum.
Hinc ſtupet in gyrum hàc, illàc trepidare ſagittam,
Et ſenſim arcana ferri virtute ſub Urſas.
Nec non & prima perquirit origine cauſſas
Occultas rerum, & tacitus præcepta revolvit,
Quæ dederat mater; ventoſque, & ſydera diſcit.
Pyxidis hinc primùm fuit uſus: & æquora primùm
Audaces auſi, duce cuſpide, currere nautæ.

Pyxide duce primum in Oceanũ, & externa maria navigatum.

Nec ſolùm concluſa Thetis ſulcata carinis
Omnis, & Ægæi ſpumantia marmora ponti:
Ipſe ſed Oceanus noti trans litora Mundi
Tentatus magnis auſis, Fatiſque ſecundis.
Hac duce jam noti Æthiopes, atque ultima Cafri
Regna pharetrati, Mundique impervius axis.
Quin & inacceſſi tot jam per ſecula 1 Seres,
Ac penitùs toti terrarum incognitus Orbi
Nunc tandem Auroræ ſub ſede eſt viſus Iapon:
Ac novus Ammericæ luſtratus navibus Orbis.
Sic & divinum inventum, pyxiſque per omnes
Delata eſt populos, quos decolor inficit Eos,
Aut rapido Sol torret equo, aut premit Vrſa pruinis;
Quos & in Occaſum Atlanteum ſubmovet æquor.

Vſus pyxidis apud Seres per acũ in vaſculo innatantẽ. Furnerius Hydr. lib. 11. c. 1.

Sed qui 2 Cathygaren, extremaque litora Mundi
Soli habitant Seres, diverſo pyxidis uſu,
Terrarumque plagas, ventoſque, & ſydera norunt.
Circuitu effingunt curvum cratera capaci,
Et fluvio undantem multo ſub puppe reponunt.
Subere ſuffultus parvo natat ære tricuſpide

In

1 Iidē, ac Sinæ, ſerico lanificio nobiles. 2 Sinarum emporium, *Canton*.

In medio Rhombus verſatilis, altaque ſignat
Aſtra, polumque: regitq; vagos per marmor [1] Joncos. *Item apud Septentrionales.* Ricciolus Geogr. lib. 10. c. 2.
Non ſecus Arctoi faciunt, qui Balthica nautæ
Cærula, Hyperboreumque cava trabe Nerea currunt.
At quia Nautarum poſita eſt ſpes omnis in una
Pyxide, mira quidem, atque uſu comperta docebo,
Egregiam tibi quò valeas compingere buxum.
Stat geminus Magnete polus. quorum alter in Arcton, *Duplex in Magnete polus.*
Alter in adverſum Mundi ſe dirigit axem.
Hos autem quo ritè modo perquirere poſſis,
Expediam. Ilicea in media net cymbula pelui,
Quæ gremio incluſam ſuſtentet flumine gemmam.
Hæc circùm incipiet ſenſim irrequieta moveri:
Non tamen integrum deſcribet motibus orbem,
At ſeptem verſus ſe conciet illa Triones,
Quò tandem directus eat polus alter in Urſas,
Inque diem vergat medium polus alter. at illos
Sedulus advertes, radioque notabis acuto.
Hinc & acus ſi forte tibi fucanda veneno, *Quomodo acus vi magnetica imbuenda.*
Cuſpis Hyperboreum tendet quæ mota ſub axem,
Auſtrinum complexa polum, lapidi oſcula libet;
Nam ſecus Arctoum ſi contigit, ilicet Auſtro
Se vertet, ventoſque alios monſtrabit, & oras.
Admiranda quidem, quorum cognoſcere cauſſas
Nobis in parvo ludens Natura negavit.
Si Magnes generoſus erit, ſat cuſpis in uno
Contactu bibit arcani maleſana veneni.
At cum langueſcit gemmæ vis, ſæpe fricandus
Eſt illi Rhombus, certa ſed lege, modoque.
E medio ſuper incipias deducere ſaxum
Leniter alternum in punctum, ferroq; fricabis:
Hùc ubi jam ventum, ſuſtolles deſuper illud
Actutùm, propè nec redeat vis nigra metallo:
Ni facias, reditu immutabitur indita virtus
Jam chalybi. in medio fuerit cum gemma repoſta,
Duc illam rurſus ferrum ſuper, ut calor intus
Plurimus ardeſcat venas diffuſus in omnes.
Præterea, quoniam langueſcit tempore longo

Her,

[1] Navigiorum genus apud Sinas, quibus plurimùm utuntur,

Herculeus vigor, ære tibi ſtipandus acuto,
Plurima ſive inter chalybis ramenta locandus;
Ferro armatus Magnes vim ſuam ſervat. Vivida ſic vis, amplexuque fovetur amico.
Scilicet armari quæcunque potentia ferro
Indiget, ut longos posſit durare per annos.
Sed jam naturas, ventis quas Juppiter ipſe
Addidit, edoceam. Zephyri felicibus auris
Aſpirant, placidoque intendunt carbaſa flatu.
Zephyri natura, & mores. Raró manè ruunt: ſed Veſpere ſæpius efflant.
Interdum Zephyris curſus ſpirabilis auræ
Eſt brevis: interdum nitido ſub lumine plures
Duravere dies, Phœboque cadente, ſileſcunt:
Incipiunt æſtate nova, placidiſſima quando
Tempeſtas pelago: rarò brumalibus afflant
Temporibus. Palinure, ſinus inflare ſecundos
Da Zephyros, Zephyroſque leves in vela vocato;
Tutiùs infidum lento pede currimus æquor.
Eoo cum Sole citi de fluctibus Euri
Attolluntur, aquas majori & flamine verrunt,
Euri. Quàm Zephyri, tepidũq; colunt ver: bruma nec illos
Reſpuit, aut nimiis ardens fervoribus æſtas.
Crebreſcunt multi in noctem; ſed cardine cùm jam
Adverſo Manes luſtrat Sol, murmura ponunt.
Bis quinos perſæpe dies vaſti æquora Nerei
Lata cient: ad menſem etiam protendere curſum
Sæpe ſolent. tu carpe iter adventantibus Euris.
Dum noſtrum Titan devexior aſpicit Orbem,
Exoritur Boreas, gelidiſque è rupibus ardens
Labitur, ac rigido Neptunia regna flagello
Borea. Quaſſat: & annoſas ſub montibus atterit alnos,
Ac ſtrepitu latè miſcet nemora alta canoro:
Pulſatæ plangunt valles, & magnus Olympus.
Paulatim murmur ponit, mollitque feroces
Senſim animos: longo langueſcunt tempore vires.
Vix agitat tandem tenui maria uda flabello.
Donec & halitibus cùm jam ſua pabula deſunt,
Attenuatus abit. Veluti fornacibus altis
Cùm ſubitò ſiccis è truncis arida meſſis
Suggeritur, concepta ſtatim de fomite flamma
Murmure conſurgit multo, rapidoſque repentè

Altiùs attollit cuneos,& ſydera lambit.
Mox ut materies ſenſim conſumpta receſſit,
Flamma cadit, circùmque levi vix ſibilat aura.
Diſſolvit nubes Boreas, cœlumque ſerenat
Luce nova: interdum denſatis nubibus aſtra
Obtegit,& dextro dimittit ab axe pruinas.
In terras ſi nocte vaga deſcendit ab Urſa,
Tertia lux illum nunquam perflare videbit:
Sin minùs, ad ſenos Aquilo, denoſque rigebit
Sæpe dies: viginti etiam pulſabit Olympi
Sacra Jovi nemora,& maria alta à gurgite miſcet.
Tu cave, ne primis Aquilonibus in mare puppim
Deducas: ſtatione ſedens ſine flamina prima
Paulatim contuſa cadant; tunc ſtrata per alta
Tende iter,& feſſis Aquilonibus utere tandem.
Humidus ex imo, pluuiiſque, nigerrimus Auſter *Auſtri*
Axe ruit, creberque, hyeme adventante, procaci
Imbre tonat, nimboque,& plurimus obruit arva.
Verùm pleni amnes cùm ceſſavere, ſerena
Luce aperit cœlum,& ſimul æquora leniùs urget.
Non & certa illi vitæ data tempora; ſæpè
Vita brevis, totuſque leves ſe vertit in imbres:
Sæpe ſed alati invectus in æthere bigis
Murmurat,& multo latè ciet aëra flabro.
Principiò levis hyberno de Sole ſub undas *Euroauſtri*
Labitur Euroauſter, & æquora molliter afflat:
Mox denſat cœlo nubes, atque occulit aſtra:
Senſimque aſſumit vires,& creſcit eundo;
Donec ſe totum campo commiſit aperto.
Tunc cœlo tollit ſpumantia marmora,& altis
Fluctibus inſultat ratibus: ceu nubibus imbres
Cùm ruptis veniunt; primùm de montibus undæ
Exiguo torrente cadunt, creſcuntque fluendo:
Cùm tandem fluvii, multis jam fluctibus auctæ,
Inſultant magno venientes gurgite campis,
Ingenteſque imis vellunt radicibus alnos.
Æquor agit fundo, rapidoſque per aëra nimbos
Agglomerat; pluviiſque cadit venientibus aura.
Sæpiùs autumno ruit imo à cardine Mundi
Horridus, at bruma magis horridus aſperat undas.
Lon-

Longiùs extendit curſum; nam ſæpè reflectit
Exactum ad menſem pluvios temone jugales.
Principiò, dum criſpat aquas, da fluctibus alnum,
Nec ſine, paulatim vires acquirat eundo.
Nam ſi poſt quartum vento tua vela furenti
Laxabis, non tutus erit per cærula curſus:
Tempeſtas te dira manet, durique labores.
Principiò dum blanda vocat Fortuna, vocantem
I, ſequere: è manibus ſors labitur aurea pigris.

Supernatis (Greco) qui ſic dictus eſt, quia à Supero mari perflat.

Præceps Arctoa veniens à ſede Supernas
Frigidus hyberno crebreſcit tempore, & æquor
Altiùs attollit, ſcopuloſque ſuperjacit undas:
Diſcludit nubes, nivibuſque incandet, & alma
Cœlum luce aperit, lenique adſibilat aura,
Et longè pulſis ſequitur lux aurea nimbis.
Mollior æſtate in media felicia mulcet
Æquora; nec Zephyris tunc lenior invidet aura.
Tu ſine, ſurgentis langueſcant murmura venti,
Ut celeri tutus percurras Nerea puppi.

Africi.

Denſus turbinibus Libyca de ſede feroces
Africus urget equos, crebriſque per aëra nimbis
Invehitur, flatuque ciet ſtrepitante tumultus:
Aſperat Oceanum, fluctuſque ad ſydera tollit.
Laxat aquis nunc lora; mari nunc murmure rauco
Stridulus incumbit: ſubitis modò nubibus aſtra
Obtegit, & noctem terris inducit, & umbras:
Mox pulſis aperit nimbis, Solemque reducit.
Totus & interdum cadit, & ſilet æquor, & aer.
Sed brevis illa quies; nam finibus uſque præuſtis
Mox redit è Libycis inopinus, & acrior inſtat:
Frangit aquas, tollitque vadum, miſcetque tumultus.
Qualis ubi vacuam ſpectavit Perſa pharetram,
Ora, fugam ſimulans, avertit, & æquore cedit.
Hinc ubi jam vacuam telis complevit acutis,
Impavida cum fronte redit, Martemque laceſſit.
Acrior inſtat equis: rapidas vibrare ſagittas
Non ceſſat: transfigit equos, transfigit equorum
Seſſores unà, & crudeli funere mergit:
Per cædes, ſtrageſque ruit. Fuge cautus iniqui,
Nauta, dolos venti: cœlo ne crede ſereno;

Nan-

Nanque dolos etiam norunt,& fallere venti.
Principiò tres ille dies fœdare procellis
Aſſoletiat ſenos ſi tres tranſcenderit ultrà:
Sæpe novem:quos ſi ſuperaverit, ille profundum
Viginti torquere dies ſolet imbribus atris.
Tu Libyco ne crede ratem,Palinure, furenti.
Durus Hyperboreis, Boreæque ſimillimus oris
Circius incumbit, glacieſque indurat acutas, *Circii.*
Et curſu in medio fugientia flumina ſiſtit:
Nec non & ſummas pelagi diverberat undas,
Et nemora alta jugis horrendo murmure quaſſat,
Hinc ut ſylvifragi cecidit gravis ira flagelli,
Vela vocat: velum vento committe vocanti.
Hos mores,ſibi quiſque ſuos,diſcrimine certo,
Majores ventorum animæ coluere volentes.
At quæ conſurgunt dextra,lævaque minores
Majorum leges etiam,moreſque ſequuntur.
Sunt & multa, dies quæ longa, & plurimus uſus,
Atque acti pelago curſus te,nauta,docebunt:
Poſt hinc digreſſus, jubeo ſpectare locorum
Naturam;pelagi qui nobis æquora venti
Ardentes claudunt,aliis felicia pandunt.
Certa tenent & regna;ſuiſque in ſedibus illi
Exercent iras vehementiùs. arbiter undæ
Adriacæ Boreas, & proximus urit Iapyx:
Sæpè & ab Odryſiis flat lenior Orithyja.
Ionio in magno fluctus regit Euroauſter:
Et quoque Tyrrhenum mare concutit, atque patentes
Sardoi campos,& Galli cærula ponti.
Sed nullus Libyco furit acrior:ille ſub aſtra
Ionium,Siculumque rapit. Subveſperus at ſe
Creber Tyrrheno nimboſis explicat alis,
Et paſſim freta naufragiis infamia reddit.
Sæpe & Barbaricis crebreſcit fluctibus Auſter,
Et Nothus,è roſeo qui turbidus inſtat Eoo.
Virginio 1 in pelago ſpirat felicior Eurus,
Ac ſimul,hyberno ſurgit qui proximur Ortu.

Variæ diverſis in locis ventorū naturæ. Et certi in certis regionibus regnātes

At

1 Sic appellata eſt ea pars Mediterranei, quæ inter Aſiam minorē, Syriam,& Ægyptum interfluit: vulgo *Mare di Levante.* quod per eam Europa in Cretā devecta eſt, Brietius in Parallelis Geog.to.2.lib,6.c.7

Cur in Mediterraneo, & Aegæo varietas tãta ventorũ.

At venti Ægæis varii dominantur in undis;
Tot propter medio diſperſas gurgite terras.
Sic concluſa ruunt multi per cærula venti,
Et varii è variis terræ regionibus afflant.
At verò Oceano in magno,quà torrida cæli
Zona rubet,paribus ſemper ſeſe explicat alis

In Oceano ſub torrida zona flant Eurus, & Zephyrus.

Eurus, 1 & Eoa ſurgunt qui ſede canori.
Hi Solem curſu ſectantur; & aura volantes
Fert æquata rates: totoque extenditur anno.
Contrà ex Occaſu 2 Zephyri in contraria flantes
Æquor agunt: illis ſed vis non fortior Euris;
Hinc & ſæpè ſilent, victique fugantur ab Euris.

Ultra Tropicum Capricorni Libycus.

Trans verò Ægocerum violento à Veſpere flabro
Aſſurgunt Zephyri,Libycique, & cærula turbant.
Hinc facilis via, Atlantei trans æquora ponti
Cùm longè alterius luſtrant ditiſſima Mundi
Litora ab Europa,aut ſemoti è finibus Euri
In Libyam veniunt, Soliſque cubilia gauli;
Sive 3 Philippinas lævo de litore terras
Ammerices adeunt,& odoriferas Moluccas.
Longa ſed Eoum cùm quærimus, atque remotam
Taprobanam,atq;Indum,& Gangetidis oſtia ripæ.
Idcircò Auroræ inquirunt cùm regna magiſtri,
Ægoceri in circum,tranſverſa ruentibus Euris,
Obliqua ſe puppe ferunt: hinc inde ſub Ortum
Percurrunt lævum ſpumanti in gurgite Rhombum:
Atque Eurum evitant,Libycoque afflante feruntur.

In Oceano Indico, ubi tot Inſulæ varietas mira ventorũ.

Magnus ubi terris tot latè conſitus undat
Oceanus,non ſemper aquas,nec tempore eodem
Eurus habet: multi circùm per litora venti
Temporibus ſpirant certis: & ſæpiùs undas
Nocte regunt quidam,quos inde Aurora reſurgens
Non videt, & ſecum diverſos invehit ortu:
Hos

1 Hos Generales, ſeu fixos nautæ vocant. Indi verò *Bryſas*, qui ab Ortu in Occaſum ſequuntur motum Primi Mobilis. 2 Hos Indi *Vendavalos* nuncupant, qui contrà motum Primi Mobilis feruntur intrà Tropicos. 3, Hæ à Philippo Secundo Hiſpaniarum rege ſic appellatæ, illius enim auſpiciis detectæ à Ferdinando Magellano, anno 1520. ſunt numero pluſquam 120, ac precipua eſt Manilla. olim Barullæ dictæ.

Hos & quarta ſitim cùm jam collegerit hora,
Fervidus in tenues diſſolvit Cynthius auras:
At media cœli zona, quæ vergit ad Arcton,
Græcus Atlanteo ſpirat felicibus auris
Tempore ſub certo, & quinis ſe menſibus alnis
Dat facilem: Notus adverſo crebreſcit in Orbe.
Circius Eoo ſex flabro linea menſes
Vela implet læto, totidemque impervius ille eſt.
Sunt & Eteſiæ, æſtivo qui tempore ſurgunt,
Solſtitio torrente Indos, veniuntque nivoſa
Ex Arcto, atque auris mulcent maria alta diurnis.
Sed cùm bruma rigens diſrumpit frigore ſaxa,
Tunc & Eteſiæ humenti labuntur ab Auſtro.

Dudleus in Maris Arcano.

Eteſiæ qui

Nunc age, divinas artes, & ſi qua futuri
Cognitio, inſtantes poſſis qua noſcere ventos,
Et tempeſtatum variarum ediſcere ſigna
Expediam. Tibi Sol primùm certiſſima ſigna
Ventorum dabit exoriens: dabit æquore currum
Cùm Tarteſſiaco lavat aureus. ille furentes
Excitat & ventos, & tempora mobilis anni
Alternat vicibus, ſigniſque futura relatis,
Nunciat: eventus ſequitur certiſſimus illum:
Occaſu nunquam, nunquam Sol fallit in ortu.
Ille ubi fulgentem referet de gurgite vultum,
Ac nitidum ſparget jubar oris, ab æthere nimbos
Submovet, & ventos cohibet ſub rupe ſilentes.
Diſcolor Oceano cùm ſurgit, & ore rubores
Ardentes mediis jaculatur nubibus, Euris
Laxat equos: rigidas dat pallidus ore procellas.
Eoum gemino ſi videris orbe rubentem,
Nemo tibi madidum terra convellere funem
Suadeat; alatis tempeſtas horrida nimbis
Incumbet pelago: verùm ſi fulſerit orbe
Dividuo, da vela Noto, Palinure, vocanti.
At ſi purpureæ fuerint ſub Veſpere nubes,
Aura ſerenato vix obſtrepet humida cœlo.
Cæruleæ pluviam, mixta nigredine ventos
Imbribus admiſcent. at ſi præverterit ortum
Igneus erumpens radiis Sol, Dorida fundo
Attollit, gelidaſque ciet de rupe procellas.

Ventorum præſagia.

Ex Sole primùm.

Sin

Sin ortu in primo obtuſus ſinè nubibus ibit,
Collige,nauta,ſinus; præceps ruet imber ab alto.
At ſi per cœlum ſtipatus nubibus ibit
Igneus, & radios medio de corpore vibret
Exiguus,metuenda ruet ſinè more procella.
At mihi jam nitidum cœli decus, aurea Phœbe
Offert ſe varia vultus ſub luce notanda.
E Luna Preſagia Illa tibi in primis ſpectanda in litore,nauta,
Ante coronatas quàm ſolvis ab aggere puppes.
Illa regit fluctus: illi vaga cærula parent;
Et ventos ditione premit:nunc illa quietos
Irritat ventos: nunc mitigat illa feroces.
Ergo ubi conſurgens argentea cornibus ibit,
Purpureum ſinè nube diem,Solemque ſerenum,
Et pacata maris denunciat æquora ventis.
Tunc vada Campani per litora nota phaſelis
Solicitant;luditque hilaris per tranſtra juventus.
Pallida dat pluvias:rutilet ſi flammea,ventos:
Si nigræ incipiant nubes miſcerier igni,
Vndique tunc Tethyn, cælumque ardere videbis
Fulminibus, Nereusque furet,ſtrepitante procella.
Heu malè deprenſis longè trans litora nautis!
Bis ego jactatus nigra ſub nocte procellis
Ionio in vaſto,Siculique in gurgite ponti,
Semianimis lacera in terras cum puppe redivi;
Votaque ſervatus vix tandem in litore ſolvi
SABERIDAE, & *L*OIOLAE, & *P*ARTHENIAE GENITRICI
At ſi per cælum gemino Latonia circo
Fulgeat,horrendo pelagus quaſſabitur imbre.
Tertius obſcuro rutilet ſi circulus orbe,
Improviſa cadet tempeſtas horrida cælo,
Puppibus,arboribuſque trucem latura ruinam.
Id quoque non cura nautis leviore notandum:
Si cùm Luna jugo ſe ſubtrahit,æthere ab alto
Ante diem quartum non fulſerit humida terris,
Menſe dabit toto pluvias, ventoſque ciebit.
Candida ſi fuerit,cornuque nitebit acuto,
Tende iter: exactum ad menſem maria uda ſilebunt.
Sed te, quod pauci norunt,adverte,docebo.
Cùm ſilet illa,mari quæ murmuret aura,notato:
Si

Si tribus aſpiret venientibus [1] illa diebus,
Vix tandem ponet ſua murmura, cùm vaga Phœbe
Aſſurgens gibbum monſtraverit æthere dorſum.
Si pluvii fuerint illi, pluviique ſequentur
Mox alii: roſei, roſea ſi luce nitebunt.
Sic etiam pleno cùm ſurget ab æquore cornu,
Quales tres alii, tales naſcentur ab illis
Exactum ad menſem reliqui. ſpirare diebus
Si geminos illis ſpectabis in aëre ventos,
Illos tu pariter toto ſub menſe videbis
Alterno tremulum verrentes flamine pontum.
Tandem [2] vere novo quali ſe Delia vultu
Oſtendet, talem mediis fervoribus æſtas
Aſpiciet: talem ſquallens quoque bruma videbit,
Qualis [3] in autumno primo ſpectabitur ortu.
Quin [4] ortu in quinto, ſi quarta fulſerit hora
Candida, per totum fulgebit candida menſem.
Si contrà, rigidis triſtabit cærula nimbis.
At ſi fortè trucem convenerit illa Gradivum
Obtuſa, aut medium curret nigra Virginis orbem,
Tutos quære ſinus, & amicos, navita, portus:
Formidandus aquis deſcendet ab æthere turbo.
Quin etiam Superùmque domos, Titaniaque aſtra *Ex Aſtris*
Contemplare; vices rerum, maturaque vertunt
Tempora, continuo labentia ſydera motu.
Contemplator item, quo cœli ſydera vultu
Aſpiciat Sol ipſe pater, qui ſingula luſtrans,
Et duodena ſuum percurrens ſigna per orbem,
Aſpectu aſtrorum vario diverſa per annum
Tempora, diverſaſque vices moderatur, & ortus.
Ille Cleonæo cùm jam deſcenderit aſtro,

1 Autumant multi ex toties repetito experimento illum ventum ſpiraturum per totum Lunæ menſem, qui à novilunio uſque ad tertium diem ſpiraverit, immò tales futuros reliquos menſis dies, quales tres primi poſt Lunæ ſilentium fuerint. 2 Qualis fuerit verna lunatio, tales reliquæ per totum ver, & æſtatem. 3 Qualis verò autumnalis, tales, & aliæ per totum autumnum, & hyemem, quod quidem certo experimento eſt comprobatum. 4 Exiſtimant plerique certum indicem, auctoremq; futuræ ſerenitatis, vel tempeſtatis eſſe diem quartum poſt interlunium, ſed falluntur, certus auctor eſt quarta hora diei quinti, ut eruditis placet.

Felices flabunt Zephyri, tepidique Favoni
Multos aura dies criſpabit molliter undas.
Si verò æquatis ſurgat cum Lancibus, imbres
Deſcendent, rabidique invertent marmora venti.
Eoo rutilant cùm Pleiades Atlanteæ,
Da pelago, Palinure, rates, auctoribus iſtis.
Nunquam Taygete, nunquam te candida Maia
Fallet, & inſidiis nunquam capiere Celœnus;
Ni forſan lacrymis vultum madefacta decorum,
Taygete pluvios cœlo demiſerit imbres.
At ſi unà cum Sole cadant, fuge gurgitis altum
Navita; tunc crebris Aquilonibus æquora turbant
Pleiades. Arcturo ſi Sol comitante reſurgit,
Præq; illum Arcadium ſummo venit æthere Plauſtrum,
Cautè, nauta, fretum, dubia nec nocte ſecandum;
Nubigena Ægypto Notus irruet, aut vada tollet
Africus è Libya irrumpens. si Phœbus Aſellis
Cum rudibus ſurgat, ſummoque incedat Olympo,
Aut mediā Andromedā, aut Neptunia monſtra ſecutus,
Indignatus aquas mixta cum grandine mittet:
Turbabit maria, & tonitru cœlum omne ciebit.
Verùm cæruleas ſi duxerit orbe choreas,
Et niveus placido aſſultaverit æquore Delphin,
Lenitèr afflantes Zephyros, Cauroſque movebit.
At ſi ſtellatum mergat caput ille ſub undas,
Albeſcet cœlum nivibus, ventique ſequentur.
Candidus aurato rutilat cui baltheus enſe,
Cùm cœlo ardentem circumſpicis Oriona,
Nauta, hyemes fuge nimbiferas, fuge cærula, nec te,
Nec tibi commiſſos in certa pericula mitte.
Horridus ille armis, magis horridus ille procellis:
Horridus exoriens, & cùm ſe condit in undas
Horridus Orion, rapidiſque impervia reddit
Æquora turbinibus, & non tractabile cœlum.
Ipſa procellosos etiam Jovis armiger ales
Irritat nimbos. Nemeæo ſydere ab amne
Cùm Sol Oceani ſurgit, dat nubila, & imbres,
Et Boream ciet. ardenti ſed Sirius aſtro,
Vel ruat, aut nitidum caput exerat igneus undis,
Denſos turbinibus, Libycumque, Auſtrumq; movebit,
At-

Atque Eurum,atq;Notos,atq;imbriferos Aquilones.
Heſperias Hyadas cùm videris æquore tingi,
Gnoſſiaque ardentis deſcendere ſigna coronæ,
Et mare ſolicitum, & crebris Aquilonibus imbres
Sint certi,Palinure,tibi. *Si* 1 lucida Tauri
Exoriens rutilet,vel diri 2 filia Phorci,
Longinquas iter in terras inſtare caveto.
Cùm matutinus cœlo vaga Plauſtra Bootes
Inflectit,paſtumque boves præſepibus urget,
Temperiem,Zephyroſque, & molles flamine ventos
Nunciat: i, *Palinure*,ferent tua carbaſa venti.
Ipſa tibi pariter picto Thaumantias arcu
Signa dabit.*Pluviam* cœlo ſi fulſerit ante, *Ex Iride.*
Fundet aquas:lætos ſi poſt curvabitur imbres,
Auricomos aperit Soles,cœlumque ſerenat.
Purpureis ſi tincta notis nimis illa rubebit,
Æoliæ flabunt animæ:dare vela per altum
Ne dubites:tua vela canent felicia Coris.
Verùm cæruleo ſi fulſerit illa colore,
E cælo largos demittet Juppiter imbres.
Si geminæ geminos latè curventur in arcus,
Ingenti torrente cadent de nubibus amnes.
Verſicolor tepidum cùm ſe diffundit in Auſtrum
Iris aquas,tonitruque, & concita fulmina mittet:
Si verò in Boream,fulgebit candida ſummo
Lux cælo, cælique ſimul convexa nitebunt.
Hinc & digreſſus, terras quibus ipſe procellas *Ex aëre.*
Juppiter oſtendat ſignis,jam carmine dicam.
Si noctu plures diverſo à cardine cæli,
Ardenteſque cadant ſtellæ: ſi fulgura, & ignes
Crebra micent,ſeſeque vago in contraria curſu
Excipiant. ſubitæque,greges velut,aëre nubes,
Aut ceu detonſæ,concurrant ordine, lanæ,
Vel ratibus properent,monteſque obtexere certent,
Magna mari vaſto incumbet ſtridore procella.
Si ſummo antennæ vivaci lumine cornu
Sola Helena inſidat,Divos,Palinure,vocato *Helena tem-*
Supplicibus votis;ventorum prælia,& iras *peſtatis ſi-*
Accendet dea ſæva,omnemq;à gurgite pontũ *gnum.*

Quaſ-

1 Oculus Tauri, Paliliciuin Romani vocabant; nam in illius ortu Palilia ſacra fiebant. 2 Meduſæ caput.

Quaſſabit nimbis, & tempeſtatibus atris;
Ut quondam bellis Aſiam vaſtavit, & armis.
Tyndaridæ gemini ſerenitatis At ſi 1 Tyndaridæ gemino ſplendore coruſci
Navibus ex imis ſurgant (quia navibus imis
Sulphurei exhalant piceo nidore vapores)
Et gemino antennæ pacati in vertice ſidant,
Pone metum; rapidos turbato ex aëre ventos
Pulſabunt, tetras & amica luce procellas.
Cæruleum quoque ſigna dabit mare, & ipſe futura
Ex mari ipſo præſagia. Prædicet Proteus, mendax ſi cætera Proteus.
Quin & aves pelagi, fulicæque per antra repoſtæ,
Halcyones ſcopulis, udoque in litore mergi
Signa dabunt, mediiſque vagi delphines in undis;
(Illis quippè mali mens eſt præſaga futuri)
Cùm ſcopulis ſpectas pendentes ponere nidos
Dilectas Thetidi Halcyones, ſimul ipſe videbis
Ire ſerenatos innubi lumine Soles.
Verùm cùm fulicæ, celereſque per æquora mergi
In turmas, acieſque ruunt, curſantque ſonando,
Aut choreas ducant cœli ſub luce ſerena
Cærulei delphines, & undivagæ Sirenes,
Seu turpes vituli, & ſummo nant gurgite cete,
Et longo navim ſpatio comitantur euntem,
Suſpecti tibi ſint nimbi: nimbique timendi,
Cùm tranſverſa citi fugiunt per ſalſa, lapillis
Ora ſaburrati, aut ſtipent ſeſe undique cancri,
Oſtrea vel ſcopulis ſi fixa tenaciùs hærent.
Dum mare tranquillum trans litora, murmure rauco
Obſtrepit, & longè reſponſant concava ſaxa,
Tempeſtas ſylvis, pelagoque parabitur ingens.
Si lanæ videas albeſcere vellera ponto,
Fervere pacato varias in gurgite bullas,
Adventare hyemem, & longùm durare procellas
Aſpicies, Palinure. Noto cùm ſurgere nullo
Jactante incipiunt maria alta, & nigra repentè
Spectatur Nerei facies, fœda æthere ab alto
Tempeſtas deſcendet, & æquora ſpumea tollet.
Murmura ſi dederint cautes, penituſque ſonarint
Tur-

1 Caſtor, & Pollux ſi gemini ſint ignes ſerenitatis ſignum: ſi unus tantùm fax Helena dicitur, & naufragium præſagit, nautæ vocant *Fuoco di S. Elmo*.

Turriti ſcopuli, aut portu increbreſcere murmur
Cœperit, & longè ſtrepitus reboare ſonantes,
Æquora ventus aget: ſed cùm mutata repentè
Cærula ſubſidunt, paſſimque nigreſcere fluctus
Incipiunt, læveſque mari ſubſternier undæ,
Et longos undæ tractus imitantur arenæ,
Pacatos alto diffundet Juppiter amnes.
At cùm cæruleas ſubſternet leniter undas
Tranquillus Nereus, longoſque per æquora tractus
Luce colorari varia, ſparſimque videbis
Undarum feriem nitido ſplendeſcere ponto,
Solve ratem: nunquam nam te pellacia fallet,
Nauta, nec inſidiis Thetidos capiere ſerenæ.
At color Oceano multus ſi cærulus ille
Fulgeat, Auſter erit: verùm ſi mixta nigredo,
Deſcendet Boreas nivibus ſtipatus ab Urſa,
Cùm tempeſtivè ſe conciet æſtus, iniqua
Tempeſtas tonitru veniet comitata ſonanti.
Demum quæ cœli facies, quæ tempora Titan
Luce vehat, qui ventus erit, quid cogitet Auſter,
Ipſa tibi oſtendet facies maris. Æquora nunquam
Fallent. Illa etiam populorum inſtare tumultus
Sæpe monent, cædeſque, infandaq; bella per Orbem,
Illa etiam motus Siculorum, atque horrida bella
Gallorum monuere, ſacro cùm fœdere rupto,
Heu malè diſcordes! moverunt prælia gentes.
Longa quies nocuit, bellumque licentia movit,
Vidimus undantes longè trans litora fluctus,
Tyrrhenumque vadum ſcopulos ſuper ire refuſum:
Fervere Leucopetram, Vulcania regna cavernis
Horrendum mugire, freto reſonante procellis.
Vidimus immanem canibus latrare marinis
Scyllæa ſub rupe deam, ſævamque Charybdim,
Heu miſeros! vaſto diſcerpere gurgite nautas.
  Tempore quanquã illo cælum quoq; & arida Tellus *Mamertini tumultus præſagia.*
Signa dabant: quoties Liparæ ſub rupibus altis
Dira laborantes fabricare audivimus arma
Cyclopes, rupto quoties & vertice montis
Vidimus undantem flammis liquentibus Ætnam
Latè arva, & villas, urbeſque ardere Sicanas.
Arduus ipſe etiam liquentia ſaxa ſub auras

Veſbius eructans glomeravit, & ignibus arſit
Proxima, diſruptis fornacibus, horrida Phlegra.
Diffindi montes, terraſque dehiſcere paſſim
Vidimus: excuſſæ timuerunt motibus urbes.
Quin præter ſolitum per litora curva dedere
Halcyones lamenta; altoque in vertice mergi,
Et fulicæ in ſcopulis, & per deſerta latentes,
Infandùm, viſæ nigris ululare ſub umbris.
Nunquam tot ſtellæ ex alto cecidere ſereno
Æthere, & in partem viſæ tranſcurrere lævam:
Ex alto toties nec 1 deſcendere minaces
Dicturi cædes, atque horrida bella Cometæ.

Ergò iterùm placuit bellis ardere Pelorum,
Sanguine, & Ionium, Siculumque rubeſcere pontum,
Scilicet Auſoniam toties hoſtilibus armis
Non ſatis everſam, vaſtataque regna tyrannis.
Tempus erit, magno reſonans cùm turbine Nereus,
Litoribus tormenta, pilas, diffractaque roſtra
Egerat: auratas puppes, reſonantiaque æra,
Et galeas ſicco ſpectabit litore nauta.

Dii Superi, veneranda Trias, tuque aurea Mater,
Et vos indigetes Divi, Sacrique 2 Cruores,
AUSTRIACUM ſaltem juvenem ſuccurrere rebus
Ne prohibete: ſatis commiſſa piacula noſtro
Sanguine jam luimus. noſtri pars maxima regni
CAROLVS. Hic patris lapſum virtutibus Orbem
Reſtituet; Marteмque, & triſtia bella fugabit:
Et pacem terris, atque aurea ſecula condet.
Quippè ubi præcipites egit furor, iraque mentes,
Fœderaque, legeſque, & fas abrumpitur omne.
Hinc movet Oceanus, movet illinc Sequana bellum:
Hìc furit immanis Sicula ſub rupe Charybdis.
Ut cùm tempeſtas pelago deſcendit ab alto,
Ipſa per abruptum trahitur, quò turbine multo
Eurus agit, nec curva audit retinacula puppis.

1 Iuxtà Senecæ ſententiam, quam & nos ſecuti ſumus in Cometa anni 1681. qui lib 7. cap. 22. ſic habet; *Ego noſtris non aſſentior. non enim exiſtimo Cometem ſubitaneum ignem. ſed inter æterna opera naturæ.* Permeant igitur per altiſſima cœli loca, ſtatiſque temporibus ad nos deſcendunt, ſeque videndos mortalibus tanquam ferales nuncios præbent; indè, ut receſſere, evaneſcunt. 2 D. Ianuarii, Io: Baptiſtæ,

LIBRI TERTII FINIS.

F. Solimene In.

F. De Louuemont ſc

NAUTICORUM

LIBER IV.

INtactos tentare ſinus, fluctuſque tumentes
Jam tempus: me regna vocant Neptunia, & udi
Tritones, Zephyriſque venit ſpirantibus aura
Cyrrhæa de rupe cadens, ſylviſque relictis,
Nec mecum invitus per cærula fertur Apollo.
At tu tot regum de ſanguine clarus avito,
CARDENIDE, mecum vento da vela vocanti:
Et juvet undoſi percurrere cærula ponti:
Non aliena petes tu regna: tot illa per annos
Majores tenuere tui, qui claſſibus altum
Tyrrheni campum, & fluctus ſpumantis Iberi
Sulcarunt, clari bello, partiſque triumphis.
Quare age, regnatas pelagi deſcende ſub undas,
Et ſine cæruleam tua tempora cingere myrtum.
Forſitan alter eris Deus æquoris. En age, ſegnes
Rumpe moras: læti pulſant cita marmora cornu
Tritones, curſantque vagi delphines in undis.
Quod ſi 1 aliquis forſan, ruris qui nuper amore Renati Rapini elogiũ
Captus, odoratis halantes floribus hortos,
Et nemora, & fontes cecinit: croceiſque corollam
Floribus æternam ſibi texuit, alta Maronis
Tendentis cœlo veſtigia ponè ſecutus,
Atque per ora virûm plauſu volat undique victor:
Jam nunc bella paret, Magnique illuſtria Regis
Facta, & victrices etiam contexere palmas,
Carmine Mæonio. Felix cui numine multo

1 Eſt hic *Renatus Rapinus* Gallus Turonenſis S. Ieſu qui ſcripſit elegantisſimum carmen de cultu hortorum, ſummo plauſu tota Europa exceptum, & ſtyli candore, & mira facilitate dicendi inter aurei ſeculi poetas facilè aſcribendus.

Se penitùs totum inſpirat per pectora Phœbus:
Atque opus in tantum properat Deus. at mihi fluctus
Tentare intactos ſatis eſt, & litora circùm
Errando è ſcopulis humilem decerpere muſcum.
Ergo age, ſecuros cœli quo ſydere portus
Linquere conveniat, ventoſque in vela ruentes
Accipere, & longos per marmora tendere curſus:
Et clavi quæ cura prior ſit habenda magiſtro,
Quanta & Acus, picti quanta experientia Mundi:
Quo tempore inſtituenda navigatio. Jam canere aggredior. Pelagi dum gurgite ab alto
Oleniæ aſſurgit ſydus glaciale capellæ,
Et ſimul adverſo cedens Olor occidit aſtro,
Cùm primùm roſei cœlo ſplendeſcere Soles
Incipiunt, leniſque mari ſubſternitur unda,
Martio, ineunte Vere. Tunc patrios nautæ feſtinent linquere portus,
Carpere iter velis, longiſque inſiſtere remis.
Quales purpureos cœlo dum ſurgere Soles
Aligeræ volucres ſpectarunt, candida cùm lux
Perluſtrat medium nitidis ſplendoribus Orbem,
Ardentes Libyæ colles, ſylvaſque relinquunt
Depaſtas: iter arripiunt, fugiuntque per undas
Remigio alarum, & curſu maria alta pererrant:
Cùm tandem vada ſalſa maris, campoſque liquentes,
Italiam emenſæ veniunt, ſylvaſque reviſunt,
Et notos latè colles populantur odoros.
Verùm Neptuni per cærula tutiùs ibis,
Si terris funem abrumpas, cùm fluctibus altis
Tutior ſub Maii finem. Jam matutinæ Atlantides attolluntur
Sub Maii finem, placidas cùm carbaſus auras
Evocat, & Zephyri veniunt in vela vocati.
Nanque ſub Aprilem, variique exordia Maii
Sæpè die in medio, & cœli ſub luce ſerena
Texitur extemplò denſatis nubibus omnis
Æther, & Libyæ ſtrepitans Notus irruit oris,
Et mare ſubvertit fundo: longùmque procellæ
Durabunt, tumidiſque furet Neptunus in undis.
At verò ut terris fugiens os condit honeſtum
Quando occludendi portus. Pleïas, & Oceani vitreos pede concitat amnes,
Occluſi tibi tunc portus, tibi cærula clauſa
Semper erunt: longè ſpectabis, navita, pontum,

Et tuta ſtatione hyemes durabis aquoſas.
Nam tentare ſinus, & equis dare lora marinis
Jura vetant: nec fauſtus aquis comitabitur altis
Ipſe coronatam puppim Portunus euntem.
Haud equidem Superi temeraria vota ſecundant.
Tunc gelidæ terris hyemes, pelagoque rigeſcunt,
Et furit Odryſius Boreas, atque humidus Auſter.
  Nemo mihi poſtquàm ſubiit maris æquora Pleias,
Octobre exacto, jubeat violare ſonantes
Tyrrheni fluctus pelagi, pontique Sicani,
Seu fuerint Calabri, vel proxima regna petenda
Trinacriæ, aut longè fuerit luſtrandus Iberus.
O fugite, ò ſocii, Calabros, portuſque Sicanos,
Nec vada Tyrrheni medio tentate Novembri;
Nanque ego bis dicto parens (parere neceſſe eſt,
Æqua licèt duri non ſint mandata magiſtri)
Parthenope procul è patria mea vela ſub ipſum
Invitus per ſalſa dedi nimboſa Novembrem,
Viſurus Calabros, cognataque regna Sicanùm;
Bis etiam tumidis periiſſem merſus in undis,
Ni Pater ipſe manu magna SABERUS ab alto
Traxiſſet pelagi rotantem aſpergine multa.
Nam cùm [1] Pæſtani legerem cava litora Ponti,
Et [2] Silari circùm patrio vada flava phaſelo
Soliciti urgerent nautæ, rectore [3] Melantho,
Fortior aſſurgens mediis è vallibus aura
Irruit improviſa: latus dedit acta ſub undas
Tranſverſum ratis, & medio penè obruta fluctu eſt,
Sed quid plura? (juvat cauſas reticere malorum,
Ne vix ſopiti conſurgant corde dolores)
Me pater è pelago ſervatum ad litora vexit
SABERIDES, cui Muſa chelyn pro munere vovit;
Quæ rea nunc voti quæcunque hæc carmina ſolvit.
  Verùm ſi cœlo noctes fulſere ſerenæ,
Vos ſemper, nautæ, noctes optate ſerenas,
Cùm jam luce nova, & falcatis cornibus errat

Vatis penè naufragiũ ex intempeſtiva navigatione.

Serenæ noctes. Ianuario ineunte, navigationi opportunæ.

Au-

1 Pæſtanus Sinus à Pæſto, roſariis nobili, dictus, nunc ab urbe Salerno *Golfo di Salerno.* 2 Fluvius Picentinorum, *Selo.* 3 Archinavarchus Neapolitanus, maris, & ventorũ notitia, vel in paucis egregius.

Aurea per cœlum Phæbe, & novus incipit annus,
Carpere iter velis trans æquora, non tibi durus
Ipſe veto, ſi ſalſa maris freta findere puppi
Urget opus, terraſque alias penetrare neceſſe eſt.
I ſecurus aquis; illo nam menſe ſerenus
Fulgebit cœlo Titan, pelaguſque ſilebit.

Et Alcedonia quies.

Eſt etiam tranquilla ſuis non menſibus [1] æſtas,
Halcyonum dixere dies, quibus aurea cœlo
Lux nitet, & tacita venti ſub rupe ſileſcunt,
Et fluctus pelago torpent: emitte ſub illam
Carceribus currum, terraſque inquire latentes.

Præterea nunquam committes puppibus Auſtros,
Ni prius incipiat cœlo jam Luna videri,
Poſtquam fraternas convenerit æmula bigas,
Aut librata jugo pleno jam lucida cornu,
Egerit alatos ſuda ſub nocte jugales:
Aut prius in medio fulgens ſublimis Olympo
Dividuum terris, pelagoque oſtenderit orbem.
Nam tunc Oceanum, noctis nitor, aurea Luna
Concitat, Æolioque ciet de carcere ventos:
Vel fugat, & ponti jam turgida marmora placat:
Ipſa vices etiam dominæ maria alta ſequuntur,
Omnis & humor aquæ, & terræ circumfluus aër.
Nunquam inconſulta ponti per cærula Luna,
Incertum tentabis iter, Palinure, relictos
Si ſalva cum puppe velis ſpectare penates.

Priuſquam è litore ſolvant, Lunã conſulere nautas opus eſt.

Inſuper his, alto cumuli de vertice primam
Sub noctem tacito labentia ſydera cœlo
Inſpicias, fluctuſque vagos, auramque patentem:
Si conſtet cœli facies, & lumine puro
Aſtra micent: extrema maris ſi muta quieſcant:
Si gelidæ ſpirent auræ, ſi montibus atræ
Inſidant ſparſim nubes. vigil undique circum
Cuncta oculis luſtra tacitis: aure aëra capta
Solicitus, ne forte dolo capiare ſereni
Ætheris, aut blandi fallat pellacia ponti.
Qualis ubi denſum ductor movet agmen in hoſtem,
Explorat loca cæca prius, circum omnia luſtrat

Et cœli totius, mariſque porſpectus.

At-

[1] Alcedonia quies, *Eſtà di S. Martino*. Itali vocant, quæ ferè Novembri, vel Decembri contingit.

Attentus, ne ſylva dolum ſtruat inter opaca
Denſotum nemorum, atq; hoſtes nigra integat umbra.
An duri occurrant ſaltus, monteſque nivales,
Aut vallis veniat ſuperanda, aut flumina lata
Longarum curſus interruptura viarum.
Prudentis ſic cura ducis: ſua munera cauti
Hæc etiam rectoris erunt: inſtantia rerum
Momenta, & cauſſas ſimul inſpexiſſe malorum:
Ac vigili luſtraſſe oculo mare, ſydera, terram,
Ante procellosas quàm det ſua vela per undas.
Verùm ubi marmoreo religatam ex aggere ripæ
Solvere jam puppim, portuque emittere certum eſt,
Litoribus geminas tendens ad ſydera palmas,
Principiò venerare Deos, quorum æquora curris,
Et quibus imperium ventorum. Sic freta cœca
Audaci findes cum puppe; volentibus & Diis
Quo te cunque vocet Fortuna, per æquora tutus
Ibis, & incolumem advertes ad litora proram.
Navita, funde preces, Divoſque in vota vocatos
Semper & è Superis exordia fauſta petantur
Incœptorum operum: Diis ſemper agentibus ipſis,
Lætaque principia aſpicies, curſuſque ſecundos:
Et nihil invitis Superis ſperare licebit.
Principiò veneranda Trias, atque aurea Mater,
Diique, Deæque omnes veniant in vota vocati:
Et placido intendent canentia ſuppara flatu.
Imbriferos Cœlo nimbos, pelagoque procellas
Diſcludent toto rigidas, atque aſtra malignæ
Tyndaridis nymboſa procul de puppe fugabunt.
Ipſe etiam in primis placida in ſtatione vocatus
SABERIDES, magni rector maris, æthere ab alto
Deſcendat, vultuque hilari, quo ſydera placat,
Quo fluctus, ventoſque truces, cœlumque ſerenat,
Aſpiciat trepidam venturam in cærula puppim.
His actis, lenes quoniam cita carbaſus auras
Matura jam nocte, vocat, cùm lumina tollit
pura mari, ſocioque choro micat aurea Phœbe,
cornibus ex altis læto jam murmure nautæ
Carbaſa demittant, ventoſque à puppe ruentes
Accipiant, faciantque pedem, cunctique ſiniſtros,

Superi, ut curſus fortunent, principiò colendi.

Indè ſinus ſolvant dextros: unà ardua flectant
Clavi moderamen Rectori quàm accuratè tenendum.
Cornua, deflectantque: ferent cita flamina pinus.
Sedulus intereà conſidens puppe Magiſter
Intentus clavo, clavoque immobilis hærens,
Stet promptus torquere manu retinacula, quà ſe
Ventus agit veniens, curſuſque, & ſydera ducunt.
Omnis & in clavo docti ſtet cura Magiſtri.
Ac veluti loris currus auriga volantes
Hàc, illàc, quà poſcit iter, curſuſque viarum
Inflectit, varioque volans terit æquora gyro.
Non aliter curvo Rector temone carinas,
Quà ventus, curſuſque vocat, reget æquore vaſto.
Si læva errandum pelago, de puppe Magiſter
Impiger ad dextram inflectat 1 cita lora: ſed illa,
Si plaga terrarum fuerit luſtranda ſiniſtra,
Torqueat in dextram: ſi rectus in æquore curſus
In medio, Palinure, loca retinacula puppis;
Nam ſic directò celeri vada concita lapſu
Alnus arat. Tortas veluti quà flexit habenas
Excelſo inſidens curru moderator equorum,
Quadrupedes docti ſtrictis parere lupatis,
Cur tantæ in clavo vires.
Incedunt, promptique terunt iter: ærea puppis
Haud ſecus, incurvum quà flexerit ipſe Magiſter
Temonem, cita carpet iter, fluctuſque ſecabit.
Exigua nam mole licèt ſtet puppe ſub alta
Adniſus gemino circùm verſatilis unco,
Attamen æratas magna cum mole carinas
Hàc, illàc contrà, pelago obluctante, retorquet,
Quà ventus, curſuſque vocat, quàq; ipſa petit res.
Ferreus ipſe velut parvo cum corpore vectis
Marmoraque, lapideſque, atq; alta mole columnas
Submovet, & grandes ſcopulos, rupeſque revellit.
Menſa deindè ſuper lævi, puppique ſub ipſa,
Nauta, coloratos 2 orbes, pictaſque tabellas
Extendas, pariterque plicata volumina volves,
Tota quibus terræ facies, pelagique ſonantis

Cæ-

2 De ipſo clavo accipiendum; qui in oppoſitam partem vertitur, non verò de manubrio, quod ad eam partem convertitur, quà navis dirigenda eſt. Mappas ſcilicet hydrographicas, *la carta di navigare* appellant *Itali*.

Cæruleis diſtincta notis, minioque rubeſcit.
Ardua conantis magnus labor artis, & altum
Ingenii ſolertis opus, quo ſurgere majus
Haud equidem quid poſſe reor; nanque ultima rerum
Jam doctæ tetigere artes faſtigia, & ipſum
Se ſuper ingenium, atque hominum ſolertia vexit.
Ipſe colorata totus ſub imagine mundus
Cernitur, & juſtis ſpatiis diſtincta locorum
Intervalla jacent. quicquid ſpectabile rerum
Orbis habet, totum tenui tu cortice pictum
Aſpicies. Celſo tolluntur vertice montes,
Atque coloratis circùm nemora alta vireſcunt
Arboribus: medio valles umbrantur opacæ.
Appictæ ludunt pecudes, luduntque capellæ
Prata per, & pictos colles, & Tityrus illas
Pictus agit; mentita procul viret herbida ſcena:
Et fera mentitis ſylvarum ambagibus errat.
Hìc urbes etiam vallantur, & oppida muris
Exiguis, ſurguntque jugis caſtella nec altis.
In breve contracti ſpatium cernuntur & ipſi
Ingentes fluvii, ſtrictiſque anfractibus errant;
Depictaſque inter ripas labuntur in æquor,
Ingens circuitu parvo ſe colligit alveo
Verticibus Lunæ Nilus devexus ab altis:
Exiguis fluit Indus aquis, & maximus Iſter.
Vix tabula Rhodanum cernes, Hypanimque ſonantem,
Eridanumq; vagumq; Tagum, Myſumque Caicum,
Et vix appicto Sebethus in orbe pererrat.
Magnus in anguſto riparum margine clauſus
Fluctuat Oceanus: pictis criſpantur in undis
Æquora, & èxiguo trepidant circumdata limbo.
Tollere ſe ſimulant miniato in gurgite fluctus,
Advolvique vadum, ſcopuloſaque litora propter
Allidi, & fracta rorare aſpergine cautes.
Æoliæque animæ niſu conantur inani
Flaminibus turbare ſalum, cœlumque procellis:
Appictæque fremunt muto ſtridore procellæ.
Hìc plana in pictum Tellus ſe porrigit æquor,
Et longùm excurrit, cuneoque ſimillima acuto
Deficit in punctum, & tremulis vix tollitur undis.

Picti orbis, ſeu Mapparum deſcriptio.

Al-

Altior hic digito ſimulat ſe tollere cœlo
Verticibus ſummis,ſenſimque aſperrima duras
Sciditur in cautes: curvata hìc brachia tendit,
Atque ſinus gremio complectitur. Iridis inſtar
In medio ſenſim longos curvantur in arcus
Litora: turriti ſurgunt,ceu cuſpis, ad auras
Hìc ſcopuli, cauteſque, fretoque interlita ſaxa.
  Præterea quæcunque Thetis circumfluit undis,
Deſcripta in parvo ſpectabis ſingula mundo.
Pontus ubi cœcas tumido tegat æquore ſyrtes,
Occulat & brevia; & ſcopulis ubi dura rigeſcant
Marmora, & horrendæ ſurgant ad ſydera rupes.
Infames cæco ſignantur gurgite ſyrtes
Cuſpidibus nigris: brevis & Brevia invia punctus
Præſignat. curvis ſtatio quà fida carinis,
Atque ſinus tacitis in ſedibus abſcondantur,
Et placidos inſcripta tibi notat anchora portus.
Pictus & ipſe tibi monſtrabit cortice mundus,
Inſula ubi mediis pelagi tollatur ab undis,
Quæ laterum obiectu tutos det litore portus,
Cùm freta Neptunus rigido quatit alta tridente.
Quà fluat Oceanus, refluatque citiſſimus undis,
Et quas ille plagas curſu petat incitus, & quas
In ſe dum reſilit ſpumantia lora retorquens.
Singula quos ſervent mores maria humida,vel quì
Sit cunctis genius ſuus unus, & ipſa locorum
Quid natura ferat,quid reſpuat:una nec illis
Conditio eſt, habituſque ſuus non omnibus unus.
Diverſa marium conditio. Nanque hæc ſolicitis ſunt hoſpita cærula nautis,
Invitantque ratem: hæc ſed inhoſpita puppibus: illa
Nunc placidum ſternunt ſalis æquor, & aurea rident:
Nunc tollunt ſublime caput, cœlumque laceſſunt.
Hæc Zephyro gaudent,atque hæc ſpirantibus Euris:
Illa Notis pulſata fremunt: hæc humidus Auſter
Verberat,hæc Libycus: verum hæc Aquilone tumeſcũt.
Cuncta ſuis, Palinure,locis ſignata videbis
Membranâ in picta,& radio bicolore notata.
Hæc ſit & in primis tibi maxima cura,priuſquàm
Expandas tua vela Notis, in cortice pictum
Doctè orbem legiſſe, dies quem multa notavit.

Tutiùs hoc ibis medias, Palinure, per undas:
Inſuper inſcripti viſuntur vertice ab uno
Per gyrum radii, referuntque coloribus aureis
Spirantes vario Mundi de cardine ventos.
Lilia cuſpidibus quæ ſummis linea præfert,
Arctoo Boream venientem ab ſydere monſtrant.
Et reliquos alii ventos tibi, nauta, rubentes
Oſtendunt radii: noſtro quos carmine doctum
Te meminiſſe decet. Sed jam tibi verſibus opto,
Qui primo in curſu ventorum maximus uſus,
Et fortunati quæ ſint exordia curſus,
Dicere. Depicto ponatur eburnea pyxis
Orbe ſuper, quæ mota polum monſtrabit, & aſtra,
Quàque diem referat Titan condatque relatum,
Et ventus quo quiſque ſuo de cardine ſpiret:
Atque plagas omnes oſtendet cuſpide Rhombus; *Qui Rhombi.*
Nanque etiam in Rhombi ſpeciem jam nautica multis
Informatur acus: noſtri hinc cognomine Rhombos
Terrarum dixere plagas, numerumq; ſequuntur
Ventorum, pariterque tenent cognomina venti
Quiſque ſui, qui parte illa ſe fluctibus infert.
His actis, Palinure, plagam, quò gurgite curſum
Inſtituis, perquire: modum non carmine multo *Quomodo instituenda navigatio in certos portus.*
Expediam. In parvo primùm vigil inſpice mundo
In portum, quò tendis iter, quæ linea ducta eſt
Litore ab adverſo, quod deſeris: illa notabit,
Quæ plaga terrarum fuerit, quam puppe requiris.
Hanc etiam explora tornata in pyxide: Rhombus
Cuſpidibus dabit auratis: mox dirige clavum,
Inque plagam rectà quæſitam per mare magnum
Perge, nec & dextram pete clavo, neve ſiniſtram.
Atque gubernaclum radiis in pyxide ſemper
Congruat inventis adamuſſim; fluctibus altis
Sic iter in terras rectum, portuſque tenebis,
Quos petis. At venti qui ſit tibi maximus uſus, *Ventorum uſus.*
Accipe. Si recto deſcendat flamine ventus,
Inque plagam tua vela ferat, quam cuſpide picta *Recta navigatio*
Monſtrat acus, rectà ventis da vela ſecundis.
Si verò obliquè feriat navim aura volantem,
Obliqua velum in ventum, clavumque, magiſter: *Obliqua: &*

Ten-

ut Galli dicũt, de Bouſine

Tende hos in proram, atque illos in puppe rudentes
Ferreus accipiat duplicatis nexibus uncus.
Quæſitis quantùm à terris ſpirantis oberrat
In latus aura Noti, tantùm obliquare memento,
Ipſe gubernaclum: & vento obluctare, ſecando
Tranſverſum ſalis ære vadum, ſed nitere ſemper
Illàc per ſpumoſa maris freta flectere curſum,
Quà quæſita jacet terræ plaga, quam tibi primùm
Depicta in parvo ſignavit linea mundo.
Verùm age, qui melior tibi ſit per cærula ventus
In velum optandus, quò puppibus ocyùs altis
Turbida fluctivagi diffindas æquora ponti.
Dicamus: ſi vaſta rates per marmora Nerei

Qui ventus felicior ſit.

Celoces agis, aut lembum, pictaſque triremes,
Quæ gemina in ventum dant vela aurita ſecundum,
Poſticos pete, nauta, Notos è puppe ruentes:
Inque crucem extende antennas: ſic carbaſa ventum
Accipiunt omnem, & cita diſſecat æquora pinus.
At ſi navigium, atque ingenti corpore gaulum
Per fluctus auriga regis, tu mitte ſecundas
Exoptare auras; nam tardiùs æquore currus
Incedit medio: felici carbaſa vento
Cuncta nec inflantur, primi ſed linea mali
Vela auram accipiunt, & cætera muta quieſcunt.
Obliquos pete, nauta, Notos de rupe cadentes;
Nam ſic aura ſinus omnes cita flamine replet,
Ac multa pellit vi navim: fluctibus illa
Prona volat, roſtroque maris lata æquora findit.
His animadverſis, magnæ labor improbus artis
Subſequitur, curſu in medio cùm flaminis auræ

Quid cùm venti mutantur.

Mutavere loca, & ſedes liquere priores:
Vt, Borea ceſſante, loco qui proximus ardet,
Circius Oceano pernicibus irruat àlis.
Rectorem extemplo clavo torquere carinam,
Tunc opus, Oceanique plagam, quam linea primùm
Luſtrandam oſtendit perquirere, perq; tumentis
Cærula Neptuni curſus intendere in illam.
Illa ſed in primis, vento variante, magiſter,
Cura tibi ſpectare mari, qui cardine verſo,
In velum ventus ſubita ſpiraverit aura.

An

An ne Nothi fuerint flatus, animæque minores
Ventorum: nam ſæpe mari, ſpe falſus inani,
Non benè perſpectis jactatur navita ventis.
Ac velut in bivium preſſus cùm faſce viator
Venerit, ignarus neſcit carpenda duarum
Semita quæ ſit, & alta ſecum in mente volutat,
Quà maturet iter, veniat quò tutus ad urbem:
At quoniam, ſeu preſſa hominis formidine cœca,
Seu Fato pellente ruit mens neſcia rerum,
In dubiis anceps animus pejora ſequetur,
Inſcius obliquum per inhoſpita luſtra viator
Carpit iter, ſenſimque viæ de tramite recto
Flectitur, & ſpatiis ſemper majoribus errat.
Principiò qui parvus erat, fit maximus, error,
Sub finem, creſcitque malum currentibus horis.
Sic ubi purpureo proceſsit Veſper Olympo,
Defeſſus torquere retrò jam lora viator
Cogitur, & nigra ſylvarum errare ſub umbra.
Non ſecùs, ignarus venti cùm vela magiſter
Obliquo temone dedit ſpirantibus auris,
A recto ſenſim diſcedit tramite, vaſtis
Transverſùm propulſus aquis, cùm denique longè
Quæſita Tellure alias ſe vertit in oras
Ignarus, curſumque retrò inſtaurare neceſse eſt.
Me quondam Ænariæ memini ſub rupibus altis,
Quà latus obvertit Prochytæ, colleſque *Dicarchi* *Pericula ex ventorum inſcitia, & Britannici navarchi ca-*
Aſpicit apricos, ubi puppibus hoſpita tendit
Litora, pacatoſque ſinus in valle reducta,
Quaſſata cum puppe Lycam vidiſſe Britannum, *ſus.*
Ænariæ ad portum venientem à gurgite vaſto.
Ut primùm è puppi ſociis comitatus in actam
Deſcendit, quæ cauſa mali, qui bella tuliſſet
Perquiro, nam notus erat: reſpondit & ille:
Hæc tibi de multis (prohibet nam dicere plura
Altus corde dolor) Drepanum, cùm Delia cœlo
Luceret, lenique afflaret flamine Caurus,
Deſervi, velumque dedi, quà diruta ſaxis
Vix propriis Carthago jacet viſenda ruinis.
Aſt ego dum tenues auras, atque aëra capto,
Credideram ſpirare Nothum de littore Caurum.

Inſcius hæc: non ille Nothus mea carbaſa Caurus,
Ipſe ſed è Siculo tendebat litore Caurus,
Qui procul in Leptim, ſcelerataque litora vexit,
Quà mare, quà terras prædatur barbarus Afer.
Ignari ut primùm portus intravimus, ecce
Armatas quatuor Mauris prædonibus alnos
Aſpicimus: retrò ſubducta in valle latebant.
Ut me delapſum ſceleratæ ad litora terræ
Conſpexere, ruunt: ſubitò crepuere metalla,
Atque exploſa cavo pila ferrea verberat altam
Ære ratem, crebròque ſonat Vulcanus ad auras.
Bellum horrendum, atrox, nigraque in nube procella
Subſequitur: crebris ardet latè ignibus aër,
Omnia & ex imo reboant freta cærula fundo.
Ianque ego diſparibus cedebam victus ab armis,
Tempeſtas cùm dira mari ſe ſuſtulit alto,
Quæ tonitru, nimbiſque, & fulmine bella diremit,
Sæpè novi caſus vicibus nos ordine verſis
Caſibus eripiunt, & Fatum Fata morantur.
Hinc ego vix tandem pelago jactatus, & armis,
Hùc veni incolumis. Ventos captate, magiſtri,
Qui ſint, quo certo mundi de cardine ſpirent;
Ne tandem ignari in diſcrimina certa ruatis.
Hæc tunc ille: tibi quæ nunc meminiſſe juvabit,
Sed Major, Palinure, labor, duruſque paratur,
Cùm proræ incumbit ventus, retròque repellit
Litore ab optato ſpumoſa per æquora puppim:
Tunc ea ſolicitum preſſabit cura magiſtrum
Obliquare ſinus, & turgida frangere multo
Æquora circuitu, ac vento tranſverſa furenti
Obniti, ſenſimque anfractu vincere longo.
Ac veluti miles cùm Martia mœnia turris
Fulminibus crebris, tonitruque horrentia multo
Aggreditur: non ille audax ruit ignea contrà
Fulmina confeſtim, ſtrepitantiaque æra laceſſit,
Nam ſe præcipitem certo obiectare periclo,
Vincere cùm poſſit, Martem & ſuperare morando,
Non virtus hæc, ſed temeraria, cæcaque mentis
Conſilia, inſanuſque animi furor. Ergo ubi prudens
Acceſſum videt in muros prohibere metalla

Quid cùm ventus è prora flat. & quæ obliqua navigatio per acceſſus, quod noſtri volteggiare *dicunt:* *Galli* aller ſur les volces.

Con

Concava terrificis latè exhorrentia bombis,
Non contrà miles procedit, & æquore aperto
Excipit ardentem nudato pectore Martem.
Sed priùs obliquum tuto munimine vallum
Impiger in latus attollit, paliſque revincit:
Vimineamque ſtruit loricam, & fortibus illam
Turriculis munit, ſtipato & milite complet.
Tranſverſum molitur opus, dextraque, ſiniſtraque
Obliquè extendit: ſic ſenſim mœnia contrà
Urget opus, flexoque tegit circùm aggere corpus.
Cùm tandem ſeſe vicino ex aggere muris
Objectat, teliſque premit jam proximus arcem.
Qualis in Ægæum centum cum flexibus errans,
Et centum aggeribus riparum ſe arduus infert
Mæandrus, tortoque volumine verberat undas.
Non ſecùs adverſo ventus cùm flamine perflat,
Obliqua in ventum nitatur puppe magiſter.
Nunc dextram temone petat, ſubitoque relicta,
Diſcedat: rurſùſque volans petat ille ſiniſtram:
Tranſverſumque vadum frangat, perq; æquora circùm
Multiplici flexu, atque iteratis curſibus erret.
Cùm tandem adverſi ſuperato flamine venti,
Defeſſas curſu puppes ad litora vertat.

Maximus at nobis labor hic, cùm puppe volantes
Nitimur exeſas retrò tranſmittere rupes,
In longùm pelago vel procurrentia ſaxa,
Ac ſimul in proram Boreas ruat horridus Urſa:
Aut inter freta terrarum diſcrimine parvo
Cùm petimus portus, urbeſque in valle repoſtas,
Sæpe dies multos curſu trivere morando
Rectores vento obluctantes viribus, altum
Ut latus exeſi montis, portumque ſubirent.
Attamen incaſſum cecidit labor: oſtia portus
Cùm jam lunati peteret ratis, impete multo
Fortior aſſurgens vicinis vallibus aura
Longinquùm optato pepulit de litore puppim.
Sæpe piger laxare pedes, velumque miniſter,
Et citò veliferas ſummo demittere malo
Antennas, geminoque obvertere vela cerucho,
Cùm ventus, curſuſque, gubernatorque petebat,

Difficilis navigatio adverſo vento intra anguſta loca, & circa promontoria.

Non juſtis in vela modis cita flamina Cori
Accepit, ceſſitque ratis vi pulſa repentè.
Ut cùm præruptum ruit alto à vertice ſaxum,
Ni latus avertant ſubitò, cedantque ruenti
Agricolæ, magno dejecti pondere molis
Præcipiti de rupe cadent per devia lapſu.
Ergò ubi velivolis errandum navibus inter
Anguſtis concluſa locis vada cœca profundi,
Et ſimul adverſa ventus ſpiravit ab ora,
Centum in vela manus intendant, brachia centum
Solertes famuli, & cautus ſtet puppe magiſter.
Cùm me Rhegini colles, & dulcis alebat
Cænys 1 odoratis inter juga læta ſalictis,
Centum ubi purpureis halantes floribus horti
Aurea Medorum felicia citria fundunt,
Arcanas rerum cauſſas penetrare, Minervæ
Addictus ſtudiis, jam feſſus, in otia ruris
Agreſtes inter Nymphas conceſſeram, & omnes
Depuleram curas animo: me Phœbus habebat.
Me Muſæ tantùm, & dulces antè omnia Muſæ.
Valle ſub umbroſa, vitreique ad fluminis undas
Eſt nemus, & circùm placidis loca fœta ſalictis,
Deliciæ vatum, & ſtatio gratiſſima Muſis:
Hic inter ſalices, placidique ad murmura fontis,
Quà circùm grata viret alta jacentibus umbra
Populus, & patulis tendit ſua brachia ramis,
Nobilis æſtivo quondam ſub Sole 2 Meralcus
Splendida regali ſtruxit convivia luxu.
Ille hìc Parthenias herboſo in gramine Muſas,
Una & Parthenium juſſit diſcumbere vatem:
Partheniis gratus Muſis, vatique Meralcus.

Villa Rhegina ad Cænym deſcriptio, & Ioſephi Mareſcalci elogiū.

Dum

1 Promontorium Calabriæ ſupra Columnam Rheginam, ex quo brevis in Siciliam tranſitus eſt, Peloro obiectum (*Capo della Volpe*) Incolæ vocant; ex hoc enim Siculi freti æſtus (*la rema* Itali nautæ dicunt) exordium ſumit. Non longè ex hoc promontorio, amœniſsima villa eſt, & pagus Collegii Rhegini, cui (*Cannatello*) à proximo Arundineto nomen factum eſt. 2 *Ioſephus Mareſcalcus* nobilis Rheginus Saliceti Dominus, qui ſæpè in amœniſſimam Saliceti ſui villam, ac nemus vatem, cui vel in primis charus erat, excipiebat læto, & pereleganti convivio. Vir comis, & eruditus, & ad animos ſibi officiis promerendos unicè factus.

Dum primos dulci Baccho libamus honores
Chryſtallo in nivea, ſubitus conclamat agreſtes
Vicina è ſpecula cuſtos: ruit agmine facto
Sylveſtrum numeroſa manus. citò litora complent
Armati agricolæ, ſudibuſque, & falce recurva.
Haud mora, ſemotis epulis, conſurgimus omnes;
Tela citi capimus, celereſque ad litora greſſus
Tendimus, & circùm denſis ſtipamur in armis,
Ignari quæ cauſa viros civiſſet agreſtes.
Aſt ego (quandoquidem venturi præſcia vatum
Mens eſt) Trinacriæ properare ad litora claſſem
Gallorum ingentem, pacis qui fœdere rupto
Horrida Zanclæis tunc arcibus arma ferebant,
Admonui: haud Phœbi vatem cortina fefellit.
Cænyos ad litus dum venimus, omnia circùm
Æquora turritis ſpectamus operta carinis.

Gallicæ Claſſis Meſſanam venientis deſcriptio.

Qualis Taygetus, vel Mænalus, aut Erimanthus
Arboribus tegitur denſis, & ſydera pulſat.
Velivolas inter ſylvas, pinuſque natantes
Ingens turris erat (turrim ſi dicere fas eſt,
Quæ ſe mole mari tollebat Cycladis inſtar)
Hæc alias inter tantùm ſurgebat Olympo,
Quantùm turriti ſcopuli demiſſa cacumen
Saxa ſuper cœlo tollunt, nubeſque laceſſunt:
Aut Siculos quantùm colles ſupereminet Ætna.
Navis erat multo regali ſplendida luxu
Conformata ducis ſtudio, quo panderet Orbi
Quàm ſint divitiæ ingentes, Gallique ſuperbæ
Regis opes. Surgebat aquis tota aurea moles:
Ex auro puppis, nitido ſplendebat in auro
Prora, coronatæ turres, atque aurea cuſpis.

Et prætoriæ, omnium hac ætate celeberrimæ, quam a Ludovico Magno Magnum Ludovicum Galli appellarunt.

Ipſa etiam fulvo radiabant roſtra metallo,
Et geminum latus ardebat fulgoribus aureis,
Et mali, & ſpeculæ, & veligeræ antennæ.
Ipſa Pharos ſummo fulgebat vertice puppis
Aurea, nocturnas cœlo pulſura tenebras.
Verùm materiem, pretioſaque dona metalli
Artificum ſuperabat opus; nanque inclyta centum
Magnanimùm ſimulacra virùm, ſpirantia centum
Signa ducum, & vivax ſeries longiſſima regum

Artifici cælata manu ſpirabat in auro.
Inciſæ ſtabant acies, fuſique tyranni,
Devictæque mari claſſes: ſpumabat in auro
Oceanus, flavi fluctus, & vertice fulvo
Aureus auratis Delphin ſaliebat in undis.
Auratæ centum ſpeculæ latera omnia circùm
Multiplici ſerie totidem tormenta ſub alto
Condebant gremio. tandem placidiſſima viſu:
Aurea ſpuma velut, fulvum quam deſpuit aurum,
Tota coruſcabat radianti lumine Cyclas,
Aſpera cælatis tot floribus, aſpera ſignis.
Ac, veluti ſpeculum, fulgebat lucida circùm,
Cùm radiis illam ſplendentibus æthere Titan
Luſtrabat, rutiloque ardebat lumen in auro.
Tota repercuſſis radiis cava litora circùm,
Et Calabri ardebant colles, colleſque Sicani:
Subter, & in tremulo ſplendebat gurgite pontus.
Quingenti puppem juvenes fulgentibus armis
Marte tuebantur, totidemque in vela miniſtri
Prompti aſſurgebant vi multa, & corpore forti.
Illam dixerunt Magni cognomine Regis,
Magnam Ludovicum, & tali nomine digna
Puppis erat: talis Siculum viſenda per æquor
Errabat, trepidi cùm jam pervenimus undis.
Ut primùm alatam ſpectavimus æquore ſylvam,
Hæſimus, auratamque, oculis mirantibus, alnum
Attoniti ingentem luſtravimus: aurea pectus,
Atque oculos miſto tenuit terrore voluptas.
Aurum oculos, captumque animum, ſenſuſq; tenebat;
Martia ſed centum terrebant fulmina mentem,
Uſque adeò tutum nihil eſt; terremur ab auro:
Sævior & fulvo Mars eſt armatus in auro.
Litoribus noſtris, Dii, talem avertite puppim,
Ne pacem Italiæ turbet, pacataque regna
Regibus AUSTRIACIS tot jam dominata per annos.
Aurea pax vigeat: quantùm eſt in fluctibus auri
Diſpereat, pereatque auri inſatiabilis ardor;
Hoſtes ne nobis fulvo inſidientur in auro:
Inſidioſa dolos auri vis prodiga tendit.
Æquore, poſt curſus varios cæloque remenſo,

Jam

Jam [1] Zancles portum claſſes,& longa theatri
Brachia ſe ſummo tollentia vertice cœlo,
Intrabant, in vela Noto ſpirante ſecundo,
Languidus extemplò cecidit Notus, & citus alis
Labitur anguſti Boreas de ſede Pelori:
Atque ſinus auras venientes murmure læto
Accepere, retròque receſſit concita claſſis
Vi multa Boreæ venientis. nec mora, cunctæ
Tunc vento obniti contrà cœpere carinæ;
Et ventum ſenſim vento ſuperare ſequendo.
Ante alias Boreæ obluctarier aurea Cyclas
Cœpit, & obliquè in ventum dare vela: ſub alta
Sedulus aſſidens puppi molitur habenas
Longo uſu, multaque exercitus arte magiſter. — Galli navarchi mira peritia.
Nunc hàc, nunc illàc currus retinacula flectit:
Nunc petit Heſperiam curſu: & jam proximus oræ
Torquet iter, Siculæque levi ſuccedere terræ
Feſtinat curſu: propiùs mox flamine multo
Huc ubi jam venit, celeri fugit ocyùs Euro,
Obvertique jubet velum: promptique miniſtri,
Haud mora, conſurgunt omnes, atque ardua torquent
Cornua, detorquentque, citi & data juſſa faceſſunt.
E prora hic tendit; dat & ille è puppe rudentes:
Pervigil hic ſcalas celeri pede preſſat, & alto
Contendit malo, & carcheſia ſumma manu jam
Arripit, & lætus circo ſedet inde coronæ.
Et facit ille pedes, & veli cornua flectit
Impiger, obliquatque ſinus; nunc contrahit alter;
Nunc pandit: tunc juſta truci dat carbaſa vento;
Aſſurguntque alacres opera ad navalia nautæ
Unà omnes, ſtudiumq; unum, & cura omnibus una eſt.
Intereà regit ipſe ratem Palinurus in undis:
Rurſus in Italiam flectit temone carinam,
Obliquatque mari curſus, ſenſimque ſub Arcton
Scandere conatur puppi, Cænymque virentem

Exu-

1 Meſſana, ſic dicta, quia ibi Saturnus falcem, qua patris pudenda præſecuerat, abſcōdit; falcem enim Zanclon Siculi vocant: vel potius quia urbs curvitate ſua falcem refert. totam autem portus curvam oram ſuperbiſſimo ædium theatro cives adornarunt, quo nihil in tota Europa præſtantius eſt.

Exuperare. Fluit pelagus de litore Cænys
Zanclæum in portum, curſuſque citiſſimus undis.
Non opus hìc eſt (mira quidem, nec credita vulgo)
Remigio, ventoque: ferunt ipſa æquora puppes.
Quin etiam Boreas ſpirat de puppe ſecundus,
Cùm Cænym legere rates. Propè litora claſſis
Cænyos, obluctante freto, pervenerat, & jam
Audiri ſtrepitus nautarum in litore cœpit,
Velorumque fragor: pictis terrebat in armis
Nos Gallus: noſtris & terrebatur ab armis.
Marinus Carafæ elogium Parthenopæus erat miles, cuſtodia collis
Cui fortè obtigerat, generoſus, & impiger armis,
Dux illi Marti charus, vatique 1 Marinus
Carafidùm de gente ſatus, tot clarus avorum
Nominibus, primæ quot ſunt ab origine gentis:
Magnanimi heroes cuncti, geſtiſque ſuperbi,
Illuſtres centum titulis, & laude decori.
Quos inter claros heroas, & ipſe videndus
Egregia incedit laude, & virtutibus heros:
Acer equis, promptuſque manu, promptuſq; ſagittis,
Promptus conſilio, quo non felicior alter.
Hoc duce jam fretus miles tentare parabat
Principium belli, rigidiſque emittere cannis
Fulmineas per inane pilas; crebroque rotatu
Torpentem ſicca excutiebat reſte favillam.
Et jam admota truci radiabat Veſta metallo,
Cùm ſubitò lapſus crepitanti murmure ventus
In Siculum puppes iterum latus ire coëgit.
Haud animis læta cecidit cum pube magiſter.
Rurſus tentat iter, ſerpitque per æquora gyro
Multiplici, & ventum conatur vincere vento.
Cum tandem magnis & viribus uſus, & arte,
Cænyos aprici ſuperato colle ſequendo,
(Nil durum eſt nobis, & ineluctabile ſemper)
Dat velum in ventum, & celeri ſubit oſtia curſu.

Non

1 *Marinus Carrafa. Martii Carrafæ* Excellentisſimi Madalunenſiū Ducis germanus, qui tunc Rhegii Neapolitanorum militum legionem Tribunus regebat. Vir animo penè regio, & ad maxima quæque natura comparatus, vatique per quam familiaris.

Non ſecus 1 accipiter cùm vidit ab aëre ſummo
Arboreo ex nido, vel agreſti ex arce columbam
Egreſſam celeri curſu petere arva volando,
Ungue rapax, crudelis, hians prædæque, rapinæque,
Advolat, & pavidam contrà ruit arduus ales.

Accipitris columbam inſectantis deſcriptio.

Non tamen ille priùs contrà citò tramite recto
Adventat, ne fortè volet dilapſa columba;
Inſidias curſu tendit, meditatur & artes.
Ingenioſa fames, prædæque innata cupido.
Nunc dextra ſimulat curſus, nunc ille ſiniſtra:
Nunc medio librat ſeſe, atque immobilis hæret:
Nunc volat, & tortos deſignat in æthere gyros:
Mille per ambages ruit aere, mille per orbes.
Itque, reditque frequens curſu, properatque morando;
Tranſversùmque loco cedit, ferturque propinquus.
Dum fugere inſimulat, contrà venit, & propè curſu
Cùm fuerit, pavidamque premit jam proximus ungue,
Irruit, & celeri prædam petit aëre lapſu:
Æratis exploſa velut ruit ignea cannis,
Et liquidum per inane volat pila: qualis & arcu
Evibrata fugit cædem latura ſagitta.
Has, Palinure, artes, atque hæc exempla ſecutus,
(Nam licet egregias artes, verumque laborem,
Et ſi quæ fuerint virtutes diſcere ab hoſte)
Adverſos ſuperare Notos, fluctuſque valebis,
Et tandem optatæ puppes advertere ripæ.
Eſt etiam ille labor properandis curſibus alter,
Cùm ſenſim tenuis morituræ ſibilus auræ
Languet, & in lento currit pigra gurgite puppis:
Quid tibi ſolerti ſtudio tunc, rector, agendum eſt,
Edoceam. Si vela Notis aurita dediſti,

Quid cùm lenè in velum venti ſpirant.

Celoceſque regis, vel pictas puppe triremes,
Attolle è medio antennas carcheſia circùm;
Languida ſic navim propellet fortius aura,
Vela implens: curſatque citus per cærula currus,
Non ſecùs ac vectem, ſi cùm longiſſimus exit,
Exigua faber impellens vi, protinus imis
Attollit lapides, & grandia marmora terris.

Cùr antenna elevata ad Carcheſium velocius navis fertur.

At ſi per canos ſpumanti flumine campos

[illegible]

Tur-

---

1 Nimirum Falco qui ex accipitrum genere eſt.

Turritas, auriga, rates moderaris, ab alto
Vertice malorum crepitantia ſuppara pande:
Illa ſinu tenues perituri flaminis auras
Accipient; fugientque trabes tranquilla per alta.
At verò immoriens velo cùm deperit omnis
Ventus,& in patriam feſſas vocat Æolus auras,
Tunc latos nudata humeros generoſa juventus
Remigio inſiſtat,pacataque marmora verrat.
Vel,ſi remigio careat ratis,illa ſilentes
Remulco 1, Palinure,tibi ducenda per undas.
Hic ſed præcipiam queis artibus otia pubes
Interea vitet:ſemper vitanda Magiſtro,
Et vitanda mari in medio ſunt otia Nautis;
Dum mari malacia eſt, cantu frangenda otia. Quippè animi robur frangunt,vireſque remittunt.
Ergo ubi pacato ridet pellacia ponto,
Lentaque ſub roſtris vix ſciſſa remurmurat unda,
Indulgere juvet cantu,fidibuſque canoris.
Thermaico Nautæ de litore,qui freta primùm
Hyginus Fab. 4. Tentarunt, pulchræ ſuccenſi laudis amore,
Secum una in Graja duxerunt Orphea puppi,
Qui cantu egregius,citharaque inſignis eburna
Luderet, & longi faſtidia falleret oti.
Argonautæ, Orpheo canente curas levabãt Ægæi fluctus ſulcabat Theſſala pinus
Argolica cum pube: lyram ſed candidus Orpheus
Alta puppe ſedens animabat,& æthera cantu
Mulcebat: velut albus olor dum flava Cayſtri
Ad vada, Mæandrive ſedet ſub margine ripæ.
Cantu, quo ſcopuli,& Tellus pulſata ſonabat:
Et rauca attoniti ponebant murmura fluctus.
At ſocii intereà leniti carmine mentem,
Non maris errores, tempeſtateſque ſonantes
Formidant,dubioſque dies, vel inhoſpita Ponti
Non patriæ Telluris amor,non chara parentum
Cura movet. dulcis citharæ ſonus occupat aures,
Pierioque ſilent ſopitæ carmine curæ.
Ipſa etiam cantu diſcat lenire laborem,
In Indico Remigio inſiſtens pubes, dumquè æquora remis
Ver-

1 Remulco navim trahere, eſt illam è ſcapha remis antrorſum agere, undè meritò cùm Scaligero primam produximus. *Rimorchiare* Gallis *Remolquer*.

Verrit,& ad numerum cantando ſydera pulſet,
Ut ſævas pelagi poſſit mulcere procellas.
Qui Sindas circum,& per odoriferas Moluccas,
Oceani vada læta ſecant ut cærula tonſis,
Sic paribus pulſare modis ſua cymbala certant.

Oceano remiges, ut remo impellunt, ſic & cymbala pulſant. Furnerius Hyd. lib. 39. c. 38.

Quin matutino cum jam ſubtermicat igne
Phoſphorus,& primi rubuere cubilia Solis,
Præcipio flatu lituos inflare canoros,
Et quaſſare manu cava tympana,lætaque ſiſtra,
Murmure quo cuncta è tranſtris excita juventus
Surgat,& Auroram concordi voce ſalutet.
Non ſecus Oceani facies,cùm Phæbus in undis
Conditur, & fuſcas vectat nox uda tenebras.

Inſuper optatis cùm jam delaberis oris,
Increpitent magno nervi canglore, tubæque,
Æraque feſtivo diſrumpant aëra bombo,
Lætitiæ indicium: feſtoque celeumate cuncti
Acclament læti Nautæ, portumquè ſalutent,
Portum exoptatum: tum è puppe in litus amicum
Ingreſſi, Diis vota piis prò munere ſolvant.

Attamen illud erit cura majore cavendum,
Nè ſtudio peiore modos, & inania cantet
Carmina,quæ ſenſim mollem per viſcera peſtem
Inſinuent,blandoque accendant murmure flammas.
Nec vos è puppi illecebroſa faſcinet aura
Mellitas inter voces molliſſima Circe:
Non & Sirenes,medio quæ gurgite nantes,
Spumoſum niveo diffindunt pectore pontum,
Et maria,& dulci replent modulamine cœlum.
Virginio ne crede choro, ne crede canoris
Vocibus:in ſummo quæ cernitur æquore virgo,
Inferius fera ſæva latet, caudaque biformi
Incautos feriet pellectos carmine Nautas,
Sic multi periere viri: ſic dius Ulyſſes,
Quo non mortalis vixit prudentior alter.
Inſidiis quandoque boni capiuntur: &,heù! quot
Mendaci vitium ſub imagine ſæpè fefellit.
Incertus quicunque mari ſe credit,& auris,
Spem certam pietate,& amico Numine ponat;
Nevè pudicitiæ leges,& jura reſolvat;

Non inutiles, cantilenæ decantandæ.

Circe, & Sirene: devitandæ.

Sic aderit Deus, & felici carbaſa vento
Intendet, facileſque dabit per cærula curſus.
Nam ſi vela Venus perflabit mollibus auris,
Atque pedes, clavumque regat malèſana voluptas,
Iratum miſer ille Deum experietur, & ipſos
Ultores ventos, ultrices ſentiet undas:
Et gemino infelix, atque illacrymabilis ibit
Naufragio, ſtygias meritò detruſus in umbras.
Sed cita jam tempus pelagi vitare fluenta
Clavum in tranſversùm, celereſque ferentia puppes:
Atque venenati chalybis perquirere mores,
Erroreſque vagos, & veſtigare locorum
Falſus ubi *in picto*, & varius ſitus orbe notatur.
At mihi vos, Muſæ, ſuperi quæ vertice Olympi
Cœleſtes habitare domos, & rura ſoletis,
(Nanque Deæ vos eſtis, & omnia vos quoque noſtis;
Vix famam obſcuram, nomenque audivimus ipſi)
Dicite, qui maris errores, cœlique retexit
Primus, & optato potuit ſuccedere portu,
Atque oſtenſa Deùm auxilia, & data munera nautis.
Nam niſi, Olympiades Muſæ, Jovis aurea proles
Ægiochi, veſtro inſpiretis numine vatem,
Haud equidem dicam tantarum exordia rerum.
Ergo agite, & veterem revocate ab origine famam,
Vir fuit, ut fama eſt, Beroë Sebethide Nympha
Niſi Fabula, & maris errores detecti.
Cretus, Neptuno puerum quæ juncta ſub antro
Herculeæ rupis concepit, & intulit auris.
Niſo nomen erat, qui patria regna ſecutus,
Concluſum ratibus ſulcabat Nerea, & altum
Ægæum: ſed ſæpe alias dilapſus in oras,
Quam rate quas primùm ipſe petiverat, inſcius & ſe
Incautum, & ſocios etiam culpabat inertes,
Ac malè perſpecto fallacia ſydera cœlo.
Hic quondam vitrei Sebethi ad fluminis undas
Sederat, & triſtes volvebat pectore curas,
Cùm gnatum miſerata parens Dea, fluminis alveo
Affuit auxilium Niſo latura; ſed omnem
Divinam occuluit ſpeciem, vultuſque verendos.
Mortalem in-formam ſeſe induit: aurea virgo
Emerſit fluvio, viridique crepidine ripæ

Aſtitit, & forma Niſo pulcherrima viſa eſt.
Qualis pulchra Hyale cœtu comitata ſororum,
Cùm Prochyten curſu, maternaque regna pererrat
Ænariæ, gaudetque fuga prævertere cervum
Venatrix, jaculoque leves transfigere damas.
Nanque Dea ex humero pictum ſuſpenderat arcum,
Et flavos dederat vento diffundere crines,
Purpureis formoſa genis, & candida mammas,
Ut triſtem aſpexit natum Dea, voce locuta,
Sic ait: O juvenis, quæ nam tibi cauſa doloris?
Fare age: quandoquidem demiſſo pallidus ore
Triſtitiæ indicium color eſt. cui talia contrà
Niſus ait: Fortuna mihi contraria ſemper,
O Dea (tu certè ſacri Dea fluminis una es:
Nam neque mortalis tantùm ſe tollere forma
Ulla poteſt: tanta nec majeſtate videri)
Quæſitos nunquam veniunt mea carbaſa portus:
Fallaces mihi ſtellæ ſunt, & cortice pictus
Ipſe etiam mundus fallax. mare, curſus, & auræ
Fallaces. ars nulla mihi, experientia nulla
Profuit. indeprenſus aquis latet error in altis.
Tunc Dea ſic Niſo, & curas ſolatur amaras:
Eſt hìc, antiquum quæ ſervat ab Hercule nomen *Niſus à Beroë matre ad Glaucū, oraculaſcitatum mittitur.*
Inſula, quò Glaucus recipit ſe feſſus ab undis
Cùm venit, & ſtratus recubat per litora paſtor;
Nanque ſenex Nerei paſcit vaſtiſſima cete,
Squamigeroſque greges ſub gurgite: & omnia ponti
Per liquidos campos paſtorem armenta ſequuntur,
Hic cauſſas rerum arcanas, venturaque novit;
Nam Deus, & vates. Glaucus tibi, nauta, rogandus
Supplicibus donis. mitis nam numine Glaucus.
Ille nec inſidiis capiendus, ut horridus ore
Proteus immani, qui ſe in miracula rerum
Omnia transformat, ferus, hiſpidus. ille tibi rem
Pandet, & errorum cauſſas monſtrabit, & omnes
Occultas maris ambages canet. Ergo ubi Titan
Egerit in medium currus ſublimis Olympi,
Cùm nigrū Æthiopem, & Garamantem fervor adurit,
Et ſitiunt campis ſegetes, & florea in hortis
Gens ſquallet, tenueſque fluunt per flumina lymphæ,

I tu, nauta, duo ſpumanti pocula lacte,
Et Surrentino duo pocula plena Lyæo,
Dona ferens; nam mitis amat ſibi talia Glaucus
Dona geri. vacuo feſſus tunc ille ſub antro
Dat placidum membris ſomnum. Neptunia monſtra
Litoribus paſſim proſtrata, & fuſa per herbam
(Nam cùm ſopitus ſomno jacet ille per antrum,
Sopitæque jacent paſſim per litora Phocæ)
Ne timeas. Hæc illa dedit, liquidaſque ſub undas
Deſcendit, diaque ſimul ſub luce reluxit,
Et circùm ſuaves ſpiravit vertice odores:
Veraque deſcendens patuit Dea. ille ubi matrem
Aſpexit Beroen deſcendere fluminis alveo,
Hac voce inſequitur, queſtuſque ad ſydera jactat:
Tu quoque crudelis falſa ſub imagine formæ
Me ludis, dulceſque negas mihi cernere vultus?
Cur prohibes gnatum dextræ conjungere dextram?
Et te complecti, & teneris dare dulcia labris
Oſcula? te ne tui cepere oblivia Niſi?
Talibus incuſat genitricem, & litora greſſu
Nota petit. Medium cœli conſcenderat axem
Phœbus, & arebant nemora, & ſitientia prata,
Et pelago fluctus torpebant, cùm ſua Niſus
Dona ferens Glauco celeri vada ſalſa phaſelo
Scindit, & Herculeæ vicina in litora rupis
Flectit iter. ſcopulo Niſus jam proximus ibat,
Undique cùm vidit proſtratas litore Phocas,
Immaneſque Orcas dulcem captare quietem.
At Glaucus gelido rupis reſupinus in antro
Serpentem primùm per mollia membra ſoporem
Carpebat. proſtrata ſolo Neptuni monſtra
Ut propè conſpexit, ſtetit, horruit: & quid agendum
Inſcius inquirit ſecum. Dea flumine ab alto
Affuit, & medio viſa eſt in gurgite, qualis
Nerine Galatea, Thoëque, aut cærula Cloto,
Cæſariem diffuſa levem per candida colla,
Et niveos nudata humeros, nudata papillas.
Atque hæc Niſo effata dedit: Neptunia monſtra
Ne timeas, ò nauta, vides quæ litore in illo;
Nam ſomno ſopita jacent. mox illa carinam
Im-

Impulit in litus: caſuque audacior ipſo
Egreditur *Niſus*, tacituſque incedit in antrum.
Utque antro propiùs ſuccedit, conſpicit antro
Tollere ſe Glaucum: ſupplex citò munera Niſus
Obtulit, & multa paſtorem voce precatur.
 Glauce pater, qui monſtra regis Neptunia, & udos
Per vada lata greges, tibi ſunt mitiſſima quando
Pectora; non humileſque preces, non munera ſpernis,
Tu noſtri miſerere: mihi da noſcere cauſſas
Errorum, pelagi quò tutiùs invia luſtrem
Æquora, & optatum teneant mea carbaſa litus.
Tunc ille: ò juvenis confidentiſſime, noſtri
Quæ Dea te juſſit properare ad litora regni,
Arcana in dubiis quæſitum oracula rebus,
Novi equidem: formoſa mihi jam cognita Nympha eſt.
Accipe nunc, penituſque animo mea dicta reconde,
Pauca tibi è multis. ſeries longiſſima, longæ
Ambages, variuſque error: faſtigia rerum
Summa ſequar, ratibus quo tutiùs ire per altum
Poſſis, quæſitoſque ſinus, portuſque ſubintres.
 Herculis irrumpens anguſta per oſtia pontus
Vi magna *Libyæ* trans litora concitus undis
Fertur in Eoum, terraſque interfluit omnes.
Hinc ubi palmiferæ in litus defluxit Idumes,
Phœnices petit aſcendens, ferturque ſub Arcton.
Inde iterum ſaliens undantia lora retorquet
Occiduum in *Solem*, curſumque per Aſida tendit,
Tendit & Europam: ſed mitior æſtuat undis.
Ut reſilit, luctante ſolo, pila concita retrò;
Atque repercuſſum liquido volat aëre telum
Lentiùs. Herculeas tandem ſe ſiſtit ad oras.
Hinc vagus 1 error aquis: veniens vi pontus aquarum
Tranſversùm puppes agit incitus. inde carinæ
Atque alium in portum, atque aliam vertuntur ad orã.
Præ-

Primus error, eſmotu maris in Orientem, & inde in Occidentẽ.

1 Primus error navigationis ortus ex motu maris ex Gaditano freto irrumpentis *la Corrente*, Itali appellant, qui ſenſim naves in tranſverſum agit,

Secundus à Magnetis vertigine.

Prætereà eſt etiam [1] fallax acus ipſa, nivalem
Non ſemper tremula cum cuſpide reſpicit Arcton.
Syderis illa vago nimium torquetur amore:
Diverſiſque locis varia eſt fallacia gemmæ.
Hìc petit illa polos, & cuſpide figit acuta:
Hìc celerans iter ad dextram ruit incita partem:
Hìc ruit ad lævam: minus hìc fugit, at magis illic,
Nec certis errat ſpatiis, nec legibus iiſdem
In lævam, dextramque plagam ſe vertit in orbem:
Fluctuat incertis erroribus, & loca mutat
Sæpè. Adeò longo variari tempore poſſunt
Res cunctæ, verſæque alium ſervare tenorem.
Mira hæc, Niſe, vagus forsan furor inditus aſtris,
Et vagus eſt lapidi ſuus ardor: & inter amantes
An quia nil firmum, nihil eſt durabile ſemper;
Aut occulta latet gremio vis abdita terræ,
Quæ ſociam flectat mentem, retrahatque, feratque.
Hæc tu dum vacuo deprenſus litore nimbis,
Non optata trahes alto procul otia ponto,
Veſtiga, & cauſſas rerum meditare latentes.

Quomodò inquirenda magnetis vertigo.

Sed varium nigræ errorem perquirere gemmæ
Difficile eſt: hac arte tamen venaberis illum.
E ligno facies, aut cupro, Niſe, tabellam,
Et planam, & lævem, mediaque in nave locabis
Libratam in longo tripoda, quæ vertice ſummo
Sic Finitori reſpondeat, undique ab illo
Æquali ut diſtet ſpatio. mox circinus orbem
Deſcribat tabula in media, centroque rotundum
Fige ſtylum; ſuperis qui ſe rectiſſimus auris
Inferat è centro, tabulæque impone politæ
Pyxidis orbiculum, ſummo cùm proximus ibit

Ver-

1 Error alter oritur ex declinatione magnetis, qui non ſemper in Boreum Mundi polum vergit; alibi enim in Græcum deflectit *Grecheggia* noſtri dicunt; alibi verò in Magiſtrum ſeſe agit *Maeſtraleggia*. Hoc autē plus, minus pro varietate locorum. in paucis verò Mundi partibus nullam habet declinationem. celeberrima loca ſunt, Inſulæ, quas *Terzeras* Hiſpani dicunt, Afucæ promontorium, quod ultra bonæ ſpei promontorium eſt, illudque vocant *Capo dell'Agulie*. Tertius locus eſt apud Seres in urbe, quam *Cantoncm* indigitant.

Vertice Sol, orbemque ſtyli luſtraverit umbra,
Punctum, Niſe, nota in circo. poſt tempore longo,
Ardenti Phœbus cùm jam deſcendit Olympo,
Rurſus & umbra ſtyli circum perluſtrat eundem,
Tunc opus extremos apices ſignarier umbræ.
Hinc poſtquam in partes geminas diviſeris arcum,
Linea per centrum, & medium quæ ducitur arcus,
Illa erit, immoto Mundi quæ congruit axi:
Atque erit hæc medii tibi linea vera diei.
Quantùm ex hac acus effugiet, dextraque, ſiniſtraque,
Illius tunc tantus erit tibi cognitus error.
Sed quia difficile eſt medio conſiſtere ponto
Libratam fulcro tabulam, tibi dextera filum
Suſpenſum teneat, rectà quod tendat ad imum
Ære grave; & puro obiectum cum pyxide Soli
Sic moveas circùm dextra, lævaque ferendo,
Projecta ut medium vaga diſſecet umbra rotundæ
Pyxidis: atque umbræ punctum ſignare memento
Extremo in circo. partes ubi Phœbus eaſdem
Attigerit, (partes radio, aut ſextante notabis)
Sedulus hoc itera, punctumque in margine ſigna.
Divide mox arcum: medii tibi nota diei
Linea, & hinc trepidæ rurſus vertigo ſagittę.
At ſi purpureo cuſpis ſe vertit Eoo,
Illam gemma plagam ſpectabit, & agnitus error:
At verò occiduum in Solem ſi cuſpis abibit,
Tunc ille Heſperiam in partem, Caurumque recedet.
Inſuper his, 1 fallax ſitus ipſe, habituſq; locorũ eſt
Orbe in picto, hominum quanquam ſolertia ſumma
Aſtra notare polo, radioque notata referre.
Altior hinc Creta, & longè promota ſub Arcton,
Et Rhodos, & Cyprus jacet altior, atque Cythera:
Ipſa etiam ſurgit Pharos altior, altus & ipſe
Flumine ſepteno Nilus, diveſque Canopus.
Quæ cùm ſic habeant ſeſe: (tibi dicere pauca
E multis cupio) curvo de litore funem
Cùm 2 Galatæ ſolves longè venturus ad urbem,

Modus alter.

Tertius error ex falſo ſitu locorũ in Mappis deſcripto,

Quomodò inter navi-

K Cui

1 Tertius error ex vitio Mapparum Geographicarum, in quibus nõ ſunt veræ latitudines, ac longitudines locorum notatæ. modus autẽ inveniendæ veræ latitudinis, longitudiniſque tradetur Libro 7.
2 Inſula Africi maris *Galata*.

...andum corrigendi errores.

Cui 1 Sabathræ nomen fecerunt, elige dextram
Puppe plagam, & rectà repidum ne curre ſub Auſtrum.
At ſi Sardoo venias de litore tutos
In Drepani portus, partem percurre ſiniſtram;
Si redeas, lævam pete, Niſe, & gurgitis æſtus
Non tua quæſito propellet carbaſa portu.
Cùm Melita ex humili centum petis urbibus olim
Inſignem Cretam, lævas deflectere ad undas
Cura tibi multa. At Veneri dilecta 2 Cythera
Si luſtranda mari in magno, ne cortice mundus,
Ne tendas, quà monſtrat iter, ſed Solis ad Ortum
Rectà cæruleum ſulcabis Nerea roſtro.
Si Cypro quærenda Pharos, ſituſque Canopi,
Bis ſenas læva partes deflecte carinam.
Verùm ſi curſum celeras, cùm ditia Nilus
Rura beat, latèque optato mergitur omnis
Diluvio Ægyptus, 3 plus læva flectere puppes
Eſt opus. ad dextram verò tu dirige curſum,
Si Tyrios Cypro contendis, & altus 4 Orontes,
Aut Tripolis luſtranda tibi. Cythereia regna
Litore ab 5 Attalico ſi ſint tibi, Niſe, petenda,
Tende iter ad dextram, ſic & cùm gurgite vaſto
Attaliam petis è Cypro: verùm omnia longum eſt
Percenſere; tibi experientia multa locorum,
Verus & è cœlo ſitus agnitus, & maris uſus,
Atque acti toties monſtrabunt cætera curſus.
Hæc dedit, & concham inflavit, qua protinus omnes
Exiluere feræ, tumidumque ivere ſub æquor.
Ultimus ipſe caput liquido Deus æquore merſit;
Et vitreas egit ſpumoſa armenta per undas.

1 Tripolis vetus, cuius vix ruinæ extant: eſt tamen opportuna navibus ſtatio. 2 Inſula inter Peloponneſum, & Cretam. *Cerigo* 3 Nam propter velocem exonerantis ſe fluvii motum fortior eſt maris impetus, ac violentiùs puppes agit in tranſverſum. 4 Attalia urbs Pamphyliæ *Satalia* 5 Fluvius Syriæ juxtà Antiochiam; non longè eſt Alexandria Syriæ *Aleſandretta*, celebre nunc emporium.

LIBRI QUARTI FINIS.

F. Solimene In. F. De Louuemont ſculp.

NAUTICORUM

LIBER V.

SEd jam me patrii per litora nota phaſeli,
Tyrrhenique vocant fluctus, fluctuſque Sicani,
Ac longè applaudunt Ligures. juvat ire per undas
Euboicos ultrà fines, & amœna ſecundùm
Litora, & ingenio paulùm indulgere paterno.
Hic Patriæ debetur honos: nec erit labor iſte
Non gratus nautis, nec vati inglorius. At tu,
O decus, ò noſtræ meritò tutela carinæ,
CARDENIDE, hos etiam tenues ne deſpice luſus;
Quandoquidem exiguis ſæpè eſt ſua gratia rebus.
Non ſemper magnis ſulcandum navibus æquor
Trans terras, mare quà patet undiq; & undiq; cœlum,
Arbitrio ventorum, & agentis ſingula Sortis.
Interdùm licet & pictis vada findere lembis,
Ac lætos celeri colles tranſmittere curſu.
Salſa pererranti ſemper fuit illa voluptas
Blanda mihi, ut molles una hinc cita palmula ripas
Stringeret, & placidos hinc ſcinderet altera fluctus;
Ergo age, velocem mecum conſcende phaſelum,
Dum puri fulgent Soles, & leniter undas
Optatæ intendunt auræ. procul en vaga Lai
Flumina te nunc compellant, ſceptriſque ſuperba
Regna tuis: læto reſponſant murmure fontes,
Et plauſum ingeminant valles, colleſque ſupini:
Nereidaſque inter tibi jam præit æmula Doris.

Litoralis navigatio quam ſit amœna.

In primis quicunque levi ſulcare phaſelo,
Aut Tyrrhena paras felicia cærula ponti,
Aut longè Ligures, Hetruſcaque litora quæris,
Cura tibi inſignem, fortiſsima robora, pubem
Eligere. egregiam ſed quæ det terra juventam,

Principio Pubis delectus habendus eſt.

Accipe. Robuſtos primùm tibi patria Siren
Sufficiet juvenes ſulcandis fluctibus aptos,
Quos timidos nunquam nunquam experieris inertes;
In caſus quoſcunque vocet Fortuna ſiniſtros,
Qui præſtātiores ſint. Audaces veniunt, & dura pericula temnunt.
Ipſa etiam mittet pubem tibi Lubra valentem,
Quæ fluctus ſecet, atque ingenti quæ pede lembum
Preſſet ovans, curſumque citet generoſa per undas.
Hiſque pares etiam juvenes tibi molle miniſtrat
Surrentum: melior ſed quæ 1 campeſtria pubes
Rura tenet. paribus vidi certare lacertis
Surrenti egregiam pubem, pubemque Minervæ,
Cùm Surrentino de litore fortè 2 redibam
Parthenopen. Prochytæ fortes ne deſpice, rector,
Nec quos Euplæe juvenes, & Olympia nutrit:
At qui clara tenent Romano Conſule 3 ſaxa.
Non multùm Ænariæ gentem, gentemque Dicarchi
Laudarim: non ipſa ſuos mihi jactet Amalphis,
Sint quanquam magnis ducendis navibus apti,
Et mores norint ventorum, & ſydera cœli.
Æquenſis neque det Vicus, Stabiæque vetuſtæ
Nec Tellus Sicana ſuos, nec Brettia mittat;
Quippe apti remo non ſunt, veliſque regendis.
Rheginos tamen haud auſim contemnere nautas,
Nec duri vicina colunt qui litora 4 Oreſtis;
Solertes quondam expertus, cùm flava Simethi
Flumina, & apricis legerem ſub collibus Hyblam,
Ortygiæ 5 ſedem, & Siculi monimenta magiſtri,
Ac vitreos rauci fontes viſurus 6 Anapi.
Hinc ubi legiſti generoſam ab litore pubem,
Et jam clara dies nitido ſurrexit olympo,
Poſtquam Luna novo per cœlum lucida cornu
Fulſerit, & lenes crepitanti murmure venti

Ve-

1 *Vicus* Surrenti vulgo, *il Piano di Sorrento*. 2 Poſt autumnale otium ex villa *Aloyſii Guardati* alumni amantiſſimi, qui domi ſuæ, quæ amœno in colle ad mare ſita eſt, unde pulcherrimus Crateris totius Neapolim uſque proſpectus patet, me lauto, ac geniali convivio exhilaraverat. 3 Capreæ Tiberii intemperantia celebres. 4 ubi nũc oppida (*Palma*, & *Bagnara*). 5 *Inſula*, olim Syracuſarum, nunc illam urbs occupat. 6 Fluvius, qui in magnum portum ſe exonerat, olim per urbem, nunc altero ab urbe lapide interfluit,

Vela vocant, Palinure, cavam da fluctibus alnum,
Nec ſine purpureos fruſtrà decedere Soles:
I celer, & cauſſas ne longùm innecte morandi;
Ne te ſolicitus comprendat in æquore nimbus.
At verò ex udis cùm ſolvis vincula ripis,
Et jam Sirenis de litore ſtrata per alta
Carpis iter, læto magnam clamore ſaluta
Reginam Superùm, curvo cui plurima portu
Aſſurgunt delubra, piis ſolennia votis,
Ac veteri ſacra cultu, & relligione parentum;
Quæque regit ventos, & vaſtis præſidet undis:
Illa dabit faciles auras, curſuſque ſecundos.
Mox ubi Sithonii felici flamine vela
Implerunt Boreæ, volitatque per æquora puppis,
Invigilet velo pubes, verſetque rudentes:
Ipſe gubernaclum ſolers moderare, magiſter,
Quò cœpti curſus, optataque flamina ducunt:
Obiectique vocant viridi de vertice colles;
Nanque tibi nec opus tornatæ pyxidis uſus,
Nec nivea pictum membrana ediſcere mundum:
Litus ama, & bibulas tibi palmula radat arenas.
Vitiferi colles, & ſumma cacumina montis
Pyxis erunt, propriaque tibi ſub imagine Mundus,
Quas fugias cautes, quæ ſaxa latentia fluctu
Evites, quæ fida petas; & litora dicet.
Non tibi ſuadebo longè tentare profundum,
Ac fragili immenſum pelagi percurrere lembo
Æquor in abruptum. Sed ſi fiducia tanta
Pectus habet, pontique altum ſulcare neceſſe eſt,
Pyxida tunc, Palinure, & pictum conſule mundum.
Vidi ego, qui regis juſſu, dum bella negabant
Gallica veloci tranſmittere litora lembo,
Auſus per medias concluſæ Tethyos undas
Litore ab Heſperio ſepoſtos quærere Iberos,
Exiguo fretus ligno; fluctuſque ſonantes,
Atque æſtus pelagi, rapidoſque laceſſere ventos,
Felici hinc lætus ſucceſſu, auſoque potitus,
Auſus in Ionium deſcendere, & ire per undas
Ægæas; tenuitque mari, cœloque remenſo,
Litora Minois quondam regnata tyrannis

Virgo patreas primùm colenda.

Audax Navarchus qui per Ionium in Cretam navigabat.

Victor,& Eoi luſtravit regna rubentis.
Talia quid memoro? levis hæc audacia nautæ
Euboici. Quondam confidentiſſimus unus,
Atque homines inter fortunatiſſimus omnes
Lyſiadùm ſatus antiqua de gente 1 Magiſter
Auroræ ſub ſede fuit, qui primus ab Indis
Ut captæ 2 Baraces Europam nuncius iret
Lyſiadùm ad regem, & meritò ſibi quæreret uni
Egregias laudes, & munera divitis auri,
Exiguo ingentes auſus ſubmittere lembo
Oceani fluctus, monreſque irrumpere aquarum:
Atque altum Acronoron, crebriſque impervia nimbis
Æquora Cafrorum, & diras ſuperare procellas.
Certa fides facti, quanquam vix ipſa meretur
Fama fidem. Pulchræ ſed quid non laudis amore
Mortales audent, aurique cupidine cœca?
Sed favit fortuna viro: favere quieti
Oceani fluctus, ventique in vela ſecundi;
Seu generoſa hominis mirati pectora, & auſa:
Sive illos animi, factique audacia fregit.
Ipſa ſed alatam jactet non amplius Argo,
Nec mihi magnanimum commendet Græcia Tiphyn,
Et ſocios canat heroas, tollatque ſub aſtra.
Hìc meritò lembus cœlo donandus: & ipſam
Supra Argo, Mundique patet quà plurimus axis,
Fulgeat, alterius ſemper Cynoſura Profundi.
At te ne audacis ſtimulet Fortuna magiſtri,
Et nunquam tanti teneat fiducia facti;
Nam rari caſus: rara hinc exempla petantur.
Sunt multi, quorum minor eſt audacia, & arti
Confidunt magis, & magnis eſt viribus uſus:
Hi ſæpè æſtate in media, dum cærula paſſim,

Audaciſſimum Borellii factum, qui ex India in Europam lembo navigavit.

Aut

1 Fuit hic *Iacobus Botellius* vir ſtrenuus, & maritimæ ſcientiæ laude florentisſimus, qui ut apud Ioannem Regem inſigni documento fidem ſuam probaret, facinus omnium, quotquot fuere, memorabilisſimum auſus eſt. parva biremi pedes octodecim longa, lata verò ſex, per Oceanum iter in Europam aggreſſus, ut conditæ ad Dium arcis (quam inſulam mox totam Luſitani occuparunt) nuncium regi optatisſimum ferret. 2 Inſula, & urbs in India intra Gangem, ſita in ſinu Barygazeno *Golfo di Cambaya* ab Indis *Diu* appellata.

Aut tranquilla ſilent, aut leni murmure aguntur,
Teleboûm de rupe, dies dum candida cœlo
Emicat, aut primam ſub noctem lucida cornu
Cùm ſurgit nova Luna, mari ſe mittere aperto
Audent: & celeri curſu, velut acta ſagitta,
Tyrrheni ſulcant medium, curſuque ſecundo
Nota Panormææ contingunt litora terræ.
Hos ego non auſim audaces damnare magiſtros:
Sed neque laudarim, infidas nam currimus undas:
Tuta nec eſt nobis, Zephyris ſpirantibus, æſtas.
Sæpè ſerenato dum lumine fulget Olympus,
Et Doris pacata ſilet; ſeſe ilicet atræ
Effundunt cœlo nubes, & ſydera texunt;
Ac ſubito rapidi incumbunt ſtridore 1 Tropæi,
Momento quibus è fundo ſubvertitur imo
Oceanus: fluctuſque ruunt tranſverſa furentes.
  Verùm age, non id te lateat, ſi fortè per altum
Carpis iter, rectoque petis temone Panormum;
Vicinam pete tu primùm Neſida phaſelo,
Vel juga Miſeni, Prochytæque virentia ſaxa:
Libonotum hinc verſus contende, & flantibus auris,
Remigioque vola: dextramque ſecare memento
Puppe plagam, ſenſimque undas ſuperare ruentes;
Ne te tranſversùm venientum curſus aquarum
Paulatim abripiat, pellatque 2 Soluntis ad oras,
Aut ubi divid.io ſe miſcet flumine ponto
Himera 3, & hinc perdit, hinc & tenet unda ſaporem.
Ipſa ſed ad lævam longè deſerta colonis
Uſtica 4 prætereat, quàm tu tranſmittere curſu
Nocte ſub obſcura ſemper, Palinure, memento;
Nam ſe piratæ deſerto in litore condunt,

K 4 Et

Quid cũ per Thyrrhenũ rectà in Siciliam iter inſtituitur.

1 Venti, qui ſæpè æſtate è terra repentino turbine exurgunt, & tunc apogæi vocantur: mox è mari in terram iterum redeunt, & tropæi appellantur: violenti ſunt, & mare momento ſubvertuat, vix in occaſum durant: qui quidem frequentes in Tyrrheno mari bacchantur.

2 Promontorium inter Himeram, & Panormum, ubi olim urbs erat, vulgo *Solanto*. 3 Fluvius, & urbs in Septentrionali Siciliæ latere Panormo diſſita orientem verſus XXIV. mil: paſſ. *T.rmini*.

4 Inſula Thyrrheni maris propè Siciliæ litora: eſt & mons Italiæ cùm penultimam producit, *Uſtica*.

Et ſæpè incautos deprendunt gurgite nautas.
Cùm verò è Sicula remeas Tellure, te poſtos
Trans 1 Erctam perquire ſinus: hinc inde ſub Arcton,
Quà gelidis ſpirat ventus de rupibus Æmi,
Flecte viam velis, remoque, & cærula ſulca,
At ſenſim in ſeptem clavum torquere Triones
Contendas, humiles donec rareſcere montes
Teleboûm ſpectes, hinc & ſacra culmina Lubræ.
At ſi me curſum dubias auctore per undas
Inſtituis, patriaſque velis remeare ſub oras,
Tutior in Siciliam curſus, Ne maris exiguo tentare pericula ligno,
Ne cupias: medios currant ingentia fluctus
Navigia, & vento credant vela ampla furenti;
Tu nunquam è noto diſcedas litore: & illud
Neve oculos fugiat. tuta hæc Cynoſura ſecundum
Viſa regat curſum, & ſurgentia flamina monſtret.
Ergo, Panormæas curſu cùm tendis ad oras,
Leucoſiam 2 primùm Pæſtana per æquora quære;
Perque ſinum cœlo medium percurre ſereno.
Et quòmodò inſtituendus, Nam tibi ſi dubio pendet ſub ſydere, tutum
Litus ama, & longo gyro lege litoris oram.
Lentus in ancipiti feſtina, navita, curſu.
Hinc ſale 3 Buxenti ſuperato, dirige clavum
In 4 Paticum, quò cùm perveneris, aſpice cœlum
Si conſtat, ſi certa mari pellacia ridet.
Quæ cùm ſic habeant ſeſe, canentia pande
Carbaſa, & Æoliis ſurgit quà 5 Strongyle ab undis,
Carpe fugam pelago, lævaque relinquere montem
Feſtina, & Liparæ tandem te vertere ad oram.
Et in Melitam. Hinc 6 Agathyrna ſuo venientem in litore cymbam
Accipiet: mox & transmittet ad uſque Panormum.

Ve-

1 Mons quarto lapide Panormo diſſitus, in quo olim Caſtelluins, vulgò *Monte Pellegrino* ad radices opportuna navibus ſtatio eſt: Siculi *Mondello* indigitant. 2 Inſula ad extremum Pæſtani ſinus *Golfo di Salerno*, ſic dicta de nomine unius ex tribus Sirenibus, quæ ex Græcia in Italiam navigarunt, vulgo dicitur *La Licoſa.* 3 *Policaſtro* ſic dictum à copia Buxi. 4 Oppidum Calabriæ maritimum *Paola*, nota phaſelis ſtatio. 5 Vna ex Æoliis a figura ſic appellata, eſt enim rotundus mõs nõ exiguæ magnitudinis, *Strongoli*. 6 *Capo d'Orlando*, ubi quondam Agathyrna urbs.

Verùm ſi Melitam, & terras tentare repoſtas
Fortè velis, litus primùm tu rade *S*icanum,
Eoum ad *S*olem quod ſpectat, & alta Pachini
*S*axa, ſinumque cavum, ſedemque immitis Ulyſſei.
Donec pacato accipiat te 1 Caucana portu,
Unde iter in Melitam breve panditur. aureus altos
Cùm ſurgens roſei poſtes jam pulſat Olympi
Veſper, & occiduos vertit ſe Phœbus ad Indos,
Tende iter in noctem: & remis, ventiſque vocatis,
In Libycum curvo flectas temone carinam;
Quippè ſub Auroram Melitæ laberis ad oras.
Quod ſi *S*ardoo circum reſonantia fluctu
Litora, Cyrnæaſque petas trans Dorida Terras, *Quomodò in Sardiniam inſtituenda navigatio.*
Expediam paucis. Tyrrheni litoris oram
Principio releges, ventiſque in vela vocatis
Herculeum in portum venies. hinc indè per altum
*S*i tranquilla ſilent maria, aut felicibus auris
Arridet criſpata Thetis, ſecurus ad oras
Sardoas recto flectes temone carinam.
At dubii pendent ſi nimbi, hyemeſque nivoſæ,
Iluam puppe pete, & vicinæ litora Cyrni.
Sunt qui dum Cancri fervet ſub ſydere Titan
In Prochyten primum generoſo remige puppim
Impellunt: mox uda mari cum ſurgit ab alto
Nox, & ſubluſtres inducit Luna tenebras,
In libycum velo carpunt iter, aut vada tonſis
*S*olicitant, Calariſque petunt trans Nerea portum,
Hanc curtam ſi fortè viam, Palinure, ſecabis,
Obniti in Pelagus contrà, dextraque memento,
Verùm age, quæ ſtudia alatos agitare phaſelos
Arva per, & colles, & litora propter amœna,
Expediam, curſuſque juvat meminiſſe peractos;
Nam ſic *I*taliæ felicia litora quondam,
*S*icaniæque oram legi, rectore Melantho,
*V*entorum, & cœli, tempeſtatumque peritus
Qui fuit, atque uſu longo verſatus in undis:
Incipiam: verum exemplo tu diſce laborem.
Jam cœlo Domitor præfulſerat Orionis,

Cùm

1 Olim portus, nunc ora *Meſinaga* incolæ appellant.

Cùm 1 Bretti populos iterum luſtrare coactus,
Parthenopen linquo, & patriis feror exul ab oris
Quò vati, & Muſis fatalia juſſa vocabant.
Oceani croceum linquens Aurora cubile,
Purpurea cùm luce diem referebat Olympo,
Cùm celerare moras magno clamore Melanthus
Juſſit, & invitis properare ad litora Muſis.
Haud mora, compoſitis rebus, jam faſce parato,
Me ſocii ad litus deducunt. hùc ubi ventum eſt,
Cùm lacrymis multis amplector, & ultima dico:

Vatis per Meridionalem Italiæ oram navigatio.

Vivite felices gremio Sirenis amatæ,
O ſocii, nullum pelagi quibus æquor arandum:
Læta domi ſed parta quies, atque otia vobis:
Vos natale ſolum, vos cœli mollior aura
Dulcè fovent; Zephyrique canoro murmure mulcent.
Vos & Leucopetre, vos regum cognita 2 ſedes
Accipit interdum, vitreus quà fontibus humor
Labitur, & centum ludunt per culta Napææ:
Et vagus umbroſo veniens Sebethus ab antro
Allicit, & placidus ludit deus amne fluenti.
Hinc & Pauſilypi colles molliſſima præbent
Vobis hoſpitia, & felicibus otia Divis.
Vos Neſis, Prochyteque, & Olympia detinet ora,
Ora meis quondam ſtatio gratiſſima Muſis.
Otia, Pierides Muſæ, & mihi culta tot annis
Parthenope dilecta vale, ſociique valete:
Me Calabri invitum rapiunt. Nec plura. viciſſim
Antiquum ſocii lacrymis teſtantur amorem,
Et mihi felices auras, curſuſque precantur:
Quos inter primo pubeſcens flore juventæ,
Et virtute potens, & ſanguine clarus avito,
Flavus Aloyſius, mihi quo non charior alter:
Nec fuit, & Muſis, & Phœbo gratior alter:
Dignus Aloyſius Muſis, & Apolline dignus,
Rore madens multo geminas ad ſydera palmas

Amicis vale dicit.

Aloyſii ad Superos pro Vate preces.

Su-

1 Fuit hic Herculis filius, à quo Brettii, quos alii Brutios appellant.
2 Nobiliſſima Neapolitanorum Regum villa altero ab urbe lapide ad Orientem ſita: locus antiquitus doliolum vocabatur, nunc *Poggio reale* ab Alphonſo Calabriæ Duce Ferdinandi primi filio amœniſſimis fontibus, hortiſque, & ſuperbiſſimis ædificiis primùm exornatus.

Suſtulit,& Superos humili cum voce precatus,
Hæc dedit. O Superi, ſi quicquam optare precando
Poſſumus, & multa veſtrum prece flectere Numen,
Sternite molle fretum,placidoſq; in carbaſa ventos
Mittite,& ardentes nimbis arcete procellas;
Ut tandem nullis per cærula caſibus acta,
Litoris extremi vertat ſe puppis ad oram.
At vos, Nereides,vos cætera turba Dearum,
Vitrea quæ colitis ſpumoſæ Doridos antra,
Felices, precor, ite duces,placidoque natatu
Pandite iter, veſtrumque, Deæ, ſervate poëtam,
Qui veſtra Oceani cantavit munera primus,
Primus & audaces duxit per cærula nautas.
Sed doctus cymbæ retinacula curva Melanthus
Immiſit,terriſque abduxit fune ſoluto:
Arripiunt nautæ remos,atque æquora verrunt.
Mox,longè à terra ut ventum,fortiſſima pubes
Vela ſtetit factura: mari ſed currit aperto
Puppis,& impreſſus fert impetus ipſe volantem.
Ceu per inane volat fugiens lethalis arundo,
Quam Creſſus duro ex arcu,vel barbarus egit
Threiicius. Verùm nautæ clamore ſecundo
Dant ſenſim velum in ventum,nè forte ruentes
Obvertant ſubitæ latus auræ,& cærula puppis
Accipiat: tumuere ſinus: volat incita velis
Prona petens maria, & cita diſſecat æquora pinus,
Confeſtim velut è nido ſublapſa columba,
Radit iter liquidum, cœloque excurrit aperto.
Jam mihi ſpectanti longè Crateris ab alto
Urbs auguſta,ingens,variis placidiſſima ſcenis
Panditur,& magno circùm curvata theatro
Verſicolor,Phœbo primùm radiante,pateſcit.
Phœbeos velut ipſa ſinu cùm roſcida nubes
Accepit radios,circùmque remiſit in arcum;
Extemplo curvata polo micat aurea ſummo
Thaumantis ſoboles,centumque coloribus ardet.
Omnis in obtutum nobis cadit aurea Siren
Parthenope, & latè colles qui rura coronant.
Læva Pauſilypus, pulchris juga læta puellis,

Crateris per hypothipoſin deſcriptio.

Cer-

Cernitur, & dextrà qui proximus 1 Antinianus
Undique lætam urbem lætis cum collibus ambit.
Herculeæ hinc cautes, & dictus ab Hercule 2 vicus,
Vicus odoriferis ſylvarum cognitus umbris:
Et 3 Pompeianum, felicia litora Baccho,
Oſci quæ quondam,& veteres tenuere Pelaſgi.
Apparent & rura,vago quæ flumine 4 Sarnus
Irrigat, & viridi prætexit arundine ripas.
Et veteres Stabiæ,& crebris juga conſita ſylvis,
Ac Surrentini colles,quibus invidet altus
Maſſicus, & dulci Bromio lætiſſima Creta.
Quin & Oliviferæ apparent delubra Minervæ,
Regnaque 5 Teleboûm felicía. longiùs inde
Parte alia ſurgens turrito vertice Neſis
Spectatur mediis in fluctibus,atque Dicarchi
Aprici colles,atque ignibus horrida 6 Phlegra,
Miſeni juga celſa,& olentes ſulphure Bajæ,
Atque humilis dirum Prochyte ſortita Mymanta:
Et quæ ſubiectum premit alta Typhoëa monte
Inarime 7, & circùm colles felicia læto
Uber alit centum vineta madentia Baccho.
At ratis intereà,Borea ſpirante,ſecabat
Æquor,olivifero cùm jam de colle Minervæ
Capreas trā ſmittit, & Navarchi ſolertia. Delubra, & nobis paulatim clauſtra patebant.
Hìc vigil intendit velo, clavoque magiſter;
Improviſus enim medio de cardine ſæpè
Irruit Euroauſter, & æquora turbine vertit:
Et vertit velum irrumpens. tu, navita,cautus
Collige vela manu, cùm turbidus intonat Auſter:
Nec ventum ſuperare, & ſpumea cærula remis
Contendas: curſu vel proxima litora Lubræ,

Aut

1 Collis,qui proximè urbem ambit vulgò *Il Vomero*, in quo pagus eſt ab antiquo montis nomine dictus *Antignano*. 2 Herculanium incolis *Torre del Greco*. 3 *Torre della* Nuntiata. 4 *Scafati*. 5 Capreæ à Teleboo Pterelæ Regis filio, qui primus e Græcia in hanc inſulam navigavit. 6 Mons ignivomus non longè à Puteolis, *la Solfatara*. ſubjecti viſuntur Phlegræi campi,ubi Hercules Gigantes domuit. hic olim liborinus ager, cujus mira fertilitas ab antiquis commendatur.

7 *Iſchia* in qua altiſſimus Mons Epopeus,cui Typhoeus ſubjectus eſt. hæc autem inſula una cum Prochyte *Procita* Pithecuſæ dictæ fuerunt.

Aut 1 Polli ſtatio vicina in valle petatur.
At freta tranſvectus celeri cum puppe Melanthus,
Jam virides dextra Capreas, lævaque Minervæ
Saxa relinquebat, roſeo cùm *Phœbus* Olympo
Pronus agebat iter, currumque urgebat ad Indos;
Tunc cecidit Boreas: demitti vela magiſter
Imperat, & molli luctari in gurgite tonſas.
Haud mora, demiſſo velo, maloque repoſto
Ad latus arborea in furca, conſurgere remis
Incipiunt nautæ, & celeres freta cærula ſulcant.
Commiſit puero clavum mox ipſe Melanthus,
Arripuitque manu remum, ſocioſque laceſſens
Diffindit maria: & ſocii ſuperare magiſtrum
Contendunt, magnis & cærula viribus urgent.
Ceu luctatores nudati corpora quando
Gramineis alacres exercent membra palæſtris;
Vel quales, nacti caprum, cervumque bicornem,
Exuperant deſerta, fame ſtimulante, leones.
Continuò adductis ſpumant freta verſa lacertis,
Et cani apparent convulſo in gurgite ſulci.
Et jam Sirenum 2 ſcopulos provectus adibam,
Cùm roſeas Titan nubes, aurumque relinquens,
Conditur Oceano; & bigis invecta ſerenis
Nox venit, humentique polos involuit in umbra.
Tunc rector: Quia blanda mari nox ſe intulit alto,
Remigio inſtemus, ſocii, curſuque petamus
Leucoſiam: nobiſque dati nunc temporis uſus. *Serenis noctibus navigandum.*
Turpe ſerenatas pro ſomno perdere noctes.
Sic ait; & nautæ faciunt mandata magiſtri.
Proſcindunt remis vada lenta; fugitque per undas,
Ceu fulmen, pelago ſubter ſpumante, phaſelus.
Hinc, prima jam nocte polo conſtare ſereno
Omnia cùm vidit, placidaſque è collibus auras
Allapſas ſenſim increbreſcere, vela magiſter
Expandi in ventum citò juſſit: & ipſe virentem
Leucoſiam contrà proram temone tetendit.
Intereà feſſi placidam per tranſtra quietem

Cat-

1 Sinus inter Surrentum, & Maſſam Lubrenſem, in quo olim ad mare celeberrima fuit Pollii Felicis villa. locum nunc corrupto vocabulo *Paolo* nautæ dicunt. 2 Tres Inſulæ Peſtani ſinus, *li Galli.*

At rectori maximè tunc vigilandum eſt.

Carpebant ſparſi nautæ: vigil ipſe magiſter
Nocturnas agit excubias; Nam cura ſalutis
Cui commiſſa hominum, & vitæ ſpes dirigit unus,
Non decet in dubiis concedere lumina ſomno:
Semper & in dubio res eſt, dum currimus æquor.
Jam 1 Silari, Zephyris ſpirantibus, ora legebat
Lembus, ubi multus gelido de flumine ventus
Sub noctem ſpirat, magna cùm voce Melanthus
Conclamat, Socii, ò vos hic, velumque, rudenteſque
Arripite: hic locus eſt (nec me ſententia fallit,
Atque acti curſus, ſervataque ſydera cœlo)
Creber ubi ſurgit Silari de flumine ventus.
Hæc ubi dicta: gravi increbreſcere murmure ventus
Incœpit. nautæ ſurgunt clamore vocati:
Arripiunt, ſolvuntque citi, laxantque rudentes.
Ceu cùm ſub noctem ſpecula conclamat ab alta
Cuſtos arma vocans, dum primùm conſpicit hoſtem
Mœnibus inſtantem, vallo & propiora tenentem.
Extemplo comiſſa quibus cuſtodia turris,
Arma citi rapiunt, ſtipati & mœnia complent.

Vigilare Nautas noctu opus eſt, cum fluviorum ora, vel concava Vallium præter navigant.

Sic vigilem te, nauta, velim dum noctis in umbra
Puppibus ora legis fluviorum, aut concava vallis,
Quà ſubita in velum deſcendit fortior aura,
Quæ, niſi confeſtim velo des pronus habenam,
Invertet latus, & navis ruet acta ſub æquor.
Vidi ego, Tyrrhenis quà ſe vagus inſerit undis,
Et molles viridi conveſtit gramine ripas
Ocinarus, cœcæ noctis periiſſe ſub umbra
Egregium forma juvenem, quo pulchrior alter

Miſerabile juvenis naufragiū.

Non fuit, atque atavis, opibuſque potentior alter:
Et gratus Muſis, & Phœbo gratior ipſi.
Hic puer in ſylvis primos tranſegerat annos
Agreſtes inter divas, & Oreadas inter.
Hìc modò per nemorum ſaltus, & confraga vallis
Veloces crebris agitabat curſibus apros;
Et modò per colles, ſylvoſaque culmina damas;
Atque agilis curſu fuit, indomituſque labore;
Acer equis: & ſæpè puer campeſtria circùm

Exer-

1 Fluvius Picentunorum *Selo* ab incolis dictus in hunc ſe exonera Tanager, cujus meminit Virgilius

Exercebat equos, pictiſque ardebat in armis.
Illum & Hamadryades ſylvis, & Oreades illum
Montibus, & comitem vitreis in fontibus illum
Najades optavere, & dilexere puellæ.
At puer infelix cùm jam pubeſcere cœpit
Major, & ingentes animos, & grandia facta
Concepit, jam laudis amans, læta otia ruris,
Et nemora alta Jovis liquit, ſaltuſque beatos:
Atque deas ſprevit nemorum, ruriſque puellas.
Felix ille deas ſi non ſpreviſſet agreſtes;
Nam non irato ſenſiſſet numine Divos.
Ergo ubi tranquillo ſub ſydere navigat æquor,
Ac deſes clavo ſedet, incautuſque magiſter,
Ocinari 1 demiſſus adeſt de flumine ventus.
Obvertitque ratem. proh Numina! mergitur undis
Infelix puer, & fato decedit acerbo.
Illum ipſæ cautes: illum vaga cærula flerunt;
Et Thetis, & Doris, cunctæ & flevere puellæ
Nereides; gemituſque cavo Deus edidit antro
Ocinarus, Maneſque etiam ingemuere 2 Ligeæ.

Hìc neque tranſierim, quod non leviore notabis
Cura. *Sæpe*, cavis ſpirare è vallibus, aura,
Aut quam vicino deſcendere ducis ab amne,
Aut venit Illyricis è montibus, aut flat Eoo.
Quam tempeſtivè niſi tu deprenderis, illa
Paulatim in pelagus puppim propellet apertum,
Ut detur mox nulla tibi remeare poteſtas
In terram, quamvis frangatur remus in unda.
Sic olim medio periiſſem gurgite merſus,
Ni cautus ſenior dixiſſet nauta magiſtro:
(Voſque ſenes ſemper faciles audite, magiſtri)
Quid tardamus adhuc nos ò, lege vela, magiſter.
Non hæc è fluvio ruit aura, aut Eurus ab Ortu
Vela implet veniens, aut Helleſpontius hic eſt,
Nonne vides, ut crebra micent vaga ſydera cœlo?
Montibus & ſummis ſtrepitu nemora alta canoro
Quaſ-

Venti qui ſint, accuratè notandū.

Vatis periculum ex ventorum ignorantia.

1 Fluvius Brutiorum, qui propè Terinam interfluit, vulgò *Savato*.
2 Altera ex Sirenibus, quæ in Italiam devectæ ex Græcia fuere (tertia Parthenope eſt) quæ ad Ocinarum obiit, & ſepulta eſt in inſula à fluvii oſtia ſita, dicta Terinæus ſcopulus *Pietra della nave*.

Quaſſa gemant, mediaſque laceſſant cærula cautes?
(Quæ venti ſpirantis erunt tibi ſigna, magiſter)
Hæc ille. & velum collegimus ilicet: Euroque
Obluctari unà nautæ cœpere lacertis.
Et multo tandem conatu, & tempore longo
Vix notam attigimus vicini litoris oram.
At nos intereà ventus provexerat altos
Trans Silari lacos, & odora roſaria Pæſti,
Cùm matutino ſurgente à gurgite Phæbo,
Leucoſiam ſpectamus; & alta cacumina longè
Alburni 1 apparent croceis ardentia flammis.
Hìc ventus velo immoritur: mora nulla, juventus
Vela legit: muto luctantur gurgite tonſæ.
Proxima Leucoſiæ tranſmittitur ora phaſelo:
Lucanumque ſolum legimus, colleſque Velinos,
Palinuri fabella. Hinc cautes, Palinure, tuas, portuſque repoſtos,
Velocique fuga tranavimus ardua montis:
Et vix prærupto projecta è culmine ſaxa
Fugimus. Hìc ſenior ſpecula 2 Palinurus ab alta
Saxa manu jacit implacabilis. æquora longè
Puppe pete, & læva ſcopulos fuge, nauta, rigentes,
Ne te ſublimi; petat ille à vertice ſaxis.
At legere alta velis ſi duri culmina montis,
Redde ſeni naulum, & ſupplex venerare magiſtrum.
Sed jam prærupti ſuperato vertice montis
Cùm plauſu, fremituque. ſiniſtras rector ad undas
Circumflectit iter, vicinaque litora curſu
Puppe petit. (melior quoniam pars acta diei)
Tunc lembo egredior primus, ſociique ſequuntur
Omnes florentes ætate, atque artibus omnes
Ingenuis: grati Phœbo, gratique Camœnis.
Mox unà ad fontem contendimus. Eſt ſpecus altum
Amœniſſimi loci deſcriptio, ubi elegans vatis cœnula. Scruposa ſub rupe patens, cui myrtea ſylva
Deſuper incumbit: medio de pumice manat
Mollis aqua, & nitidos inter fluit unda lapillos.
Hìc hilares cuncti in molli diſcumbimus herba;
Et menſam tenui cultu, dapibuſque paramus
Litoreis. primùm erumpentem flore novello

Cau-

1 Mons iter Silarum, & Tanagrum, vulgò *Monte di Poſtiglione*.
2 Prominens in mari mons à Palinuro ſic appellatus,

Cauliculum pingui ſucco, lardoque vetuſto,
Et tenera elixum vitula libamus: & inde
Ingentem pipere, & conditum melle caponem,
Quem tenui Cerere incruſtaverat ante Britannus
Piſtor, odorato perfundens nectare cruſtas.
Hinc geminos barba mullos, oſtroque nitentes,
Et rutilam auratam, & ſcombrum, ſargumque ſalignis
Aſſatum verubus, quos tunc de gurgite noſtri
Captarant juvenes, pelago dum retia mittunt.
Sed nativus adhuc color aſſis, & ſua forma,
Atque odor halabat ſcopulorum dulcis, ut ipſis
Dixiſſes etiam ſpirare in lancibus illos.
Inde pyrum læti, mitemque comedimus uvam.
Sed largis ſæpè in pateris feſti inter edendum
Campanum dulci Baccho libamus honorem.
Hinc omnes, poſtquam, menſæque, epulæque remotæ,
Fronde ſuper viridi, & ſub tegmine rupis opaco
Sternimur, & placida curamus membra quiete.
Mox brevis ut membris ſopor inſitus, ilicet omnes
Surgimus, & celerem conſcendimus inde phaſelum. *Per Lucaniam navigatio.*
Proxima Lucanæ perſtringit palmula terræ
Litora: Projectas cautes, ſcopuloſque ſonantes
Radimus, & 1 Melphis tranſmittimus ora fluentis.
Jamque humiles ſubeunt medias 2 Oenotrides undas,
Et ſenſim retrò fugiens Palinurus opaco
Vertice decedit: colleſque, urbeſque propinquæ
Prætereunt, celerique fugit vaga ſcena theatro.
Remigio intereà provecti 3 cærula Laí
Intramus: mutis torpebat fluctibus æquor,
Et longè vix ſaxa, freto refluente, ſonabant.
Ergo altas violamus aquas, & remige multo
Cærula Buxenti præter ſinuoſa volamus.
At tibi quid, Palinure, cava ſi ventus ab ora
In proram gelidis deſcendat plurimus auris,
Non ego prætercam tacitus. Reſonantia propter

L Lito-

1 Fluvius Lucanorum inter Palinurum, & Buxentum, accolis etiam nunc *Melfa, & Melpa* dicitur. 2 Inſulæ duæ *Pontia*, & *Iſchia* ad oſtia Haletis vulgò *Halento*, ò *Fiume di Piſciotta*, eſt autem *Piſciotta* antiqua *Velia*, quæ & Elea dicta eſt, Patria Parmenidis, & Zenonis Pythagoreorum. 3 Talaus ſinus *Golfo di Policaſtro.*

Quid cum ventus à ſinu perflat.

Litora,ſub colles, umbroſaque culmina ſylvis
Stringe oram remis, & niſu flamina vince;
Subter enim colles crebreſcit mitior aura.
Sed durare opus eſt ventum,multoque labore
Eſt tibi cærulea lentandus remus in unda.
At ſi ſuccreſcat violento murmure, retrò
Flecte viam velis, rapidoque obſiſtere vento
Ne certes. labor incaſſum cadet omnis,& ipſa
Nequicquam remo inſudat generoſa juventus.
Ergo tibi primùm cura majore notandum,
Si levis aura ſinu ſubmurmuret, an vada ſurgant
Spumea, & alati diſcindant aëra venti;
Quippè quies pelagi ſæpe eſt tranquilla per oram,
Flamina ventorum quando latè acriùs altum
Invertunt violenta ſinum, tolluntque ſub aſtra.
Hoc quibus,& certis valeas cognoſcere ſignis,
Accipe. Si nimio ſcintillent lumine ſtellæ,
Ventoſæque alto denſentur vertice nubes,
Aut penitùs ſummo crebreſcant murmura ponto,
Tranquillo ne crede mari,cœloque ſereno;
Nanque ſinu in medio ſtrepit aura,& cærula ſpumant;
Sed me jam raucus venientis ſibilus auræ,
Incœptique vocant per opaca ſilentia curſus.
Sylvarum, cœlique decus Latonia Virgo
Aſſurgens nivea luſtrabat lampade terras,
Confeſtim gelidæ vicinis collibus auræ
Deſcendunt,velumque vocant:dant carbaſa nautæ:
Implet & aura ſinus: fertur cita gurgite puppis.

Per Calabriæ litoralia navigatio.

Jam retrò viridem gemmato in vertice Aitam
Liquimus, & clari pariter monumenta 1 Draconis:
Hinc 2 Talai fontes, & aprico in colle 3 Carillas,
Muſcoſamque 4 Adamanta lego, 5 Blandamq; virentē,
Plurima lætus ubi ſua munera jactat Jacchus.
Inde 6 urbem impoſtam ſcopuloſo in vertice ſaxi,
Citria cui nomen fecere, atque ære potentem

Præ-

---

1 Sacellum unius ex Sociis *Ulyſſis*. 2 Idem ac Laus *Laino*. 3 *Cirella*, ex qua lætisſima deferuntur vina. 4 *Diamante* 5 *Belvedere*, ex qua optima provenit uua paſſa: perque omnem Europam devehitur. 6 *Cetraro*.

Præterea 1 Temeſam,& delubrum in colle 2 Politæ.
Fortior hìc ventus ſpirare è vallibus altis
Incipit, & ſciſſi ſpuma incandeſcere fluctus:
Nos tunc in lævam juſſit ſuccedere rector,
Quà ventus pulſabat aquas: ſic pondere juſto
Stat ratis obliqua, & facilis freta cærula ſulcat.
Sic ego per dubias errare frequentiùs undas
Optarem, obliquas auras optate, magiſtri;
Rectum carpit iter obliqua per æquora puppis. *Obliquior aura felicior.*
Nam cùm poſtico deſcendit murmure ventus,
Et librata maris diffindit marmora pinus,
Improviſa latus vertit ſæpe aura ſub undas.
Tunc vigil in puppi retinacula curva gubernet
Rector, & intortos pertractet nauta rudentes.
 Sed jam purpureos currus Aurora vehebat,
Cùm tandem Patici ventus nos vexit ad oras.
Hìc fidos noto complexi litore amicos,
Numina 3 magna loci proni veneramur, & indè
Magnanimum viſo 4 Heroem, prolemque beatam
Tot Spinelliadùm cretorum à ſanguine Regum:
Et te, Diva, meis 5 nunquam reticenda Camœnis,
O Iſabella 6: ſed, ah, diro quo turbine rerum Iſabellæ Spinellæ *Elogium.*
Tè properè è noſtris mors abſtulit invida terris?
Certè equidem (nec vana fides) invidit Olympus
Te nobis, numerumque volens augere Dearum,
E terris tulit, & cæli ſuper aſtra locavit.
Ergo poli quacunque ſedes de parte ſereni,
Aſpice nos, Iſabella, ratemque per alta guberna,
Atque meæ ſemper ſis tu Cynoſura carinæ.
Hinc poſtquam Dominos inviſi, & numen amicum,

1 *Terre Loppa* vetuſtiſſimum oppidum, ex quo optimum æs, ut habet Homerus. 2 Vnius ex ſociis *Vlyſſis*. 3 Divũ Franciſcum Minimorũ Parentem, cujus hoc in oppido, ex quo fuit oriundus ſuperbiſſimum ex[illegible] templum cum peramplo cænobio. 4 Ioannem Baptiſtam Spinellum Fuſcaldi Marchionem, Paticique Dominum, virum animo penè Regio, & geſtis belli, domique clariſſimum. 5 Marchionis filia, magnique Comitis Altavillæ conjux, Matrona literis ſuprà ſexum erudita, pietate verò, & moribus integerrima. *Ab* his ſæpè Poeta humaniſſime exceptus fuit, cum *Tyrrhenum* navigaret.

Digredior. Celſi legimus vada ſalſa 1 Lyciti,
Et gelidum retrò puppi tranavimus 2 amnem.
Hinc altis impoſta jugis 3 Nepetia ſurgit,
Quondam Nympha maris, quæ Najadas inter oberrans
Infelix periit, Satyros dum caſta petulcos,
Laſcivumque fugit Panem: fluvioque ſepulta eſt.
Nunc urbs antiquæ ſervat cognomina Nymphæ,
Vati dulce ſolum: primos hìc ille ſub annos
Excoluit Muſas, teneroſque inſtruxit ephebos.
Apricos læto colles clamore ſaluto:
Ingeminant nautæ plauſus: ceu gurgite ab alto
Cùm Solem aſpiciunt venientem lumine puro
Vocales modulantur aves. longè aſſonat Echo;
Plauſuque aſſurgunt valles, colleſque ſupini.
Hinc viridem 4 Linum, & 5 Tylleſia ſaxa relinquo,
Et Baccho lætam gemmato in colle 6 Terinam;
Oſtiaque Ocinari legimus, tumulumque Ligeæ.
Hinc & vitiferos colles, & rura 7 Lameti,
Angitulæque 8 cito curſu vada flava ſecamus.
Mox 9 Laërtiadæ ſpeculam ſuperamus Ulyſſis,
Dives ubi quondam turritis mœnibus 10 Hippo,
Quam fortes coluere Locri. nunc tota ruinis
Merſa jacet, congeſta jacent ſimul horrida ſaxa.
Fata urbes, & regna trahunt: ſub mole caduca

Nepetiæ fabula, unde urbs, Vati olim ſedes perquàm chara.

Quid

1 Maritimum in colle oppidum *S. Lucito.* 2 Fluvius, & oppidum *Fiume freddo.* 3 Quæ & Clampetia, vetuſtiſſimum, ac nobile oppidum in colle ſitum ad Olivæ fluvii ripas, incolæ *Catocaſtro* vocant, eo quod ſubter caſtrum, quod urbi imminet, interfluat, urbs *Amantea* vulgò appellatur. 4 Promontorium ad Olivam amnem *Camolo.* 5 Promōtorium alterum, in quo urbs, & ſylva eiuſdem nominis *Capo di Corica* Calabri vocant. 6 Antiquum oppidum, cuius laudatiſſima ſunt vina, eſt autem in amœniſſimo colle vitibus conſito extructum *Nocera di Calabria.* 7 Fluvius, vernaculo ſermone *l'Amato*: eſt & promontorium Lametes, vulgo *Capo Suvaro*: inter promontorium, & fluvium oppidum eſt Lametus, ſive Lametia à fluvio dictum *Santa Eufemia.* Hæc autem urbs tota penitùs abſorpta eſt in ultimo Calabriæ terræmotu. à prædicto fluvio appellatur ingens ſinus Lametinus *Golfo di S. Eufemia.* 8 *Angitola* fluvius. 9 Parvæ inſulæ contra Vibonem. 10 Sive Hipponium à Locris conditum: Romani Vibonem Valentiam appellarunt, *Monteleone,*

Quid mirum miſeri ſi Fatis ducimur ipſi.
Prona coloratos jam lux vergebat ad Indos,
Cùm ſubitis tegitur denſatis nubibus aër,
Atque imo ſenſim è fundo maria atra tumeſcunt:
Igneus ipſe etiam flagrabat proximus alto
Sol pelago; inſtantis certiſſima ſigna procellæ:
Quo viſu puppim detorquet rector ad oram,
Proxima quæ tuta nobis ſtatione patebat.
Agmine remorum celeri freta turgida verrunt,
Solicitique fugam capiunt ad litora nautæ.
Ut, cùm terribilem deſcendere monte leonem
Aſpexere, fugam arripiunt per rura, coloni:
Et ſua vix ſummo veſtigia pulvere ponunt.
Alipedes facit ipſe timor: nec currere ceſſant,
Ni jam ſecuri procul evaſere periclum.
Seriùs heſterno poſtquam de fluctibus ortu
Emerſit veniens attrito Delia cornu,
Surgere nec ventos, diſcludi aut nubila cœlo
Aſpicimus: pendent nubes: ſilet æquor, & altum
Sylvani nemus, & cœlo intempeſta ruit nox.
Tunc rector pelago deduci è litore cymbam
Imperat: incipiunt nautæ parere parati.
Tunc ſic ingreſſus: Non ſi mihi Juppiter ipſe
Spondeat, hoc fluctus auſim percurrere cœlo,
Hic ſinus infamis, refugiſque exæſtuat undis
Brettius 1, & duris denſatur cautibus ora.
Præterea (avertant deſtro Dii numine caſum)
Si noctu ruat è cœlo ſine more procella,
Quantus erit ſub nocte timor? majora pericla
Impendent noctu, & terrorem plurimus horror
Accumulat: pendent animi; & mens neſcia nutat:
Quid facias, curſuque petas quæ litora, neſcis.
Qualis ubi nemorum per inhoſpita luſtra viator,
Cùm Lunam obtexit nimbus, pluviæque refuſæ
Deſcendere, viæ ſpatiis deprenſus iniquis,
Quæ vitet prærupta, petat quæ tegmina, neſcit.
Rector ad hæc: cautum toties ſervata Melanthum
Sydera non fallent, nec quæ tot curſibus actis

Difficilis per Brettium ſinum navigatio noctе intempeſta.

1 Sive Brutjus, qui à Brutio promontorio *Capo Vaticano* Scyllæum uſque extenditur, *Golfo di Gioia.*

Nota mihi, crevitque uſu experientia longo.
Quot ſimiles vidi noctes, quibus æquore vaſto,
Inter & horrores, altæque ſilentia noctis
Erravi. Dedit ipſa vias audacia primùm:
Succeſſu tutas inde experientia fecit.
Ire igitur placeat: tutus, mihi crede, poëta,
Curſus erit. verùm ſi pigri hac nocte taberna
Brettiorum infami; tetroque manebimus antro,
Heu miſeros! quot nigra dies domus iſta tenebit.
Nam cùm Phœbus equos aget æthere, concita nimbis
Spectabis maria, & longùm durare procellas.
Crede ſeni, multi florent cui vertice cani.
His dictis commotus, iter per cærula carpo,
Tunc rector cymbam dat fluctibus: ilicet omnes
Ex acta in puppim conſcendimus. haud mora, nautæ
Corripiunt mare ſoliciti: freta verſa lacertis
Deſpumant: medio prætervolat æquore linter.
Ipſe æſtum fugiens clavum deflexit ad oram
Trinacriæ rector: mediuſque ſilentibus umbris
Brettius ære ſinus proſcinditur. Acta phaſelus
Jam propè Sicaniam nitidas radebat arenas,
Cautus ab excelſa tunc clamat puppe magiſter:
O, inhibete citi tonſas. mora nulla, juventus
Curſum inhibet remis, vertitque ad litora puppim.
Ipſe mihi tunc rector ovans: Ars multa Melanthum,
Illum nec cœli experientia nota fefellit.
Hæc animis conde, ut venturos carmine nautas
Edoceas; (noſtræ nam te fecere poëtam
Nereides, viridi velantes tempora myrto)
Cùm Sol Oceano demergitur, aut vaga Phœbe,
Nocte intempeſta tacitas agit æthere bigas
Exoriens, nec flare levi Notus incipit aura,
Nec mare ſolicitos urgere ad litora fluctus,
Tende iter in noctem: nullus ruet aëre nimbus,
At nunc in molli corpus ſternamus arena:
Nec tentemus aquas cœca ſub nocte Pelori.
Jam ferrugineos Aurora invexerat ortus,
Cùm tandem anguſti ſpectamus clauſtra Pelori.
Arripiunt nautæ remos: pelagoque volamus.
At mihi cernenti Siculi miracula ponti,

Quando nocte in dubia tutus ſit curſus.

Pan-

Panditur inſuetum ſcena in refluente theatrum:
Et majora quidem,quàm quæ vulgaverat olim
Fama patrum . Freta cœca maris fervere videmus,
Et bullire ſalum, & latè incandeſcere ſpumis.
Fervidus incandet curvo velut humor aheno,
Cùm ſubter virgis ſtridet crepitantibus ignis.
Sed certis fervere locis vehementiùs æquor
Aſpicio,longoque albeſcere cærula tractu.
At læves medio fluctus,tractimque fluentes
Ocyùs ire : ratemque ſimul trahere æquora cerno.
Obſtupui primùm:mox explorare latentes
Aggredior cauſſas : quas & meminiſſe juvabit.

Mamertini Freti deſcriptio.

Heſperiæ finem juxtà, Siculumque Pelorum,
Quà modico terras æſtu ſecat unda revulſas,
(Nam,ſi vera canunt,quondam fuit utraque Tellus
Una, ſed ingenti mox terræ concita motu
Diſſiluit.vapor è gremio Telluris ad auras
Erumpens tantam potuit feciſſe ruinam)
Itque,reditque mare,& Lunaribus æſtuat horis.

Æſtus Siculus.

Cùm Luna Oceano emergit,turgeſcere pontus
Incipit,& magna fertur vi percitus,ipſa
Aſcendens quò Luna trahit;nam fluctibus ille,
Seu genius , ſeu dirus amor,vel concita vis eſt,
Ut Luna veniente fluant, refluantque viciſſim,
Dum fugit. In pratis veluti flos roſcidus ille,

Et quo tempore incipiat.

Helio quem Graii Tropium cognomine dicunt,
Ut Solem mediis venientem aſpexit ab undis,
Incipit inflecti in Solem,gyroque ſequaci
Currentem curſu ſequitur:mox inde reverti
Ut vidit,retrò devexo vertice cedit,
Orbibus aſſimilans Solaribus æmulus orbem .
Floribus ingenium eſt, virtutis & æmula virtus,
Ni veteres forſan Phœbi ſuſpiret amores
Infelix Clytie,durumque ſequatur amantem.

Heliotropii deſcriptio.

Oceano aſſurgens Phœbe vim concitat undis:
Agglomerantur aquæ paulatim,& gurgite pleno,
Jam mare turgeſcens aſcendit ab uſque Pachino :
Plemmyrium 1 ſecat undoſum, 2 Tapſumq;jacentem,
Flavaque prorumpens prætervolat ora Simethi.

1 Syracuſarum promontorium contra Ortygiā. *Maſſa d'Olivera,*
2 *Iſola delli Magniſi*

Aſt ubi 1 Cyclopum ſcopulos, 2 Acimque fluentem,
Æſtuantis Freti curſus. Præteriit, rapida vi fertur, & impete multo
Anguſti ſaliens irrumpit clauſtra Pelori.
Hinc Scyllæa fluens per litora, perque 3 Metaurum
Irruit in 4 portum, qui ſervat ab Hercùle nomen:
Sed ſenſim fugiens æſtus langueſcit aquarum.
At poſtquam medii circum jam Luna diei
Deſcendens ſecuit, confeſtim concita retrò
Vertuntur maria, & refuga Thetis æſtuat unda.
Cùm verò ad Manes deſcendit, cærula rurſus
Aſcendunt, refluuntq; hinc & converſa ſub Ortum
Dum properat, poſito ſubſidunt gurgitis æſtu.
Verùm quà Siculum Tellus Rhegina Pelorum
Spectat, & hinc *Cænys* ſurgit, 5 Neptunius illinc,
Eſt rapidus maris æſtus, & ocyùs unda recurſat.
Has inter terras ferveſcit gurgite paſſim,
Diverſiſque locis bullit maris unda tumeſcens.
Eſt & Trinacriæ propè litus in æquore vortex
Horrendus. Graii quondam dixere Charybdim
Charybdis quæ. Nomine, Cariophyllum appellavere Sicani;
Quippe illum gyro florem maris unda quieti
Exprimit: alato cùm fervet turbine Nereus,
In gyrum glomerantur aquæ: velut incita fertur
Axe ſuper longo rota mobilis, & citus orbis
Vertitur in medio. per vorticis ora rotantur
Veloces curſu fluctus: ruit unda ſub imum
Oceanum præceps, rapiturque voragine tetra.
Æſtus Mamertini varia cauſſa. Nam ſubtus terram, ut perhibent, Maneſqueprofundos
Tenditur immenſus per concava ſaxa meatus:
Illum trans Libyæ fines erumpere fundo
Oceani voluere, viaſque ſecare latentes
Oceanum Eoum, fluctuſque haurire *Sicanos.*

Sub-

1 *Li Sparagliuni.* 2 *Iaci.* 3 Geminus fluvius alter per Turianum *ſeminara* fluit accolis dictus *Fiume Marro*, alter per Medamam *Roſarno*, & appellatur *Meſuma*, *& Metrami*. in hoc, aiunt, ſe laviſſe Oreſtem, & ſanam iterum mentem accepiſſe. 4 Herculis portus, qui & Tropæa, ſic vocatus, quia ubi ad illum pervenit Siculi maris æſtus, revertitur, nec ultrà excurrit. 5 Mons Meſſanæ imminens, *Colle de' Rizzi.*

Subter aquis 1 alii vaſtam conſurgere rupem,
Rupis & in medio horrendum curvamine lato
Eſſe antrum dixere, ſinuque patere capaci:
At verò rapidum contra prorumpere flumen
Litore ab adverſo, ex ipſis radicibus Ætnæ
Immiſſum cæco loca per concluſa meatu:
Inque ſpecus celeri curſu devolvier amnem.
Quò cùm ſpumoſo venerunt impete fluctus,
Merguntur ſciſſis in rupibus: inde retrorſum
Alliſi redeunt vi multa, & protinus imo
Vorticibus circum rapidis tolluntur in altum.
Seu quoniam terræ cùm diſſiluere revulſæ,
Altus ad infernos vi per loca concava Manes
Latè aditus patuit circùm, multuſque dehiſcit.
Hinc æſtus pelagi, hinc immanis & illa Charybdis. *Cur Charybdis æſtuat.*
Cùm Notus, aut Euri furit ira, aut ſibilat atrox
Africus, horrendo implacabilis ore Charybdis
Æquor agit circùm, rapidoſque voragine fluctus
Sorbet; & eructans iterum jaculatur ad aſtra:
Pontus at immenſo jactatus turbine venti
Irruit, & crebros fert longè ad litora fluctus.
Verùm ubi vorticibus venit jam proximus, intus
Præcipiti lapſu deſcendit, & omnia circùm
Sorbet agens: veluti montano à vertice torrens
Veloci veniens devexa per avia curſu,
Obvius ut vaſto occurrit Telluris hiatu,
Mergitur, & præceps Manes ruit actus ad imos
Cum ſonitu, latèque ſtrepunt per confraga fluctus.
Si tibi chara ſalus, rapidam fuge, nauta, Charybdim;
Nam ſi ſublapſus venies ubi vortice fervent
Æquora, nulla tibi dabitur fuga, nulla ſalutis
Spes ultrà: abreptam vortex trahet ilicet alnum.
Vidi ego (Dii Superi nautis arcete periclum)
Hiſce oculis, inquam, torrentia flumina vidi,
Et monſtrum horrendum Sicula ſub rupe Charybdim
Ore dehiſcentem, fluctuſque ſub ima trahentem.
At latus Italiæ dextrum, maris horrida virgo Scyl-

Athanaſius Kircherius Mundi ſubterranei to. 1. lib. 2. cap. 15.

1 Ita obſervatum ferunt ab egregio quodam Urinatore, dum Federici Regis juſſu prope Carybdim urinat, ut auream pateram ab ipſo rege projectam è fundo educeret. huic Nicolao nomen erat: à rochyte oriundus, verum ob inſignem urinandi artem cognomento Piſcis vocabatur. De hoc plura in Halieuticis, quæ jam paramus.

Scylla quæ. Scylla tenet, canibuſque latrat ſuccincta marinis.
Litore denſantur cautes,penitùſque cavernis
Unda fremit,vocem ſævorum imitata luporum,
Cùm pelago jactantur aquæ,tu cautus in altum
Carpe fugam:nam Scylla ſinu complexa profundo
Diſcerpet, monſtriſque dabit tua membra marinis.
Præterea,mare dum refluit Sicana ſecundùm
Litora, præcipiti curſu tunc ſcandit ad oras
Mira de æſtu. Italiæ pronum,ferturque rapacibus undis.
Villa Rheginæ deſcriptio. Eſt & Rhegino prætenta in litore villa
Nacaris 1, antiquo Nymphæ de nomine dicta,
Læta ſitu aprico, & pulchris ſpatioſa viretis,
Mollemq;ad Zephyrum,& Solem converſa cadentem,
Palladio è ludo quà feſſi ſæpe ſolemus
Quærere ſeceſſum.Muſis,atque otia læta.
Hinc æſtus molitur aquæ primordia curſus,
Et Mamertini contendit in oſtia portus:
Ut venit, alliſus retrò ruit inde rapaci
Æſtus multiplex. Torrente, & medio deſpumant gurgite ſulci.
Alter at intereà per litora profluit æſtus
In Cænym; hinc lævam tendit, lituſque Sicanum.
Cùm fluit unda,brevis pelago via:nullus & alnos
Pontivagas agitare labor:cita cærula puppes
Ipſa ferunt;non remo opus eſt, non flamine venti.
Qui viridem Cænym,ſpatioſaque rura Salicti,
Et 2 Scyllæa colunt qui litora,lintre cavata
Trinacriam nullis pulſantibus æquora remis,
Deſcendente mari, veniunt,redeuntque retrorſum,
Dum ſalit: imbelles pueri, innuptæque puellæ
Veloces agitant cymbas,fugiuntque per undas:
Non vada,nec rapidi formidant fluminis æſtus.
Aſpera quæque dies,longuſque emolliit uſus.
At ſi cùm refluit maris æſtus, & unda recurſat,
Obvius ire velis,fruſtra conabere tonſis,
Sæpe hærent in æſtu naves;& quid tunc agendum. Incaſſumque Noti deſcendent puppe ſecundi.
Sæpè rates medio hærentes in gurgite vidi,
Cùm venti velum inflarent: velut aſpera ſaxis
Stat rupes immota mari, ventoſque laceſſit:

Ceu

1 Suburbanum rus Collegii Rhegini *Nacareni*, vulgus vocat. 2 *Lo Sciglio*, oppidum ſerico lanificio nobile: ex quo in Siciliam vel ipſæ mulieres ſine remo,ſed fluxu ferente veniunt,redeuntque.

Seu ſtetit extemplo mediis in fluctibus alnus,
Cùm trabibus ſubter curvis Echeneis adhæſit.
Si fortè in rapidos ſpumoſæ Doridos æſtus
Turritæ inciderint naves, tunc ære canoro
Dant longè ſignum: Scyllæo ab litore rector
Accitus venit extemplo, immotaſque carinas
Vorticibus trahit è mediis, pulſatque periclum:
Multo illum nautæ ſervati munere donant.
Non ſecus è patria veniunt Tellure Britanni:
Æſtus ut Oceani refluit, dant puppibus undas, *Britanni, in Belgium æſtu ferente navigant*
Deſcenduntque mari refugo: mox concita retrò
It ſaliunt maria, è puppi demittitur alto
Anchora, & in medio feriati gurgite ſidunt.
Rurſus & ab imo deducitur anchora fundo,
Cùm refugit, longèque petunt ſine remige Belgas.
Tempeſtate illa, Zanclen qua Gallus habebat,
Sicaniamque omnem bello vertebat opimam,
Tænyos aprici memini me litore curvo *Galli militis audax facinus*
Allobrogem vidiſſe virum, cui nomen Iopas.
Hunc rigidi falſa ſub proditione Sicani
Inſontem ficto indicio; quia ſcilicet igni
Aggreſſus totam clam noctu incendere claſſem,
Atque urbem ſimul, atque omnem ſubvertere gentem,
Damnavere neci, mortemque inferre parabant.
Ille ubi cognovit ſe certæ occumbere morti,
Incœpit verſare modum, quo triſtia Fata,
Et necis infandæ ſortem pulſaret iniquam,
Moliturque fugam (juſtis Deus adfuit auſis)
Cùm prima ex alto rueret nox humida cœlo,
In mare ſe nudum demittit, & æquore nando
Incipit Italiam celeri contendere curſu.
Et miſer hàc, illàc quà fervidus ipſe trahebat
Æſtus, oberravit dubius, vitæque, viæque.
Cùm tandem (inſontes cœlo pia Numina ſpectant)
Tænyos undoſas venit jactatus ad oras
Semianimis, gelidoque jacebat litore nudus.
Fortè pererrabat per proxima litora Tarchon,
Excubias qui ſorte datæ tunc noctis habebat:
Hic ubi conſpexit Lunæ ſub luce maligna

Adveniſſe virum in litus per cærula nando,
Fit propior miſero, & novitatis imagine captus,
Dicere qui ſit, quidve agitet, quo ſanguine cretus,
Hortatur, dextramque viro dat pignus amoris.
Ille algore rigens vix hæc dedit ore trementi:
Gallus 1 ego, Siculos, inviſaque litora fugi:
At tu, ſi qua animo pietas, ſi tangeris & tot
Ærumnis, mea membra fove. nec plura profatus,
His dictis, Fatoque viri commotus acerbo
Magnanimus Tarchon, gelido de litore nudum
Suſtulit, & lætus cervici imponit inertem.
Ut vicina ſubit ſociorum caſtra, rigentes
Ignibus admovit ſublati militis artus.
Hìc, ubi vitali recreatus membra calore,
Et ſolitæ vires animo rediere, profatur:
Et cauſſas omnes referens ab origine dicit.
Hic mihi, vectus equo dum florea rura ſalicti
Propter aquas, jubare exorto, lituſque pererro,
Hæc dedit: explevitque animum novitatis amantem.

Mirus, & in natando caſus.

Me primùm pelagus cœca ſub nocte natantem
Trinacriæ ad litus, quà fluctuat unda 2 Pelori,
Egit: & hinc refluens retrò maris æſtus ad oram
Italiæ vectavit, aquis ducentibus ipſis.
Hìc me conantem vicina tenere natatu
Litora, tranſversùm veniens maris æſtus ab acta
Impulit, & Siculas iterum perduxit in oras.
Hinc, cùm jam portum, deſertaque clauſtra ſubirem,
(Seu Divùm pietas fuit illa, & credere par eſt;
Seu ſic noſtra tulit Fortuna, aut gurgitis æſtus)
Deſcendens pelagus rapuit, duxitque, benignus
Quà me ſemianimem accepit de litore Tarchon.

Triginta in Siculo freto æſtus, quorum unus calidus frigidus alter.

Sed quod tunc animo mirum, indictumq; putabam,
Accipe. Triginta conſpexi in fluctibus æſtus
Fervere, & totidem rapidis torrentibus æquor
Defluere, Herculeo dum currit ab uſque receſſu.
Qualis per campum multis delabitur amnis

Au-

1 *Accidit audacisſimum iſtuc transfugæ factum hyeme nocte rig*disſima, ut inſtar portenti viſum ſit. illum pluribus aureis donatum *ſuos remiſit *Theodorus Comes Earbovius*. 2 Vnum ex tribus *Sicil* promontoriis, quod Orientem ſpectat, *il Faro*.

uctus aquis, curſuque fluit devexus in æquor.
lter & in Boream currebat, & alter in Auſtrum:
gelidis erat alter aquis; ſed fervidus alter
mnis erat: vix nudus aquas tolerare rigentes,
ix calidas recreatus aquas perferre valebam.
lira quidem, ſed vera: maliſque exercitus iſta
ɔſe meis vidi: & doctum experientia fecit.
Intereà canos ſepteno impulſa phaſelus
emige ſulcabat fluctus Rhegina ſecundùm
itora: pulchra modis cùm ſe [1] ſpectacula miris *Morgana Rheginorũ deſcriptio.*
ı pelagi medio nobis viſenda dedere.
ıvenient vix dicta fidem: majora Sicano
cculuit Natura freto miracula rerum,
uàm veniunt alto glomerati ad litora fluctus.
lla ſed ardemus narrare, & dicere cauſſas.
Principio tenui criſpantur cærula vento,
oſtquam multa quies riſit tranquilla per alta:
linc miranda vago pandit ſe ſcena theatro,
t gratus mentem ſtupor occupat. æquore centum
rboribus latè denſis frondeſcere ſylvas
Iontibus in ſummis, & per florentia rura
nnumeros errare greges, errare capellas:
aſtores & mille greges poſt ire ſequaces
ſpicio, & tenui deducere carmen avena.
arte alia centum juvenes percurrere ſylvas,
tque altos video montes, avidiſque Moloſſis
mbroſos nemorum latè circumdare ſaltus,
enatuque feras agere, & vibrare ſagittas
x arcu, & leporem, & timidam transfigere damam.
lumina & ex altis devolvere rupibus undas
lectro ſimiles, viridique crepidine ripas
loribus intextas hyali ſplendere colore.
ttalico veluti variata tapetia luxu;

Aut

[1] Mirabile hoc refractæ poſt repercuſſionem lucis ſpectrum (Non nim in Athanaſii Kircherii ſententiam eo, qui neſcio ex quibus ſulhureis halitibus, lapilliſque in Mamertini freti fundo relucentibus renire id putat) Rhegini patrio ſermone *la Fata Morgana*, appellant. ſt autem adeò mirum Naturæ phaſma, ut vix fidem iuveniret, ni tot eſſent oculati teſtes, quot ſunt ferè Rhegii incolæ. Contingit autem æſtate, vel autumno, cùm poſt ſummam malaciam leviter undæ criſpari ncipiunt.

Aut quæ diviſi texunt aulæa Britanni.
Unum ego ſed pulchrum viſu, mirumque putabam:
Cærulei paſſim montes,auroque nitebant;
Et fulvæ pariter ſylvæ,ſaltuſque, feræque,
Et venatorum croceis lita corpora guttis.
Innocuis longè ardebant trepida arva favillis:
Vernabant nemora, & ſata rura rubentia flammis.
Ut cùm purpureus mediis in nubibus arcus
Emicat, & centum trahit alto à Sole colores.
Paſtores, mixtimque greges in collibus aureis
Errabant,rutiloque ardebat Tityrus auro;
Aurea & auratæ tondebant prata capellæ:
Et fulvæ Serum referebant vellera lanæ.
Alta coloratis fulgebat frondibus arbos:
Fulgebant nova poma,noviſque coloribus arva.
Quales Alcinoi Eois in finibus horti,
Heſperidumque velut trans longè Atlanta repoſti;
Qui (ſi vera ſacri cecinerunt carmine vates)
Purpureis ardent flammis,auroque niteſcunt.
Cæruleis paſſim intermixta coloribus arva
Culta micant, virides truncis imitata ſmaragdos:
Aurea poma rubent: ſed flos argenteus exit.
Hæc dum proſpicio:pendentes aëre ſylvæ,
Atq;feræ,atq;homines,atq;aurea flumina,& arva,
Ut venit levis aura,mari non amplius alto
Viſa mihi, & dicto citiùs fugere ſub auras.
At facies nova ſeſe oculis tulit obvia noſtris.
Alta velut verſis diſceſſit frontibus olim
Scena theatrali circo.nova viſa repentè,
Et miranda quidem pulchris ſpectacula rebus.
Penſile conſpectum ſuprà mare; & æquore fluctus
Purpureos pendere procul de puppe videbam;
Curvaque depicto protendi litora gyro.
Ad cautes fulvum ſpargebant cærula rorem
Alliſa,& fulvo ſplendebant murice cautes.
Mille rates vitreis errabant fluctibus, auro
Ardentes: varioque interdiſtincta colore
Roboraque,tabulæque cavæ,remique nitebant.
Ex auro mali ſpeculari vertice in auras
Surgebant; pictis,& per carcheſia ſignis

Un-

Undabant vexilla; velut tenuiſſima tela
Vellere Seriadûm intertexta,& murice tincta.
Candida vela; notis ſed per confinia rubris
Texta videbantur, pictiſque undantia villis:
Et villi multa ſaturi Sidone rubebant.
Mille Phari nivea ex cryſtallo, oſtroque nitentes
Per puppes rutilo cælatas deſuper auro,
Sole repercuſſo radiabant undique circùm:
Sol velut ipſe nitens medio ſplendeſcit Olympo.
Parte alia magno circùm curvata theatro
Urbs auguſta polo tollebat mœnia,& altis
Circuitu longo ſurgebant molibus ædes.
Mille coronato ſpatioſa palatia circo
Cæruleis depicta notis,mixtoque ſmaragdo,
Et minio ardebant,rutilæque ſimillima flammæ,
Alta videbantur ſuccendi culmina,& omnes
Igne domos flagrare: coloribus & lita centum
Tecta coruſcabant,gemmiſque urbs tota nitebat.
Undantes vidi fontes vibrare favillas,
Et liquidum argentum: vibrata canalibus unda
Purior electro, mixtimque argentea guttas,
Et croceas fundebat aquas: pictoque ſub arcu
Curvata in varios ſparſim diſtincta colores
Se pulchram viſu præbebat: ut Iris aquoſas
Per nubes nitida cingit ferrugine cœlum.
Ingens turba virùm per compita,perque plateas
Errabant,quos picta humeros nova purpura,fulvique
Auratos petaſi crines,mitræque tegebant.
Et currus auro inſignes, oſtroque nitebant:
Ardebant & equi flammis, fulgentiaque auro
Mandebant fræna, & nitidum ſimul ungula campum
Pulſabat nitida, & flammis auriga rubebat.
Quales Solis equi, cùm primo Oriente reſurgunt
Oceano ardentes auro,& fræna aurea mandunt.
Hìc ubi jam cœpit venti increbreſcere murmur,
Extemplò diſperſa leves abiere per auras.
(Seu mihi viſa mari fuerint miracula in alto,
Aut ſubter pelagus, ſive aëre pendula ſummo)
Nam breve (proh dolor! effulſit decus, & vaga lucis
Pompa mihi viſa,& levium ſpectacula rerum.

At

Morganæ cauſſæ quæ ſint.

At mihi rimanti cauſſas, ſententia menti
Hæc potior viſa eſt: Sicana ſcilicet ora
Luce repercuſſos Rhegina in litora longè,
Inque levi primùm criſpatos flamine fluctus,
Nativa immitti radios ſub imagine rerum;
Hinc quicquid medio natat æquore, quicquid apricis
Collibus adverſo frondeſcit litore, & ipſam
Ingentem procul apparere à vertice 1 falcem
Saturni, & magno curvata palatia circo.
Verùm criſpatis quia, lenè afflantibus auris,
Fluctibus incurſant radii latera inter aquoſa,
In diverſa ruunt diffracti; hinc gurgite in alto
Millenæ rerum ſpecies viſuntur, & igne
Ardere, & vario mixtim fulgere colore,
Ceu cùm luminibus nitidiſſima lumine vitra
Obiicimus 2 polyedra (vocant ſic nomine docti
Grajugenæ) variata modis ſpectacula miris
Ilicet aſpicimus. vario depicta colore
Apparent quæcunque oculis ſunt obvia noſtris;
In diverſa ruens nam lux pellucida vitri
Per latera in varios miſcet ſe docta colores,
Pubentes imitata roſas, caſiamque rubentem,
Narciſſumque, crocumq; & vivaces amaranthos:
Purpureos & picta refert Thaumantidis arcus,
Atque oſtrum, atque aurum, radiiſque rubentibus a[illegible],
Et centum geminas pulchra ſub imagine formas.
Sed Rhegina vaga jam ventum ad litora puppi,
Accipiunt ubi me ſocii, atque in tecta reducunt.
Hi læti propter felicia litora curſus,
Et nobis via per dubios tutiſſima fluctus.
Sic ego longinqui luſtrarem regna Canopi,
Et Tarteſſiacas irem ſecurus ad oras,
Si celeres mihi Parthenope daret alma phaſelos;
Mitteret & fortes juvenes, rectore Melantho.
Sed jam me, trepidis turbato in gurgite rebus,
Cura vocat, pectuſque premit fragor altus aquarum,
Atque truci veniunt ſuperandi turbine venti.

1 Meſſana, de qua lib.4. 2 Vitra multis lateribus lævigata [illegible] [illegible] ſpectabiles pro numero laterum replicatas, viſendas præbent.

LIBRI QUINTI FINIS.

F. De Louwemont Fecit.

NAUTICORUM

LIBER VI.

Nunc age, turbati quæ prima pericula ponti
Exuperanda tibi,& ſolertia quanta adhibenda
Ventorum adverſus rabiem,fluctuſque ſonâtes :
Nec non & quæ cura truces defendere Syrtes
Puppibus,& longè ſcopulos tranſmittere acutos,
Atque æſtus vitare,ſinuſque inquirere , dicam .
Tu magni regina maris,Ieſſeia virgo,
Dextra veni,trepidiſque præi tu, diva,carinis:
Tu vaſtas aperi Syrtes,& marmora placa:
Collectaſque fuga nubes , cœlumque ſerena.
In primis ea cura animo tibi multa recurſet,
Pendentes dubio in cœlo vitare procellas,
Ergo ubi jam longo nigreſcere cærula tractu
Aſpicies,monteſque atras obtexere nubes;
Vel nigrum Aurorà latè tranſcurrere nimbum ,
Flecte iter in portus,& proxima litora curſu
Tuta pete,atque moras omnes celerare memento.
Ut cùm ſublimi ſpectavit vertice paſtor
Ingratam pecori deſcendere rupe procellam,
Ac penitùs ſylvas reboare procacibus Auſtris,
Lanigerum vocat ore pecus : ſparſumque repentè
Colligit,& tutis preſſans agit agmina caulis.
Verùm ſi ſubito incumbent ſtridore procellæ ,
Et loca tuta fuga,& portus penetrare negatur,
Tunc opus eſt arte,& magnis tunc viribus uſus.
Ac velut,armatus vallo cùm ſe intulit hoſtis,
Dux ubi terribilem criſtis, atque ære nitentem
Aptavit capiti galeam,& lateri addidit enſem ,
Fertur in arma ferox,acieſque,& mœnia luſtrat,
Portibus imponit primæ tutamina portæ,

Ingruente tempeſtate portus quærendi.

Ut duces urbiũ contra aggreſſores,ita ſe nautæ contrà tempeſtates inſtruant.

In muros alios, & propugnacula mittit.
Hos ignes jubet, & ſcopulos immittere vallo:
Hos tormenta: cavas alios explodere cannas:
Illos murorum ſubitas ſarcire ruinas
Aggeribus plenis, lunataque cornua primis
Objectare locis. interritus ipſe per omnes
It partes, dictiſque animos incendit, & iras.
Haud ſecus & rector faciet, cùm turbine ſpectat
Denſari cœlum, tollique à gurgite fluctus:
Impiger & ventis, & motis impiger undis
Obvius occurret. Subitis cùm caſibus imus
Obvii, & impavida objectamus fronte ſiniſtris
Infractos animos, ſuperatum ex parte periclum eſt.
Hos jubeat rigidos manibus verſare rudentes
Solicitos, alios demittere carbaſa ſummis
Cornibus, atque ſinus auris prohibere tumentes,
Aut citò colligere, ardenti cùm turbine ventus
Deſcendit, rectorque jubet, cùmque ipſa petit res.
Demittant alii antennas, aliique coronis
Ut fidant, maloque alii, veliſque miniſtrent:
Egerat hic fluctus, æquorque refundat in æquor:
Ipſe ſedens clavum turrita in puppe magiſter
Arte regat, clavoque maris ſpumantia frangat
Æquora: nunc rectum venientem à vertice pontum,
Nunc verò obliquum accipiat, pulſetque ruentem.
Sic ad opus cuncti magnis conatibus unum
Intenti, rigidas ſuperabunt arte procellas:
Urgebitque cavas aſſultibus irritus alnos
Nereus, & duro venientes turbine Cori.

Cũ fortius flat ventus demittẽdus ſtatim artemon eſt, doloque faciendus. Mox et demittenda antenna.

Ergo ubi nautarum confeſtim munera quiſque
Arripuit ſua, turbatoque in gurgite venti
Ingeminant ſeſe, magnum de vertice mali
Artemonem demitte, Notoque dolona furenti
Expande. at tibi tunc ſolertia multa adhibenda,
Ne mora ſit, fluctuſque agitent ſine pondere puppes.
Verùm ſi rauco ſuccreſcat murmure ventus,
Antennas demitte humiles à vertice ſummo:
Et velum in latus obliqua, madidoſque rudentes
Contrahere hinc ſolers, hinc & laxare memento.
Languida ſed rigidi cùm turbinis aura remittit

Paulatim ſeſe, celeres tunc brachia velis
Extemplo famuli intendant; iterumque repentè
Demittant; cùm vela, Noto redeunte, tumeſcunt.
  Intereà (quæ cura tibi vel maxima ſemper,
Rector, erit) pictas media ſub puppe tabellas
Conſule, ventorumque ferentem nomina buxum.
Quære & qui ventus ſpiret; quo turbine ducat
Tempeſtas: quantùmque tuo de tramite Rhombus
In lævam, dextramque cadat: pariterque neceſſe eſt
Deprenſi erroris certas perquirere partes;
Quippè viam incertùm non per vada cœca ſecabis:
Nanque tibi ſi certa fuet plaga cognita cœli,
Et ventus ſimul, atque ſuis cum partibus error,
Certum iter inſtitues: quin & freta dura triſulcis
Effugies ſaxis, pelagoque errabis aperto.
At quoniam crebrò ſe hàc, illàc concita fluctu
Verſat, & in latus obliquat ſe plurima puppis,
Idcircò è medio pendebit Amalphica pyxis,
Libera ut in gyrum ſemper ruat incita cuſpis.
  At quanta in dubiis ars ſit nunc rebus habenda,
Proſequar. In velum ſi dirus ab æquore turbo
Ocyùs irruerit, ſubitò det pronus habenas,
Et lævum, dextrumque pedem laxare miniſter
Conetur; diffuſa cadet ſic turbinis ira;
Ac velo cedente, perit: ceu cùm pila molle
Incidit in linum; vix impete pulſa retrorsùm
Exiliet: tenui in lino vis deperit omnis.
Impiger ipſe etiam intorquens temone carinam,
Ventorum infringet vires de puppe magiſter.
  Sed quid ſi gemini diverſo à cardine venti
Deſcendant, rapiantque leve in contraria velum,
Dicam equidem, Palinure: labor ſed maximus ille eſt.
Parte ruens gemina geminum pulſare periclum,
Hoc opus, hic labor eſt, altum tu deprime velum,
Ventorum cùm lucta mari fremit horrida vaſto.
Nunc raucum accipias contractis cornibus Auſtrum,
Nunc Boream; ſed fronte petas cave flaminis ictus:
Da latus: obliquus velo ruat impetus Auſtri.
Ceu gladiator, ubi incœpit certare duello,
Atque hoſtem adverſa venientem cuſpide vidit,

Mappæ, & pyxis conſulenda.

Quando pedes laxandi.

Quid cum gemini ex adverſo in gruāt venti,

Extemplo avertit pectus, rigidumque cruento
Hoſti dat latus, atque eludit cuſpidis ictum.
Si, cedente Noto, diras Aquilone procellas
Arctoæ mittent rupes, cave vela repente
Obvertas: geminis primùm demitte cervchis;
Inde dabis Boreæ venienti vela, magiſter.
Nam ſi continuò ſtridet cùm turbine ventus,
Cornua veligerarum obvertimus antennarum,
Prona dabit latus, & ſubter ruet æquora pinus.
Cura etiam, ne dira ruens vis ipſa procellæ
Obvertat velum: cùm videris aëre ventos
Adventare, cito conatu collige velum.
Tædia nec magni capiant te multa laboris;
Nanque optata ſalus multo ſperanda labore eſt.
Verùm ſi leni deſcendant flamine venti,
Haud veto; nam crebrò memini feciſſe Thoantem.
Nec minor ille labor fluctus haurire refuſos
Sentina ex humili, rimas laxare patentes
Plurima cùm cœpit pelago concuſſa carina.
Sed quibus epotos valeas educere fluctus
Artibus, expediam, compertaque mira docebo.
In primis facili torno, duraque cavandus
Ex ulmo tibi modiolus, pedibuſque carinam
Ter quinis ſuper aſcendat: ſic antlia fluctus
Evomere alta poteſt, æquorque remittere in æquor.
Hinc ſeptum in medio tranſversum impone canali
Ex ære, aut ligno è ſolido: ſed valvula circo
Inſit aperta: cuproque illi mox inſuper adde,
Aut durum è corio tectum, clavoque refige,
Concludi ut pariter poſſit, pariterque recludi,
Sive aditus ſit dandus aquæ, aut prohibendus ab illa eſt.
His actis, valido de robore necte canali
Embolum, & ære illum circùm veſtire neceſſe eſt.
Æquè & modiolo inſertus reſpondeat imo;
Ne quà per latera intromiſſus permeet aër.
Eſt cavus ipſe etiam formandus & ante cylindrus:
Cui ſeptum, & medio ſit valvula: & inſuper olli
E corio tegumen ſit mobile, quo fluat unda
Intromiſſa tubo, & clauſo, non refluat inde.
Ferrea firmandus manica mox embolus axi

Vento ſævien te, non obvertendũ velum, ſed demittendum prius eſt.

Antlia deſcriptio, & ſtructura, qua è ſentina hauritur aqua.

Fer-

Ferreus, & ſolidis inſit verſatilis axis
Cardinibus ſuper, ut poſſit cavus embolus alto
Nunc facili attolli niſu, rurſuſque deorsùm
Demitti, & potos ſentina reddere fluctus.
At verò ut valeas axem verſare rotundum,
Prælongam capulo virgam duro inſere ferro.
Hæc fuerit constructa tibi cùm machina, ab ipſa
Momento poteris fluctus haurire carina;
Nam ſi demittas virgam, tollaſque viciſſim,
Continuò exhauſtum ex imo dabit antlia pontum.
Non hìc Ortygii miranda inventa magiſtri
Prætercam, quibus ille olim de nave Sicani
Epotos potuit fontes haurire tyranni.
Faginus, & longa tendatur mole cylindrus:
Cardine & in gemino, tereti que volubilis ille
Nectitur obliquus, cui longum ex ære canalem
Inque helicis circùm formam, ſtrictuſque revolve.
Immergatur aquis pars ima: ſed alta carinam,
Et tabulata ſuper ſeſe efferat: inde cylindrus
Aſſiduè contrà fluctus verſetur in orbem.
Nanque imo quos haurit helix, alto evomet amnes.
Non ſecus ex imo ſentinæ 1 nautea in æquor
Egeritur: putris ſemper purganda carina eſt,
Ne nautas intus concluſus peſtifer humor
Inficiat, generetque graves per corpus achores.
Intereà famuli rimas opplere patentes
Soliciti certent, & ſtupea trudere ferro
Vincula, quà veniens fundit ſe plurimus imber.
Et ſuper accenſamque picem, ceramque tenacem
Effundant. Pelagi ſed me fragor altus, & atrox
Ad majora vocat rauco ſtridore procella.
Ergo ubi tempeſtas vertit ſinè more profundum;
Spumeum & elatis puppes mare contegit undis,
Tunc opus ingentes gazas, & inutile pondus
Altos proiicere in fluctus (potiatur & illis
Doris avara ſinu in vaſto, & Neptunus avarus:
Tu verò optatæ potiaris muneræ vitæ)
Tunc levis extemplo ſurget de gurgite puppis;
Et facilis vento adverſo, pelagoque ruenti,

Item Cylindri Archimedei.

Quo & Nautea egeritur.

Naufragio impendente, proiicienda opes impedimenta, omnia.

 De-

1 Putris aqua, quæ in ſentinam per navis cola defluit.

Deluctare labor. nec te auri dira cupido
Alliciat, nectatque moras ſpes credula longas,
Chara magis ſit vita tibi: præſtantior omni
Illa auro, regumque opibus, ſceptriſque ſuperbis.
Quin, Fato variante, fluunt, refluuntque viciſſim
Neſcia ſtare loco mortalibus addita dona:
Si ſupereſt nobis animus, nec dextera ceſſet,
Quæ modò Fata ferunt, referent citò divite cenſu.
Præterea ſi fortè rapax de vertice ſummo
Dejecit turbo malum, velumque per auras

Gubernaculi iactura ſtatim reparanda, et mali.

Abripuit, vel dira *N*oto jactata feroci
Unda gubernaclum rapuit, ſparſitque per æquor;
Tunc rector certet citus infrænare ſolutam
Immiſſo temone ratem; nam cætera pendent
Hoc uno: Ruptis periit ceu currus habenis;
Sic ſciſſo temone ratis: retinacula puppi
Mittere cura olli ſit prima, & maxima ſemper,
At fortes ſtudeant nautæ ſuſtollere malum;
Et prona in proram canentia carbaſa pandant.
Nemo piger, vel lentus erit, timiduſque periclo.
Caſibus audaces nautas decet eſſe ſiniſtris:
Frangimus audaces, timidi ſed frangimur undis.

Audaces in dubiis nauta ſint, & maxime rector.

Ipſe ſed ante alios audacior ibit in omnes
Fortunæ caſus rector, cui cætera curæ.
Qui non præque ferat demiſſo lumine vultum,
Pectore & ignavos animos, turpemque timorem.
Semper lætus erit, quicunque per æquora caſus
Pendeat, & læto vultu ſpes ipſe ſerenet.
Ac veluti, Fortuna vices dum mutat iniqua,
Verſo *M*arte, duces opus eſt prævertere Fata
Impavidè, & læta mentiri gaudia fronte:
Rectorem haud aliter cùm ſpes jam deperit omnis,
*N*aufragio pendente truci, ſimulare neceſſe eſt;
Nanque omnes uno pendent rectoris ab ore,
Illius inque oculos cuncti ſua lumina figent:
Unus erit vitæ, & mortis ſimul auctor, & index.
Audebit ſi fronte fera occurſare periclis;
Audebunt ſocii pariter; ſi fortiter ibit
In caſus omnes; eadem in diſcrimina rerum
Illi etiam prompti venient: ſi lentus aget rem;

Viribus illi etiam langueſcent. Denique rector
Qualis erit; talem geret & ſe quiſque miniſter.
Sic Surrentinum memini feciſſe Thoantem,
Cùm lætam Ægyptum peterem, & felicia Nilo
Arva. Per Ionii fugiebat marmora puppis,
Undique cùm cœlum ſpiſſæ texere tenebræ,
Eripuere diem, & nigra fluctibus incubuit nox.
Extemplo cecidit Boreas, atque alta quierunt
Æquora; nec lævis pelago ſubmurmurat unda.
Mox ſenſim tolli, non dum ſpirantibus Auſtris,
Incipiunt fluctus, venturæ ſigna procellæ.
Tempeſtas ſinè more ruet, ſi cærula nullo
Conſurgunt jactante Noto. tunc ore profari
Cœpit puppe Thoas: Quoniam ſæva imminet undis
Tempeſtas, totuſque in nubem cogitur aër,
Colligite arma citi, ſolitaſque intendite vires,
O ſocii, ventiſque acres occurrite, & undis.
Hæc ille: & dicto citiùs generoſa juventus
Armamenta capit, nervoſque, & brachia tendit.
Protinùs effuſis reboans ruit imbribus Auſter,
Horrendique micant ignes, tonitruque tremiſcunt
Subter aquæ, & ſcopuli, pulſataque litora longè
Tunc nautæ in partes vertunt ſeſe ocyùs omnes,
Invigilare malo intenti, & vitare periclum.
Demittunt ſubiti velum, tenduntque rudentes:
Et velis acres animis, manibuſque miniſtrant
Unà omnes, niſu unanimi, & clamore ſecundo.
Horridus adverſo cœli de cardine turbo
Improviſus adeſt, ſciſſumque à vertice ſummo
Dejectat malum. nautæ tunc ilicet omnes
Arboris incumbunt lapſæ ſarcire ruinam:
Erexere alium, parvumque dolona dedere.
Sed vento jactante fretum, jam gurgite cæco
Inſtar montis aquæ ſurgebant: undique circùm
Obruitur latus, & rimis ruit æquor apertis.
Sæva gubernaclum rapit unda, & vortice mergit,
Non animis fractus forti cum pube magiſter:
Ilicet immittunt curvæ retinacula puppi;
Quoque modo poſſunt venientia cærula pulſant.
Aſt ubi diffindi trifidis latè aëra flammis,

Vatis pene naufragiũ, et Surrentini navarchi peritia.

Thoantis ad ſuos oratio.

Nautarum mira ſolertia.

Et ſævire Notos, monteſque attollere aquarum
Aſpexit rector, collabi jam penitùs rem
Senſit: at audaci ſocios cum fronte ſerenus
Hortatur, conditque altum ſub corde dolorem.

Altera Thoantis oratio.

O mihi ſorte dati, magnas nunc promite vires,
Nunc animos, quibus alta olim Acroceraunia, & undis
Diſperſas Cycladas, dirumque Capharea puppi
Legimus incolumes, Maleæque ſequacibus undis,
Ægæoque mari, Siculiſque erravimus oris:
Et duras toties hyemes, nimboſque ſonantes
Vicimus, & mediis toties evaſimus undis.
Non mala vos vincant: non hæc vos terreat atrox
Tempeſtas, ſocii: ſumus iidem, & vivimus ipſi.
Audete, ò magni; Audendo ſibi quiſque facit ſpem.

Spem vultu ſimulans dedit hæc. tunc fortiter illi
Et ſuperare Notum, & ſpumantem Nerea certant,
Aſt ego naufragium quoniam impendere videbam,
Et jam ſublapſis horrendo in turbine rebus,
Spem fruſtrà accendi, geminas ad ſydera palmas

Vatis ad Superos, & Saberidem preces.

Intendo, & ſupplex humili clamore precando,
Talibùs exorſus: Si quid peccavimus ipſi,
O Superi, & noxis ſacras temeravimus aras,
Parcite: ſi qua polo pietas, & fluctibus atris
Eripite hanc animam. ò, dextram proferte, benigni
Cœlicolæ. at tu, SABERIDE, Deus æquoris, alto
Axe veni, ventoſque fuga, & freta turgida placa.

Vix hæc: extemplo ſummis ſplendoribus æthra
Effulgere mihi viſa, & nigra undique circùm
Nubila diſcludi, roſeaque è nube refulgens

A quo ſervatus.

Eſt mihi SABERIDES ſpectatus in aëre, qualis
Alta peregrinus ſulcabat marmora Nerei,
Aut pedes Eoo veſtigia certa premebat.
Quo viſo fugere Noti, fugere procellæ,
Et mare pacatum, & ſummo lux reddita cœlo,
Et data tunc vitæ nobis ſimul aurea lux eſt.

Olli tunc ego: Quis grates perſolvere dignas,
Dive, tibi valeat tanto pro munere vitæ
Conceſſæ, quæ merſa mari periiſſet in alto,
Ni tempeſtatem pelago, ventoſque fugaſſes.
Quicquid & ingeniũ, & quicquid mea carmina poſſunt,

Cun-

Cuncta tibi voveo; & te carmine, Dive, canendo
Implebo promiſſa memor. mihi fronte ſerena
Annuit ille; poloque volans ſeſe intulit alto.
Ergo, tibi cùm nulla datur ſpes, & ferus Auſter,
Et duræ ſuperant animos, artemque procellæ,
Auxilio tunc, nauta, Deos clamore vocato,
Nam tibi contrà undas, tempeſtateſque ſonantes,
Nil facilem præter lacrymam, & pia vota relictum eſt.
Ipſe etiam navis rector, qui cuncta gubernat,
Concipiat pia vota: piis & munera Divis
Spondeat: ipſi etiam placantur munere Divi.
Poſtquam vota Diis concepta, & crimina multis
Cum lacrymis, precibuſque piis, Palinure, piaſti,
Acrior ingeminet ſi ventus, & æquora ſurgant,
Te primùm ferro ſublimi à vertice malum
Præcipio medium ſuccidere ad uſque trachelum;
Proiicere atque illum in fluctus: tibi cura ſed illa,
Hinc ne fortè ruens ſocios, puppimque flagellet.
Mox ſi nec vento modus eſt, creſcitque periclum,
A puppi totum celeri ſuccide bipenni.
Funibus & duris clavus tibi puppe ligandus,
Ne tranſverſa ferat maris unda; ratemque furenti
Da vento. docto quoniam ſpes nulla magiſtro,
Nulla arti ſupereſt: rapiunt quò turbine Cori,
Tendere opus, ſi forte cadat Fortuna, vel ipſi
Supplicibus tandem placentur Numina votis.
Præterea in pelago nimbis comprenſus iniquis,
Anguſtis concluſa vadis loca, duraque ſaxis
Marmora, & horrendas longè fuge, navita, ſyrtes.
Nanque acti ventis cùm currimus æquor apertum,
Et ſi nimbiferi ſtrepitent per Nerea Cori,
Quoque modo licet, & ventos duramus, & undas.
Verùm ſi nautis errandi nulla poteſtas
Oceano datur, in ſcopulos, in ſaxa neceſſe eſt
Allidi puppem, aut ſiccis impingere arenis.
At procurva rates in litora ſi Notus egit,
Nullus ubi portus venienti brachia tendit,
Nec ſinus in tuta pandit ſe valle reductus,
Anchora de prora jacitur, quæ dente triſulco
Navim firmet aquis; verùm ſi fortior Eurus

Superi in extremis exorandi.

Quando cædendus ſit malus.

Et navis ventorum arbitrio cõmittenda.

Anguſta loca vitanda.

Quando jacienda ſit anchora.

Si-

Sibilet,& tumidi veniant à gurgite fluctus,
Mitte etiam 1 ſacram,præſtet quæ corpore multo:
Firmiùs illa ratem fundabit in æquore: ceu cùm
In gyrum vacuæ fluitant ſine pondere lances,
Et vento,hàc,illàc jactantur,& aëre nutant:
Verùm juſta cavis ſi pondera lancibus addas,
Confeſtim medio librantur in aëre: nec jam
Dant latus in ventum,aut circùm verſantur in orbem.

Cum ventus e mari flat fugienda litora.

Quin & turbato cùm ſtridet ab æquore ventus
Acrior, alta pete,& fractas fuge litoris undas.
Aſt ubi navigiis vicino à litore Caurus
Incidit,aut Boreæ implacabilis ira ſonantis,
Litus ama, & longè Tethyn tranſmitte tumentem.
Nam ſi oram fugies,tranſverſa ruentibus Auſtris,
Pelletur longè pinus: nec tendere tantùm
In ventum curvo poterit temone magiſter;
Vincet vi ventus; ratis & per aperta trahetur,
Quò tandem obiectum ad litus frangatur,acutos
Illiſa in ſcopulos,cumulove impingat arenæ.
Sic noſtræ periere rates, & Ibera juventus
Ad Scyllæ cautes, & Oreſtis proxima ſaxa,
Portus ubi quondam ſteterat:nunc rupibus horret
Infelix ſtatio. Mauræ vaſtator arenæ
Africus imbriferis pelago inſultaverat alis.

Andreæ Avali *elogium, & qua ſe arte ſervaverit.*

Avalus 2 antiquo regum de ſanguine cretus
Auſtriacæ dux claſſis erat, geminoſque per Orbes
Egregiis clarus palmis,claruſque triumphis,
Qui magnis olim ſulcarat claſſibus æquor
Atlantis,latèque novum luſtraverat Orbem,
Miſſus in imperium magnum, quem mille ſecutæ
Sunt acies; domuitque ingenti clade tyrannos
Oceani,& rigida piratas cuſpide fregit:
At tunc Zancleos dura obſidione premebat;
Hic,quem multa maris dudum experientia doctum
Fecerat, & cœli pariter, ventique peritum,
Ut denſo vidit venientem turbine nimbum,

Im-

1 *Ancora della Speranza* 2 *Andreas Avalus* è Marchionibus Aterni *Peſcara*, & Hiſtonii *Vaſto* Montis Sarchii Princeps, *Indicæ* primum,mox Siculæ claſsis ſummus Prætor, vir & animi magnitudine penè regia,ac factis latè clariſsimis meritò immortalitate donandus.

Impiger hæc claſſem ferri mandata per omnem
Imperat: Italiæ cautes, ubi Scylla remugit,
Et maria alta citi fugiant, vicinaque roſtro
Litora Sicaniæ ſtringant, humilemque Pelorum,
Quò demum ſervata mari ſe claſſis aperto
Mittat, & ad tutas vertat ſe navibus oras.
Ipſe latus ſtringit Siculum, raditque Pelorum.
Hinc in 1 Leucopetram contendit, & æquor apertum
Puppe petit, ſenique alii petiere, ſecuti
Rectorem, tutique ſinum tenuere Tarenti.
At reliqui magni temnentes juſſa magiſtri,
Protinus in ſcopulos alliſi, animamque dedere
Indecores. Adeò data juſſa capeſſere multum eſt.
Sed tibi non cura, rector, leviore cavendum,
In terras cùm ventus agit te plurimus, & jam
Naufragium Fortuna tibi crudele minatur,
Concita ne vento in rupes ruat alnus: apertum
Quà litus patet, & brevis æſtuat unda, carinam
Dirige: ſic gens incolumis ſervabitur omnis.
Verùm hic difficilis labor eſt, latè undique circùm
Cùm rigidæ aſſurgunt rupes, & vix brevis inter
Ora patet cautes, rariſque albeſcit arenis;
Quatenus anguſtæ veniens ratis incidat oræ,
Solicitus certam ſtationem in litore ſigna,
Atque iterum explora: vento mox pronus habenas
Committe: optatas puppis continget arenas.
Ut cùm venator certam ſub fronde latentem
Egregius ſignavit avem, emiſitque ſagittam
Ex arcu: volat illa leves impulſa per auras
Recta petens volucrem, volucrique infixa reſidit.
Nunc age, qui tuti portus, quæ fida carinis
Sit ſtatio, dicamus. A quis jactatus iniquis,
Doris ubi Oceano ſeſe concluſa maritat
Herculeam ad metam, vicinas, navita, 2 Gades,
Vel 3 Tingitanæ venies Telluris ad oram
Hinc Malacæ, portuſque novæ 4 Carthaginis alnos
Quaſſatas pelago, ventiſque furentibus actas
Servabit placido in gremio. ſua brachia pandet

Cavendum, nec in ſcopulos incidat navis, cum vitari naufragiũ non poteſt.

Portuũ catalogus.

Hiſpaniæ portus.

Di-

1 Vltimum Italiæ promontorium, *Capo dell'armi*. 2 Inſula, & urbs *Cadice*. 3 *Tanger* in ipſo freto *Herculeo* ſita ſtatio. 4 *Cartagena*.

Dives 1 Alone, & quo ſe jactat 2 Delia, portus,
At ſi te ventus Gallis admoverit oris,
Masſiliæ loca tuta vagis inquire carinis,
Galliæ. Lunatosve ſinus, tibi quos in valle reducta
Ipſe 3 Telo ex alto venienti Martius offert;
Et quos objectu laterum dant 4 Stœchades, & quos
Antipolis 5 præbet curvato in litore portus.
Auſoniam circùm ſi ſtriderit atra procella,
Trans Varum Herculeum portũ, portumq; 6 Monœci
Intrabis, tutaque Savo te ſede reponet.
Ipſa tibi pariter regalem in gurgite molem
Magnifico extructam luxu, ſumptuque ſuperbam,
Italiæ Dives opum Genua, & pictai veſtis, & auri
Offeret, & firmis defendet turribus alnos.
Hinc & 7 Delphini ſtatio curvata patebit:
Lunatas & amica dabit tibi 8 Cynthia ſedes.
Euris jactatus freta per Tyrrhena, Liburnum
Contende in portum, aut turritas Herculis arces.
Pandet & 9 Argoum chalybum generoſa metallis
Ilua ſinum: nec longè alium 10 Populonia præbet.
Inde procelloſis ferimur cùm gurgite nimbis,
Nos 11 Centum accipient pacato in marmore Cellæ.
Tu quoque velivolis dextram, Cajeta, dediſti
Puppibus, Arctoa caderet cùm rupe procella.
Quaſſato mihi ſæpè mari Crateris ad oras
Hoſpitium dedit Inarime gremioque recepit.
Ipſe etiam me ſæpe jugo Miſenus ab alto
Compellavit, aquas cœlo dum Corus agebat:
Et tepidæ Bajæ, Neſiſque, ſinuſque Dicarchi.
Te placido condet gremio gratisſima Siren
Parthenope; 12 Stabiæque reducta ſede patebunt.
Præterea pelago in medio venientibus offert
Inſularum. Artemidos 13 ſedem Cyrnos, mox valle repoſta
Ti-

---

1 *Alicante* Valentiæ, urbs, & portus. 2 Dianium promontorium, ubi portus vulgò *Denia.* 3 *Tolone* ingens Provinciæ Portus, ac totius Galliæ navale. 4 Gallis *Isles d'or*, ſeu *Hierres.* 5 *Antibo:* 6 *Monaco* Liguriæ Portus. 7 *Portofino* 8 *Porto Venere.* 9 *Portoferrato.* 10 *Porto Baratto.* 11 Centum cellæ, vulgò *Civita vecchia.* 12 *Caſtell'à mare*, exiguum antiquarum Stabiarum monumentum. 13 *Antiquus portus non longè ab urbe Valeria, *Aleſia*, dicitur nunc *Stagno di Diana.*

Titanum 1 fractamque 2 Philonius accipit alnum,
Nymphæum pete Sardois comprenſus in undis;
Et Calaris navim obiecti teget obiice ſaxi.
Sunt Drepani portus; 3 Lilybeïa gurgite clauſo
Sunt vada: ſunt tuta portus ſtatione 4 Pachini.
Ionio in magno cùm ſe turbatus ab alto
Juppiter effudit totum nimbiſque, procelliſque, *Ionii.*
Et ſpumam eliſam, pulſataque videris aſtra,
Plemmyrium pete litus, & Ortygias Syracuſas;
Sive 5 Ziphonii penetrabis in oſtia portus;
Vel te 6 Zanclei compellat pompa theatri
Lunatos intrare ſinus; mihi ſæpe ubi fracto
Perfugium concluſa cavo dedit unda receſſu.
Vel 7 Pylus adverſa Pelopis Tellure petenda,
Aut 8 Samos,& tutæ 9 Buthroti navibus arces,
Illyris, Adriaci ſi ſpumea cærula curres,
Innumeros tibi tuta ſinus dabit ora repoſtos. *Adriaci*
Italia extendet quoque dextram,& litore tuto
Brunduſii excipiet quaſſatam fluctibus alnum,
Aut 10 Trajanopolis, vicino in litore quæ ſe
Falcato oſtentat gremio,quod nulla furentis
Adriaci vis,aut Boreæ gravis ira laceſſit.
At verò incolumis Barium ſi forte tenebis,
Relliquias magni ſupplex venerare 11 Myræi
Pontificis, dio ſemper quæ nectare manant.
Hinc portus Ancona ſuos, atque Iſtria contrà
Tendet, & æratis pandet ſe navibus 12 Edron.
Cùm verò Ægæi ſulcamus marmora ponti,
Portus centum aperit pacatos Græcia Tellus. In-

1 *Golfo Talano.* 2 *Porto Favone.* 3 *Marſala*, urbs, & portus, dictus etiam Auſtriacus. 4 *Porto Longobardo.* 5 *Agoſta*, urbs Siciliæ capaciſſimo portu celebris. 6 *Meſſina*, ubi quotquot ſunt in toto terrarum ambitu celeberrimus portus eſt, ad quem efformandum plurimum deſudaſſe Naturam dixeris, cui tamen æmula ſemper ars non ceſſit, nec civium induſtria, quippe ſuperbiſſimo ædificiorum theatro egregiè munivere ſimul, atque exornavere. 7 Portus Peloponneſi *Navarino.* 8 Eadé, ac Cephalenia, in qua *Porto Guiſcardo*. 9 *Butrintò.* 10 Urbs Apuliæ Peceutiæ a Trajano condita, quæ & Tranium, *Trani*, olim Civibus frequens, nobilis, atque elegans, celebreque Italiæ Emporium. 11 D. Nicolai Myræ Epiſcopi, cujus reliquiæ Barii, quæ Metropolis eſt Apuliæ Peceutiæ, aſſervantur, & perpetuò manna ſcatent. 12 *Porto di Chioggia, ò Porto Sablone.*

Quippè ubi crebra ruit ſubito ſtridore procella,
Ægæi. Ac venti more ſinè truces bacchantur in undis,
Innumeros Natura ſinus, portuſque benigna,
Perfugium miſeris poſuit per cærula nautis.
Solicitis tendent divinæ Palladis arces
Cecropios 1 portus, 2 Piræaque tuta Magiſtris:
Et gremium pandent: mediis ceu nubibus Iris
Curvatur, pacemque refert mortalibus almam.
Et me grata 3 Chios, cùm Nereus obſtrepit undis
Accipiat. noto facundos litore amicos
Inviſam. ò, qui me ventus felicibus oris
Siſtat, & ingenti Telluris protegat arcu:
Ingenium me mite ſoli, me collis aprici
Proſpectus, dulceſque cavis in vallibus umbræ,
Ac tepidæ invitant auræ, Soleſque benigni:
Nec non & placidi mores, & amica virùm vis
Docta animos capere officiis. ò, ſi mihi vitæ,
Ducere, quod ſupereſt, alta hìc ſub pace liceret!
Et 4 Paros, & 5 Scyros, Vulcano, & maxima 6 Lemno
Sacra dabit portus, atque Alcæo inclyta 7 Lesbos,
Et Smyrna, & Sciathos, 8 Phocæaque, 9 Delos, & Andros
Offeret 10 Amphimalum Creta, & tuta æquora 11 Mylæ
Aſiæ, & Siriæ. Aſt ubi Virginio jactaberis æquore curru,
Quà Phœbo dilecta Rhodos curvatur in arcum,
Tende iter; & pleno ſubeat ratis oſtia velo.
Et Cypros 12 Salamina aperit, portuque ſilenti
Accipit ingenti concuſſam turbine pinum:
Pellæum 13 & Syriæ portum, 14 Tyrioſque ſubito.
Cumque Palæſtinas curſu laberis ad oras,
Cæſaris 15 aut arcem, aut vicinam intrabis 16 Ioppen
Quà ſeptimgeminus prorumpit in æquora Nilus,

In

---

1 Phalerus, & Hiphormus Athenarum portus 2 *Porto Lione.*
3 *Scio* una ex Sporadibus urbe, & portu celeberrima. Eſt & feraciſſima, & amœniſſima ſuper reliquas Ægæi maris: viros alit ingenioſos, & comes, nec in Græcia gens eſt adeò urbana, & culta quàm ſunt Chii. 4 *Paris.* 5 *Sciro.* 6 *Stalimeni.* 7 *Metelino.* 8 *Fochia,* cum portu capaci, & amplo. 9 *Sdille.* 10 *Porto della Suda.* 11 *Porto delle Carabuſe.* 12 *Famagoſta.* 13 *Antiochetta.* 14 *Sur.* 15 Tholemais Claudii Cæſaris Colonia *Acri.* 16 *Iaffa.*

In 1 Peluſiacam contendas ilicet oram:
Sive urbem 2 Lagi, quam dat Pharos aurea luce
Nocte ſub obſcura, fortunatumue 3 Canopum.
Hinc tibi Marmaricum Tellus Barcæa 4 Selinum:
Uſta 5 Philænæum præbebit & Africa portum:
Utica 6 & hinc, ſiccas ubi Bragada lentus arenas
Humectat, lævaque patent 7 Carthaginis arces:
Julia 8 ſervatum tandem mox Alba favebit.
Atque alii: nec ego cunctos comprendere portus
Verſibus hìc opto, nec poſſem in carmina centum
Ora licet Phœbus ſtimulans præcordia Thyrſo
Solveret, & dio furerem lymphatus ab œſtro.
Ipſe tibi picto mundus monſtrabit in orbe
Quà curvæ tuta ſedes ſtatione locentur.
At quæ cura mari in magno perquirere portus,
Accipe, quiſquis ades hoc carmine ritè docendus.
Membranam tabula in quadra, lævique revolves,
Ac juxtà ſtatues tornatæ pyxidis orbem:
Hinc qui ventus aquas vertat, quo turbine ducat,
Cognoſces: portumque, plaga qui panditur illa,
Sedulus inquire (& propior tibi, nauta, legendus
Semper erit) velumque Noto tendente canorum,
Illum puppe petes, & litus adibis amicum.
At ſi nulla patet vicino in litore ſedes,
Tunc aliam, tranſverſa notat quam pagina, quæres.
Et valido obniti in ventum temone memento.
Inſuper ipſa tibi ſecuros inſula portus
Offeret obiectu laterum, trans cærula ſedes
Non ſemper, Palinure, datur penetrare repoſtas.
Sæpe etiam montes in fluctibus exporrecti,
Et curvata ſinu Tellus ſua brachia pandet.
Præterea ſitus, & varia eſt natura locorum
Exploranda prius. Quiſquis nec portus ab omni
Securus vento, ſemper nec fida carinis
Quæque cavis ſtatio; Nam nulla immunis ab omni
Res vitio eſt: & nulla vacat ſecura periclo.
Quippe alii frangunt Boream; franguntur ab Auſtro:
Au-

Ægypti.

Libya.

Quæ ſolertia portus ex Mappis inquirendi.

Situs locorum inveſtigandus.

1 *Damiata.* 2 *Aleſſandria.* 3 *Roſetto.* vel *Becchir.* 4 *Salina.* 5 *Porto Sabia*, vel *Hernich.* 6 *Porto Farina*, vel *Eiſerta*. 7 *Marcia*, Carthaginis portus 8 *Algieri.*

Auſtrum alii expellunt; at non Aquilonis iniqui
Effugiunt iras: Cauro bacchante, quieti
Subſidunt alii, at Libyco veniente tumeſcunt.
Hæc membrana tibi, pyxiſque, & ſydera dicent.
Ac varii oſtendent uſus, habituſque locorum.
Sed jam quæ loca naufragiis infamia vites,
Quæ ſunt loca naufragiis ſuſpecta in Mediterraneo.
Expediam. Capreas longè, ſi nubilus Auſter,
Aut Notus inſultet pelago, traſmitte carinis.
Hinc freta Trinacriæ, & ſtricti fuge ſaxa Pelori
Cùm Libyci furit aura. vagi vada flava 1 Simethi
Linque procul, gelida Boreas dum perfurit Urſa,
Atque Noti, atque Eurus, atque Actias Orithyia.
Hinc immota tibi longè 2 Camarina legenda,
Horridus Oceano ſtridet ſi ventus ab alto.
Herculei ſuſpecta tibi freta cœca Tarenti
Semper erunt, 3 Strophadeſq; & navifragũ 4 Scylaceũ.
Haud piger Ionii ſpumantia marmora ventis,
Nec cœlo trifidis disjecta 5 Ceraunia flammis,
Nec ſuperum mare, non & litora dura Liburnorum,
Aut latus adverſum, rector, temone ſecabis.
Mitte procul Ligures, nudataque ſaxa relinque,
Cùm ponto ſtrepit Auſter, & Africus aſperat undas.
Gallum etiam litus, roſeum quà reſpicit ortum,
Vitato, ſi vela tument ſurgentibus Euris.
Prætereà maris in medio freta 6 Gallica nimbis
Horrendùm quaſſata fremunt, & ſydera lambunt.
Auditur mugire vadum, penituſque ſonare
Pulſati vento fluctus: ceu dira leonum
Turba fremit, fremituque procul nemus omne remugit,
Cùm ſeſe contrà exercent fera prælia; vel cùm
Amiſſos quærunt catulos, quos rupibus atris
Furtim Getuli juvenes rapuere. Leonem
Hinc noſtri dixere ſinum, quà gurgite in alto
Innumeræ periere rates, doctique magiſtri.
Tu cave puppe fretum tentare, tumentia ſurgunt
Cùm maria, & dubio pendent ſub ſydere nimbi.

Cau-

1 *La Giarretta*, qui inter Catanam, & Leontinos fluit. 2 *Camarana*
3 *Li Stivali.* 4 *Golfo di Squillaci.* 5 *Monti di Chimera.* 6 *Golfo di Lione*

Cautus & Ægæę findes trabe Tethyos arva;
Paſſim navifragis horrent nam conſita ſaxis. *In Ægeo.*
Si ſuperandus 1 Athos, dextra deflecte carinam;
Et tempeſtatem fugies, nimboſque ſonantes.
Concava 2 Bœotum vitato,& 3 Chalcidis oras,
Quà fluit Euripus, refluitque rapacibus undis,
Et vada vorticibus circùm irrequieta recurſant.
Nec propè 4 Symplegadas,durumq; 5 Capharea puppim
Admoveas, 6 Maleamque procul tranſmitte ſequacem.
Dum roſtris Helle,dum ſinditur alta Propontis,
Sive proceloſi per inhoſpita litora Ponti
Errandum,tunc lentus iter per cærula carpes. *In Ponto.*
Semper & oram Aſiæ lege puppe:nivoſa rigentum
Neve Boryſtenidùm pete litora,neve nigrantum
Cimmeriùm ſedem,& 7 Mæotidis ora paludis:
Et duros ſcopulos, & ſaxa ſonantia nimbis,
Tollit ubi cœlo ſeſe 8 Marpeſia rupes.
Litus & Europæ fugias,ubi lata per ora,
Atque humilem irrorans ſpumoſo gurgite 9 Peucen,
Euxinum in pontum ſe devehit arduus Iſter.
Iſter, purpureas qui nunc revoluta per undas
Barbara Threjiciùm tot millia turbidus altum
Corpora in Euxinum devolvit, & æquore mergit,
Quæ ſacra Chriſtiadùm ſociatæ in fœdera dextræ *Vienna liberata, & Barbarorũ cæſi exercitus epiſodium.*
Demiſere neci; dum CÆSAR in agmine victor,
Tot regna, & trepida gentes formidine ſolvit:
Barbara caſtra Polonus & hinc ferus enſe tremendo
Fulminat, irrumpitque,manuq;à vertice ſignum
Evellit,domiti monumentum inſigne tyranni:
Hinc & magnanimus Thraceſq;Arabeſque ſolutos
Proſternit Lotharus, cædeſque,& funera paſſim
Aggerat, & rigidum rotat implacabilis enſem:
Parte alia Bavarus pictis ardeſcit in armis,
Spumantique invectus equo,tonat undique ferro,
Inſternitque Scythas,& funere mergit acerbo.

N O

1 *Monte Santo.* 2 *Stretto di Negroponte.* 3 *Negroponte.* 4 *eadē, ac Cyaneæ.* 5 *Capo dell'oro.* 6 *Capo Malio.* 7 *Mare delle Zabacche.* 8 Caucaſi pars ad Euxinum . aliis mons in Paro . 9 Inſula Danubii oſtiis objecta, *Pizina.*

O magnum Fidei columen, regnique Latini,
AUSTRIADE CÆSAR, vos & ſalvete beati,
Dilectique Deo Reges, quos laudibus omnes
Servatæ attollunt gentes, plauduntque receptæ,
Ite ſub Auroram ſolio pulſare tyrannum:
Nunc tempus: nunc Fata vocant; dum clade recenti
Nutant regna: retrò & pavidus ruit Othomannus
Regnator; mixtimque duces formidine cæca
Præcipites unà, ſignis, fugere, relictis,
Per ſaltus, & luſtra vagi: dumque æthere ab alto
Jam vobis Superi aſpirant, & Numen agit rem.
Tunc ego, vos Reges, ſi quid mea carmina poſſunt,
Et mihi ſi tantùm concedent Numina vitæ,
Lætus in aſtra feram: læti vos ibitis aſtris,
Addita Cœlicolis nova Numina. Sed vagus ardor
Quò me nunc rapuit? quæ puppim ad litora vexit
Oceano ex alto? vos ò procul ite, Camœnæ
Pierides, ponti me nunc per cærula quando
Nereides ducunt, humili mea tempora muſco
Nectentes: lauro vos tunc redimire poteſtis.

Ergo age, qua nunc arte ſecunda pericula ponti
Effugias, dicam; repleta eſt Numine quando
Mens propiore Dei, Muſiſque errare per undas
Cæruleas ardor novus incidit. Eſt labor ingens
Syrtes decli-nanda, & ſcopuli.
Declinare fuga ſyrtes, ſcopuloſque triſulcos:
Syrtibus Oceanus, ſcopuliſque armatur acutis.
Ac veluti cæcus baculo ſubnixus acerno
Ignotum prætentat iter, tractuſque viarum
Explorat, dumis ſi fortè, aut ſentibus horrent;
Et caveam, & longo rimatur ſaxa bacillo,
Quæ vitet, caſuſque procul depellat iniquos.
Haud ſecus, ignari quoniam verſamur in undis,
Sedulus ipſe ſua faciet de puppe magiſter:
Quà brevia, & cæcæ lateant in gurgite Syrtes,
Fluctibus & mediis interlita ſaxa notabit:
Omnia quæ picti cognoſcet cortice mundi.

Aſt ego præcipuas, fugies quas per vada Syrtes,
Edoceam. Libyæ litus quà barbara 1 Leptis

In-

1 *Lepis*, vel *Lepedas* urbs in Regno Tripolitano, ex cuius ruini forſaſſe Tripolis crevit.

Infeſtat mare piratis, fuge ſemper, & oras
Barcæas; duris æquor quà Sytibus horret.
Hinc ſunt Sardois vitandæ in fluctibus 1 Aræ;
Saxa vocant Itali; Phrygias fregere carinas,
Cùm pius Æneas ſulcabat claſſibus æquor,
Ilium in Italiam portans, magnoſque Penates.
Syrtibus Ægyptus, brevibuſque latentibus omnis
Armatur: Syriæque fretum, Cilicumque triſulcis
Ora riget ſcopulis. latè maris aſperat undas
Clara Rhodos: ſaxis, & acuto murice Creta
Cingitur, & ſcopulis paſſim ſurgentibus omne
Ægæum ſtipatur; aquis circumlita ſaxa
Naufragium intentant. nemoroſam puppe Zacynthum,
Atque Samum, & te etiam cautus, Corcyra, cavebo,
Leucadiam 2, Strophadeſq; & fluctifragã Cephalenen.
Cautus & Illyricos, & Iapidis ora Timavi
Puppe legam: crebris ſpumant freta conſita terris.
Tuſca etiam rigidis denſatur cautibus ora,
Aſperaque è duris ſunt Gallica litora ſaxis:
Et demum in mediis fugiam 3 Balearidas undis.
Surgunt prætereà ſine re, ſinè nomine cautes
Oceano in medio, quas & vitare neceſſe eſt.
Illas in parvi ſignatas cortice mundi,
Inque ſuis, Palinure, locis ſpectabis; & inde
Deprendes alto in pelago, duce pyxide, & aſtris.
Sunt etiam multæ indeprenſæ in gurgite Syrtes,
Quas & nullus adhuc inſcripſit in orbe magiſter:
(Omnia quis novit, quæ condit in æquore Nereus?)
At tu ſi ſolers cùm Doridos alta pererras,
Vel caſu, aut undis, & tempeſtatibus actus,
Deprendes nova ſaxa mari, fugieſque periclum,
Illa orbe in picto deſcribe, locumque notato
Certis diſtantem ſpatiis à litore noto:
Sic alios facient tua dira pericula cautos.
At non Tellures ſpumoſa per æquora nantes
Prætercam, ſcopuloſque vagos: Latonia qualis
Ægæo quondam Delos conſpecta moveri,
Quam 4 Mycone tandem 5 Gyaroque revinxit Apollo.

Quæ præcipuæ ſint ſyrtes ſcopulique.

Novi ſcopuli in Mappis ſignandi

Inſulæ natantes.

1 Scopuli duo, ubi pacta inter Romanos, & Carthaginẽſes primũ pax eſt
2 *Santa Maura* 3 *Maiorca*, , *& Minorca* 4 *Micoli* 5 *Iero*, alius *Caloiro*.

Tales [1] Cyaneæ Ponti de fluctibus ortæ

Chemnis in lacu natans

Errabant Thraces oras, & littora circùm.
Eſt lacus Ægypti ſub finibus, herbida Chemnis
Quam rivo, & nemorum felicibus occupat umbris.

Pomp. Mela lib. 1. cap. 9

Magna ſibi hic pius Arcitenens delubra ſacrate
Æthyopes juſſit: criſpatis fluctibus illa
Enatat, & delubra vehit, ſylvaſque ſequentes:
Perque lacum vaga velificat, quà flamine venti
Impellunt: ſimiliſque natat per ſtagna [2] Saluſæ,
Plurima quæ gremio effoſſo fert inſula piſces.

Inſula in Oceano Atlantico, quæ caiu cognita, nunquã deinde viſa eſt.

Præterea Atlante in magno fuit Inſula nuper
Spectata, antiquis olim non cognita nautis.
Quæ Fortunatas inter non ultima terras
Surgebat, circùm denſis viſenda viretis.
Fortè illam ventis, pelagique erroribus acti
Lyſiadæ tenuere, caviſque è puppibus actam
Egreſſi petiere omnem, lucoſque virentes.

Fornerius Hydrog. lib. 19. c. 31.

Verùm non multis poſt hinc labentibus annis,
Ceu ratis è portu crepitantia vela per undas
Fecit, & incertum Nereo devecta profundo,
Haud viſa Hiſpanis illam quærentibus uſquam eſt.
Sunt alia Oceano in vaſto currentia ſaxa,
Quæ ſubito motu gremio Telluris in altum

Cur inſulæ natent.

Avulſa emergunt; quoniam cava pumice multâ,
Aut quia multa leves radices egit arundo
Subter; & hinc levior Tellus ſuperenatat undis.
Ergo ea ſolerti ſit ſemper habenda magiſtro
Cura, per ignotum dum currimus abiete pontum
Alata, incerto ſulcantes marmora curſu
Velivolas noctu caures vitare per undas.
Dicendum & quæ ſint nautis ſolertibus artes,
Hærentes quibus è mediis ſubducere naves
Syrtibus, aut brevibus poſſint, ſi fortè procella
Illis impulſæ, atque undis ſpumantibus actæ,

Quibus artibus e ſyrtibus educenda naves.

Inciderint: primùm merces educere puppi
Atque onera, ingenteſque trabes, atque æra canora
Feſtina: hinc contis urgendæ, & vectibus illæ.
Aut funes circùm ſcopulos, cauteſque revolve;

Mox

1 Inſulæ duæ ad os Boſphori Thracii Italis *le Pavonare*, incolis *Sarcaæ*. 2 *Lago di Salſes*.

Mox magno famuli niſu propellere certent.
Aut æſtum pelagi refluentis, & æquora plena
Expecta, ut ſeſe, fluctu veniente, carinæ
Syrtibus educant, vel circùm robora plures
Subter aquas duris religandi pellibus utres;
Utribus intus enim concluſus inanibus aër
Nititur in ſummum ſemper, vique allevat alnos.
Nocturnum dum carpis iter, denſataque ſaxis
Æquora traſmittis, perquire, ubi gurgite ſyrtes
Inſidias tendant, & acuto murice rupes. *Noctu maximè e ſyrtibus cavendum.*
Ne deſes ſomno, aut nimio frágare labore:
Quippè ſalus agitur vitæ. quot nocte ſerena
Saxa rates, pigroſque ſimul frangere magiſtros.
Me quondam, dives quà mergitur Himera ponto
Æolio, memini juvenem vidiſſe Sicanum,
Quem patriæ ad litus gelidum maris egerat unda.
Oceani (infelix!) præter vada, vectus Eoum
Supra Indum, & Gangem, Serum pervenit ad oras.
Lætus ubi æſtates tranſegerat advena multas,
Janque novos doctus mores, cœloque ſuetus
Externo. verùm patriæ compulſus amore
(Dulcis amor patriæ: Tellus nec gratior ulla eſt,
Quàm quæ naſcenti primas dedit ætheris auras)
Europam remeat trans litora, tranſque ſonantem *Miſerandū Siculi hominis, indictumque naufragiū.*
Oceanum, atque Italis tandem delabitur oris.
Hinc lembo in patriam vehitur, rectore Sicano,
Tyrrhenumque auris relegit felicibus æquor.
Non procul à patria pura ſub nocte ſecabat
Lembus aquas, vento nunquam laxante rudentes.
At victi ſomno nautæ per tranſtra jacebant,
Et puer obſcura clavum ſub nocte regebat.
Funditur hîc etiam ſomno, temone relicto,
Impegit ſaxis & procurrentibus alnus.
Commotæ cautes, & acuto in murice roſtrum
Obnixum crepuit, colliſaque prora pependit.
Extemplò nautæ ſomno, vinoque ſepulti
Demerguntur aquis. Adeo vigilare per undas,
Infameſque rati ſcopulos defendere multum eſt.
Ille ſed optatas patriæ Telluris ad oras
Mergitur infelix, mortique occumbit acerbæ;

Cùm nullæ purum velarent aëra nubes,
Et nulli triſtes turbarent marmora nimbi.
Qui toties vaſti ſulcaverat æquor Atlantis,
Et rapidos undis toties Typhonas Eois
Fregerat, & centum vitaverat impiger Aras.
Heu vatum ignaræ mentes! qui ſedulus unquam
Talia Fata viro è cœlo ceciniſſet haruſpex?
Fidentes animis majora pericula ſæpè,
Ah miſeri! ſuperamus: at hinc vitare minora
Fata negant. Obſtat rerum irrevocabilis ordo.

Quid cùm in ſcopulos incidimus.

Ignarus ſcopulis ſi fortè occurris, ab alto
Confeſtim nautæ demittant vertice velum,
Aut curſum certent remis inhibere morando.
Si longè cautes aſpexeris, atque poteſtas
Evitare datur, clavum torquere, magiſter,
Feſtina, longos & circumflectere curſus.
Quà mare inoffenſum, nec fracta remurmurat unda,
Carpe fugam; vacuum dabitur via tuta per altum.
Qualis ubi currus ſolers auriga volantes
Egit, & euripedes campo commiſit aperto,
Utque via ſaxum, foveamque advertit iniquam,
Inflectit temone rotam, evaditque periclum.

Syrtium ſignæ.

Verùm ſigna tibi cœcas prodentia Syrtes
Accipe. Cùm pelago ſurgit levis unda quieto,
Volvunturque locis denſata volumina certis,
Illic infames deprendes, navita, rupes,
Et vada, ubi ponto brevis æſtuat unda refuſo.
At ſi turbatus fremit imo à gurgite Nereus,
Quà fracti nimium ſpuma incandeſcere fluctus
Aſpectantur, ibi cumuli, cauteſque rigeſcunt.

Bolide altitudo aquarum inveſtiganda.

Hæc ſuper, Ignotas cùm te devexit in oras
Ventus, ne pronas illis appellere puppes
Feſtinus, Palinure, ſinas, demiſſa priuſquam
Linea rimetur fundum; ſi ſurgat aquarum
Tanta imo moles de gurgite, quanta carinas
Ferre poteſt: medio pariter tibi 1 linea fundum
Oceano exploret, cùm jam vicina pateſcunt
Æquora, ubi ſubter cumuli denſantur arenæ.
Veſtiget tibi præterea gravis ære 2 Molorthus,

1 Hoc eſt bolis, *Il Piombino, ò Scandaglio Itali appellant.*

2 *Idem, ac bolis, à plumbo rectè deſcendente dictus.*

Commoda ſi ratibus ſtatio: quæ ſubter arenis
Sternitur, apta: nigro verùm quæ plurima limo
Aut ſcatet, aut latè duris riget aſpera ſaxis,
Firmandis ſemper cenſetur iniqua carinis;
Nam malè cœnoſo firmabitur anchora fundo,
Nec benè præruptis cum dente hærebit adunco
In ſcopulis; & acuta revulſos marmora funes
Diſrumpent. priùs ergo mari demitte Molorthum;
Illum autem viſco, aut molli circumline cera,
Hinc cùm deduces, referet ſi multus arenam,
Apta rati ſtatio, ſi cœnum, incommoda: ſed ſi
Inciderit rigidis deſcendens cautibus ille,
Infidum fuge litus, & æquora rupibus aſpera.

Et an ſtatio navibus apta.

Inſuper his, portus nigra dum nocte ſubintras,
Quæ ſit vera Pharos, quæ lumine litora pandit,
Impiger explora, & certis cognoſcere ſignis
Nitere: ſæpe rates mediis periere ſub umbris
Indeprenſæ errore Phari, dum litore multę
Irradiant flammæ, agricolæ cùm collibus altas
Accendere pyras, vel cùm de nocte per urbes
Feſtivi radiant paſſim de mœnibus ignes.

Nocte intempeſta cautè pharos perquirenda.

At tibi nunc, Siculis quod claſſibus 1 accidit olim
Narrabo, Palinure. (juvat meminiſſe malorum,
Quæ caveas) Victrix remeabat claſſis Eoo,
Exuviaſque ducum, captumque inſigne tyranni
Threiicii, & victas referebat in agmine puppes.
Jam multo exhauſtos curſu demerſerat undis
Phœbus equos, primo volvi cùm ſydera motu
Incipiunt, trepidis & ſcintillare videntur
Luminibus, ſpectata mari deſcendere ab alto
Arcibus è ſummis tunc eſt, & mœnibus urbis
Claſſis, & Auſtriacis vexilla undantia ſignis.
Captivæ bello puppes, monimenta triumphi,
Ponè ſequebantur: longè trans litora claſſem
Protinus ut videre, canoro murmure cives

Sicula Claſſis naufragium ex errore Phari.

N 4 Con-

1 Siciliam pro Rege Catholico moderante Vrſonis *Oſuna* duce, Claſſis Sicula ſeptem inſtructa triremibus, prætore Octavio Aragonio in Orientem ſolvit, & cùm ſeptem Turcharum triremibus occurriſſet, pugnam iniit, brevique prælio captæ omnes; victrix mox cùm rediret nocte, & tempeſtate ſuperveniente, errore Phari magna ex parte naufragium fecit in portu.

Conveniunt,omniſque ruit denſata Panormus
Viſendi ſtudio, plauſuſque ad ſydera jactant;
Accenduntque faces,lætoſque in mœnibus ignes.
Extemplò dira Boreas comitante procella,
Ex Urſa ruit improviſus: in æquore fluctus
Incandent, raucoque fremunt ſtridore ſub auras.
Denſatur cœlum nimbis, tonitruque remugit,
Quo campi, & valles, atque ardua pulſa tremiſcunt.
Tunc velum in ventum dat concita claſſis, & auris
In portum contendit.at inſcia quà Pharos igne
Luceret fido:crebræ per litora quando
Ardebant flammæ, mediis pars ſyrtibus hæſit,
Pars ſcopulos inter prona incidit.haud mora,cunctæ
Illiſæ crepuere rates,ſonitumque dedere.
Victores, victoſque trahit ſors una viciſſim.
Heu miſeros! per ſaxa animam, fluctuſque rapaces
Effudere inter ſociorum murmura læta.
Sæpè inſperatos felicia gaudia luctus,
Et lacrymas verſo pepererunt ordine riſus.
At vos ſoliciti portum explorate,magiſtri,
Et fidæ vobis radient quo litore flammæ.
Solerti nec cura minor Rectori adhibenda,
Ut pelagi fugiat prædones, qui freta paſſim
Cædibus infeſtant,execrandiſque rapinis.
Ergo tibi aſſiduus malo ſpeculator ab alto
Qua induſtria piratæ eludendi. Nunciet,alatæ violent quæ Dorida pinus:
Invigiletque mari ſemper; ſed prima rubeſcit
Cùm fuſcis Aurora rotis, ſolertior omnes
Perluſtret tractus oculis, ne forte tibi hoſtes
Se ſe improviſi objectent,atque ære laceſſant.
Non ſecus alta cito cùm promontoria curſu,
Præruptoſque legis ſcopulos, aut fluminis ora,
Solicitus facies; quoniam convalle reducta,
Et ſæpe infames latuere crepidine Mauri.
Præterea,fugiens ſi curris, nitere ſemper
Ne ventum tibi præripiant;ſic tutus aperto
Errabis pelago, donec tibi conteget undas
Nox veniens, & opem tenebris præbebit amicis.
Quare cœlum humentes, cùm obduxere tenebræ,
Tende iter obliquum,quò non fert aura carinas:
Aut

Aut flecte; atque Afros ſic ipſe latebis iniquos.

Quorundam inventum eſt, celſa de puppe reſectum
Doliolum, cui clara Pharos ſuſpenſa coruſcet,
In fluctus ſenſim demittere, quod tamen undis
Enatet in mediis rectum: ſic ſtare carinas
Immotas placido piratæ in gurgite credent:
Aſt illæ intereà ſecuræ Nerea currunt:
Sed ridet feſtiva dolum inſtruxiſſe iuventus,
Piratas cælo qui fruſtraturus aperto eſt.
Sic quondam feciſſe Ligur narravit Jolcus,
Cum Sardoa gravi ſulcaret cærula pinu:
Et 1 Rhodii fecere duces, dum claſſibus Hellen
Prætereunt, nigræ per amica ſilentia noctis.

Ingenioſum Liguris navarchi inventum.

At nunc, quo fervent æſtu maria alta refuſo,
Quæ loca, qui curſus, quibus & Lunaribus horis,
Veſtigemus, & à ſcopulis diverſa petamus.
Concitus alterno procurrens gurgite pontus,
Nunc celeri in terras curſu ruit, atque refuſis
Fluctibus infundit, ſcopuloſque ſuperiacit undas:
Spumeus at retrò nunc cedit, & humida ſalſi
Purgamenta maris, revolutaque ſaxa reſorbet;
Nudatumque ſolum, fluctu labente, relinquit.
Ac veluti geminæ coiere in prælia quando
Mixtæ acies, & longis ſeſe haſtilibus urgent.
Fortior illa premit, ſubnixaque viribus inſtat:
Hæc cedit, retròque fugit: ſubitumque ſub auras
Clamorem attollit, flammantiaque ora reflectit:
Illa fugit, penituſque datis ſe mandat habenis.
Haud ſecus in terras irrumpit fervidus undis
Oceanus, refugiſque iterum ſe fluctibus aufert.

Maris æſtus

Sed quæ cauſa fretum confeſtim gurgite ab alto
Tempore ſub certo tollat, rurſuſque remittat,
Non facilis quæſitu, omnique incognita vulgo eſt.
Ardua mens hominum explorandis rebus, & acre
Ingenium has pelagi refugas impegit in undas.
Uſque adeò verum eſt, certas perquirere cauſſas,
Et ſita principia, & cunctarum exordia rerum
Difficile eſſe: tamen varia eſt ſententia multis.

Æſtus cauſſa.

Nam-

1 Equites Hieroſolymitani, qui a Rhodo Rhodii, a Melite nunc Melitenſes vocantur.

Nanque alii vaſtos ſorberi in Tartara fluctus
Rentur, & occulto ſubter tranare meatu;
Inde vomi turſus, ſubitoſque ad litora ferri.
Eſſe alii Mundo vitales ætheris hauſtus,
Et partem ſuperæ mentis dixere; tumentes
Sic & anhelus aquas, cùm naribus accipit auras,
Contrahit abſorbens, illas, cùm reddit, in altum
Attollit, terraſque, vado exundante, refundit.
Sunt quibus hæc melior riſit ſententia menti:
Scilicet è cœlo vertigine rapta diurna
Surgere nunc æſtu maria, & refluentibus undis
Demitti. vaſto multis ſub gurgite viſum eſt
Ebullire fretum, lateque aſſurgere fluctus;
Quippè putant vacuis magnæ Telluris in antris
Concluſos ignes cœcis ardere caminis.
Verùm alii mira novitatis imagine capti
(Non levis hic ſtimulus: ſuus incidit omnibus ardor
Veſtigare nova, & rerum confingere cauſſas)
In mundi medio Phœbi torpere jugales,
Ac circùm immenſo terras verſarier orbe:
Cunctaque præcipiti pariter vertigine ferri,
Ætheraque, tractuſque maris, nubeſque volantes,
Audaces dixere. Adeò dementia mentes
Mortales vexat. certas inquirere cauſſas
Non hic verus amor, rerumque exordia noſſe;
Sed nova fingendi genius, ſeu dira cupido eſt.
Hinc terræ trepidare ſinu maria acta putarunt,
Alternaque fuga tumidos ferveſcere fluctus.
Ipſe ſed Oceani ſpumantia cærula duco
Reginæ arbitrio Lunæ, imperioque cieri;
Vimque illi arcanam, motu quæ concitet undas,
Eſſe puto. parent Lunæ freta turgida; quandò
Illa abeunte cadunt maria, & veniente tumeſcunt.

Non tamen Oceani terrarum eſt unus ubique
Æſtus, & in certis non ſemper tollitur horis.
Sive id aquæ vitio eveniat, vitiove locorum;
Vel quoniam (nec fallor) erit non una marini
Varius in mari æſtus. Cauſſa æſtus, interdum aliæ in contraria cauſſæ
Res agitant, vireſque aliarum ſæpe morantur.
Hinc per concluſæ Thetidos vada parciùs undæ

Aſſurgunt, refugoque iterum vix gurgite ſidunt.
Verùm in ſeceſſu ſuperi maris altus ab Ortu
Adria turgeſcit, longèque infundit arenas.
Sed magis Oceanus perfuſis æſtuat undis
Ultra Abylam, & Calpen; magno quia ſcilicet illic
Corpore per cunctas latè diffunditur oras;
Fluctuat & magis. aurato quà flumine ripas
Humectat virides Tagus aurifer, altiùs æquor
Tollitur, & campos, & rura virentia fluctu
Longè operit, totamque oram perfundit Iberam.
Verùm quà cœlo ſe ſaxa 1 Gobeia tollunt
Armoricum propter litus, quando unda reſedit,
Ingenti circùm tractu nudata pateſcunt
Litora, nudatique etiam per litora piſces,
Ceteque, Vitulique, & fluctivagæ Balænæ.
Sæpe etiam & ſiccis puppes ſpectantur arenis.
Major, ubi gelidis ſemper riget Urſa pruinis,
Bacchatur terris maris æſtus, & unda tumeſcens
Latè humiles ſorbet Batavos, humileſque Britannos;
Norvagos 2, Cymbroſque ſimul, Gotthoſque nivales.
At Libyæ ad litus, quà 3 Gis vagus alluit, & quà
Contra elata mari ſpectatur maxima 4 Cerne,
Perque Arabum fines, Erythræaque litora circùm
Ferveſcit pelagus vehementior, & furit undis.
Verùm Eoa per æquora lata, per Aſida longè,
Et quà gemmiferæ vicinia Perſidis Indum
Accipit, & nitidis circùm 5 Carmana lapillis
Litora læta, modum ſuprà furit æſtus, & ingens
Præcurrens tantum Nereus Telluris inundat,
Quantum vix uno peragit ſub Sole viator.
Non tam præcipites effuſi è carcere currus
Corripuere viam, & laxis agitantur habenis:
Ut cùm perrumpit, tumido jam gurgite, pontus
In terram, refugus vel cùm delabitur inde.
Non fuga ſervaret gentes per litora Eoas,
Ni cuſtos fumo daret alto à vertice ſignum,
Cùm terram aggreditur curru Neptunus aquoſo.

In Oceano vehementior.

At maximus ad Aſiæ litora.

Hæc

1 Promontorium Galliæ in ora Britannica S. *Mahe* 2 *Novergi* 3 Idem ac Nigir, Nilo par fluvius *Fiume Negro* 3 Quæ & Menuthia maxima *Africæ* inſula, *Madacaſcar*. 4 *Kirman* Perſidis regio. 5,

Hæc loca, Tethys ubi Lunaribus æſtuat horis,
Nauta, fuge, & celeres infida ad litora proras
Ne vertas, transverſà ferat ne fervidus illas,
Dum ruit, Oceanus, nudo vel litore retrò
Deſerat aufugiens. Foveas fecere cavatas
Litoribus paſſim, tutæ conſiſtere ut illis,
Subſidente, rates poſſent, trans litora Nereo.
Quin opus eſt, ut miſſa mari gravis anchora puppim
Fundet aquis; nam ſæpe graves violentior æſtus
Secum unà abripuit, refluenti gurgite, naves.
Præterea ſit cura tibi cognoſcere, fervens
Quo tempore incipit æſtus. Tempore quo ſurgit, vel quo delabitur unda;
Ne patriam, Palinure, relinquas puppibus oram,
Oceano veniente; cito ſed reflua curſu
Cùm jam litoribus ſubſidunt æquora ſiccis:
Utque coronatis advertas oſtia ſylvis,
Cùm ſurget veniens, non cùm ſubducitur æquor.
Dum vaga conſurgit radianti Delia cornu,
Atque orbem ſextæ fugiens interſecat horæ,
Paulatim ſurgens creſcit mare: vertice ſummi
Illa ſed in medio cùm jam libratur Olympi,
Conſiſtit ſalis æſtus: aquæ non amplius ultra
Aſcendunt: refugæ ſed retrò fræna retorquent.
Hinc ubi deſcendens orbem luſtravit eundem,
Invadunt iterum ſpumantia marmora terras,
Quo tandem Manes deſcendat Cynthia ad imos.
Hinc ut candentes agit alto à cardine cervos,
Vertuntur maria, & retrò ſublabitur unda.
Tarda maris quoniam de gurgite Luna reſurgit
Semper (amat ſomnos, & amica ſilentia Luna)
Tardiùs hinc (dominæ mores imitatur, & ipſe)
Oceanus ſumit violenti exordia motus.
Quotque dies abiere retrò creſcentis ab ortu,
Tot cedunt momenta vagi primordia curſus.
Præterea cùm Luna novos jam colligit ignes,
Minor in Luna ſilentio, maior in plenilunio. Tunc minùs ex imò tolluntur gurgite fluctus:
Sed cùm per cœlum pleno jam lucida cornu
Incedit, magnis tunc Nereus æſtuat undis;
Nanque etiam dominæ novit diſpendia Lunæ
Oceanus: ſimul & creſcentia cornua ſentit.

LIBRI SEXTI FINIS.

p. 204

Franċ. Solimene In. *Franċ. De Louuemont*

NAUTICORUM

LIBER VII.

SEd jam nunc puppes animoſior impulit aura
Trans Abylæ metam, Oceanoque immiſit aperto,
Creber & Eoo veniens immurmurat Eurus:
Concluſæque retrò ceſſerunt Tethyos undæ.
Ergo animus, dum ventus agit, dum ſpirat Apollo,
Oceani fluctus audaci currere pinu.
At tu, quæ vitreo ſubvecta per æquora curru,
Cæruleum metiris iter, cœtuque beato
Nereidum ſociata volas, vati, aurea Dori,
Pande viam: tecumque feras, precor, ò Dea, magnum
CARDENIDEN curru ſublimem, Euroque ſecundo.
Hoc duce perpetuis ſulcabimus æquora velis,
Felici intendent ſemper quæ flamine Cori.
Ergo age, CARDENIDE, & quò te vocat æmula Doris,
I, ſequere, & mecum juvet ire, & quærere ſedem
Purpuream Eoi, & primi confinia Mundi,
Suprà Indos, Sereſque ſuprà, [1] Chryſenque repoſtam,
Solis, & Auroræ in thalamos Titanidis uſque:
Nec non & nova regna, novaſque inquirere gentes
Axe alio, quà nulla polum decircinat Arctos:
Et nova monſtra maris, nova ſydera: trans & Atlantem
Externum luſtrare Orbem, nova litora, & urbes,
Atque alios portus, quò per tot ſecula nullæ
Ire rates auſæ, & curvis ſulcare carinis
Fluctibus horrendum Oceanũ, horrendumq; procellis.
Magnum equidem tentamus opus: ſed magna ſequetur
Gloria, læva ſinunt ſi Numina, & audit Apollo:

Et

1 *Giappone* ut Briettio, & aliis placet, etiamſi Japoniam alii Iabadii inſulam putent. Marcus Polus Venetus Zypangrin vocat, celeberrima in Oceano Sinico inſula ad Ortum poſita.

Et qui me facili toties per cærula nutu
Magnus SABERIDES ſervavit. Age,æthere ab alto
Dive veni, & ventos immitte in vela ſecundos,
Ac tumidum pavidis ſubſterne Atlanta carinis;
Nanque potens pelagi Deus es: via nulla per undas
Te ſinè tuta patet, trepidatque in gurgite pinus.
Ergo adſis,cœptique operis hanc perfice partem.

O mihi,ſi liceat,cœlo,pelagoque remenſo,
Litus in Eoum ſervatam advertere puppim!
Hîc tibi Carmano templum de marmore ponam
Propter aquas,multo Ganges quà turbidus auro
Per ſeptena vago devolvitur oſtia curſu.
In medio templi ſtabis mihi Numen, & aram
Purpureis textam gemmis, auroque tenebis.
Hùc tibi ſervati ſpumoſa è Doride nautæ
Dona ferent,fundentque preces,& vota reſolvent.
Primus ego (ſi tanto unquam dignabor honore)
Romulidùm de more ſacro velatus amictu,
Et nitida chlamyde,& Tyrio conſpectus in oſtro
Dona feram, & ſacris incendam altaria donis.
Sanctam libabo Cererem,ſanctumque Lyæum
Cernuus; èque manu mittetur victima noſtra
Multa Patri. Sed jam feſtas indicere pompas
Ad delubra juvat,cæſique inſigne Tonantis,
Ac pictas auro tabulas,& figere dona
Parietibus latè circùm,contextaque Serum
Vellera,purpureoſque tholo ſuſpendere honores.

Vatis votũ pro Indica profectione.

In foribus pugnam ex ebore,& nitido argento
Gangaridùm faciam, fractumque peritus in auro
Cælabo [1] Badagem,& victricia ſigna Quirini.
Atque hìc Romanis aſcriptum legibus Indum,
Ac rutilum ſacro luſtratum in flumine Gangem:
Addam urbes Aſiæ,ſervataque regna rubentis
Auroræ,ſacris tot & addita ſceptra Latinis:
Biſque triumphatas [2] Chryſæo in litore gentes,
Taprobanen,Sindaſque,& odoriferas [3] Moluccas.

Et

1 Barbari,qui Indicæ peninſulæ montana colunt. 2 ſcilicet Iaponico; ſunt & Chryſii aureæ Cherſonneſi populi. 3 Inſulæ Eoi maris,ex quibus ingens aromatum copia provenit, ſuntque ſub ipſo Æquatore ſitæ.

Et captæ ſtabunt puppes, & victus [1] Achenus,
Sub pedibus pingam Furias, amnemque ſeverum
Cocyti, & dira fuſum cùm gente Tyrannum.
E niveo ſculpam ſaxo, ſpirantia ſigna,
Luſtratos reges, aſcriptaque nomina cœlo.
Intereà magnum Oceanum, fluctuſque ſequamur
Intactos, tua, SABERIDE, non ultima dona.
Ergo age: rumpe moras: vocat alto à vertice pontus,
Induſque, Gangeſque, & divitis æquor Erythræ:
Et vocat Heſperio ſub Sole [2] Argenteus amnis,
Virginii [3] fontes, auroque inſignis [4] Amazon,
Et vox aſſenſu marium ingeminata reſultat.
Mox ego victrices accingar dicere palmas,
Æternùmque tuum proferre in ſecula nomen.

Oceanum navigantibus quid prius opus ſit.

Seu quis odoriferas Eoa per æquora terras
Puppe petit, crocei ſeu quis ſub Veſperis ora
Ammerices quærit populos, hic cortice pictum
Oceanum primùm, & vaſtiſſima cærula noſcat;
Ac maris ambages varias, curſuſque viarum.

Oceani cum Mediterraneo per fretum Herculeum factũ cõmercium. Nam olim ſeiunctus Libyæ iſthmo: ita antiqui apud Strabonem lib. 1.

Trans Gades magnum ſpumoſis fluctibus æquor
Panditur (Oceanum Graii dixere vocantes)
Cum quo clauſa Thetis (cecinit ſi vera vetuſtas)
Nulla olim immiſſo junxit commercia Nereo.
Iſthmus erat medius, terræ diſcrimine parvo
Qui Libyam Europæ jungebat, & utraque Tellus
Una erat. at crebrò veniens vi pontus, & undis
Paulatim exedit terras, medioque refuſus
Europam tandem è Libya dimovit, & alta
Diducta ex [5] Abyla tunc [5] Calpe, & litora, & urbes:
Ac primùm Thetis Oceano dignata marito eſt,
(Tantum pontus edax, & edacia ſecula poſſunt)
Fluviorum pater Oceanus, rex magnus aquarum;

Qui-

1 *Populi* Sumatræ in ora Boreali *Achen*. 2 Ingens *A*mericæ Meridionalis fluvius ab arenis Argenteis ſic dictus *Rio de la Plata*.
4 Qui ſunt in *V*irginia Septentrionalis Americæ Provincia.
3 *Rio de las Amazones* Hiſpani vocant, perhibent enim hujus fluvii ripas Amazones incolere. 5 Gemini montes, qui & Herculis columnæ dictæ Abyla Africæ, vulgò *Almina* appellatur: & ſi alii aliter autument: Calpe Europæ *Gibraltar*.

Ex Oceano flumina emanare Vatis opinio.

Quique ſinus centum, centum fluit æquora circùm,
Atque plagas omnes terrarum fluctibus ambit.
Quin ſubtus terras & præterlabitur omnes
Per cœcos aditus, perque horrida Tartara Ditis.
Ceu toto in tenues diffuſus corpore venas
Inſinuat ſe ſanguis, agitque per omnia vitam.
Stagna, lacus, perhibent, hinc, & vaga flumina, fontes,
Æque cavis quicquid ſaxis diſtillat aquarum;
Oceano ex alto conſurgere: nanque ubi pontus
Deſcendit magnæ per crebra foramina terræ,
Quà via cœca patet, ſuperas ſe rurſus in auras
Emittit ſaliens; nam quantùm vertice ab alto
Deſcendit maris unda, ſalit de gurgite tantùm.
Hinc Tagus auratam volvens cum flumine arenam
Erumpit. Bætiſque alba præcinctus oliva:
Et qui tot terris, tot nomina gentibus Indus
Caucaſea de rupe fluens imponit, & ipſe
Purpurea Ganges unda, 1 Tanaiſque nivalis:
Ac gelidis venit 2 Oxus aquis, & dives Hydaſpes,
Et Lycus, atque Hermus, fonteſque binominis Iſtri:

Varia fluviorum nomina.

Nilus & Ægyptum nigra qui ditat arena,
Uſque cacuminibus Lunæ devexus ab altis:
Et Gis Æthiopum fama notiſſimus, & qui
Spumeus Alpino Veſuli de vertice currit
Eridanus, ſceptriſque potens Tyberinus, & ipſe
Pauper aqua, at multo dives Sebethus honore.
Orbe ſub occiduo Panucus, & alta fluenta
Amnis Amazonidum, centum qui flexibus errat,
Et ſata rura rigat latè felicia centum:
Cæruleiſque 3 Canada vadis, flavuſque Siopis,
Quique mari magno fluit ore Argenteus amnis.
Et gemmas ſecum, & nitidas ſubvectat arenas.

Oceani circuitus.

Hìc freta trans Abylæ geminis ſe cornibus ingens,
Porrigit Oceanus: dextrà petit arduus Orbem
Ammerices, latèque omnem complectitur undis:
At læva Libyam præterluit uſque remotum
Acronoton, Maneſque fluens deſcendit ad imos.
Eoum hinc ſaliens latus alluit: & vagus inde

Su-

1 *Don.* 2 *Ithun*, & *Ghion*, qui in Caſpium ſe exonerat. 3 *Canadà* fluvius, ſeu potius ingens lacus Septentrionalis Americæ.

Supra Arabem, Perſamque ſuprà circumfluit Indos.
Mox iterum aſcendens gelidas iter urget ad Arctos:
Lanigeroſque lavat Seres, Chryſenque rubentem.
Hinc & regna petens Boreæ damnata ſub axe,
Sarmatiam, Scythiamque rigat, rigidoque relicto
Axe iterum, niveos curſu ſecat ille Britannos:
Moribus & niveam fluctu circumdat Hybernen.
Oceani quondam antiquis impervia nautis
Æquora: turritæ nec ſulcavere carinæ
Id pelagi, ad Solem quod ſe diffundit Eoum,
Et quod in Heſperium procurrit, & omnia cingit
Ammerices nova regna. cava trabe currere fluctus
Oceani tumidos, monteſque irrumpere aquarum
Non auſi, ignotumque fretum tentare magiſtri.
Proxima majorum Fatis melioribus ætas
Id tandem aggreſſa eſt: potuitque ingentibus auſis
Oceanum ſuperare, rubroſque venire ſub Indos.
Multa ſed ante tamen ceſſerunt irrita vota
Rectorum, multuſque labor profuſus inanis.
Agmine nimborum metuendus, & ignibus Atlas
Terrebat nautarum animos, qui ſæpè furentem
Tentavere ſinum, & cautes ſuperare rigentes.
Arduus ipſe etiam præruptis montibus alnos
Oceanus retrò pepulit, nautaſque coëgit
Vertere terga fuga, & magnis deſiſtere cœptis.
At non conatus animorum, audaciaque auſa
Omninò cecidere: per invia cærula Atlantis,
Perque hyemes iterum rigidas, nimboſque ſonantes
Sternere iter tentarunt, magnum & ſub juga pontum
Mittere: ſed pulſi laceris abiere carinis
Retrò iterum: ceciditque animis ſpes omnis, & altus
Non dictus 1 Mons, & dicta eſt innabilis ora.
Sic intactus Atlas, multoſque inarata per annos
Amphitrite eſt. Cùm tandem felicibus auſis,
Henrici 2 Ducis auſpicio, ducentibus & Diis,

Oceanus olim intactus

Superiori ſeculo tandem tentatus.

Sed primùm incaſſum.

Mox feliciter Veſæi 2 Ducis Auſpiciis.

1 Atlantis jugum, *Capo Non.* 2 Ioannis 1. Luſitaniæ Regis filius. qui primus in Africam iter aperuit duabus Luſitanis navibus miſſis anno 1240. mox Atlantis promontorium ſuperatum eſt anno 1430. poſtremò Vaſæo duce trans ultimum Africæ promontorium in Indiã penetratum eſt anno 1497.

Lyſiadæ petiere duces. non horrida nimbis
Æquora, non pelagi montes timuere tumentes.
Ac velut in tergum ſi quando pulſa receſsit
Mœnibus ex altis acies, quæ ſcandere primùm
Auſa fuit, mixtimque abiit formidine cœca;
Spemque omnem belli deponit, & arce potiri.
Aſt ubi conſpexit ſpecula ſublimis ab alta
Contuſas acies, fuſoſque redire maniplos
Magnanimus dux, ingentique incanduit ira,
Urget equum impatiens, tortaſque relaxat habenas:
Ocyùs & vento, ut verſum pervenit in agmen,
Increpitat primùm dictis, ſiſtitque ruentes:
Addit & hinc ſtimulos animis, & laudis honores.
Extemplò commotæ acies ad mœnia verrunt
Seſe præcipites, Martemque, hoſtemque laceſſunt.
Tela per, & glandes, & Martia fulmina, & ignes
Irrumpunt; muros ſcandunt, & turribus altis
Vi potiuntur: Honor ſtimulis præcordia pulſat.
Non ſecus Oceanum ſuperarunt, & vada cœca
Lyſiadæ nautæ, poſtquam generoſus adegit
Dux ſtimulis animos, laudiſque adiecit honores.
Non formidandi vertex ſublimis Atlantis,
Nec trifidis diſiecta polo Acroceraunia flammis
Audaces fregere animos: Nec terruit ingens
Fluctibus Oceanus: ſed itum eſt in litus Eoum
Per maris abruptum. Rerum diſcrimina nulla
Altæ laudis amor formidat, & invia nulla
Semita virtuti; nam ſentibus aſpera mollit
Gloria. Neptuni præter vada fervida vexit
Idæas animoſa virùm ſolertia puppes.

Verùm age, & Oceani tumidos quo ſydere fluctus
Vertere conveniat, terras & adire repoſtas,
Accipe. Cùm pelagus candenti corpore Cygnus
Pronus adit, nitidis Arcturus & emicat aſtris,
Herculeos fines, & amicos, navita, portus,
Quà Tagus Oceano rutilis ſe miſcet arenis,
Deſere; blanda novo ſub ſydere ſcindere pontum
Tempeſtas aperit tunc ſe; veniuntque ſecundi
In velum Zephyri. verùm ſi carcere currus
Seriùs emittas, cœlo cùm lucida Tauri

Qua tempeſtate in Orientem per Atlanticum navigandum.

Oc-

Occidit, ardenteſque pedes exarmat Orion,
Haud equidem Phœbi ſedem luſtrabis Eoam
Incolumis: retrò puppes aget Auſter ab axe
Auſtrino veniens, vel ſi contendere contrà
Audebis, Libyæ infames frangeris ad oras,
Aut alium tandem venies jactatus in Orbem,
Braſiliæ ad cautes, aut barbara litora terræ
Caribanæ, Thetidi quà ſe vagus addit Amazon.
At [1] portum, Arctoam quà Dorida verberat undis
Sequana, Pegaſeum nitido cùm ſydus Olympo
Tendit iter pennis; & jam novus incipit annus,
Deſerit, & Phœbi Gallus petit arva rubentis.
Menſe ſed exacto ſolvunt de [2] Vecte Britanni
Gangaridùm in regna: at gelidæ vada tuta relinquunt
Texeliæ [3] dites Batavi, charoſque Penates,
Cùm Tauri medium Titan ſecat aureus orbem.

Nullæ profectioni mora inaccommoda.

At quicunque petis trans æquora litus Eoum
Ocyùs inſiſtas curſu, Zephyriſque ſecundis,
Abrumpaſque moras opus eſt: Nanque omnis in alto
Proſpera Fortuna, & felix ſtat meta viarum
Conceſſis ventis, & tempeſtatibus uti.

Ex Europa in Fortunatas inſulas principio curſus intendendus.

Sed poſtquam cœli certo ſub ſydere ventos
Accepere ſinus, celeres, Palinure, carinas
Dirige, Fortunæ præfert quà plurima nomen
Inſula. prima tui ſit & hæc data meta laboris.
At tibi quæ magno metuenda pericula ponto
Intentent, canere aggredior. Vitare memento
Naviſragum Libyæ litus, penituſque ſonantes
Atlantis ſcopulos: furit hic ſpumantibus undis
Arduus Oceanus, ſtrepitatque procacibus Auſtris,
Stringe rati dextram: & nimbos vitabis, & undas.

Contrà maris motum ab Ortu in Occaſum eniti opus eſt: & unde hic Oceani motus.

Ille ſed in primis vaſti per cærula Atlantis
Eſt labor exuperandus: Aquæ nam præpete curſu
Semper in Occaſum, Soliſque cubilia tendunt;
Seu quoniam ſummi vertex dum fertur Olympi
Pronus ad Occaſum, retròque relinquit Eoum,
Incluſos orbes, & ſydera, & aëra, & undas
Oceani rapit, & celeri trahit omnia gyro.

1 *L'Haure de Graſe* Galli vocant. 2 Inſula Britanniæ, *Vuight*
3 *Texel*, inſula, & portus Batavorum.

Qualis ubi magna rapitur vi fervidus axis
Ingenti cum mole rotas, curruſque volantes
Abripit, & ſumma retrò vi rapta ſequuntur.
Sive quia (hæc melior ſententia viſa magiſtris

Alia eiuſdē motus cauſſa.

Nanque aliis) cœli per culmina cùm rapidus *S*ol
Volvitur, immenſis fervoribus excoquit alti
Oceani fluctus, tenueſque reſolvit in auras.
Ergo ubi jam multus mediis è fluctibus humor
Attenuatus abit, ſubſidunt æquora fundo;
Hinc loca vicinæ ſuccedunt protinus undæ
In devexa. vagus quoniam ſe ſemper in orbem
Verſat, agens cùm luce diem Sol almus Olympo,
In declive fluit mare ſemper, & orbe rotatur.

Longior in Orientem curſus, brevior verò in Occidentē.

Longior idcircò curſus, cùm Solis ad Ortum
Tendimus: objectum puppes mare tardat euntes.
At verò Occaſum, brevior, cùm quæris, & oras
Ammerices; nam prona ferunt ipſa æquora puppes.
Eſt major tamen hìc motus, quà torrida Mundi
Zona rubet; veloci & aguntur cærula curſu.
Attenuat quoniam *S*ol ferventiſſimus undas
Oceani magis; aut quia ſe velociùs ipſe
*I*n medio verſat cœli vaſtiſſimus orbis.
Eſt pariter varius variis in partibus altæ
Curſus aquæ, & varias etiam deflectit ad oras,
Auroræ hinc docti quærunt cùm regna magiſtri,
Lentus ubi motus, deſcendunt; deinde ſub Ortum
Veloces recto ducunt temone carinas.
Major ubi, veniunt, cùm longè Atlante repoſtos
Veſpere ſub nigro inquirunt per cærula portus.

Vitandi itē Oceani ſunt obliqui aquarum fluxus. Et horum cauſſa.

Eſt etiam labor ille tibi, luctare fluentis;
Oceani, fluctus & declinare ruentes.
Nam vaga in *O*ccaſum cùm perfluit Amphitrite
Litora in adverſa, atque in procurrentia ſaxa
Incurſat violenta, nec ultrà excurrit inundans,
Spumea confeſtim reſluit ſed pulſa retrorſum,
Qualis ubi ripis devexior incidit amnis,
Alliſus reſilit, retròque reverberat undas.
At quoniam in terras objectas ſæpiùs undæ
Obliquè incurſat, pariterque impulſa retrorsùm
Obliquè in partes alias fluit, & vaga curſat.

Ingenteſque unà abreptas trahit æquore puppes.
Quin etiam fluviis è magnis ſæpe fluenta
Prona ruunt, multoque cient maris impete fluctus;
Sic fluit Euxinum, & mediam perlabitur Hellen
Auctum fluminibus: ſic pulſum à gurgite Nili
It mare Virginium: ſic clauſtra ſonantia præter
Oceanum currunt devexa fluenta per altum:
Quà Gis lata ſubit maris æquora, quàque rubentes
Indus aquas auro devolvit, & aureus ipſe
Quà Ganges fluit, & Seres quà findit 1 Hoanges,
Et quà ſe magno ciet ore Argenteus amnis,
Ac ſecat occiduos undis felicibus Indos:
Amnis Amazonidum ſed quà rapidiſſimus undas,
Torquet agens, celeri currunt cita cærula curſu.
Hæc igitur tibi cura, ſilent cùm carbaſa, in undas
Anchora deſcendat, multo quæ pondere curvas
Firmabit pinus, pelagoque obſiſtet eunti.
At ſi ventus agit crepitanti flamine vela,
Contende in proram venientibus impiger undis,
Obnitique vado ſemper, Palinure, memento.
Nec te decipiat, fluctu labente, profundis
Indeprenſus aquis, atque irremeabilis error.
Vicinam temone plagam, veloque require,
Quà venit æſtus aquæ, & fluctus conare ruentes
Vincere, ne ſenſim pelagi devexa fluenta
Veloces aliò impellant per marmora puppes,
Tardior Oceanus quà ſe fert obvius undis,
Flecte ratem clavo. quin & ſuperare fluenta,
Nauta, potes, ſi proram omnis petat impetus undæ:
Nec tranſverſa latus feriat Thetis incita curſu:
Nam ſic prora vadum roſtro proſcindet acuto,
Eludetque ſimul rapidam venientis aquæ vim,
Non ſecus ac cuneus diffindit ſciſſile robur,
Et facilè in partes acie disjungit acuta.
Quin & Hiperboreæ glacies, fluxuſque nivali
Ex axe in medium tibi ſunt vitanda, ſub Urſas
Dum tendis. Cùm longa dies illuxit in Orbe

Qua arte torrentes contrà nitẽ opus ſit.

Motus Maris à Septẽtrione in Auſtrum, & hujus cauſa.

1 *Hoang* maximus Serum fluvius crocei, ſeu lutei coloris, unde vernaculo Serum vocabulo [*Hoang* dictus. illius tamen aqua nitida fit injecto alumine.

Arctoo, ſolvitque nives Sol fervidus igne,
Et duras ſcindit glacies, maris unda refuſis
Imbribus è Septem curſu revoluta Trione
In medium devexa diem deſcendit, & altas
Fert ſecum glacies, tepidumque revolvit in Auſtrum.
Late hinc concretos Atlanticus invehit amnes
Oceanus, Libyco ſenſim qui Sole liqueſcunt.
At quà perpetuis candet denſata pruinis
Zona poli, & nimio dureſcit frigore pontus,
Cryſtalli veluti montes, longo agmine duræ
Immenſæ glacies, quæ in Auſtrũ deſcendunt. Voluuntur glacies, mittunt quas flumina, & ipſæ
Interdum gelida ſtipatæ Naiade cautes,
Cum nivibus ſub nocte hyemes riguere profunda.
Per glaciale 1 fretum Scythiæ 2 Zemiæque nivalis
In tranſverſa nives dum currunt, ſeque ruentes
Per denſata petunt latera, incurſantque frequentes,
Horrendus fragor exoritur, quo littora, & omnes
Pulſati longè montes, cœlumque reſultat.
Se velut ex alto cum Nilus Atlante refundit
Subiectos late in campos, plangitque profundas
Ingenti valles ſonitu, quo tota remugit
Tebais, Ægyptuſque, atque æſtiferi Garamantes.
At non tranſibo indictas caligine denſa,
Quæ per Hyperboreum ſe fundunt aëra nubes,
Poli Caligines. Arctophylax ſtellata retrò cùm plauſtra reducit,
Atque Ariadnæ conduntur ſigna coronæ.
Inſuper Oceano in magno, quà ſemper ab igni
Et Maris Atlantici. Incandet plaga terrarum, denſiſſima cœlo
Caligo interdum pelago, & nox incubat atra,
Non polus apparet ſupra, non ſubter & undæ:
Nec ſe etiam per lata vident agearia nautæ.
Quæ arte glacies, ac nebulæ evitandæ. Tunc Rector, ne ſe incurſent per mutua puppes,
Da ſignum procul ære cavo, ſic tutius illæ
Incurſus fugient venientum, & gurgite nantes
Vitabunt duros amnes. at ſi fragor ingens
Currenti late è glacie, occurſuque ciatur

Hor-

1 *Stretto di Vaigaſt.* 2 *Nova Zembla*, quaſi nova via, ſic à nautis appellata, qui per hanc in Sinas breviori curſu pervenire poſſe putarant. Furnerius in Geographica Orbis notitia parte 1. lib. 1. c. 12.

Horrifico majora ſtrepant tormenta boatu.
*S*ed quà torrentes deſcendant, cortice picto
Aſpicies, & noſtra etiam te plura docebunt
Carmina, & exacti toties per cærula curſus.
Conſule & in primis arcana oracula docti
Dudlæi, quæ multa notat tibi pagina. Sed jam
Me ſalſa longè pulſatæ aſpergine puppes,
Immenſoque vocant venientia monſtra fragore.
Ergo per Oceanum velis dum curris apertum,
Ignoti nova monſtra maris, Cycladeſque natantes
Evitanda tibi, lato quæ gurgite Proteus
Paſtor agit. centum pelago vaſtiſſima Cete,
Et centum mediis errant in fluctibus Orcæ,
Ac Phocæ turpes, & turrigeræ Balenæ.
Quin & Atlanteis in fluctibus axe ſub alto
Agmina denſa ruunt paſſim, latèque vagantur.
Sæpe cavæ magnis impingunt piſcibus alni:
Denſatoſque globos inter, turbaſque natantum
Vix ſeſe medias aperit via tuta per undas.
Ergo tibi vaſto fugienda hæc monſtra profundo;
*N*am ſæpe, infandùm, miſeræ periere carinæ
Demerſæ mediis in fluctibus. Hæc vaga magno
Errant Oceano, roſtroque armantur acuto.
Quæ ſi ferratis incurſent dentibus alno,
Extemplò, velut in ſcopulos alliſa fragorem
Illa dabit, roſtroque abies pulſata dehiſcet.
*I*lla ingens caput, atque horrentia lumina tollunt
*S*uprà undas, puppimque ſuprà, latèque revolvunt
*C*orpora per navim, tortoque volumine caudæ
Roſtra ſuper, proramque aſſurgunt, & mare ſubter
Vi magna ingenti cum mole invertere gaulum
Adnituntur. aquas illa, & plena æquora vaſto
Ore vomunt, fuſoque replent torrente carinas.
Nonnulla horrifico per cærula vaſta natatu
Velificant, magniſque movent plangoribus alas.
Eſt etiam Oceano in magno malus ille Phyſeter,
Monſtrũ horrendum ingens, cui quot ſunt vertice nares,
Tot patuli ex illo tolluntur in aſtra canales
Ore cavo: immensùm ſtridens quibus æquor in altum
Se jacit, & latè circùm diffunditur imber:

Oceani mõſtra, & quæ ſint navibus formidanda.

Phyſeteris deſcriptio.

Cuncta in conſpectu ſimul occulit:omnia miſcet
Stridore . ingentes quot acuta cuſpide ſpinæ
Aptantur lateri, tot ſunt haſtilia ferro
Dura magis : nitidæ ſplendent quot tergore ſquamæ,
Scuta tot,horrendum quibus impenetrabile dorſum eſt.
Inſtar montis,aquas ſupra caput eminet:antrum
Os immane refert: ſubter,mirabile dictu,
Quot dentes, dextra totidem,lævaque ſecures
Horrent. Dii talem nautis avertite peſtem.
Hæc tu monſtra maris cùm videris,ocyùs omnes
Inclamare tubas, magnumque ciere fragorem
Æra jube , lituoſque, & raucum cornua cantum;
Nam ſic confeſtim perterrita murmure monſtra
Deſcendunt , ſubterque vagis conduntur in undis.
Quin etiam perſæpe juvat (mihi rettulit Ægon,
Ægon Oceani vidit qui monſtra profundi)
Horrida terrificis tormenta explodere bombis,
Et capiti vibrare pilas ; nam fulminis ictu
Merguntur concuſſa mari; nec cominùs unquam
Spectantur: Divoſque etiam,Palinure, vocato.
Sæpe ſalutiferæ longè diſcedere ſigno
Viſa Crucis : jactu luſtralis protinus undæ
Interdum petiere cavas ſub gurgite ſedes.

Induſtria, quas adhibere nautæ contra maris monſtra debent.

At vicina cavis cum ſe admovere carinis,
Et bifido circum plicuere volumine caudam,
Eſt præſens medicina malo, ſi protinus ipſe
Caſtoreum [1] è pelui diffundas deſuper amnem?
Actutum fera caſtoreo pelletur odore.

Cete Caſtoris aqua fugantur.

Præterea,id non te lateat, vaſtiſſima Cete,
Ut perhibent nidore picis capiuntur aduſtæ.
Hinc amor ille, rates toto ſe corpore circum
Extendi,trabibuſque ſuas advertere nares.
Quorundam inventū eſt,piceo fucata veneno
Plurima diſperſim demittere dolia ponto,
Quæ piceo perlecta petant medicamine Cete:
Alatæ intereà ſulcant vada Tethyos alni.

Monſtra pice oblectantur,& quomodo id cavendum,ne naves ſubvertant.

Sed neque te aſpectus Telluris fallat inanis;
Nam ſæpe in medio quæ creditur inſula ponto,
Eſt ſeſe undoſo tollentis ab æquore monſtri

Do

1 Aquā ſcilicet cui caſtor diù immerſus ſtetit; Furnerius.

Dorſum immane, leves cui ſuſternuntur arenæ,
Ac molle aſſurgit ſabulum, & ſe ſubjicit alga.
Non ſemel undivagæ puppes appellere ripæ
Gaviſi nautæ, celereſque in litus inane
Delapſi, virgis ſubitum crepitantibus ignem
Accendunt, lætiſque parant convivia menſis.
Aſt ubi paulatim ſenſerunt monſtra calorem,
In mare deſcendunt: tunc credita ſe pede Tellus
Subtrahit extemplò: miſerique in gurgite nautæ,
Infandùm pereunt, monſtris data præda nefandis,
Anchora ſæpè etiam ſabuloſo credita dorſo,
Et duris unco ſquamis infixa tenaci,
Cùm monſtro, & fundo ſe proripit, & ratis unà
(Arcete ò Superi caſum!) demergitur undis.
Nonnulli in Cete mittunt ſcopuloſa rudentes
E navi: hinc illos, cùm ſe vaſtisſima monſtra
Subducunt, dextra arripiunt, Fatumque morantur.
Nec minùs intereà funes generoſa juventus,
Ex alta ſuſpenſa manet quibus anchora prora,
Haud mora præcidunt ferro, vel ſolvere certant.

Ingentia Cete inſulæ credita, & ab his cavendum quaſi lertia.

Sed quid monſtra maris refero, mediaſque per undas
Errantes Cycladas; nat parvus in æquore piſcis
(Romani Remoram appellant, Echeneida Graji)
Qui (ſi vera fides) turritam dente tenaci
Apprendit navim è pro ra, ſiſtitque volantem.
Nec valido proſunt ſpirantes flamine Cori;
Nequicquam & remis diverberat æquora pubes:
Turritæ veluti cautes in fluctibus illa
Cùm vento, & velis, remiſque immobilis hæret.
Vis tanta exiguis Natura eſt indita rebus.

Echeneis qua,

At verò, ut caſum effugias, quid tunc tibi agendũ eſt,
Accipe. Subter aquas deſcendat nare peritus,
Atque omnem circùm curſet, viſatque carinam,
Quò tandem monſtrum inveniat, dextraq; prehenſum
Amoveat, victorque mari conſurgat ab alto.
Sic mihi ſe quondam dixit feciſſe Cloanthus,
Qui mare, qui terras, qui barbara litora gaulis
Luſtravit toties, quà Sol utrumque recurrens
Aſpicit Oceanum, & victor remeavit ab Indis.

Et quomodo amovenda.

Nunc age, quæ cœli ratio ſit habenda magiſtro,

Ut

Quàm cœli peritus eſſe debeat Navarchus, ut locorum ſitus inquirat.

Ut varias Mundi partes exploret, & oras
Oceano in magno, quà terræ, & litora nulla
Apparent: ſed cœlum eſt undique, & undique pontus;
Expediam (cœpti quæ pars non parva laboris)
Hæc rectoris erit ſemper ſolertia major
Veſtigare plagam cœli, terræque, mariſque,
Quò ventus, curſuſque, gubernatorque revexit.
Sive per ignotas pelagi quà naviget undas;
Nam ſic optatos poterit contingere portus,
Quàque rigent ſcopuli, & cœcæ, deprendere, Syrtes:
Atque hinc exactos etiam deducere curſus.
Quas igitur zonas, quas vento acceſſeris oras
Contemplare: tibi curſus vaga ſydera dicent,
Et Sol clivoſi dum culmina ſcandit Olympi.
Ergo ubi jàm medio librabitur æthere curru,

Altitudo Solis, & Æquatoris primum

Quot partes Sextante nota Sol altus Olympo eſt,
Hinc Finitorem quot ſe ſuper efferat Arctos,
Explorare opus eſt: id tu quo, navita, poſſis
Veſtigare modo, paucis, adverte, docebo.
A cœli medio quot partibus aureus orbe
Sol diſtet, perquire: illas tibi pagina dicet,
Obliquos quæ Solis habet duodena rotatus
Per loca Signiferi. numerumque deinde repertum

Et hinc latitudo quomodo inveſtiganda, & Zona.

Partibus inventis radio ſuper adde, volantes
Si Sol in tepidum bigas deflexerit Auſtrum,
Cùm brevis eſt lux, & noſtrum depreſſior Orbem
Aſpicit: at Cancro propior ſi curribus ibit,
Longinquas cœlo cùm protrahit altior horas,
Subtrahe ab inventis, numerus, qui proximus exit.
Oſtendet quantum è vitreis ſe circulus undis
Æquator tollat, medium qui dividit orbem
Signorum: quantùm ſed ſe ſuper evehat Urſa,
Monſtrabunt partes, quæ pro quadrante ſuperſunt,
Hinc quæ zona poli, qui ſit locus ille, carinæ
Quò, Palinure, tuæ curſu venere ſub Auſtrum:
Et quantùm à Septem jam deſcendere Trione,
Cognoſces; pelago nam quot ſe partibus axis
Admovit propior, tantùm per cærula puppis
In medium ſe prona diem devexit ab Arcto.
At ſi diverſum cœlo, & majoribus aſtris

Trans

Trans Æquatorem perluſtras, navita, mundum.
Hæc eadem peragenda tibi; ſed tollitur alter
Axe polus, rerumque exit contrarius ordo.
At levis hic labor eſt nobis, ubi fecerit horas
Nocturnas bis æqua pares Aſtræa diurnis; *In Æquinoxiis id facillimum.*
Ipſe tibi medio in curſu Sol aureus, altus
Quot ſuper Æquator conſurgat partibus amnes
Oceani dicet: ſed ſi tunc fervidus igne
Vertice in extremo Titan libretur Olympi,
In cœli medium pervenit cærula puppis.
Alter & hinc tibi jam venienti panditur Orbis,
Alter & aſſurgit Mundi polus, aurea circùm
Rara & inexhauſto volvuntur ſydera motu.
Quærendum & quantùm curſu tua pinus in Ortum
A Fortunata fugiens Tellure receſſit.
Verùm hoc difficile eſt: fertur pernicibus alis
Heſperiam in partem cœlum, nec fixa ſub aſtris *Longitudo difficilis investigatu, & cur.*
Meta manet: curſus hinc & deducere multum eſt.
Auri multa viro Batavi donare talenta
Promiſere, modum in mediis qui ſedulus undis
Traderet, ut certò poſſent cognoſcere quantùm
Curva ſub Eoum ſpumoſa per æquora puppis
Provecta eſt, cœlique ſimul qui circulus alti
Tunc noctesque, dieſque pares partitur in horas:
Rem multi aggreſſi magno mercedis amore:
Verùm alii laudum ſtimulis poſt irrita vota,
Nullus adhuc tanto pretio donatus abivit:
Et nullus tantam meruit pro munere laudem.
Attamen, anguſtis quoniam ſolertia rebus
Summa hominum eſt, creſcitq; uſu experientia longo, *Exponitur tamen, modus illorum perquirendi*
Acre quid ingenium, multuſque invenerit uſus,
Edoceam. E vitro tibi clepſydra magna paretur,
Bis ſenas quæ tota fluens ſemel indicet horas.
Cùm primum das vela Noto, Palinure, vocanti,
Hanc tu pendentem media ſub puppe locato.
Verùm ubi jam totus ſpiramine depluit humor,
Verte illam, concluſa fluat quò molliter unda
Subiectam in partem: cautuſque notare memento,
Quot levis unda vices ſpiramine decidit arcto;
Temporis exacta: nam ſic cognoveris horas,

Ex quò deſerto ſolviſti ab litore funem.
Sed priùs, è portu pelagi cùm tendis in altum,
Quære quot aſcendens jam partes egerit orbis
Delius, atque vagi quæ fluxerit hora diei:
Atque illam in primis memori ſub mente reconde.
Hinc cùm veſtigas quæ te plaga lucida cœli
Ambiat Oceano in medio, qui circulus ille,
Et quantùm Occaſu è primo ſe vertat Eoo,
Principiò perquire, cavo pellucidus humor
E vitro quoties defluxit; & inde peractas
Deduces horas, ex quò de litore primùm
Se dedit Oceano, ventis ſpirantibus, alnus.
Hinc & ſi ſolidos valeas ſubducere Soles,
Invenies horam, momento quæ ruit illo
Litore in adverſo; & tabula ſignare memento.
His actis, Sextante nota, radiove quot altus
Sol partes fuerit: mox quæ ſublapſa diei
Hora ſit, hinc certis poteris deprendere ſignis.
Horarum & numerum è ſignato ſubtrahe primo.
Hinc tibi qui reliquus tandem quæſita locorum
Intervalla dabit, ſeſe quibus alter in Ortum
Submovet. horarum numerum ſi ritè reſolves
In partes, quarum ter quinas continet hora,
Sic quantùm medii tunc cœli circulus abſit
Ex alio, aut primo poteris prædiſcere 1 Circo.

Sed puros quoniam ſervari tempore longo
Difficile eſt amnes, partem ſubtilis arenæ
Includunt vitris alii, & vaga tempora ſignant.
Exacta Clepſydræ conſtructio. At multi ſtamnum accipiunt, plumbumq; liquatum,
Et vivum admiſcent argentum; atque igne ſubactam
Materiem in cinerem ſolvunt, tunduntq; minutim:
Secernuntque illam cribro: decuſſaque vitro
Pars ſubtilis, aqua pro molli clauditur: inde
Non interruptus currit ſpiramine pulvis.
Sunt qui cæruleam Tethyn pro Naiade dulci
Immittunt; concluſa cavo Thetis humida vitro
In multum ſincera manet ſalſugine tempus.
Aſt aliis viſum eſt, varia experimenta ſecutis,

Ut

1 *A* primo nimirum Meridiano, qui per Inſulam Palmam, quæ fortaſſe eſt Ptol: Caſperia, tranſit.

Ut vivum ſenſim argentum ſpiramine parvo
Deplueret; multo quoniam non deficit uſu
Attritum, & longo nunquam corrumpitur ævo.
Hoc ſed præcipio cura majore notandum:
Mobilis ex alto depictæ clepſydra puppis
Pendeat, in partes ut cùm ſe verterit ambas
Navigium, aut vento, aut ſpumoſis fluctibus actum,
Hæc ſeſe medio libret: ſic leniter humor
Non intermiſſus ſpiramine defluit arcto.
  At ſi nocte locum perquiris, pulſa ſecundis
Quò tua pervenit ventis per cærula pinus,
Aſtra tibi dicent tranſacti temporis horas,
Scilicet aut Cepheus, vel proxima Caſſiopea,
Aut Cynoſura, polo quæ ſe nocturna revolvens
Tarda diem integra peragit vertigine totum.
  Hæc cùm nota tibi fuerint, ſpectare licebit
Qui locus ille, tuæ quem jam tenuere carinæ;
Et quà continues velis iter, ut tua portus
Optatos tandem ſubeat trans Tethya puppis.
His etiam emenſos facilè eſt comprendere curſus,
Et quantùm navis ſpatium promota cucurrit,
Si tibi luſtrati multa experientia cœli,
Et metiri etiam numerum, & ſubducere calles,
Nauta, vias Solis, numeroſque, & ſydera diſce.
  Eſt etiam modus alter, aquas ſulcante carina,
Quo valeas pelago exactos cognoſcere curſus.
Aſſere quadruplici capſam compinge quadratam, *Modus, quo metiri curſus exactos poſsimus ex rota mobili*
Cui geminus circùm ex ulmo verſatilis axis
Inſit, uterque ſuprà longo ſe corpore capſam
Efferat. inſtructam pennis impone recurvis
Mox uni, Palinure, rotam: ſuper illa quadratam
Aſſurgat capſam, & capulo verſatilis axis
Inſiſtat. pennas albi tibi bractea ferri
Secta dabit; partemque omnes vertantur in unam,
Ut rota continua poſſit vertigine volvi,
Impulſa à vento, in pennas cùm ſpirat ab alto,
Ceu puer intentus ludo, cùm fixit acerno,
Subtilique crucem ligno, niveaque papyro
Inde cruci inſeruit pennas, ventoque ruenti
Objectat currens; vento propulſa papyrus

Se

Se cita verſat agens, & mobilis orbe rotatur.
At tu,nauta,rotam capulo ſubnecte quadrato,
Ut cùm decurrit vento rota concita,& unà
In gyrum ſeſe axis agat. mox fila revolve
Alterius medio longiſſima, quæ tibi fila
Semper erunt gemino lini de ſtamine torta.
Alter & accipiat fili caput, orbe revolvi
Circa illum ut longo valeat, cùm plurima verſat
Aura rotam. Hinc ſumma capſam ſub puppe locato,
Ut rota devolvi ſemper vento incita poſſit.
His actis, Palinure locum,portumve notato,
Illius èque tuo pariter diſtantia portu
Sit tibi nota: ratem mox tu cùm litore ſolvis
Felicem in Zephyrum, incipiet rota flamine verti;
Inque alium ſenſim filum devolvier axem.
Hinc cùm te notam ventus devexit in oram,
Quæ ſe multiplici vertere volumine, fila
Extende, atque pares in tot mox divide partes,
Millenos quot nota tenet diſtantia paſſus,
Atque pares alias poteris ſuper addere primis,
Ut longo valeat devolvi tempore filum:
Singulæ & accipiant poſitis diſcrimina nodis.
Sic certam ſemper menſuram,rector,habebis,
Qua curſum pelago exactum ,ambageſque viarum
Quærere non multum eſt. Auris de puppe ſecundis
Cùm rota ſe circùm verſat, verſatque rotundum
Unà axem in gyrum, quot fili conſpice partes
Intereà currant,alioque plicentur in axe;
Quippe ratis totidem freta per ſpumantia paſſus
Mille,in vela Noto ſemper ſpirante, cucurrit.
At ſi jam totus fuerit revolutus in axem
Alternum funis, vacuo, Palinure volantem
Tunc impone rotam, certos cognoſcere curſus
Sic dabitur ſemper: nam cùm vehementior Eurus
Incidit in velum, & cita diſſecat æquora pinus,
Tunc etiam celeri fertur rota percita motu.
Verùm ſi leni canentia carbaſa flatu
Intendant Zephyri, pariter rota molliter axem
Circumagit, & lentè filum ſe verſat in orbem.
Utcunque his tandem ſpatiis digreſſus iniquis,
Jam

Jam tibi quàm varius ſit per vada cærula magnì
Oceani curſus, non multo carmine dicam.
Quotuplex ſit navigagatio.
Primus, 1 cùm picta ſectamur pyxide Rhombum
Auſtrinum, & medii ſub cœli circulo eodem
Currimus. hìc certus, nec (ſi vigil ipſe magiſter
Recta, quæ navis per rectum circulum velificat.
Lora regat) tranſverſa ratem feret. 2 alter, Eoum
Cùm ſequimur, magno cœli ſub tramite, Rhombum,
Aut alium quem vis medium percurrimus orbem:
Certus & hic. verùm ſupereſt qui 3 tertius, ille eſt
Obliquus, reliquoſque petit per Nerea Rhombos:
Ut cùm puppe plagam Vulturni quærimus, aut cùm
Leuconoti in ſedem contendimus. Hic vagus error
Navis erit: non illa maris dum marmora ſulcat,
Deſcribet rectum ſpumanti in gurgite circum:
Sed vento fugiens ſpirali tramite curret.
Ergo inclinatum cùm quærimus æquore Rhombum,
Haud equidem, Palinure, plagam veniemus ad illam,
Quam prima egresſi ſtatione petivimus: at ſi
Obliqua, qua ſpirali ductu navis currit.
Deucaledonias 4 curſu contendimus oras
Seu Mundi adverſum nobis properamus ad axem.
Curva polis propior ſuccedet puppis, at illis
Acta per obliquos felici flamine curſus
Perveniet nunquam, & circùm verſabitur Urſas,
Aſt ab utroque polo dedimus ſi carbaſa ventis,
Inque Æquatorem deſcendimus, ire ſub illum,
Optatoſque rati portus penetrare negatur.
His animadverſis, docti ſolertia nautæ
Illa erit, obliquos ut cùm per cærula Rhombos
Quid cùm per obliquos Rhombos navigatur.
Percurrit, proram ſemper deflectat ad illum,
Qui propior ſitus, atque à primo longiùs ibit;
Sic quem non curvo quærit temone, videbit
Litore in optato portum. Sed flectere partes
Quot clavum ſolers dextra, lævaque magiſter
Debeat, in geminos ſeu navim dirigat axes,
Sive Æquatorem gemino perquirat ab axe,
Veſtiget numeris Geometres. Me vada magni Ocea-

---

2 Prima navigatio recta in Auſtrum per eundem Meridianum, quá Orthodromicam vocant. 2 Secunda item recta in Ortum, vel Occaſum per eundem parallelum. 3 Tertia obliqua, quæ & Loxodromica appellatur. eſt autem cùm alios Rhombos petimus. 4 Septentrionales, ab extrema Britanniæ ora.

Oceani jam læta vocant: & plauſibus horti
Heſperidum acclamant, viridique è vertice montis
Vocibus aſſultat feſtis 1 Arſinaris altus:
Incœptique petunt felici flamine curſus.
Ergo ut præteriit retrò celſiſſimus Atlas,
Ardentem medii Zonam ſpectabis Olympi,
Æſtifer Æthiopas torret quà circulus alti
Solſtitii, Solemque ſinu bibit alta 2 Syene;
Cœli ubi tres ſpatium patet, & non amplius, ulnas.
Mox celeri Heſperidum terras, nemora aurea, curſu
In Heſperidas curſus. Contendas petere, & portus intrare repoſtos,
Quà læva Libyæ reſpondet barbara Tellus;
Lætus ubi, atque ingens ſeptena per oſtia fertur
In mare Gis; Libyamque nigra fœcundat arena.
Unde hinc & nomen fluvio invertere coloni;
Et Nigrum fluvium, & ſe appellavere Nigritas.
Has circùm terras rapido ſub ſydere Cancri
Perpetuò placidè ſolet aſpirare Supernas,
Vela vocans; celerem ſed curſum tendere in Ortum
Adverſo torrente negat Thetis incita puppes.
Hìc ſed mira tibi rerum ſpectacula dicam:
Ex Inda Tellure redux cùm puppibus aureos
Heſperidum relegis lucos, circumque pererras
Viginti à magno diſtantem pactibus orbe,
Florentes pelagi fluctus, atque herbida paſſim
Cærula proſpicies, apioque intecta marino.
Maria florentia veluti prata, Luſitanis dicta Sargaſſe. Ceu cùm vere novo ſe mollibus integit herbis,
Luxuriatque tener viridi ſub gramine campus:
Non liquidum ſulcare vadum; verùm inter amœnos
Hortorum textus credas errare carinas:
Sic etiam Ammerices oras, & littora circùm,
Qua crebris anguſta ſonant freta conſita ſaxis:
Et 3 Chilen quà flava Thetis circumfluit, & quà
Auroque, argentoque rigat ditiſſima regna.
Quin & ubi Tellus è florenti Florida ponto
Dicitur, herboſis paſſim tecta æquora campis.
Verùm, ſolſtitii candet quà circulus alti,
Herbida ſpectantur latè floreſcere aperto
Prata mari, & virides motare cacumina plantæ. Quæ

1 *Capo Verde.* Ptol. Arſinarium. 2 *Aſna* urbs Ægypti in confiniis Æthiopiæ, olim Romani Imperii terminus. 3 *Americæ* regnum. *Chile.*

Quæ ſpiſſos hederæ textus imitantur, & inter
Intectas variis ſerpunt anfractibus undas.
Hæc per læta maris plantis florentibus arva
Non ipſi poſſunt turriti irrumpere gauli,
Ni valido è puppi deſcendant murmure Cori.
Nullæ radices illis, frondeſque paluſtri
Perſimiles rutæ naſcuntur, & humida corna
Juniperi baccam referunt, ſed livet in ipſa
Fronde color, veluti fœnum, quod trivit agreſtis.
Uſque adeò fœcunda parens Natura marinis
Arbuſta in campis gignit, ſcenamque virentem.
Seu quoniam multa pinguent uligine fluctus,
Plurimaque exhalant genitalia ſemina fundo,
E quibus æquoreas radiis Sol educat herbas:
Aut quia torpentes putreſcunt gurgitis undæ
Titanis nimia ſub luce: hinc indè tenellæ
Limoſo ſurgunt de ſemine protinus herbæ.
Non ſecus ac ſtagnis naſcuntur, & uda ſecundùm
Flumina, quæ rauco vix pulſant murmure ripas.
Forſitan in medio plantavit Juppiter hortos
Oceano, & viridi contexit germine campos,
Ut feſſos nautarum animos per tædia longa
Proſpectu herbarum vario, miroque levaret.
Ergo ubi proſpicies apio vada tecta virenti,
Ne timeas roſtro depicta coloribus arva
Scindere: florentes pandet ſe tuta per agros
Semita, & inſuetæ fugient per rura carinæ.
Hinc ubi digreſſus propiùs deſcendis in Auſtrum,
Horrendum fuge, nauta, ſinum: fuge litus 1 Equarum:
Aëre non ſano, & nimboſis Juppiter auris
Sævit, & Oceano trucibus fremit unda procellis.
Dum cœlo, ut perhibent, deſcendit peſtifer imber,
Excitat, infandùm, putres in corpore bullas:
Attactuque vadi membris diffunditur humor
Lethifer, & venis bacchatur morbida tabes,
Non ſecus, ac oleæ ſi quando fervida membris
Gutta cadit; ſubitæ maleſano, in corpore bullæ
Erumpunt, diruſque dolor per membra recurrit:
Ergo rati tectum cerata imponere tela

Cur in Oceano naſcuntur herbæ.

Naves in torrida zona cerata tela cooperiuntur. Furnerius Hydrog. lib. 9. cap. 22.

P Præ-

1 *Mar di Be Cavalle* ab undis ſic dictum.

Præcipio tibi, ne cœlo dum pectifer imber
Decidit, immiſſo ſerpat per membra veneno.
Sic Solis radios etiam vitabis, & æſtum,
Plurimus in medio Mundi qui perfurit axe.
 Præterea infames cœco ſub gurgite Syrtes,
Ingenteſque latent: dextra tibi marmora pinus
Proſcindat: longos & circumflectere curſus
Convenit Ammericen verſùs: ſed litus 1 Olindæ
Tu cave ne ſpecula cernas ſublimis ab alta;
Nam ſi te ventus ſemotam advexit in oram
Ammerices, ſcelerataque litora Braſiliorum,
Flectere iter velis opus eſt, portuſque relictos
Quærere; nimboſis nam tunc maria invia ventis.
At ſi Fortunam audebis tentare ſequendo,
Et certum tibi naufragium, immanemque ruinam
Prædico: infami jactatus in æquore 2 Caftrùm
Præceps conſilium, infelix, damnabis, & auſa.
 At poſtquam Oceani rorantem aſpergine multa
Parrhaſiam ſecuit Finitor circulus Urſam,
In medio jam puppis erit, terræque, polique,
Rectus ubi ſurgens Æquator circulus orbem
Signorum ſecat, & ſummo rapit omnia cœlo,
Dividuum & paribus cœlum ſecat intervallis,
Quomodo cognoſcitur navim ad medium terræ cœlique perveniſſe. Indicio Æquatoris erit placidiſſima ponti
Temperies: nulli hìc contriſtant cærula venti,
Præterea durata Ceres, ſiccique juvenci,
Najadis & dulcis pariter corrumpitur humor.
Hìc tibi cum Jove non ſano, pelagoque ſilenti
Certandum, Palinure: calet ſub cardine Titan,
Et furit aſſenſu radiorum fortior æſtus.
Sol ipſe attenuans undam trahit igne vapores
Non ſanos, circùmque leves latè inficit auras:
Torrida Zonæ intemperies. Immotique gravem exhalat maris unda Mephitim.
Corpora & ipſe etiam cœli ſpirabilis æther
Inficit inſinuans ſeſe: nocet artubus ægris,
Qui mare, qui terras, Sol ferventiſſimus urit,
Atque aër gravis, immotique malacia ponti.
Sævior Æthiopum per litora, perque calentis In-

1 Braſiliæ urbs propè promontorium D. Auguſtini; 2 Ultimi Africæ populi, qui litoralia colunt moribus ſuper reliquos longè inhumanis ac barbaris.

Infames Guineæ terras: ſed mitior æſtus
Oceano in medio, mitiſſimus inſuper alto
Cum cœlo rutilis ſplendent palearia ſetis
Stellati minio Tauri, Phœboque propinquo,
Aurati rutilant Oculi, & majoribus aſtris.
Nam tunc aſpirant auris felicibus Euri,
Ac læti veniunt ruptis de nubibus imbres.
Hoc igitur cœli ſub ſydere, nauta, ſecato
Oceani fluctus; facilis via gurgite vaſto
Tunc tibi; nec medium rapidus Sol excoquit æquor.

Mitior in Oceano, Aprili menſe.

Poſtquam ſervatus puppi devexus in Auſtrum
Veneris, alteriuſque Orbis conſpexeris axem,
Conare in lævos curſum deflectere fluctus,
Quà ſacra conſurgit Triadi medio 1 inſula ponto.
At cava ſemotis remeat dum pinus ab Indis
Sepoſtos 2 Helenæ colles, portuſque ſubintret:
Quà virides circùm ſylvæ venatibus aptæ
Aſſurgunt, vitreoque vagantur Najades amne.
Hìc fractas curſu vires, animumque juventus
Inſtauret. magno preſſus ceu faſce viator
Æſtivo ſub Sole, cavo cùm venerit antro,
Et gelidos circà fontes proſtratus in umbra
Quæſitam captat ſummis fervoribus auram;
Solaturque alta recubans ſub rupe laborem.
Jure ſibi optatam poſcunt membra ægra quietem,
Atque operæ pretium eſt animum revocare parumper
A curis, incœptum hinc poſſit ut acrior ille
Continuare opus, inque datam pertingere metam.

Sublevandus interdū quiete animus.

Hinc geminos pelagi dimenſo gurgite 3 Picos.
Cùm cernes, fluctuſque avibus reſonare marinis,
Arduus Ægoceri venientem circulus alnum
Accipiet: feſſos recreabit & altera cœli
Temperies. Palinure, ſinum obliquare memento,
Tranſverſumque Notum (nanque eſt Notus arbiter oræ)
Accipe, & obliquos nimboſa per æquora curſus
Dirige, pinguis ubi, & nemoroſa aſſurgit 4 Acuna,
Inſula ab Ægoceri quæ diſtat partibus orbe
Biſſenis læva, Soliſque cubilia præter, P 2 Vi-

1 *Iſola della Trinità.* 2 *Iſola di S. Helena* in medio Oceani ſita, quam raro redeuntes gauli vident. 3 Geminæ Inſulæ *Los dos Picos* Hiſpani vocant. 4 *Iſola di Triſtan d'Acuña.*

Viginti Autoram tendit. Sed maximus hìc jam
Inſequitur labor, horrendis ſuperare procellis
Extremum Libyæ latus invium, & æquora ſummo
Fluctibus alternis ſeſe tollentia cœlo.
Ægoceri fines ultrà ſe fundit ad Auſtrum
Africa, & aduerſum cuncata erumpit in altum
Heſperius venit hinc: illinc deſcendit Eous
Promontorii Bonæ ſpei deſcriptio. Oceanus: geminique adverſa fronte ruentes
Concurſant, liquidoque exercent prælia campo.
Præcipiti impulſi curſu, venientibus undis
In tranſverſa citis, ventis & agentibus ipſis,
Deſpumant rabie, & duplici torrente refuſo,
Ingeminantur aquæ, & magno ſe vertice tollunt;
Alliſæque fremunt magnis clangoribus undæ.
Auditur longè ſtrepitus: cava litora longè
Reſponſant, fractos ſonitus imitata tubarum.
Non ſecus, ac geminæ cùm Martis in æquore ſeſe
Implicuere acies: premit hæc, premit illa: ſub aſtra
Et galeæ, & magno diffracta haſtilia niſu
Agglomerata volant, magnuſque it clamor ad auras;
Horrendoque cavæ reſponſant murmure valles.
Quin & uterque ruens prærupto à vertice pontus
Fluctibus adverſis, & magna concitus ira,
Ad latus extremum cumulos humentis arenæ
Egerit ingentes, limumque, algaſque fluentes,
Et fluctus, ſundique ejectamenta marini,
Arabiæ deſerta velut, Libyæ & loca circùm,
Cùm gemini adverſo ſpirarunt flamine venti:
Hinc Notus abreptas magna vi voluit arenas,
Inde levem Boreas nubem ciet horridus: ingens
In medio cumulus ſuſtollitur; atque ubi quondam
Campus erat, magnus congeſtæ ſurgit arenæ
Confeſtim mons, & miſeros premit altus euntes.
Quod cum transſmittant Navarchi ſe contra tempeſtates inſtruere debent. Ergo pererrato venies cùm denique ponto,
Acronoton, tu magna alacrem ad certamina pubem
Inſtrue; luctandum vento, & cum fluctibus atris.
Qualis ubi in mediam durus luctator arenam
Ire parat, magnis luctæ ſe viribus aptat,
Atque animos revocat priſcos, ſolitumque vigorem:
Intendit nervos, & fortia brachia, & omne
Denudat corpus: mox grandia crura, lacertoſq; Et

Et latos humeros pingui perfundit olivo,
Ut tandem è dubio veniat certamine victor.
Spiramenta ratis, cunctaſque occlude feneſtras:
Atque imis tormenta locis, tabulataque ſubter
Ænea deſcendant, pariterque ignobile vulgus.
Nudati tabulata ſuper ſtent corpora nautæ;
Præſentique animo cuncti luctare parati
Oceano, & ventis, validaſque expromere vires.
Quin etiam forti ad malos cum fune ligentur;
Ut cùm prærupti veniunt à gurgite fluctus,
Abſorbentque ratem (nanque hic ingentibus undis,
Sub vada deſcendunt, cumuloque teguntur aquarum
Ipſi etiam magno præſtantes corpore gauli)
Obluctentur aquis medio torrente, nec ingens
Tranſversùm abreptos pelagi ferat unda miniſtros,
Auſtrinum latus, & longo maria alta petantur
Circuitu: lævum Libyæ fuge litus, & undas.
Non tibi rareſcant dubio ſub lumine montes
Solorum Æthiopum, ſceleratàque litora terræ;
Nam ruet in brevia, & cumulos premet alnus arenæ;
Prædaque relliquiæ Cafris immanibus ibunt.
Indicio Telluris erunt per ſalſa volantes
Aligeræ volucres niveo cum pectore: quales
Mæandri circùm volitant per flumina cygni,
Pyxidis ipſa etiam tornatæ ferrea cuſpis
Signa dabit; nanque, ut perhibent, acus acta veneno
Recta polum, ſyduſque ferit, cùm venit ad altum
Acronoton, Libyæque ratis legit ultima regna.

Et quæ illius ſint ſigna, nam lõgè à promõtorio navigandum.

Mox ubi tranſmiſſus fuerit retrò arduus undis
Acronotos, Telluſque ſimul ſcelerata refugit,
Flecte viam velis, curſuſque intende ſub Urſas.
Inter & Eóum, ſedeſque Aquilonis iniqui,
Quò te pyxis agit, cœli quò ſydera ducunt,
Carpe fugam, & pictum membrana conſule mundum.

Nunc age, quæ tibi non cura leviore cavenda,
Expediam (non finis adhuc, requieſque labori eſt)
Proxima 1 Nathalis venit ora, Eoaque Cafrùm
Litora, naufragiis, ſcelerataque litora Cafris.
Hic centum merſi perierunt gurgite gauli

Nathalis ora procellis, naufragiiſq; infamis.

 Nau-

1 La Coſta di Natale. Naufragiis memoranda.

Naufragio infando, & totidem periere magiſtri,
Miſerabile Soſæ cum ſuis naufragium. Et clari virtute duces, quos fluctibus hauſit
Oceanus, vel quos ad barbara litora volvit;
Conceſſitque feris prædam, Caſriſque nefandis.
Maffæus lib. 16. Nobilis ante alios, & avito à ſanguine regum
Naufragio ejectus ſceleratæ ad litora terræ,
Cum ſocia, & natis crudeli funere Soſa
Interiit, pariterque viri interiere trecenti:
Quaſſatum & totidem ventis immitibus æquor
Spumoſo abſorbſit ſub gurgite. Per freta vaſti
Dum miſer Oceani nigris devectus ab Indis
Lyſiadûm peteret fines, ſua regna, Penatum,
Hìc prope terribilem ventis, & fluctibus oram
Lucidus extemplo denſatis nubibus aër
Texitur, & toto nigreſcit gurgite pontus.
Nec mora, ab Occaſu ruit atra, ſonantibus alis,
Tempeſtas, ventis comitata, & fulmine, & imbri.
Tolluntur ventis undæ, tonitruque tremiſcunt
Sylvoſi montes, & campi, & maximus æther.
Velorum fragor inſequitur, clamorque virorum
Extemplo, & pavido miſcentur cuncta tumultu:
Terror ubique viris, & plurima mortis imago
Obiicitur; certamque intentant omnia mortem.
Ipſe gubernator puppi proclamat ab alta:
Ponite corde metum, ò ſocii, quid pectora pulſat
Veſtra pavor? redeat ſolita in præcordia virtus.
Gubernatoris oratio. O mihi ſorte dati, vaſti quibus æquor Atlantis
Ter jam velivolis ſulcavi puppibus, & ter
Formidanda maris ſuperavi cærula Eoi.
Eja animos revocate; trucique occurrite nimbo
Unà alacres cuncti, & meliùs confidite rebus.
O paſſi graviora, (aderit modò Numen amicum)
Fortunam, & caſus etiam ſuperabimus iſtos.
Hæc ille. At ſævi diverſo à litore venti
Ingeminant ſtridore: furens ruit Eurus Eoo,
Antennæque immugit, & horridus intonat alis
Africus imbriferis; fluctuſque ad ſydera jactant.
Protinus ingentes cœlo tolluntur aquarum,
Et ſuper horrendo pendent curvamine montes:
Hinc & deducto ſubſidunt gurgite valles.

Non

Non fortes nautarum animi, non ipſa magiſtri
In dubiis ſæpe explorata induſtria rebus,
Nec quicquam valet ars: ſuperant artemq; animumque *Horrendæ tempeſtatis deſcriptio.*
In diverſa vago venti clangore ruentes;
Et fracti horrendo ventorum verbere fluctus.
Ecce ruens Boreas à finibus uſque nivoſis
Incidit obliquus; malumque à vertice ſummo
Deiicit; & fruſtrà pelago obluctante magiſtro,
Ipſa gubernaclum veniens rapit unda; revulſumque
Abripit Oceanus, longèque ad litora volvit.
Tunc ſpes inciſæ. prærepta puppis habena
Oceano jactata ruit quà turbine venti
Abripiunt: rupto veluti temone quadriga
Fertur in abruptum præceps, perque invia, quà illam
Quadrupedes agitant, curſu properante, feroces.
Ad latus alliſi quatiunt cava mœnia fluctus.
Concuſſæque trabes fluctu, tabulæque fatiſcunt.
Armamenta rapit turbo, rapit omnia præceps
Æthiopum de rupe cadens ſtridore procella.
At Soſa intereà caſu turbatus acerbo
Uritur, & magno perculſus corda dolore,
Infelicem animam vix ægro in corpore verſat. *Soſæ ærumna, & magnanimitas*
Non ſua perterrent Heroa pericula, nec ſe,
Nec vitæ quicquam curat mortalis honorem:
Verùm aliena timet; ſcinditque potentiùs altum
Pectus amor natorum, & charæ conjugis ardor.
Ille & crudeli toties occumbere morti
Se ſpectat, quoties miſerans, ſua pignora, natos
Exhorrere metu, & ſua conjugis aſpicit ora.
Ante oculos, ante ora patris cum conjuge natos
Fluctibus oppetere, & crudeli funere mergi
Triſtius eſt morte, & tormento durius omni eſt,
Attamen ingentes condens ſub corde dolores,
Diſſimulat, pellitque metum, & ſpem fronte ſerenat.
Atque his ingreditur dictis: Non omnis, amici,
Spes nobis prærepta: manet via certa ſalutis, *Et efficax ad ſuos oratio.*
Si ſoliti vobis animi, & fiducia cordi
Reſtat adhuc. Tantum quenquam ſperare licebit
Caſibus adverſis, quantùm fidentior ibit.
Tranſverſi quoniam ferimur per litora Cafrùm;

Nec datur adverſùm vento luctare poteſtas,
Cedamus: geminæque cadant latus inter utrunque
Anchoræ Oceanum in magnum: quæ dente tenaci
(Spero equidem) vaſto fundabunt gurgite puppim.
Intereà cuncti lembo ſcelerata petamus
Litora; nam Caſtos & vim pulſabimus armis.
Verùm (præſenti avertant Dii numine caſum)
Si victi ferro non æquo in Marte cadamus;
Non moriemur aquis: terris periiſſe juvabit.
Dixerat: & dictis paret manus omnis: & ingens
Extemplò è puppi demittitur anchora in undas,
Altera & è prora jacitur: ratis ilicet alto
Siſtitur in pelago librata, Notoque reſiſtit.
Efferus ut quondam ſonipes, cui fræna magiſter
Vi multa injecit, fregitque tumentia colla,
Conſtitit eluctans, injectaque lora momordit.
Haud mora, conſcendunt lembum, ſcinduntq; ſonãtem

Lembo terram petit.

Remigio pontum, & diram vertuntur ad oram.
Attamen, heu miſeros! tercentum fluctibus hauſit
Oceanus: cuncti monſtris data præda marinis.

Miſerè inter æthiopes perit.

Verùm non reliquos melior Fortuna ſecuta eſt:
Æthiopum manibus crudelia funera paſſi
Infandùm periere. Viis urgemur iniquis
Mortales: ſemperq; hominum lacrymabile fatum eſt.
Tu, Soſæ caſus ſi te docuere ſiniſtri,
Cautus in infido moderaberis æquore puppim:
Nec cœlo credas, aut fluctibus. Ergo ubi longè
Barbara Cafrorum curvantem litora pontum
Aſpicies, celerem dextris da fluctibus alnum:
Canaque ſoliciti circumſtent vela miniſtri.
At tu cuncta mari, & cœlo, Palinure, notato,
Et ſuſpecta tibi læva de rupe procella
Semper erit. diro venientem turbine nimbum
Sic facilè effugies. Meliùs prævisa feremus,
Quæ noſtris veniunt adverſa pericula votis.

Quando continuandus in Indiam curſus per Oceanum ultra Cernē inſulam.

Caſibus his tandem ſervatus, & æquore iniquo
Dilapſus, Diis vota piis, tu navita, primùm
Solve genu ſupplex. tibi mox, quid reſtat agendum,
Quærere opus, præſenſque petit quà tempus eundum eſt.
Ergo ubi velivolis ſuperaſti navibus altum

Acro-

Acronoton, nitido lumen cùm ſpargit Olympo
Erigone, fluctuſque ſubit cum Matre Cupido,
Altum puppe ſeca, & Libyci fuge litoris oram.
Illum depicta ſectare in pyxide Rhombum,
Eurum inter medius qui ſtat, Septemque Triones;
Ut tandem advertas Colchorum ad litora puppim;
Nanque hæc meta viæ: non tempeſtate repoſtas
Illa conceſſum 1 Barigaſæ appellere ad oras;
Seriùs Acronoton nam cùm tranſmiſimus, auræ
Adverſæ ſpirant, rapiuntque fluenta ſub Auſtrum.
At formidandi retrò ſi ceſſerit altus
Acronoti vertex, cùm Bacchi vector ab undis
Surgit, & obſcurum Titan 2 Præſepe ſubintrat,
Litus ama, & Libyæ ſtringat tibi litora puppis,
Æthiopas, Cernenque inter, quà ſemita ducit
In 3 Praſſum: at pelago ſyrtes vitare latentes,
Atque æſtus tibi cura, ruit violentibus undis
In Libycum, & vario ſerpit Thetis incita curſu.
Si Praſſum, extremis cedit dum menſibus annus,
Veneris, & Cancro propior Sol aureus ibit,
Sydera cùm nimbis, cùm ſunt maria aſpera ventis,
Imbriferas durare hyemes, curſuſque per undas
Differre inceptos opus eſt, cùm ventus in altum
Vela vocat rediens, & jam vagus incipit annus
Tempeſtate nova. verùm ſi cærula ponti
E cœlo immiſſis non dum fremuere procellis,
Inſtaurare licet curſus, atque aurea tandem
Auroræ regna, & portus penetrare repoſtos.
Ergo ſub Auguſtum vento da vela vocanti,
Proxima 4 Barbariæ radat tibi litora puppis.
Hinc altas cautes, & ſaxa ſonantia 5 Rhapti
Longiùs ære ſeca, & diras fuge, navita, ſyrtes.
Inde ſinus lege 6 Barbaricos, & mœnia parvæ
Melindæ, & curvam Lami lege puppibus urbem,
Cùm procul Oceano colles ſpectabis apricos,

Quando verò in Praſſum eundū & hinc in Indiam.

Auguſto menſe inſtauranda è Praſſo in Eoum navigatio per Africæ, & Perſidis oras.

Bar-

1 *Inſula*, & urbs Indiæ, Luſitanorum Colonia, *Goa*. 2 Stellà nebuloſa propè Aſellos. 3 *Promontorium*, inſula, & urbs Africæ in ora oriëtali, Luſitanorum Colonia, *Mozambique*. 4 Regio Africæ in Æthiopia ſub Ægypto *Regno di Quilon* aliis *Zanguebar*. 5 Rapta urbs, *Quiloa*, Rhaptum promontorium, *Capo del Gada*. 6 *Mare di Zanguebar*.

Barbara ubi Tellus roſeo prorumpit Eoo,
Partibus & denis Finitor circulus Urſam
Elatam ſpectat, proram, Palinure, ſub Ortum
Dirige ad Eoos 1 Erythræa per æquora portus.
Quò facilis curſus cùm jam ſua tempora donat
Lancibus æquatis cœli mitiſſima Virgo;
Nanque ubi poſtremis decedit Solibus æſtas,
Immenſos cœlo demittit Juppiter imbres,]
Et crebrò alata turbant maria alta procellæ.
At ſi Rubra Thetis, Nabathæaque regna petenda,
In Arabicum ſinum. Ad lævam torquebis iter, quà vertice ſummo
Ardua odoriferis tolluntur 2 Aromata ſylvis.
Hinc &, Erythræas fauces provectus, iniquum
Adverſò torrente fretum tentabis, acutis
Cautus & armatum ſcopulis mare puppe ſecabis.
At luſtranda tibi ſi ſint felicia regna
Perſidos, & rutilis paſſim freta turgida gemmis,
Lævà 3 Dioſcoridis tranſmittitur inſula, & inde
Et in Perſicum navigatio. Sunt juga ſylvoſi curſu luſtranda 4 Syagri.
Hinc quà ſe 5 Melani ſuſtollit in æthera vertex,
Intrabis rutilis felicia cærula gemmis.
Mox læva duris fugiat 6 Tylos aſpera ſaxis:
Inde 7 Tharos, 8 ſactique ſinus; retroque relictis
Scenitis 9, magni ſubeat ratis oſtia Tigris.
Sed dextra ante aditum falcato in litore tutos
Ipſa tibi pandet venienti 10 Armuſia portus,
Inſula dives opum variarum, dives & auri,
Opportuna ſitu facili, & ſtatione reducta.
At nos immenſum Oceani tranavimus æquor:
Tempus & in tuto puppes conſidere portu.

---

1 Non ſolùm *Arabicus* ſinus Erithræum, & Rubrum mare appellatus eſt, ſed etiam tota illa Indici Oceani pars, quæ inter *Arabiam*, & Indiam interiacet. 2 *Capo del Guardafuy.* 3 Inſula contra *Aromata*, ad fauces ſinus Arabici, *Zacotorà.* 4 *Capo Sachalat*, alii *Fartach* 5 Sinai pars, *Gebel Tor* Arabibus. 6 Inſula ſinus Perſici, fortaſſe *Baharen.* 7 *Altera* ſinus Perſici inſula. 8 Pars ſinus Perſici circa *Arabiam.* 9 Populi *Arabiæ* à ſcenis, in quibus habitabant, dicti. 10. Inſula in faucibus Perſici ſinus, qui nunc dicitur *Golfo di Balſerà* Emporio celebris, *Ormuz.*

FINIS LIBRI SEPTIMI.

F De Louuemont Fecit.

NAUTICORUM

LIBER VIII.

PRotinus Auroræ curſum ſurgentis ad oras
Proſequar: Eoi jam ſe felicia pandunt
Litora, & umbroſo 1 Bepyrri à vertice Nymphæ
Agarides 2, rutilæque vocant 3 Chryſeides auro,
Omnes Aurora genitæ, & Titanides omnes.
Quin & Nereides, præſentia Numina nautis,
Janque præire cavis certant per marmora curſu
Puppibus, & placidis intendere carbaſa Coris,
Ergo ubi ſtellati liquit palearia Tauri,
Et pulchros Ledæ pueros inviſit Apollo,
Mitte ratem pelago, & tepidum deſcende ſub Auſtrum,
Nauta, vel Eois ditiſſima litora gemmis,
Taprobanes, 4 Ophyreſque petas uberrima regna;
Aut Seres longè cupias penetrare repoſtos:
Sive Aſiam, notique ſuprà confinia Mundi
Diviſos toto perquiris Iaponas Orbe.
At ſi Gangaridæ luſtrandi, & proxima 5 Gange,
Tende ſub Aprilem velis iter, aurea cœlo
Tunc ſe lux aperit, veniuntque è puppe ſecundi
Carbaſa tendentes feſtivo murmure Cauri
Sæpe ſub Aprilem poteris tentare ſonantes
Agarici fluctus pelagi, ſi Gangis ad ora
Tendis, ubi ripa ſurgit viridante 6 Paluta,
Aut 7 Tindum petis, & flavas 8 Adamantis Arenas.

Quo tĕpore in extremos Orientis populos navigandum.

Rum-

1 Mons Indiæ extrà Gangem. 2 *Ab Agarico* ſinu, qui Gangetici pars eſt. 3 *A* ſinu Magno, qui & Chryſe dicitur. 4 *Aurea* Cherſoneſus, vel, ut aliis placet Sumatra. 5 urbs Indiæ ad Gangem ſita *Bengala*. 6 Vrbs indiæ intra Gangem. 7, 8 Indiæ fluvii: *Adamas* fortaſſe erit, qui nunc *Ganga* ab indigenis appellatur.

Rumpe motas; Palinure; die ſi ſerius uno
Solveris, adverſa jam tempeſtate ſonante,
Non tua Gangaridùm continget litora puppis.
Flectere iter velis opus eſt, pelagoque relicto,
Imbriferas durare hyemes 1 Meliaporis urbe.
Verùm age, quæ, vento in velum ſpirante, pericla
Declines (nec pauca tibi, & leviora ſuperſunt)
Exequar. Aërio ſurgunt quà vertice cœlo
Indicæ peninſulæ deſcriptio. Apocopi 2 montes, & 3 Vindius inſerit aſtris
Nimbiferum caput, & vento quaſſatur, & imbri,
Deſcendens longo tractu procurrit in æquor
Eoum Tellus, quam litore cingit utroque
Oceanus, ſenſimque caput tenuatur in unum,
Calligiis extenſa jugis (ſic nomine priſci
Dixere, ut perhibent, quæ nunc Comorina minores
Appellant juga) magna mari jacet inſula contrà
Agarico, parvo Nereus quam dividit æſtu.
Humanæ in ſpeciem linguæ ſe terra ſub Auſtrum
Porrigit, 4 Adiſathrus mediam ſecat arduus illam.
Antiquam velut Heſperiam pater Apenninus
Dividit, Alpe vagus dum currit ab uſque nivoſa.
Ad latus Heſperium, Zephyroque objecta ſalubri
Inſula parva jacet; Barygaſam nomine Graii,
Sed patrio ſermone Goam vocat Indus uterque.
Goa a Luſitanis capta, & illorum elogiũ Hanc longè Europa, per Atlantis cærula vecti,
Et magnis animorum auſis, & milite multo,
Lyſiadæ, 5 cepere duces, pulſiſque tyrannis,
Æternam hìc regni ſedem poſuere, quod ultrà
Cathygaten, atque Auroræ Titanidis ultrà
Extendere ſinus, latèque per æquora magni
Oceani vexere Patris ſacra ſigna Latini:
Inſignes bello populos, regeſque potentes
Edomuere armis victricibus, atque ſuperbos
Egerunt toties victo ex Oriente triumphos.
At latere adverſo, quà primo aſpergit Eoo
Delius Adiſathrum, ſtat campo impoſita 6 Miliſpar,
Quæ ſacra ſervat adhuc, & Relligionis avitæ

Rel-

1 *Meliapor*, vel *S. Tomaſo.* 2, 3 Caucaſi pars, quæ longo jugo latè per Indiam excurrrit. 4 *Gate.* 5 Luſitani, à Lyſio Bacchi comite ſic dicti. 6 Eadem, ac Meliapor.

Relliquias, quas nulla unquam delere vetuſtas,
Perdere & immanes nunquam potuere tyranni.
Hìc olim ſaxum (nanque eſt certiſſima fama)
Ad mare conſtiterat, nimio quà feſſus ab æſtu — *D. Thomæ vaticinium.*
Inſedit quondam Didymus ſub ſydere Cancri;
Tunc vatem divino afflatum numine mentem,
Hæc niveo ſcripſiſſe ferunt oracula ſaxo:
Ut Thetis hoc ſaxum circumfluet, alba ſub Ortum
Gens veniet, quæ ſacra Dei, ritusque Latinos
Inſtauret, cœloque errantes dirigat Indos;
Aurea tum largis decurrent ſecula rivis.
Certa fides. Nerei trans turgida vectus Eoi
Regna, coronatis ut puppibus appulit Indis — *D. Saverii adventu iã adimpletum, cuius geſta ſe canere optat, ſponditque poeta.*
SABERIDES, vitreas feſtivo murmure læta
Jam Thetis ad ſaxum undas egerat. O mihi tanti
Facta viri liceat celebrare, & carmine digno
Egregiam palmam, & clari monimenta triumphi
Pieria ad virides umbras ſubtexere lauro.
Spero equidem pelago ſervatam ad litora puppim
Vertere, lætus ubi deſcendit in æquora molli
Pauſilypus clivo, & ſub tegmine rupis opaco
Stant vatis ſedes, & cognita rura Camœnis.
Hìc ego, dum tremuli vicino ab litore ponti
Aſpirant lenes Zephyri, & vaga murmuris aura
Aoniam motat ſylvam, ſacro incitus œſtro
Alta trophæa viri, atque illuſtria facta ſub Ortu,
Et victos dicam populos, regeſque ſubactos.
Quin etiam, ſi Parca mihi non invidet annos,
Firmaque proveniet ſpatiis vivacibus ætas,
Difficiles artes, & duri munera belli
Expediam, magnoque accendam prælia cantu. — *Et Bellica contexturũ.*
Sin, has ne valeam Muſarum accedere ſedes,
Infirmæ obſtiterint maleſano in corpore vires,
Antra mihi, & vitrei placeant in litore fontes;
Æquora amem, ſcopuloſque inglorius. ò ubi Neſis,
Pauſylipuſque, & Olympiacis luſtrata puellis
Mergilline! ò, qui gelidæ me rupis in antro — *Si tamen infirmæ vires obſtiterĩt ad Pauſylypum otiari cupit*
Siſtat, & optata Zephyrorum recreet aura?
Felix qui potuit famam protendere factis,
Æternùmque virûm victor volitare per ora:

Et

Et potuit rores Muſarum haurire beatos.
Fortunatus & ille, maris qui *Numina* novit,
Amœnæ, felicisque ad Pauſilypum vitæ deſcriptio.
Nerea, *N*eptunumque ſenem, Divaſque ſorores;
Quique peroptata ſcopuli pendentis in umbra
Ducere felicem tranquilla per otia vitam,
*I*nſanoſque Urbis valuit vitare tumultus.
Ille, coloratis dum vecta Aurora quadrigis
Oceano redit ex alto, felicia luſtrat
Rura per apricos colles, aut divitis horti
Delicias conſuetus adit, fonteſque reviſit.
Hìc per pulvinos, & per ſegmenta viarum,
Quà lætæ areolæ multo ſe flore coronant,
Multo & odore fragrant, it creber, & aurea luſtrat
Dona Deûm: nunc buxus ubi variata figuris
Aſſurgit media, aut murum prætexit, & arcus,
Aſſidet, & dulces volucrum bibit aure ſuſurrus.
Hinc ubi jam ſaturas implevit cantibus aures
Garrula turba avium, ſurgit feſtivus, & umbram
Pinguis ubi geſtit ramis felicibus arbos,
Arbutea inter ſylvas, & amœna vireta
Perquirit, curſatque cito pomaria greſſu.
Exploratque, ſuum ſi duxerit uva colorem,
Si livent ficus, ſi multo perſica Sole
*M*ala rubent, curventque graves pomaria ramos.
Et juvat interdum felici ex arbore poma
Carpere, mellitos hinc & libare ſapores.
Cùm verò tenui rupere ſilentia flabro
Jam Zephyri, & leni criſpantur verbere fluctus,
Litus adit, ſcopuloſque, & ſaxa virentia muſco.
Hìc celeres ſpectat cymbas curſare per undas,
Et pueros inter delphinas ludere curſu:
Nec non & pelagi Divas, teneraſque puellas
Concelebrare choros per litora, perque beatam
Pauſilypi ſedem, & paſſim indulgere choreis.
Audit & umbroſo ſtratum Corydona ſub antro
Litoreum gracili carmen deducere avena,
Et ſimul ingratæ meditari Phyllidis ignes.
Interdum picto ſulcat tranquilla phaſelo
Cærula, & Euplæam curſu, viridemque reviſit
Neſida, & longè Bajas, colleſque Dicarchi,

Et

E te de navi aſpectans, Miſene, ſalutat.
At nunc quà placidè ſonat aura, & plurimus halat
Muſcus odoratis è cautibus, & vaga rorem
Ad ſcopulos veniens aſpergit Doris amarum,
Cærulea inſidit ſuper alga, aut vertice in udo.
Hìc piſcatores ſolventes retia in undas
Aſpicit, & captas properare ad litora prædas;
Cernit & incluſos reſilire indagine piſces,
Ac nitido ſquamas argento, auroque nitere,
Atque oſtro, minioque, coruſcantique ſmaragdo.
Hanc olim veteres vitam coluiſſe putarim,
Qui validi centum ſpatiis felicibus annos
A morbis procul expertes, curiſque trahebant.
At nunc (ò læti colles, ſcopulique valete)
Quò me Fata vocant per Eoi cærula, curſus
Incœptos, quantum tenuis fert aura, ſequamur.
Mons ubi Calligius vitreas deſcendit in undas,
Ac bifidos findit tractus 1 Comorinus aquarum,
Alternas Natura vices ſortitur, & uno
Admiranda loco rerum ſpectacula præbet,
Nec terris ſpectata aliis; nam tempore eodem
Hinc lævà, vitreos quà Sol petit aureus amnes
Oceani, rigidis contriſtat Dorida nimbis
Juppiter, & nigra perturbat ſydera nube.
Arva rigent crebris Aquilonibus, alta pruinis
Piniferùm incandent juga montium, & horrida paſſim
Omnia frigoribus denſis concreta rigeſcunt.
At dextrà intereà montis diſcrimine parvo,
Purpurei fulgent Soles, cœlumque ſerena
Luce micat, Zephyrique maris læta æquora perflant.
Verſicolor pratis ver purpurat: aurea rident
Culta, novæque nitent viridi de palmite gemmæ.
At cùm dextera hyems pelago, & nox incubat atra,
Tunc læva Zephyris ridet ſpirantibus æſtas.
Qualis in Ammericæ ſylvis felicibus arbos,
Quæ ſimul, ut fama eſt, & trunco, & menſibus iiſdem,
Informem præfert hyemem, foliiſque comantem
Æſtatem, ſentitque vices, mirabile dictu,

Mirabiles Naturæ vices circà Comorini promontorium.

Admirandæ arboris, quæ & æſtatem, & hyemem refert deſcriptio.

Ad-

1 Vltimum Indicæ peninſulæ intrà Gangem promontorium *Capo di Comorin.*

Adverſas. hinc læta comis frondentibus umbram
Subtexit viridem, teneroque è cortice gemmas
Fundit odoratas, ſuavemque exhalat odorem:
Parte alia ramos foliis nudata regentes
Horret, & amiſſo ſquallescit honore comarum.
Ergo ubi trans 1 Colchos mollem te ventus in Auſtrũ
Vexit, & horrendæ Comorini admoverit oræ,
Ne te decipiat blandi pellacia ponti,
Atque leves Zephyri venientes murmure læto;
Comorini hyemes præcavendæ. Inſtrue ſolertem magna ad certamina pubem
Solicitus: vix puppe latus tranſmiſeris, ecce
Horrida tempeſtas cœlo ruet, & freta cæca
Subverti rapido ſpectabis turbine venti.
Arte truces ſupera nimbos, Palinure: latentes
Et Syrtes etiam, & ſcopulos vitabis acutos.
Hinc ſi regalem Gangem petis, atque Paluram,
Flecte viam velis, tardamque aſcende ſub Arcton.
Hinc & Taprobanen liquens, 2 Corynque jacentem,
Gemmiferum juxta litus vada ſpumea ſulca.
At ſi purpureis paſſim baccata lapillis
Sit Chryſeque, Ophyreque vagis luſtranda carinis,
Tunc lævà velis tranſmittitur inſula, quà ſe
Arboribus tollunt denſis nemora avia centum,
Quæ calidum piper, & felicia cinnama fundunt,
Hìc tibi prærupto venienti à vertice pontus
Ingens ante oculos aperitur, & inſonat undis,
Angaricum dixere ſinum, cui nomina Ganges
Ipſe etiam rutilo prolapſus flumine fecit.
Hìc furit immanis violento turbine Typhon,
Typhon qui Barbarus Oceani regnator, & arbiter undæ
Eoæ, centum puppes qui fluctibus hauſit;
Et totidem per ſaxa tulit, totidemque ſub auras
Abripuit, ſummoque iterum de vertice miſit
In ſcopulos, in ſaxa, aut vortice merſit aquarum,
Et miſeros nautas quoque funere merſit acerbo.
Vis Typhon violenta, procacibus horrida nimbis,
Et eius deſcriptio. Et latè horriferis ſtridens animata procellis:
Improviſa ruit nigro de Veſpere, nube

Di-

1 Celebre Indiæ citeroris emporium, *Cochin.* 2 Inſula inter Taprobanen, & Indicam peninſulam, *Manar*, Margaritarum piſcatu celebris.

Diſciſſa, & longè fugiens aſſibilat auris!
It citus orbe vago, curſatque per aëra circùm
Cum ſonitu, cœlumque ingenti murmure miſcet.
Concluſum nubis gremio ceu fulmen apertum
Cùm molitur iter, medium per nubila rauco
Excurſat fremitu, & cœli loca concava luſtrat,
Si qua via in terras pateat: ſummaque repentè
Scindit vi nubem objectam, lapſumque per auras
It præceps, circumque vago ſecat aëra curſu,
Incandetque ardens flammis, & murmurat alto
Cum ſonitu; latèque poli convexa reſultant.
Principiò lenes inſternit in æquore fluctus
Cæruleus Typhon: mox imo turgida fundo
Alta ciet, frangitque, auris ſtridentibus, undas.
Non altæ in ſummis tutantur montibus ornos
Radices: forti vellit de ceſpite truncos,
Ac penitus diro populatur turbine ſylvas.
Non & litoribus defendunt mœnia turres:
Tecta, domoſque trahit, vaſtaſque à culmine turres.
Sævior Oceani in medio furit æthere Typhon,
Horrendùm ſtridens, magnaſque à gurgite puppes
Abripit & longè in ſcopulos, in ſaxa repentè
Dejectat, mille in partes cava frangitur alnus.
Nunc gaulos circùm ingentes immurmurat, & ſe
Per gyros flectit varios, atque orbibus orbes
Implicat, & celeri ſecum rapit aëra motu.
Ceu rota, nitrato quæ pulvere fulminis inſtar
Armatur, feſtiſque ſolet flagrare diebus.
Utque ignem in ſicca ſervatum reſte miniſter
Admovet; extemplò correpto è fomite velox
Ignea circumſepta ruit vis; & cita fertur
Igne rota, & ſparſas jaculatur vertice flammas!
Ingeminatque vagos, intus vi pulſa, rotatus
Cum ſtrepitu, & rapido circùm rapit aëra gyro.
Dat motus vento vires: tollitque ſub auras
Vis ingens puppes: medio ſtant pendula cœlo
Navigia (horrendùm dictu, & mirabile viſu)
Hinc, aura fugiente, cadunt, demerſaque ponto
Infandùm pereunt. Dii talem avertite caſum
Puppibus, & toto rapidos Typhonas Eoo,

Oceano & toto pariter pulſate benigni.

Æquator cœli medium quà deſuper orbem
Subligat,& medio præterluit Amphitrite
Ammerices oras inter, Lybiæque præuſtæ
Non vada diſſimili tempeſtas turbine miſcet.

Tempeſtates horrendæ, torridæ Zonæ, & earum deſcriptio.

Dum ventis tranquilla ſilet Thetis, ilicet ingens,
Atque inopina tonans magno clangore procella
Decidit, & dicto citiùs tumida æquora tollit:
Agglomeratque ſimul nubes,atq; aëra plangit,
Horrendo reboans ſtrepitu, latèque remugit;
Ut moto credas diſſolvi cardine mundum;
Et faceret; cita deficeret ni dira procella;
Nam tenuis vapor, eductus vi Solis in ignem
Vertitur extemplò, ſubitaque reſolvitur aura.
Turbinis ut magnus cecidit fragor, alta repentè
Cærula ſubſidunt, iterumque malacia ridet
Blanda mari; ut nunquam gremio tumuiſſe furenti,
Et numquam cœlum tenebras texiſſe putares.
Rectores Galli, qui jam felicibus auſis

Et has contra quæ ſe ſolertia Galli inſtruant

(Id quondam è Gallo memini accepiſſe magiſtro,
Dum me multa ſuper ventis, pelagoque doceret)
Latè omnem magnis perluſtrant claſſibus Orbem,
Ut propiùs Mundi rectum venere ſub axem,
Adverſumque polum aſpiciunt,demiſſa reponunt
Æra rotis, navi in media, pubemque ferocem
Invigilare jubent velis: utque æthere a nubem
Exiguam ſpectant rareſcere (turbinis illa
Et fœcunda parens ſimul, & prænuntia ſurgit)
Omnia confeſtim ex alto demittere vela

Illarum ſigna.

Præcipiunt: ſecùs invertet citus impete turbo
Navigium, ſubito veniens plangore per auras.
Nec dubium, quin dirus aquas ad ſydera turbo
Attollet, circùm Lunam ſi fulſerit orbis
Subniger, aut ſubluſtris, Halo cognomine dictus:
Aut curto Solem gyro præcinxerit Iris.

Eſt etiam ille malus per Eoi cærula turbo,

Preſter qui, & eius deſcriptio.

(Quem Graii Preſtera vocant) immanis, & atrox.
Ventus ab Æolia quo non violentior alter
Poſt Typhona venit,nimbiſque,& fulmine ſeptus.

Hor-

a. Nubecula iſthæc alba appellatur a Nautis Bouis oculus.

Horrendùm reboans diſrupta è nube ſupernè
In terras ruit impacatus, & igne coruſcat.
Ac velut horrifico erumpit globus ære ſub auras,
Pulvis ut exarſit, dira flammante favilla.
Fertur vi magna, atque ignito turbine fervens
Aëraque, nubeſque, atque altas verberat urbes
Cum ſonitu, tonitruque, & mœnia diſiicit ictu.
Non ſecus accenſo incandeſcens fulgure Preſter,
Et violentus aquis deſcendit, & omnia flammis
Involuit, miſeraſque rates ſub Tartara mittit;
Terrifico & longè replet maria alta tumultu.
Sunt genere ex hoc, quos noſtri cognomine Nautæ
Aeris immanes appellavere Dracones;
Horrendique ferique, cavis qui deſuper alnis
Protinus effundant ſi ſe; ratis ilicet omnis
Qui ſint Dracones.
Scindetur, mediaſque ibit diſperſa per undas.
Cum longè infames curſu adventare Dracones
Aſpicis, & trepidas perſtringit ſibilus aures,
Præcipio è roſtris, aut quà ſe turbidus infert
Horrendo clamore Draco, te protinus æra,
Et quomodo fugandi
Ferratoſque ſimul vectes, atque enſibus enſes
Percutere adverſùm, & belli ſimulacra ciere;
Sic procul è puppi tranſibit territus ille.
Non ſecus, ac denſis obductus nubibus Æther
Cum tonat, & late reboans micat igne triſulco,
In terris trepidæ gentes campana flagellant
Aſſiduè æra, ſono totus quo percitus aer
E nubis gremio prohibet ſe mittere fulmen.
Cùm ſpectas torpente mari, cœloque ſereno,
Exiguam ſummo diſpergier æthere nubem,
Preſteris fuga.
Immanem ex alto Ecnephiam properare videbis,
(Hoc etiam Preſtera vocant cognomine Graii)
Principiò, tumidos pelagi ne findere fluctus
Incipias, operitur ager dum fronde caduca,
Autumno ſquallente, vel igneus ardet Olympo
Sol rapidis invectus equis ſub ſydere Cancri;
Lunaque fraternas cùm jam petit æmula bigas;
Quæ ſit contra Typhones ſolertia.
Nam tunc Eoo crebreſcit in æquore Typhon,
Et reddit fluctus, & non tractabile cœlum.
At ſi te medio (vitare pericula cuncta

Non opis eſt noſtræ) comprendit gurgite Typhon;
Armatos longè ſcopulos , & ſaxa caveto,
Navigium nè fortè feroci turbine Typhon
Abreptum ad cautes allidat & æquore mergat.
Eſt cava prætereà trans litora,gurgite vaſto
Mitior ira: rates nec ſæpius obruit undis.
Illa ſed in primis animo tibi cura recurſet
Sydera adire prece, & bona Numina poſcere cœlo.
Ergo ubi terribilem deſcendere nubibus atris
Typhonem aſpicies, geminas ad ſydera palmas
Tende genu ſupplex, Divoſque in vota vocato:
Incipe tu : ſociique iterent tua verba precantes.
Principiò clamore Pater, Genituſque vocetur
Publicę ſupplicationes pro Typhonibus, ac tempeſtatibus omnibus arcendis.
Æqualis Patri, & qui pectore ſpirat utroque
Igne ſacro, Deus ipſe, & amoris amabile pignus.
Et te , Virgo, vocent, quæ afflatu Numinis aucta,
Servatorem hominum peperiſti, & gaudia Mundo.
Hinc &, ſyderios orbes qui præpete gyro
Devolvunt, ſummique ferunt mandata Tonantis;
Quique Deum noſtræ contectum carnis amictu
Jordanem ad fontem luſtralibus abluit undis,
Et magni Patres , & qui cecinere futura
Fatidici multo repleti Numine Vates.
Mox regni decus ætherii,columenque vocetur
Grandævus ſenior, ſupero & qui raptus Olympo eſt.
Atque alii,divina Dei qui dicta per omnem
Miſſi Orbem in populos, in barbara regna tulere.
Atque illi qui ignominias,& triſtia paſſi
Servitia , æternam meruerunt laude coronam,
Et cœlo regnare ; ſuo & qui ſanguine fuſo
Firmavere fidem dictis , animamque volentes
Pro re divina,pro Relligione dedere.
Inde pio magni pariter clamore Magiſtri,
Qui ſacra nos docuere Dei, rituſque,vocentur ;
Quique altum tenuere nemus , quique auſpice cœlo,
Virginios primi cœtus coluere Parentes.
Teque vocent ſummo dilecta, Ancilla, Tonanti,
Quæ vitam in melius referens, luxuſque profani,
Et Veneris pertæſa, Deum,& meliora ſequuta es.
Ac Divæ palma inſignes , caſtæque puellæ,
Do-

Deſponſata Deo felicia pectora: & illæ
Quæ tot magnanimæ tormenta, & barbara juſſa,
Et gentem immanem, & reges ſprevere ſuperbos,
Proque pudicitia, & pro cæſi Numinis igne.
Ac demum Oceani præſentia Numina magni
SABERIDÆ, Palinure, voca: premit ille potenti
Dextra Typhones, animoſque, & pectora mulcet.
Mille rates, pulſis Typhonibus, æquore vaſto
Servavit, totidemque alias ſub Tartara miſſas
Reſtituit, nigroque potens avexit ab Orco
Magnus SABERIDES, Deus ætheris, Oceanique
Regnator: centum delubra per aurea Divi
Dependent paſſim tabulæ, cælataque in auro
Dona virûm, mediis quos merſos traxit ab undis,
Syrtibus & quos, & ſcopulis eduxit acutis.
Sunt tibi præterea fugiendæ in gurgite Eoo
Maniolæ 1, duri montes Magnete rigeſcunt
Latè ubi, qui pelago puppes vel tardat euntes,
Vel rapit arcana ſenſim virtute, propinquæ
Si vada dum ſulcant, animatis rupibus ibunt.
Quippè ſilex ferrum trahit æmula; fertur & ipſe
Sponte ſua chalybis furor inſitus, atque rigentes
Amplexus petit, & nexu ſociantur eodem,
Ac velut amiſſam longo poſt tempore matrem
Ut puer aſpexit venientem, ſe ocyùs Euro
Vibrat in amplexus, illum quò ducit amoris
Inſita vis: citus ut tenuit, ſtringitque fovetque,
Nec charo e gremio patitur divellier ardor.
Non ſecus arcana raptæ virtute carinæ,
Incaſsum contrà remis, & agentibus Auſtris,
Sponte ruunt in ſaxa, illiſque tenacius hærent.
Quippè calent etiam duriſsima viſcera, & intùs
Præduras lapidis, chalybiſque eſt flamma medullas,
Sic ſæpè Oceani proſcindere ſegniùs undas
Lyſiadæ puppes mirati: & flantibus auris,
Nequicquam validis impleri lintea flabris.
Sæpe rates etiam (multi cecinere magiſtri)
Abreptæ in ſcopulos, in ſaxa ruere repentè,
Creber ubi cœlo ſuſtollitur Herculeus mons.

Maniolæ inſulæ, ubi Adamantini montes longè tranſmittendæ.

1 *Iſole di Pracel.*

Hinc nativa legunt qui litora puppibus, alnos
Fagineis nectunt radiis, truncove cavato
Nota ſecant patrii marjs æquora. nec ſecus Arcto
Sub gelida faciunt nautæ, qui pellibus undas
Naves connexæ Fagineis clavis. Sæpe etiam ſulcant; nam fundo plurimus imo
Occulitur Nerei Magnes, ferrumque, trabeſque
Vi rapit: abreptæ ſubeunt freta cærula puppes,
Et miſeri pariter merguntur in æquore nautæ.
Quin etiam (1 ſi vera fides, nec vana locuti)
Magna jacet medio rupes, ſurgitque ſub ipſo
Alta polo: circùm nimbique atræque procellæ
Perpetuis ardent flammis, & cærula ventis
Acta fremunt, totumque tegunt aſpergine montem.
Mons ipſe è rigido totus Magnete nigreſcit.
Poſtquam ſervata tandem cum puppe Malacam
Veneris, in placida pinus ſtatione reconde.
Hìc nota inſlauret vires per litora pubes:
Quaſſataſque etiam præſtat ſarcire carinas,
Et commiſſuras, rimaſque opplere patentes;
Perfuſaque pice, & molli ſimul ungere cera.
Chryſorum 2 extrema ſedet in Tellure repoſta
Aurea Cherſoneſus. Urbs, Indi patrio appellant ſermone Malacam.
Hæc placidas nautis ſedes, & commoda præbet.
Seu ſint extremo luſtrandi in litore Seres,
Ultima vel Chryſe roſea ſub ſede petenda:
Sive tot Oceano paſſim perquirere regna
Sparſa vago; ignotumq; velint penetrare ſub Orbem.
Contrà elata mari, & medio ſub vertice cœli
Maxima 3 Sindarum jacet æquore perlita Eoo
Inſula, odoriferis ſylvarum ditior umbris,
Et nigro fœcunda ebeno, niveoque Elephanto.
Hinc interruptos roſeum, Palinure, ſub Ortum
Inſtaurare tibi liceat quo ſydere curſus,
Qua tempeſtate intermiſſa navigatio in ultimum Orientem inſtaurãda. Expediam. Gemini vario pro tempore Soles
Dant faciles vento curſus, ſi dives Eoo
Cathygare quærenda ſinu, diteſque 4 Cyambes
Syl-

1 Ferunt enim viſam ab Oxonienſi quodam rupem ſub polo levcarũ 33. Magnetis, quam quatuor Euripi interfluebant, perpetuo undarum fremitu. Kircherius Artis magneticæ. lib. 2. p. 5. c. 5. 2 Chryſii, populi ſunt Aureæ Cherſoneſi. 3 *Sumatra,* 4 Sinarum provincia Ptol. forſaſſe erit, *Ciambà*.

Sylvæ ebeno, & multa felices macere ſylvæ.
Tethyos ex amne ardenti cùm Syrius aſtro
Surgit, & adersùm cedens Jovis armiger ales
Occidit, & roſtro tumidas premit arduus undas,
Carpe fugam: tibi nulla datis mora curſibus obſtet.
Altera tempeſtas ſulcandis fluctibus apta eſt,
Cùm Sol Ægoceri luſtrat jam proximus orbem,
Oleniæque cadit ſydus glaciale capellæ.
Chryſæo ut primùm ſolviſti à litore funem,
Oceano cùm Luna novo venit aurea cornu,
Auſtrinum pete puppe latus, cautuſque 1 Palandæ
Naufragio infames ſcopulos, ſyrteſque doloſas
Vitabis: geminas inter freta concita terras
Horrendis paſſim ſcopulis, & ſyrtibus horrent.
Sed poſtquam retrò ſaxis vada duta Palandæ
Liquiſti velis. remiſque, & protinus Arctos
Incipit apparere, viam tu flecte, relictoque
Ichorio 2, dextrà violet tibi Dorida pinus, *Et quà continuanda ſit.*
Mitis ubi Oceani, & ſuperabilis unda recurſat.
Nam quà cæruleos diffundit ab aëre nimbos
Africus improviſus, & æquora turbine vertit,
Ingens æſtus aquæ, & veloci flumina curſu
Tranſversùm recto rapiunt de tramite puppes.
Aurea ut Eoi legiſti & litora longo
Circuitu, Seres tandem, gentemque togatam,
Atque oras Aſiæ extremas ſervatus adibis.
At ſuperata maris poſt æquora, quæ tibi in ipſo
Sint nunc externo fugienda pericula portu,
Expediam, & paucis rem totam ab origine dicam.
Imperium Seres magnum, atque uberrima regna
Oceano Eoo, & magno circumdata muro
Soli habitant, vaſtaſque colunt cum mœnibus urbes, *Seres qui & illorum Imperii deſcriptio.*
Jura, magiſtratuſque tenent, & ſacra Deorum
Antiquo cultu, alta & relligione parentum,
Officiis gens tota vacat, cultuque decoro;
Acris & ingenio, inveniendis artibus acris.
Attamen externos nimium ſprevere ſuperbi,
Seu potius gentes armis timuere potentes
Externas, nimia preſſi formidine regni

1 *Urbs Aureæ* Cherſoneſi, quæ eſt *Pari* ut Caſtaldo placet. 2 *Ichor*

Vincere ne quis eos, neu quis ſubmittere poſſit.
Nanque animæ imbelles, pictis ſplendere ſub armis,
Nec celeres arcu gaudent vibrare ſagittas:
Non acri exercentur equo, nec Martia curant.
Barbaricas hinc gens indixit barbara leges:
Auſus inacceſſis ſi Serum appellere terris
Advena quis fuerit, tanto pro crimine pœnas
Supplicio luet, atque infami morte piabit.
Crimen & intactas Serum eſt contingere terras.
(Auſa nefas tantùm ſervandi regna cupido eſt)
Commerci tandem cauſſa, poſt ſecula ſera,
Auſi Lyſiadæ gentes penetrare repoſtas.
Sed tamen Oceano primùm conſiſtere juſſi
In medio: ſuper alta habita & commercia navi.
Inſulam & hinc pretio mercati, ut litore tuto
Imbriferas durare hyemes, & frigora poſſent.
(Tandem regna aurum irrupit, legeſque refixit)
Hìc furtim jactis fundarunt mœnibus urbem;
Atque etiam turres, & propugnacula muro
Impoſuere: Joviſque imitantia ahenea fulmen
Æra tenent altæ turres, urbemque tuentur.
Ergo ubi Sinarum ventus te vexit ad oras,
Portus tutus adi ſocios, urbemque [1] Macai.
At ſi te portus, urbemque intrare negabit
E prora aſſurgens ventus, dabit inſula portus
Plurima, quam circùm mitis Natura locavit,
Nec tibi vicina Seres de ſede timendi;
Nam rara Oceani percurrunt abiete campos:
Magna coronatis ſed flumina navigat alnis
Gens illa, & toto jungit commercia regno.
Mille rates fluviis viſuntur: & ordine longo
Ire aliæ adverſo, atque aliæ deſcendere prono
Torrente, & magnas per flumina ducere merces,
Undique tecti amnes ſunt puppibus, undique remis;
Ut vaſtas urbes vectari flumine credas.
Nanque domus ratibus fabricatæ, & mœnia parva;
Et res imperio unius rectoris aguntur.
Oram ſolvendi hic cunctis ſua tempora dicit,
Quæque fugam primæ capiant, quæ deinde ſequantur?

Ingens Sinarum navium per flumina multitudo, miro ordine navigãtium.

Quæ

1 Inſula, & urbs cum celebri portu, Luſitanorum emporium, & arx.

Quæ dextram teneant ripam, quæ litora propter
Læva ſecent fluvios: ubi Veſpere figere caſtra
Conveniat, pluvioſque imbres ſufferre morando;
Ac fluvio interdum, atque adverſo cedere vento.
Legibus hinc omnes certis per maxima currunt
Flumina: nec primæ venientes ordine tardant;
Nec ſegnes iſtæ primas velociùs urgent:
Nec magnas inter naves, numeroque frequentes,
Exiguo & ſpatio fluviorum cernitur unquam,
Aut levis incurſus venientum, aut inter euntes
Fit fragor, & parvo gliſcit diſcordia motu.
(Quid non lex, hominumque poteſt prudentia major!)
Præterea (miranda tibi ſpectacula dicam)
Per latos regni campos, perque æquora circùm
Curribus alatis fugiunt, ventoſque laceſſunt.
Ingentes ratibus ſimiles de robore currus
Ædificant, geminaſque rotas utrinque reponunt,
Attolluntque altum medio de corpore malum:
Antennam & malo ſociant, ac linea pandunt
Vela Notis; lætoque inflantur carbaſa vento;
Et ceu puppis aquas, ſic findunt aëra currus,
Ut ventum accepere ſinus: atque æquora tranant.
(Vis tantum valet ingenii, atque ars æmula tantum)
Tales velivolos ſpectarunt æquora currus
Campana, & ſummo miratus colle 1 Tifata,
Cùm nuper Serum mores imitatus, & artes
Alata fugi per rura virentia puppi.
Et Batavi tales agitant per litora currus;
Et ventum ſæpè increpitant clamore morantem.
Sed tandem populos jam tempus adire repoſtos
Oceani fines ultrà, quà terminus Orbis
Eoi. Titanis ubi ſub ſede rubentis
Purpureas Aurora domos, croceumque cubile
Tithoni tenet, & radiis micat aurea primis:
Oceano lita cœruleo jacet ultima Chryſe,
Inſula dives opum, & tot regibus inclyta, & armis,
Eoo ſemota mari, divulſaque Mundi
Litore ab extremo tot ſeclis abdita quondam
Terrarum latuit dominos, gentemque togatam;

Currus velivoli per campeſtria apud Seres.

Et apud Batavos, quos & auctor in Campania exhibuit.

Iaponia, eius deſcriptio, & gentium mores

1 Mons Campaniæ *propè* Capuam, ubi Annibal caſtra poſuit.

Nec Latios vidit faſces, timuitque ſecures.
Barbara gens habitu eſt, & diris barbara ſacris:
Alta tamen mens olli, atque altum ſpirat honorem:
Fortunæ perferre vices, caſuſque ſiniſtros
Impatiens, vitamque petit pro laude paciſci.
E cœlo traxiſſe genus, Diviſque beatis
Jactat, & innumeræ ſeries numerantur avorum,
Progenitos quos ante putat primordia Mundi,
Et tetrum coluiſſe chaos: per ſecula mille
Mentitur genus antiquum, deliria centum
Barbara gens fingit, quæ nunquam fabula Grajûm,
Nunquam indulgentes genio finxere poëtæ.
Mortales adeò vanus tumor, altaque mentis
Ambitio inſanos fecit. commercia quondam
Nulla mari nobis habuere: ſed impia leges
Illas gens poſuit: pereat quicunque per altum
Jactatus ventis, & fluctibus appulit oris,
Quas miſeris Natura dedit, ſtatuitque benigna
Perfugium rabidi fugientibus æquora ponti.
O Genus inviſum mortalibus, & fera corda
Neſcia crudeli miſerorum funere flecti!
Sic immanis, atrox, & moribus efferа gens eſt,
Quæ nequit hoſpitiis, & fœdere jungere dextras.
Heu! fuge crudeles populos, fuge litus iniquum.
Te nudi accipiant ſcopuli; periiſſe juvabit
Deſertas inter cautes, quàm funere acerbo
Exaturare avidas miſerorum in ſanguine gentes.
Nunc age, quo cœli ſub ſydere puppibus æquor
Sulcandum Eoi, & ferus inquirendus Iapon,
(Nam tali patrio ſe gens cognomine dicit)
Quo tempore in Iaponiam navigandum.
Accipe. Ut ardentem ſtellis fulgentibus enſem
Exerit Oceano ſurgens armatus Orion,
Mitte ratem pelago; Diviſque in vota vocatis,
Carbaſa da Zephyris felicibus: æquora verrunt,
Eoi lenes Zephyri, dum candida cœlo
Lux nitet, & radiis luſtrat Sol aureus orbem.
At pelago immerſus cùm noctem induxit, & umbram,
Auſter agit fluctus, ſtrepitatque ſonantibus auris,
Sæpe etiam Boreas felici carbaſa flatu
Noctes, atque dies intendit, proximus Urſam

Cùm petis, & longè incipiunt crebreſcere terræ.
Solvere ſæpe oram fas eſt, dum contrahit orbem
Fervidus exactum Cancer, decreſcere cùm jam
Incipiunt luces, ſenſimque extendier umbræ,
Ocyùs è noto verùm ſi litore funem
Ruperis, & flantes curſu præveneris auras,
Vitabis, Palinure, trucem Typhona procellis,
Et tandem Auroræ venies ſervatus ad axem.
Hìc ego ni fractus curis ſub fine laborum,
Jam ſpumantis equi feſtinem ſolvere colla,
Forſitan arctoas irem cum puppe ſub oras
Primus, & ærato gelidi per inhoſpita Mundi
Sulcarem roſtro glacialis marmora ponti;
Unde iter Eoum, curſuſque breviſſimus undis.
Necnon & Manes alios, atque abdita regna
Adverſa ſub ſede poli, quò navita nullus
Ivit adhuc, & nullæ unquam venere carinæ,
Luſtrarem impavidus; non me concreta pruinis
Terrerent vada, non glacies, noctesque profundæ.
Nunc quoniam me Fata vetant petere abdita Mundi
Litora, & algentes cœli penetrare ſub axes,
Feſſus ad Heſperium flectam mea carbaſa litus;
Ammericæque novas quæram ſub Veſpere terras:
Puppibus illa aliis poſt me luſtranda relinquo.
At mihi vos clarum pelagi decus ite per undas
Ite duces, Nymphæ Oceanitides: ite Camœnæ
Vos unà comites; quoniam ſine munere veſtro
Incaſſum ſulcamus aquas, nec vertice Pindi
Vocales Vati aſpirant Zephyritides auræ.
Vos mihi quiſnam hominum confidentisſimus ille,
Sive aliquis fuerit ſatus alto à ſanguine Divùm,
(Nanq; ita cenſendũ; mortalis enim haud homo tãtum
Auſus opus tentare) canenti pandite, Muſæ:
Pandite, quandoquidem, Divæ, ſpectaſtis & illum,
Et meminiſtis adhuc, vaſti qui cærula Atlantis
Remigio audaci, & Fatis ducentibus ipſis,
Sulcavit primus, domuitque incognita Nerei
Æquora, & alterius petiit felicia Mundi
Regna, novos populos, vaſtiſſima flumina, & urbes;
Atque novo impoſuit leges, & nomina Mundo.
In-

Ingentes animi, generoſum pectus, & ingens
Olli robur erat, mentiſque interrita virtus:
Acre erat ingenium; Superiſque ſimillimus ille.
Quo duce, terrarum non amplius ultima Thule.
Non intactus Atlas tumidis manet amplius undis.
Plus ultrà Oceanum licet ire; tumentia quando
Pervia ſunt maria, atque alter jam pervius Orbis.
Vir fuit Auſonia in magna de ſanguine Divûm
Progenitus, magniſque animis, & corpore pulchro.

Novi Orbis inventi fabula.

Illum Italæ gentes appellavere Columbum
Nomine, Diva parens cui formoſiſſima Nympha
Uranie fuit, aſtrigeri quam ſydera cœli
Divino attollunt plauſu, dum currit Olympi
Stellati metam, atque orbes metitur, & ignes.
Hæc puerum teneris annis nemora avia circùm
Nutriit: & fotum gremio Dea ſæpe ſub altos
Ætheris immenſi tractus, & concava cœli
Suſtulit, & dulces animo inſpiravit amores
Magnarum laudum, ſtimuloſque incendit honoris.
Nam juvat à teneris annis ut gloria pectus

Columbus cœleſtium rerum ſtudio eruditus.

Spe dulci lactet, foveatque cupidine laudis;
Ut magnos animos, & ſpem capiamus adulti;
Et clara in decora, atque illuſtria facta gerenda
Inſtimulet nos laudis amor, plauſuſque cupido.
Ut major luſtro crevit puer, aurea mater
Syderiis illum ſtudiis, & Palladis arte
Erudiit, cœlique vias, & ſydera dixit.
Cur medio librata loco vaſtiſſima Tellus
Stet firma, & trepidum nunquam latus incita mutet?
Et vaſtis concluſa fluant maria alta cavernis
Fluctibus alternis. cur latè mobilis aer
Per mare, per terras circùm diffunditur omnes;
Scilicet ut dulces vitæ mortalibus auras
Præbeat inſinuans ſeſe per corpora ubique,
Unde & tot variis verſentur motibus orbes
Ætherii: ſed certa vagis data meta viarum
Syderibus: ſpatiis & per ſua tempora certis
Quodque ruat, loca & inter tot perplexa vagetur;
At cœli convexa ſuper cur ſegniùs aſtra
Fixa orbi incedant, una & ſub lege ciantur.

Præ-

Prætereà tantùm cur ſeſe tingere ponto
Hyberni properent Soles, vel quæ mora tantùm
Æſtivos tardet; cœli quia cardine ſummo
Scilicet obliquus Signorum volvitur orbis.
Et quid ſe in varios Virgo Latonia vultus
Induat, & rutilos alternet frontis honores:
Vel cur interdum media ſub nocte repentè
Occulat amiſſis totum ſplendoribus orbem;
Nimirum quia luce ſua non illa coruſcat:
Sed nitet accepto fraterna è luce nitore:
Ut reliqui radiant ignes: nam luminis unus
Sol pater, & Solis ſunt omnia lumine plena.
Dixit &, obductis fulgoribus, unde laboret
Sol ipſe; ante oculos quia ſcilicet invida noſtros
Seſe Luna tulit: ceu cùm velamen apertam
Scenam in conſpectu ſubitò occulit interjectum.
Inſuper his, nigro quà ſe ſub Veſpere condit
Sol ultrà Oceanum, alterius felicia Mundi
Regna etiam abſcondi, genteſque, & flumina, & urbes,
Edocuit: pronis quæ jam volventibus annis,
Ipſe per immenſum velis audacibus æquor
Attinget primus, populoſque in fœdera noſtra,
In leges, in ſacra Deûm, moreſque vocabit:
Nominaque imponet Mundo: ſeque æthere ab alto
Ignotis monſtrare viam promiſit in undis.
Ille in ſpem tantam primis nutritus ab annis,
Utque ætate nova pubeſcere cœpit adultus,
Cùm vigor accreſcit membris, & vivida virtus
Irritat laudis ſtimulos, vireſque miniſtrat
Ingentes animo, & mens altum affectat honorem,
Hoc opus, hoc imis verſabat ſenſibus ingens.
Et laudis ſtudium, & luſtrandi gloria Mundi
Inceſſit pectus, ſtimuliſque accenſa cupido
Urgebat damnare moras, per ſomnia lætus,
Aut videt, aut vidiſſe putat nova litora Terræ.
Nam quæ ſæpè diu meditamur ſenſibus imis,
Ac penitus menti inſidunt, cupimuſque futura,
Illa eadem ſomni ſub imagine ſæpe videmus.
Ardua non illum magnarum exordia rerum,
Non varii terrent caſus, curſumque retardat

Et de novi Orbis detegendi notitia inſtructus.

Ingenis illius ardor novum Orbem perquirendi.

Dul-

Dulcis amor patriæ, ſtudiumque ignobilis oti,
Sufficit ipſa animis ingentes gloria vires.
Ergo moras ultrà differre, ruentibus annis,
Impatiens, jam carpit iter, quà terminus olim
Herculeæ noti Orbis erant, rerumque columnæ.

Atlantia inſula ſubmerſa; unde & Fortunatæ inſulæ.

Hìc quondam Libyam juxtà, quà maximus Atlas
Alto cœlum humero, & flammantia ſydera torquet,
Inſula magna fuit medio ſita gurgite, priſci
Dicta eſt, ut perhibent, Atlantia nomina regis;
Quæ magno terræ motu concuſſa repentè
Corruit abſorpta Oceano: ſententia multis
Hæc alia eſt; primo ſubmerſam ſcilicet illam
Diluvio periiſſe: ſed alta cacumina montium
Emerſere mari, Fortunatæque vocantur
Inſulæ Oceano in vaſto, quas luſtrat Apollo
Dum caput immergit pelago defeſſus Ibero.
Ultimus hìc Phœbi labor eſt, & meta diei;
Et Libyæ præter fines olim ultima rerum
Meta fuit: circùm mare fluctuat Atlanteum.
Primus & hàc cœli percurrit circulus alti
Quique diem, noctemque ſecans, duo tempora ſignat;
Quo Sol in medio micat axe altiſſimus, & quo
Sub pedibus Manes luſtrat, Ditemque profundum.

Iunonis inſula, Teneriffa, ubi ingens mons Picus appellatus.

At Fortunatas inter celeberrima Tellus,
Quæ Superùm ſacra Reginæ, cognomina jactat
Junonis magnæ, centum cui templa ſacrarunt
Æthiopes pasſim per litora. Tollitur hìc mons
Æmulus Atlanti, cœlumque cacumine pulſat
Extremo: ſentitque vices, mirabile dictu,
Adverſas, centum dorſo nemora avia denſis
Arboribus ſurgunt, latèque virentia centum
Prata coloratis cum floribus undique ſpirant:
Fluctibus & vitreis medius fluit irriguus fons,
Murmura blanda ciens: ſed candida colla pruinis
Incandet, nivibuſque riget ſenis horrida barba.
Ardeſcit flamma vertex; nam proximus urget
Ætheriam flammam, atque Elementi ſimplicis ignem.
Hùc ubi Tarteſſi præter vada fervida venit,
Immenſum molitur opus, crebræque recurſant
Curæ animo: monſtrante Dea, quò Tethya poſſit

Tu-

Tutus adire, novumque Orbem luſtrare latentem:
Et matrem expectat cœlo, incuſatque morantem.
Altas Oceano puppes, jam certus eundi
Mittit ovans: dat vela Notis: ſed vertere retrò
Cogitur inde iter, & magnis abſiſtere cœptis.
Nam dubius neſcit quo ſydere naviget æquor,
Quaſve plagas curſu primùm petat, & freta primùm
Quæ turbet, qua parte poli ruat incita claſſis:
An Boream, an lævà tepidum deſcendat in Auſtrum:
Quas & inacceſſas tandem ſe vertat in oras.
His animum preſſus curis ſubit ardua montis
Culmina; ſi matrem forſan juga celſa colentem
Uraniam inveniat miſer, & promiſſa repoſcat.
Verticibus feſſus ſummis jam proximus ibat,
Cùm videt ingentem molli deſcendere clivo
Planitiem, & circùm gemmantia floribus arva;
Amnis ubi placidus, nitidiſque argenteus undis
Pumice muſcoſo manabat, & aurea propter
Culta canorus aquis, & molliter ibat in herbas,
Hìc ſedet, & triſti diffundit ab ore querelas.

Columbi ſolicitudo, curaque de novo Orbe detegendo.

Quid juvat, ò mater, præclaro à ſanguine Divùm
Æthereum traxiſſe genus, ſi pulcher Apollo,
Ut mihi narrabas, pater eſt, & montibus altum
Agreſtes inter Divas, & Oreadas inter;
Et me natum in laudem, & facta illuſtria natum;
Si te nunc noſtræ ceperunt tædia laudis.
Non ſervas promiſſa memor: non æthere ſummo
Pandis iter, trepidamque ratem per cærula ducis,
I, perge, & totam nigris tege nubibus æthram:
Irrita ventos: fluctuſque ad ſydera tolle.
Quin age, & ipſa manu noſtris jace claſſibus ignem.
Sic pereant naves, & ſpes ſimul excidat omnis.

Et ad Matrem Uraniem queritur.

Non procul auratis quà floribus arva rubebant,
Argutum nemus, & crebris loca conſita ſylvis
Gratam præbebant mediis fervoribus umbram,
Deliciæ Superùm, & ſtatio placidiſſima Divùm,
Hùc fortè Uranie cœtu ſtipata Dearum
Venerat ex alto nimio defeſſa labore:
Ac nemora inter ſacra Jovis, ſedeſque beatas
Felicem Zephyrum, & frigus captabat opacum.

Quam circùm Divæ centum, teneræque puellæ
Suavi ludebant cantu, placidiſque choreis.
Cælestium divarum, & Uraniæ luſus. Qui Columbi queſtibus intercid[i]tur.
Purpureis formoſa comis, & candida mammas
Andromede, & roſeis Helice ſuccincta cothurnis,
Nectebant primæ choreas: Cynoſura ſororem
Ponè ſequebatur, dulci placidiſſima viſu,
Cæſariemque effuſa levem per candida colla.
Ægleque, & ſoror Amphichryſis, Olympides ambæ,
Ambæ auro, & ſtellis redimitæ ardentibus ambæ,
Parte alia celeres jungebant orbibus orbes
Erigoneque, & flava Pelorias (altera virgo,
Altera tum primùm thalamo dotata jugali)
Et Berenice, Ephyreque, atque aurea Caſſiopeja;
Ac demum niveas Erato nudata papillas.
Illæ dum choreas ducebant, candida Clio
Pulchros Beſidæ cantabat Agenoris hortos,
Dulcia purpureis ſubreptaque pignora ab hortis,
Dum choreas inter ludit chorus omnis, & almi
Furta Jovis, toto & mutatas corpore formas,
Ac pavidam Europam Tauro ſuper æquora nantem.
Quo blando Nymphæ mulcebant carmine mentem.
Divarum luctus tum flebilis impulit aures,
Ac ſimul audiri gemitus cœpere Columbi.
Extemplò Nymphæ choreis, cantuque relicto,
Obſtupuere: ſed ante alias Cynoſura ſorores
Egreditur nemore, & nitidum caput extulit umbris;
Et procul: ò ſoror Uranie, tua cura, Columbus
Triſtis ad irriguas muſcoſi marginis undas
Stat lacrymans altiſque replet nemus omne querelis,
Te crebrò vocat, & crudelem nomine dicit.
Hìc iterum perculſa parens formidine mentem:
Duc, ait, ò Cynoſura ſoror, duc alta Columbum
In nemora, & ſacros liceat penetrare receſsus.
Tunc illum ſolata, jubet Cynoſura ſub umbras
Sacrati nemoris ſuccedere. protinus ille
Columbus in nemus introducitur, menſæque aſſidet.
Exequitur data juſſa Deæ, graditurque per arva.
Utque nemus ſubiere, viro venit obvius omnis
Nympharum chorus: ante alias procedit ovanti
Uranie gnato, & ſacra in penetralia ducit.
Poſtquam eſt in nemus argutum, ſaltuſque beatos

Per-

Perventum, & nati queſtus audivit inanes
Uranie, manibus dant vitrea flumina Nymphæ,
Canaque detonſis tendunt mantilia villis.
Mox dulces menſis epulas, & pocula ponunt,
Pocula felici ſpumantia nectare Divûm.
Accubuere Deæ menſis, ſeditque Columbus
Vranien inter genitricem, Opinque ſororem.
Hinc epulis poſtquam expleti, menſæque remotæ,
Uranie affari natum jubet: incipit ille:
Uranie mater, cœli pulcherrima Nympha, *Matris oratio.*
Unum oro (quando Superûm mihi munere Divûm
Ingentes aperire datur mortalibus Orbes)
Ire novum in Mundum trans longè Atlanta repoſtum
Contingat: doceas iter: & maria invia pandas.
Cui contrà roſeo mater ſic ore locuta eſt:
Nulla tui me unquam cepere oblivia, nate:
Obſtabant ſed Fata: ſuis neç vellera fuſis,
Solicitæ quanquam, explerant felicia Parcæ.
Et nobis nihil invitis fas quærere Divis.
Nunc promiſſa, ſinunt dum Fata, & Juppiter æquus,
Implebo. Superi jam te per concava cœli *Matris Uraniæ ad Columbum ſermo.*
Supra undas, monteſque ſupra, & vaga nubila ducam:
Cernere quò terras omnes, maria omnia poſſis,
Et novus, intacti præter freta cærula Atlantis
Orbis ubi nigro ſeſe ſub Veſpere condit;
Et carpenda tibi quà ſit via tuta per undas,
Expediam. Mora nulla: velut vada flava Cayſtri,
Aut cùm Mæandri, vel Minci flumina linquunt
Candentes cygni, celerique per aëra lapſu *Æthera petunt.*
Sydera ſumma petunt; niveum volat agmen in auras:
Arripuere fugam Divæ, & pernicibus alis
Alta ſecant, cœlumque petunt: præit agmina prima
Uranie, & gnatum ſecum Dea tollit in altum
Purpureæ innixum nubi: volat ille per auras
Lætus, & ætherios gaudet contingere honores.
Jam ſuper aërias ſedes, campoſque liquentes
Divarum pennata cohors conſcenderat: & jam
Incipiunt ſenſim concentum audire beatum,
Et tractim reſonare. novo modulamine captus
Conſtitit extemplò Divà ſatus, & bibit aure

Concentum, paſcitque avidos dulcedine ſenſus
Aſtrorum concentus. Inſueta: longùmque oculis mirantibus hæſit.
Mox charam alloquitur genitricem, & talia dicit:
Quiſne hic concentus, genitrix, dulciſque ſuſurrus,
Qui nunc exoritur ſenſimque accreſcit eundo?
An eſt hæc Superùm ſedes, ubi ſydera cantu
Mota ſonant, placidiſque ruunt concentibus orbes?
Sic gnatus: ſic orſa refert contrà aurea mater;
Non longè hinc radiat ſtellati regia cœli,
Illius cauſſa, & deſcriptio. Mota ubi concentu Superis vaga ſydera plaudunt.
Mens ſua ſyderibus, vaſtos quæ perciet orbes;
Et paribus numeris, paribus rotat intervallis.
Intus agit molem: concepto machina motu
Labitur, & motis concurſant orbibus orbes,
Fit ſonus, & certis modulantur pulſibus aſtra.
Percurrit numeros mens illa, & lege ſequuntur
Diſparibus, paribuſque modis vocalibus orbes.
Subſultat, modulante polo, concentibus æther;
Et vario cœlum replet modulamine cantus.
Janque propinquabat venientibus aurea Phœbe,
Et major gemino ſplendebat lucida cornu.
Septem errantia ſydera deſcribuntur. Inde jugis quondam cupreſſiferæ Cyllenes
Patre Jove, & Maja genitus, ſummuſque Deorum
Nuncius, ardenti mortalibus igne videri
Difficilis: quem ponè Venus fulgentibus aſtris,
Orbis amor, placidique parens gratiſſima riſus,
Inſequitur, blandoque oblectat lumine Divos:
Proximus & Titan fulvo circundatus auro
Divarum ante oculos magnum dabat igneus orbem.
Grandior apparet Mavors, latèque coruſcat,
Cui lateri gemma intertextum baltheus enſem
Suſtinet, & capiti criſtis micat aurea caſſis.
Juppiter hinc ſociis radians argenteus aſtris,
Puraque diffundens ſua lumina: proximus ibat
Huic genitor, longo ſed proximus intervallo.
Attonitus ſtetit Uranie ſatus, aurea cœli
Sydera dum ſpectat rutilis ardentia flammis.
Miratur molem ingentem, celereſque rotatus
Aſtrorum, & magnis ſe volvere curſibus orbes,
Miraturque vagi ſuſpendier ætheris ignes,

Lu-

Græcis vocabulo, alia ex barbaris perpolito non nihil vocis ſo-no; ſed id neceßarium erat; nam ut optimè Tullius: novis rebus nova nomina ſunt imponenda. Præterea ne abſtruſarum vo-cum crebra uſurpatio in locis deſcribendis nimium lectorem fatigaret, appoſuimus in calce vernaculas appellationes, quæ licet, ut plurimùm Italicæ ſint, tamen inflexo vocabulo pro na-tionis cuiuſque uſu, ac genio eædem, & Hiſpanæ fient, & Gal-licæ. At quia difficile, ac plenum aleæ opus regionum, loco-rumque, portuum, ac fluminum, urbiumque antiquas appella-tiones hodiernis vocibus aptè, & ſinè errore reddere, cum ple-rumque ignorentur, & loca multa penitus interierint, veniam facilè impetrabimus, ſi aliquando à recta appellatione aberra-vimus; nam etſi diligentiam omnem impenderimus, probatoſq; auctores ſequuti ſimus, tamen nunquam à recta ſemita de-viaſſe ſperare vix poſſumus in re tam difficili.

Non tibi mirum videri debet, ſi ſæpe præceptis appoſuerim etiam exempla, nam cum navigandi ars moralis quædam ſit diſciplina, congruum mihi viſum eſt, ſi præcepta exemplis confirmarem; quandoquidem plus ponderis habent ad cautius evitanda pericula, & nos alienis periculis longè melius erudi-mur, quam rationum vi, præceptorumque momentis.

Plurima, quæ ad navigationem ſpectant, & matheſin magis ſapiunt, prætermiſimus, cum nullum carmini decorem allatu-ra eſſent: imo nec illa carminis elegantia patiebatur: neque illi, qui rem aliquam carmine tradendam ſuſcepere, omnia comple-xi ſunt. Omiſit multa Virgilius: omiſere alii, & quidem ex induſtria. Quod ſi aliquid, quod elegantius futurum eſſet, omiſerim, fateor id me invitum latuiſſe.

Cenſebit fortaſſe aliquis me præter operis maieſtatem in quin-to libro litoralem navigationem amplexum eſſe: ſed facile ve-niam impetrabit Campanus homo, quem decebat populares ſuos, qui illo præcipuè navigationis genere utuntur, erudire: nec porrò ſuis placere potuiſſet, ſi litoralem curſum penitus omiſiſſet.

Poſtremo & ſi ſciam eſſe nonnullos, qui inter Eclogas non cenſent piſcatoria, tamen apud me plus valet Actii noſtri au-ctoritas, qui primus ea laude piſcatores introduxit in Eclogis, ut poſt Virgilium nemo ſit, qui illi præponendus videatur. Præ-tereà quid tritius quàm piſcatores maximè in Olympia noſtra

can-

cantilenis, citharíſque indulgere ſæpiſſimè, non quidem dum piſcantur; nam nec locus ille opportunus eſt, nec tempus, ſed cùm vel feriati ad otium ſedent, vel cùm dies feſtos agunt: quin etiam dum ſecundis auris velificant, à carmine non obſtinent.

Introduximus etiam paſtores piſcatoribus confabulantes, quod interdum accidit, præcipuè in litoralibus, ubi pasſim paſtores degunt. Pauſilypus noſter, Puteoli, Baiæ, ac Cumæ agreſtibus hominibus habitantur, qui ſæpe mutata perſona, genioque iſcatoriam exercent. Sed nolo te pluribus tenere. Vale.

Iterum imprimatur.

F. Verde Vicarius Capitularis.

Iterum imprimatur.

Carrillo Reg.

LEO-

Solſtitii, quò cùm perveneris, agmen opacum
Dirige in Occaſum, quà ſe currentibus undis
Pronus agit pelagus: nam ſic, ducentibus ipſis
Fluctibus, Oceanum celeri cum puppe ſecabis.
Antè ſed Oceanus placandus, & humida Doris,
Nate, tibi, faciliſque ſimul Dea divitis Orbis
Ammerice: per vaſta dabunt tibi cærula curſus
Felices illi; hæc felicia litora pandet.
Monſtra maris magni vitulos in litore ſeptem
Oceano mactabis, & æquoris inſuper Orcam
Cæde ante aras; Oceanoque hæc munera mittes.
Dorida ſed geminis ovibus venerabere cæſis
Inde *Deam*: diceſque: Tibi, pulcherrima Dori,
Has geminas mactamus oves; tu gurgite puppes
Læta præi, & vitreas mecum, Dea, curre per undas.
At Divam, cui cura remoti contigit Orbis,
Ammericen, fuſo vitulæ venerare cruore,
Effundeſque preces, *N*umenque vocabis amicum.
Hæc dedit Uranie: & ſubitò pernicibus alis
In terras delapſa volat, natumque reducit:
Et circùm comites *Ny*mphæque, *D*eæque ſequuntur.
Ut ſacrum venere nemus, ſedeſque beatas;
Natum iterum Uranie affatur, Dea ſyderis alti.
Te, nunc qui caſus varii, durique labores,
Nate, manent, ſalvis venias quàm puppibus antè
Litus in ignotum, & dulci potiaris arena;
(Quippe ferunt ſecum magnarum exordia rerum
Difficiles caſus, exudandoſque labores)
Expediam. Indomiti per inhoſpita cærula venti,
Et tempeſtates duræ, nimbique ferendi,
Et maris intoleranda quies, crudelior ipſa
Ventorum rabie; magnarum & longa viarum
Tædia, & ardentes Cancri ſub ſydere Soles.
Sæpius ambeſas coget conſumere quadras
Dira fames: ſæpe & veſtras diſcordia puppes
Invadet, *S*tygiiſque furet ſtipata maniplis:
Exacuetque iras, ſocios & in arma vocabit.
His ne cede malis, nec retrò vertere curſum
Inceptum tentes, ſuperiſque obſiſtere Fatis.
Cuncta feres animosè, & durando omnia vinces.

Dii primùm libamine placandi.

Et labores exantlandi.

Finis erit: ſinem tandem properaſſe malorum
Indicio tibi erunt volucres: tibi mittet & illas
Conciliata tuis precibus, vitulaque litata
Ammerice. feſto volucres clamore ſaluta,
Et ſocii feſto volucres clamore ſalutent:
Quippè novo optatos oſtendent litore portus.
Perge modo: & quà te magnum via ducit in Orbem
I, ſequere: & tandem felicibus utere Fatis:
Dux adero ipſa tibi, & præſenti Numine ducam.
Hæc ubi: confeſtim roſea cervice refulſit
Avertens vultum; & cœtu comitata ſororum
Se dedit in nubem: natumque reliquit. At ille,
Matre Dea monſtrante vias, init æquore curſum,
Atque novi gentes, urbeſque, & litora Mundi
Lætus adit, jungitque aliis commercia terris.
Hoc nobis auctore novum 1 monſtrata ſub Orbem
Solis ad Occaſum, intactique per æquor Atlantis
Eſt via, difficilis primùm, & vallata periclis:
Quam tandem crebri errores, ac tempora longa,
Et facilem ſolers hominum experientia fecit.
Sed quanquam vicina ratem jam litora poſcant:
Ipſe & amem merita puppim redimire corolla,
Quam mihi 2 materna ſubtexit Olympia myrto:
Et formoſa ſinu venienti Neſis, & omnis
Cętus Olympiadum plauſu gratetur ovanti:
Et naſſas, & retia rara, novumque 3 laborem,
Et nova ſerta paret viridi florentia muſco.
Quamvis Heroam prætendant & mihi laurum
Pierides, fremituque ſonans Europa ſecundo
Fortunata in bella vocet, quibus aurea laudum
Proh quanta aſſurget Vati ſeges. Hinc furor, iræque,
Indomitique animi, & ſuperata ferocia Thracum,
Et tandem AUSTRIACO devicta 4 Sicambria MARTE,
Et Spes Regnorum ingentes: hinc celſa 5 Methone,
Et Pylus Auſoniis ceſſit quæ capta triumphis,

De-

1 Anno 1491. quo Kal. Aug. in novum Orbem ſolvit Columbus,
2 Natus enim poeta eſt ex matre Olympica. 3 Halicutica ſcilicet, quæ nũc parantur. 4 *Buda* Hungarici Regni caput, capta ab *Auſtria*cis Lotharingio, & Bavaro Ducibus anno 1686. IV. Non. Sept. 5 *Medone* Peloponneſi, *Morea* quæ nunc dicitur, Vrbs.

Luminaque ardentes radiis imitata pyropos,
Hìc ſtetit Uranie, & cœtus ſtetit omnis ovantùm
Nympharum, & niveis librat ſe pendulus alis,
Ipſa fugam veluti cùm cepit ab arce columba,
Et ſuper aërias ſedes ſe ſuſtulit alis,
Figit iter liquidum, & ſimul aëre tuta quieto,
Pennarum juſto libratur pondere, nec ſe,
Nec circùm nutans candentes commovet alas.
Ipſa ſed intereà Tellus minor æthere ab alto,
Sub pedibuſque Deæ, roſeaque è nube videtur:
Et ſimul antè oculos ſenſim curvata pateſcit,
Apparet demiſſus Atlas, demiſſa Pyrene;
Multùm piniferis nec ſe cum montibus Alpes
Attollunt; humiles quantùm conſurgere clivi
Cernuntur, tantùm ſe tollere cernitur Atlas,
Et 1 Jura, atque Alpes, & montibus alta Pyrene,
Contractus fertur ſpatiis Gis fertilis alveo,
Et Tagus aurifera longè rareſcit arena:
Contrahit Oceanus ſua cornua, contrahit undas:
Et placidè fluitant contracto cærula limbo.
Qualis ubi picto ſpectatur ſcena theatro,
In breve collecti ſpatium, monteſque, lacuſque,
Ac fluvii, ſylvæque, arceſque videntur, & urbes.
Magna ſub Occaſum Oceani trans æquora vaſti
Terrarum moles dubia ſub luce pateſcit,
Ceu, cùm prima aperit ferrugine lutea cælum
Aurora, & Solem terris prænuncia pandit,
Eminùs apparent luſtrati lumine montes
Cærulei, & fuſca cæli ferrugine tincti.
Has longè in terras ſua lumina flectere natum,
Protinus Uranie Dea juſſit: & ore profari
Incipit: ille Deæ pendet dicentis ab ore.
Terra, procul vaſto quam cernis Atlante repoſtam,
Et longè à noſtris via dividit invia terris,
Eſt novus Orbis, aquis latè circumfluus udis.
(Ammericen dicent) quem noſcere Fata negarunt
Antiquis: intactus adhuc manet abditus ultrà
Oceani fines. sed nunc poſt ſecula ſera

 Jam

1 Galliæ mons Sequanos ab Helvetiis diſcludens *Monte di S. Claud*; *& Jurat.*

Jam viſum eſt Superis aperire, & jungere tandem
Noto Orbi, genteſque alias in fœdera noſtra,
In leges, & ſacra Deùm, moreſque vocari.
Teque opus in tantum felicia Fata repoſcunt
Auctoremque, ducemque: inventi gloria Mundi
Eſt uni conceſſa tibi: tu fœdera junges:
Tu leges, & ſacra dabis: tu nomina noſtra
Gentibus impones. Sed jam tibi ſingula paucis
Expediam, nate; & quæ ſint ventura, docebo.
Americes deſcriptio. Terra potens regnis, & gentibus inclyta mille,
In geminos Orbes ſe dividit: alter in Auſtrum,
Alter in Arctoas latè ſe porrigit oras.
Quos geminos Orbes hinc inde interlitus Iſthmus
Adnectit, maria alta ſecans diſcrimine parvo.
Sed circùm tota Oceano vaſtisſima Tellus
Cingitur. Æquator medius quam dividit orbis,
E læva ſecat Ægoceros, quà ſtrictior Auſtro
Irrumpit: contrà præter freta conſita ſaxis
Inſula 1 reſpondet flagrantibus horrida flammis.
At dextra Cancer rutilantibus igneus aſtris
Percurrit mediam; longèque extenſa ſub Urſas
Clauditur Arctoo gyro, glacieque rigeſcit.
Dives opum, dives gemmarum, dives & auri:
Et cultu patens, & fertilis ubere glebæ.
Flava Ceres campis: naſcuntur collibus uvæ;
Et nemora alta tegunt montes, valleſque per imas
Irriguis centum labuntur fluctibus amnes,
Ac loca læta rigant. Venientibus Inſula magno
Quæ prima Oceano occurrit (cognomine 2 Haytim
Gens vocat) æratas tuta in ſtatione carinas
Accipiet, conceſſa tibi quæ prima laboris
Meta eſt. purpureis, illam, cùm fulſerit aſtris
Candida Taygete, vectorque Athamantidos Helles
Jam caput extulerit ſtellato in vellere fulgens:
Quo tempore adeunda a matre docetur Columbus. Aut longos cùm Libra dies æquaverit umbris;
(Nam fortunatos faciunt duo tempora curſus)
Nate, petes; auris nam tunc felicibus Euri
Aſpirant, præbetque viam quoque prævius Atlas,
Tende iter in Noton, & quà circulus imminet alti
Sol-

1 *Terra del Fuoco* ab ignivomis montibus dicta. 2 Hiſpaniola.

At Galli redeant, cùm Pampineus Autumnus
Dat pingues nobis uvas, & mitia poma.
At dextro quicunque novi de litore Mundi
Parthenias 1 quæris terras, ſparſaſque 2 Baruſſas
Per 3 mare pacis amans, venientes Solis ab ortu
Accipies quocunque libet ſub ſydere ventos:
Et prono curres pelago, quà ſemper ab igni
Cingulus incandet medius. Sed cùm micat aſtrum
Ledæum, aut nimio ferveſcit Carcinus æſtu,
Eoos tunc linque ſinus, Zephyroque ſecundo
Crede graves ebeno, & felici merce carinas.
Eque Noto fugiens, æſtus vitabis, & Euros:
Hinc fines ultrà Cancri provectus adibis
Magdalios 4 portus, vel 5 Apollinis alta nivoſi
Culmina: velivolis quę cùm tranſmiſeris alnis,
Ditis 6 Acapulci venies ſervatus ad oras.
Puppibus hęc ſuper, & Velis, Ventiſque canebam,
Et ſuper Oceano, CÆSAR dum magnus ad Iſtrum
Fulminat Odryſios bello, victorque Tyrannum
Aurorę pulſat, populoſque avertit iniquos:
Atque illum ſubmiſſi Avares, Hunnique rebelles,
Depoſitiſque vagi venerantur Iazyges armis.
Illo Parthenium me tempore patria Siren
Pauſilypi ad colles, & Olympia dulcis alebat,
Uraniæ ſtudiis florentem, & Palladis arte;
Alter qui patria luſi piſcator in acta:
Tityre, te vitreas cecini Crateris ad undas.

Et tandem ex America in Philippinas.

---

1 Inſulæ Marianæ, Hiſpanis *de los ladrones*. 2 Eædem, ac Phylippinæ. 3 Mare Pacificum, vulgò *del Sur*. 4 *Porto della Madalena* in Inſula California. 5 *Capo di S. Apollinare*, in eadem Inſula. 6 Vrbs, & portus Americæ in Mexicano regno.

FINIS.

Ad Lectorem.

Habes, beneuole lector, iterum excuſſam opellam noſtram, & auctiorem quidem illam, & minus impolitam, quod & facturum me tibi ſpoponderam. Multa, quæ propter nimiam feſtinationem minus elegantia irrepſerant, emendauimus: addidimus multa ſcitu digniſſima, quæ mihi feſtinanti exciderant. Et hinc purgatam mihi perſuadeo calumniam, quam eruditi quidam clãculũ inſtruxerunt, me ſcilicèt nimis jactanter ſcripſiſſe opus intra ſex menſes abſolutum, quod tamen longo duodecim annorum curriculo elaboratum ſæpius ad limam reuocaueram: idque eo conſilio, ut majorem popularis auræ plauſum conciliarem mihi; opellæ uerò noſtræ majorem exiſtimationem. Et quanquam iis gratias agerem, quòd tam magnificè de noſtro opere ſentiant, quippè qui non feſtinantis ingenii, ac negligentis, ſed accurati, ſolertiſq; elaboratum opus autument: abſit tamen à religioſo uiro uel leuis mendacii ſuſpicio, neque is ego ſum, qui non meritam hanc laudem aperto cum pudore, tacitaque uoluptate deuorem; cum præcipuè hic multos habeam rei teſtes oculatos. Vale

---

I N D E X

Rerum Notabilium.

Acronoti, ſeu promontórii Bonæ ſpei deſcriptio. p. 226
Aëris regionum deſcriptio. 96
Andreæ Avali elogium. 186.
Antliæ deſcriptio. 180
Arborum varius uſus apud gentes 55.
Arbores quæ aptæ navibus fabricandis, 56
Arbores quando cædendæ. 5
Archimedææ machinæ deſcriptio. 89.
Aſtrorum concentus, cauſſa, & deſcriptio. 256
Atlantia quæ fuerit. 252
Audax militis factum, & quot in Siculo freto æſtus. 171
Argo à quib' & undè fabricata. 67.

Acus

Deditaque Odryſium bis fractis 1 Nauplia ſignis;
Hinc & Sarmaticis concuſſa bipennibus horrens
Taurica 2 Cimmeriumque nemus, Tanaiſque ſubactus,
Jam veniunt majore tuba celebranda per omnes
Ætates, merita in terris quò fama perennet
Magnanimûm Heroum, primi qui fortibus auſis
Res 3 Othomanidûm conati evertere fundo,
Infamiſque 4 Arabi ritus abolere profanos.
(Quæ laus, ò LEOPOLDE, tua eſt: eſt & tua, Magne
CAROLE 5, Threijcio nomen fatale Tyranno,
At Latio ſemper felix, & amabile Regno:
Eſt tua &, 6 EMMANUEL, primis qui magnus ab annis
Magna paras rerum molimina, te quoque poſſis
Victor ut æternis Divorum aſcribere faſtis;
Eſt tua Sarmaticæ 7 REX invictiſſime gentis,
Cui jam pronus aquis ſe ſubiicit omnibus Iſter:
Et veſtra, ò VENETI Proceres, qui Numine dextro
Jam Byzantinis infertis turribus arma,
Tarpejoſque iterum faſces) ipſique nepotes
Egregiis diſcant majorum inſiſtere cœptis.
Non tamen Atlante in magno, quæ cura magiſtro,
Cum petit externas fuſco ſub Veſpere gentes,
Dicere prætercam. Bætis trans oſtia gaulos,
Aut Gaditano mittes de litore in altum,
Non propria ſub veſte nitens dum Juppiter Ammon,
Aut geminæ ſurgunt æquato lumine Chelæ:
Et Tarteſſiaci præter vada fervida ponti,
In Fortunatas curſu contende citato.
Hinc fugiens mediæ propter confinia Zonæ,
In virides pleno laberis menſe 8 Caribas.
Tunc & Lyſiadæ aurato de flumine ſolvant,
Braſiliæ ſi regna petant, vel divitis oræ
Litora, quà nitidis ſubtermicat amnis arenis.
At novus occiduo ſi fors quærendus in Orbe
Sit tibi Iber, ſeno cùm cœtu 9 Eudora ſororum

Ex Europa in Americam navigacio quomodo, & quo tempore inſtituenda.

Exi-

1 *Napoli di Romania.* 2 Barbaris *Krim*, & *Krimea.* 3 Turcæ ab Othomanno primo Imperii duce ſic dicti. 4 Mahometes nefariæ Sectæ teterrimus Parens. 5 V. hoc nomine Lotharingiæ Dux, Auſtriaci exercitus Summus Imperator. 6 Maximilianus Emmanuel Dux Bavariæ. 7 IOANNES III. Rex Poloniæ. 8 Inſulæ Americæ, quæ primæ occurrũt. 9 Vna ex Hyadibus.

Exilit Oceano,& rorantibus emicat aſtris,
Oram ſolve citus ; nam ſi tardabis , iniqui
In proramvenient commixta grandine nimbi.
At vero Auſtrinos terra in 1 Chryſeide portus
Si quæras, da vela,madent cùm præla Falerno,
Aut gravis ira Canis dùm faucibus ardet hiulcis;
Nam tunc Eoi ſtato flant tempore venti,
Occiduam leni criſpantes Tethya flabro.
Verùm 2 Rupellæ è portu,portuque 3 Dieppes
Rectores Galli ſolvant, 4 Aravana petenda
Si fuerint nova regna,mari cùm protinus Io
Aſſurgit dilecta Jovi,ſtelliſque coruſcat.
At ſi ſemotæ luſtrent Arctoa 5 Canadæ
Regna,coronatis committant puppibus Euros,
Cùm nitidę pronum ſe ſubtrahit Iſidis aſtrum,
Et face Tyndaridæ luſtrantur Solis amici.
Et ex America in Europam. Nun age,quæ reditu via ſit,quo ſydere cœli,
Dicamus . Medio properat quæ claſſis ab 6 Iſthmo,
Et Mexicano veniunt qui litore gauli,
Quique ingens aurum terra è Chryſeide vectant,
Havanæ 7 in portum contendant : hinc ubi cælo
Emicat Alcidæ inviſus Junonius ignis,
Dent placidos claſſi Zephyros,& fine relicto
Ardentis Zonæ, dulcem mortalibus ægris
Temperiem quærant,ſulcantes cœca 8 Bahamæ
Cærula, & egelidas certent properare ſub Urſas,
Arctous Mundi tandem quò partibus altus
Jam quadragenis conſurgat ab ęquore vertex:
Nam ſic occidui ſurgentia flamina Cauri
Intendent vela , & venti vitantur Eoi .
Mox iter arripiant,quà matutina reducis
Aſſurgens primum nobis Aurora laborem;
Nanque ſub exactum cernent de gurgite ſignum
Azoridas 9 tolli, & tutos rareſcere portus;
Unde iter Europam ter quino abſolvitur orbe.

At

---

1 *Caſtiglia del oro.* Provincia meridionalis *Americæ*. 2 *Roccella* 3 *Dieppe*. 4 *Arravari* in America, inter Pariam amnem, & *Amazonum* . 5 Provincia *Americæ* Septentrionalis a fluvio dicta *Canadà*, quæ & nova Francia. 6 *Panamà*. 7 Vrbs inſulę *Cubę*. 8 Inſula contra Floridam 9 *Inſulæ Azores*, ò *Tercere*, vulgò dictæ.

AD LECTOREM.

Plurimùm ultimis hiſce ſeculis pollere navigandi artem, nemo eſt qui ambigat, quare ſi antiquorum navigationes cum noſtris conferamus, non dubito, quin vagire infantem apud illos maritimæ rei peritiam, apud nos verò adultam jam, & ad plenam evectam ætatem dixeris. Vix auſi ſunt illi Oceani veluti primam oram luſtrare: nos quantum Oceani *eſt, quod utrunque Orbem alluit, circuitq; navigavimus, novoſque orbes, novas provincias, nova regna, inſulas, promontoria, flumina, populoſque alios deteximus, ut nihil jam in vaſtiſſimo terrarum Orbe nos lateat, niſi exigua dumtaxat particula, quam nobis unæ perpetuæ Borealis poli, Auſtraliſque caligines occulunt: hæc tamen nec terrarum particula cenſenda eſt, quam ne feris quidem ad habitandum natura conceſſit.*

Accedit, quod apud Antiquos ante nauticæ pyxidis inventionem adeò tenuis erat maris peritia, curſuſque regendi, ut vix ſinè periculo per vigintiquatuor horas longè à terris navigari potuiſſet, quod ſi contingeret, ſtatim, ut ait Poeta:

Errabant acti fatis maria omnia circùm.

Quippe qui ad indagandum meridiani ſitum, & reliquas plagas, ad quas navigatio inſtituenda erat, interdiu Solis altitudine, noctu verò Stellis Maioris Vrſæ Græci, & Rhodii, Minoris Phœnices, Sidoniique utebantur, ut meminit Ovidius:

Magna, minorque ferę, quarum regit altera Graias,
Altera Sidonias, utraque ſicca, rates.

Hac verò tempeſtate ope pyxidis, mapparumque Geographicarũ, necnon & ſumma mathematicæ diſciplinæ peritia, id præſtitum eſt, ut non per Mediterraneum modò, ſed longè, latèque per Oceanum tutiſſima, ac breviſſima ſit nobis navigatio. Præſtitere ad id operam ſuam quamplurimi erudìti auctores, qui nova, exquiſitaque methodo Rem Nauticam aggreſſi ſunt non ſine ſumma ingenii laude, & reipublicæ commodo. Præcipuam

verò laudem nacti ſunt Villebrordus Snellius in ſuo Tiphy Batavo, Bartholomæus Creſcentius in Nautica Mediteranea, Moriſòtus in Orbe Maritimo, Dudlæus in Maris Arcano, Ricciolius in Hydrographia, & noviſſimè Georgius Furnerius in eruditiſſimo Hydrographiæ volumine. At nullus, quod ſciam, hactenus Rem Nauticam carmine complexus eſt; nam cùm lapidem omnem evoluerem, ut ſi quis huius rei auctor aliquis eſſet, ad manus perveniret, nunquam vel unum nactus ſum. Id cùm viderem ſubitus animum invaſit calor, ut rem hucuſque intactam arriperem: atque ille non parum me ſtimulus pupugit, ut ſi non ab elegantia carminis, ſaltem ab argumento, reiq; novitate aliquam mihi eruditorum benevolentiam conciliarē. Verùm ne operi manus admoverem obſtabat in primis infirma valetudo, & maximè Hypochondriorum inflammatio, quæ lues mirum quantum hoc ſeculo apud nos graſſatur: obſtabat præterea ſeverioris diſciplinæ provincia, quæque mihi plurima erat opera. vicit tamen Muſarum ardor, & reluctante ingenio, valetudineque ſex menſium curriculo tot inter tricas opus abſolvi, coronidemque qualemcunque impoſui, cum jam in dies Viennenſis obſidionis exitus expectabatur: ac ſi divinaſſem, id quod & futurum erat, & maximè præoptaveram, feſtivus cecini; annuitque votis benignus ſemper Deus.

Sed adeò diminutæ ſunt vires, ut ſequenti anno in gravem morbum inciderim, ex quo tamen convalui; perpolitoque utcunque opere, ne longioris limæ ſtudium in peſſum valetudinem daret, opus penè rude in lucem dedi, etſi non bonam: eo tamen conſilio, ut ſi eruditis placeret, iterum cultiùs, auctiùſque proferrem. Damnabis fortaſſe conſilium præſertim monente Horatio, opus quodcunque in nonum annum premendum eſſe. Verū id præter valetudinis periculum, feci amicis hortantibus, qui opus feſtino calore abſolutum benè noverant. Præterea ſunt quamplurimi, quorum ingenii ſupellex adeo tenuis eſt, ut principiò inventis, vix habeant, quod addant: & ſi diutius rem perpolire velint, turpiſſimè deformant. Sed, utcunque ſe res habeat, pauca ſunt in quibus te monitum velim. Longiuſculi videbuntur fortaſſe libri, quàm par ſit, ſed uberior materies breviores non patiebatur. Primo tamen cuius curta erat ſeges, ut iuſtus fieret, varia inſerenda fuere, quæ fortaſſe ad rem minus viderentur. Nova nonnulla uſurpavimus mutuato ex

Græ-

Acus quomodò Magnete imbuẽda. 105
Accipitris columbam inſectantis deſcriptio. 137
Argonautæ Orpheo canente navigationis curas levant. 138.
Amœnæ ad Pauſylipum vitæ deſcriptio 235. et 236.
Arboris mirabilis deſcriptio. 237.
Britannici navarchi caſus ex ventorum inſcitia. 129.
Botellius lembo ex India in Europam navigat. 150
Calabriæ litora deſcribuntur. 162
Caroli Lotharingii elogiũ 193. & 261.
Clavi vires, & uſus. 124
Comorini promontorii deſcriptio. 237.
Crateris (*Golfo di Napoli*) deſcriptio. 155
Currus Velivoli per cãpeſtria. 247
Colũbus novi Orbis inventor. 250.
Eius ſolertia, & ſtudium 250
Labores in novo Orbe detegendo. 259
Cõchæ pulcherrimæ deſcriptio. 10
Cylindri Archimedæi deſcriptio. 181.
Circe, & Sirenes devitandæ. 139
Carybdis quæ. 168
Cur æſtuet. 169
Cete ingentia inſulæ credita. 215
Curſus metiendi modus. 219
Divi Thomæ vaticinium. 235
Dracones qui. 241
Emmanuelis Bavari elogium. 193. & 261.
Flumina è mari manant. 208
Glacies, & qua arte vitandæ. 212
Gallorum elogium. 240
Herbæ cur in Oceano naſcãtur. 223
Iaponiæ deſcriptio. 247
Indicæ peninſulæ deſcriptio, 234
Ioſephi Mareſcalci elogium. 132.
Iapetus primus naviũ inventor. 67
Intemperies horridæ Zonæ. 224
Iſabellæ Spinellæ elogium. 163
Inſulæ natantes. 195
Iunonis inſula, 252
Latitudinis inveniẽdæ modus. 216
Longitudinis item. 217
LEOPOLDI Cæſaris elogium. 11. 21. 193.
Lucaniæ litora deſcribuntur. 161
Liguris navarchi ingenioſum inventum contrà Piratas. 201
Loci amœniſſimi deſcriptio, ubi elegans vatis cænula. 160
Loca naufragiis ſuſpecta. 192
Luſitanorum elogium. 234
Magnetis declinatio quomodo invenienda. 144
Melanthi elogium. 153
Magnetis montes vitandi. 243
Mapparum deſcriptio. 125
Marini Carafæ elogium. 136
Maris æſtus deſcriptio, & cauſſæ. 201.
Monſtrorũ Oceani deſcriptio. 213
Morganæ Rheginorum deſcriptio. 163.
Eius cauſſa. 176
Maurolyci elogium, & ephemerides ab ipſo Auſtriaco datæ. 92
Maria florentia. 222
Navalis Neapolitani deſcriptio. 69.
Naves variæ, & varius gentium uſus 70. et 71.
Qua occaſione inventæ, & terrarum diviſio. 65
Navis Victoriæ circuitus. 61
Navis Gallicæ prætoriæ deſcriptio 133.
Naupacteæ pugnæ deſcriptio. 92
Novi Orbis detecti hiſtoria fabula adumbrata: 250
Eiuſdem deſcriptio. 258
Navis Venetæ inſignis ornatus. 78
Navis cum gemina puppi. 76
Naves monoxylę. 80
Navis ingens Hieronis. 87
Navigatio Arabum duce columba. 100.
Niſi fabula, & maris errores detecti. 140. & ſeq.
Quomodò corrigendi. 145
Naufragiũ iuvenis miſerabile. 158
E:

Et Siculi hominis, qui ex India redibat 197
Et Siculæ claſsis. 199
Nepetiæ fabula. 164
Navigatio in Orientem quo tempore inſtituenda. 208
Quà continuanda. 222
Ex Praſſo in Indiam. 231
Ex Goa in ultimum Orientem. 233.
Ex Malaca in Sinas. 244
In Iaponiam. 248
In Americam ex Europa. 260
Ex America in Philippinas 262
Obliqua per acceſſus, receſſuſque navigatio (*Volteggiare.*) 130.
Otia cantu frangenda. 138
Oceani deſcriptio. 207
Navigatus primum Veſæi ducis auſpicio. 207
Eius motus ab Ortu in Occaſum, & cauſſæ. 209
Item & obliquus, & quæ cauſſa. 210
Alter à Septentrione in Auſtrũ, & eius cauſſa. 211
Phyſeteris deſcriptio. 213
Publicæ ſupplicationes. 242
Preſteris deſcriptio. 240
Portuum catalogus. 187. & ſeq.
Pyxidis inventæ hiſtoria fabula adumbrata. 100
Eius deſcriptio, & formandi modus. 102
Plantæ Lunæ imperio ſubiectæ. 57
Poloni Regis Elogium. 193. & 261
Poculi pulcherrimi deſcriptio ex Theocrito mutuata. 16
Paraſemum, ſeù navis oculus. 86
Palinuri fabella. 160
Planetarum deſcriptio. 256
Renati Rapini elogium. 119
Scytharum vitium in navibus fabricandis. 60
Serum, ſeu Sinici imperii deſcriptio. 245
Siculi freti deſcriptio. 167
Siculi motus narratio, 117
Silæ montis, & ſylvæ deſcriptio. 54.
Eiuſdem alia. 58
Sicambria capta. 260
Soſæ naufragium. 228
Sylvæ ad Clanium deſcriptio. 63
Solertia nautarum in tempeſtatibus. 177. & 183
Syrtes præcipuæ. 195
Tempeſtatis deſcriptio, & vatis penè naufragium. 183
Truncos vectãdi facilis modus. 63
Typhonis deſcriptio. 238
Torridæ Zonæ horrendę tempeſtates, & earum deſcriptio. 240
Vates quæ canẽda promittat. 235
Vatis penè naufragium ex intempeſtiva navigatione. 121
Ventorum cauſſæ, & productiones. 97.
Eorundem nomina. 98
Præſagia. 111. & ſeq.
Et uſus in navigatione. 117
Naturæ. 106. & ſeq.
Venetiarum elogium. 77
Velorum inventio. 83
Variarum genus, & uſus. 84
Villæ Rheginæ ad Cænym deſcriptio. 132
Vatis per Meridionalem Italiæ oram navigatio. 154
Viennæ liberatæ epiſodium. 193
Vatis votum pro Indica expeditione. 206

Errata.

Pag. 35. verſ. 50. Lege *æquore*. Pag. 71. verſ. 32. Lege *generoſa*. Pag. 94. verſ. 1. lege *tumuere*. Pag. 135. verſ. 29. lege *nunc*. Pag. 139. verſ. 15. *clangore*. Pag. 190. verſ. 2. lege *ſine more*. Pag. 197. verſ. 13. lege *fregere*.

£ 6 11 –
9 – 2 –
17 – 3 –
19 – – –
13 – 16
29

104 12

106:6